STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 11595

DER REDAKTOR

Knut Hamsun

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

דֶער

רֶעדַאקְטָאר

ראָמאַן

פון

קנוט האמסון.

דרוק „הצפירה״, פאנסקא 40.

וואַרשא

תרע״א.

ДЕРЪ РЕДАКТОРЪ

Романъ.

ВАРШАВА 1911.

Типографія „Гацефира“, Панская 40.

פֿערשיעדענעם, פֿערשיעדענעם פּאסירט זיך אויף דער וועלט...

אין א הויז אין שטאדט-טייל העגדעהויגען געהען ארום צוויי הערען. איינער פון זיי איז דער זוהן פֿון דער ווירטין פֿון הויז, דער קאנדידאט אילען, געקליידט אין א העל-גרויען אנצוג, מיט א זיידענעם הוט און א שטעקעל, דער צווייטער איז זיין פֿריינד און חבר פֿון גימנאזיע, דער ראדיקאל ענדרע באנדעסען. זיי בלייבען א ווייל שטעהן און קוקען אין דער הויך, אין פֿענסטער פֿון צווייטען שטאק, וואו עס שטעהט א יונג מעדעל מיט געלבליכע האר און שאקעלט זיי צו מיט'ן קאפּ; זיי בעגריסען זי אויך מיט א שאקעל מיט'ן קאפּ, פֿערנייגען זיך און געהען אוועק. אילען שרייט צו זיין שוועסטער:

— איף ווידערזעהן, שארלאטע!

באנדעסען איז געקליידט אין א שווארצען, שטייף-צוגעפּאסטען שעוויאט-אנצוג, אין א זיידענעם הוט און א וואלענע העמדער מיט שנירלעך אויף דער ברוסט. מען דערקענט גלייך, אז ער איז א ספּארטסמען. קיין שטעקעל טראגט ער נישט.

— דעם ארטיקעל האסטו מיט זיך? — זאגט ער.

אילען ענטפֿערט, אז ער האט דעם ארטיקעל.

— אך, אין אזא שענעם וועטער, מיט אזא הויכען הימעל... גוט אין איצט אויפ'ן בארג פֿון ה ליגען האנס, אין פֿעלד — מיט א הויכען הימעל און א גערויש צווישען די בלעטער. ווען איך וועל אלט ווערען, וועל איך זיך אין א דארף בעזעצען.

ענדרע באנדעסען האט שטודירט יורי. ער איז אלט געווען א יאהר פֿינף — זעקס און צוואנציג; געהאט שענע וואנסעם און

שיטערע, ווײַרענאַרטיגע האָר אונטער'ן הוט.

דאָס געזיכט זײַנס איז געווען בלאַס, כמעט דורכזיכטיג, נאָר זײַן שאָקלענדיגער אַרט גײן און דאָס מאַכען מיט די הענד האָבען בעוויזען, ווי דרײַסט ער איז. ער איז נישט געווען שטאַרק, דערפאַר אָבער פלינק, געשיקט, און אויסהאַלטענד, איבריגענס האָט ער שוין מעהר נישט שטודירט, ער איז געפאָהרען וועלאָביפער און געווען אַ ראַדיקאַל. ער האָט זיך דאָס געמעגט ערלויבען: יעדען מאָנאַט האָט ער בעקומען געלד פון דער היים, פון זײַן פאָטער, דעם גוטס־בעזיצער אין בערגען, וואָס איז כלל קיין קאַרגער נישט געווען. ענדרע האָט אַפילו נישט אויסגעגעבען שוין צו פיעל, נאָר דאָך האָט איהם צײַטענווײַז געלד אויסגעפעהלט, און ער האָט אָפט אַליין דערצעהלט, מיט וואָס פאַר אַ שפיצלעך איהם איז געלונגען אַרויסצוקריגען פון זײַן פאָטער קלענערע סומען אויסער דעם בעשטימטען מאָנאַטליכען געהאַלט. איין מאָל האָט ער, צו'ם בײַשפיעל, אַוועקגעשריבען אַהיים, אַז ער מוז שטודירען די רוימישע געזעצען, און די רוימישע געזעצען קאָן מען שטודירען נאָר אין רוים, דעריבער האָט ער צו בעקומען די קליינע סומע, וואָס איז נויטיג אויף הוצאות צו דער רײַזע. און דער פאָטער האָט געשיקט, וויפיעל ער האָט געבעטען.

איצען איז געווען פון איינע יאָהרען מיט באַנדערסען'ען, נאָר ער איז געווען נאָך מאָגערער, עטוואָס קלײַנוויקסיגער, קיין וואָנסען האָט ער נישט געטראָגען, געהאַט לאַנגע ווײַסע הענד און דינע פיס. די הויט אויפ'ן שטערן איבער די נאָז פלעגט טײַלמאָל אַ ציטער טהון.

אויף דער גאַס בעגריסען זיי איינעם אַ בעקאַנטען. באַנדערסען זאָגט:

— ווען ער וואָלט נאָר געוואוסט, וואוהין מיר געהען דאָס איצט!

באַנדערסען איז געווען אין אַ פרעכטיגער לאָגע. סוף כל סוף איז איהם דאָך געלונגען איבערצורעדען זײַן חבר דעם אַריסטאָקראַט און מאַכען פון איהם אַ ראַדיקאַל. גאַנצע דרײַ יאָהר אַרבײַט האָט דאָס איהם געקאָסט!

דאָס איז פאַר איהם אַ טײַערער זאַך געווען, און צוליעב אַזאַ געשעהעניש האָט ער זיך זאָגאר אָפּגעזאָגט פון צו מאַכען אַ רײַזע אין אײַדסוואָל. שאַרלאָטע איז געזעסען און איהם גלײַך אין די אויגען געקוקט, ווען ער האָט צו'ם צוואַנציגסטען מאָל אײַנגערעדט איהר ברודער מיט די וויכטיגסטע ראיות. ווער ווייס, מעגליך, אַז אויף איהר האָט ער אויך אַביסעל געווירקט.

— הער, דעם אַרטיקעל האָסטו מיט זיך? — ווידערהאָלט ער. — דו האָסט איהם נישט פערגעסען אויפ'ן טיש?

אילען גיעט זיך אַ קלאַפּ אויף אַ זײַטען-קעשענע און ענטפערט נאָך אַ מאָל, אַז ער האָט דעם אַרטיקעל.

— איבריגענס וואָלט נישט געווען אַזאַ אומגליק אפילו ווען ער וואָלט אויפ'ן טיש געבליבען, — גיעט ער צו: — דערצו נאָך גלויבט זיך מיר נישט, ער זאָל איהם אָננעהמען.

— ער וועט אָננעהמען, אָננעהמען — ענטפערט באָנדעסען: — לונגע וועט איהם גלײַך אָננעהמען. דו קענסט נישט דעם רעדאַקטאָר לונגע. אין אונזער לאַנד זענען וועניג דאָ מענשען, וועלכע איך אַכט אַזוי שטאַרק, ווי איהם; איך האָב זיך פיעל פון איהם איסגעלערנט, ווען איך בין נאָך אַ קינד געווען און אין דערהײם געלעבט, און יעדעס מאָל, ווען איך דערזעה איהם אויף דער גאַס, האַפּט מיך אָן אַ געפיהל פון וואַרעמער דאַנקבאַרקײַט. אַ כּאָדנער געפיהל דאָס איז, זאָלסט וויסען! צי דען האָסטו שוין אַ מאָל געזעהן נאָך אַזאַ מין טאַלענט? דרײַ פיער שורות אין זײַן צײַטונג דריקען אויס אַזוי פיעל, וויפיעל אַ גאַנצע זײַט אין אַן אַנדער צײַטונג. ער שלאָגט שטאַרק, יאָ, נאָר רעכט אויף זיי, זיי האָבען דאָס פערדיענט. דו האָסט געלײַענט אין לעצטען נומער די קלײנע נאָטיץ וועגען מיניסטעריום? די ערשטע זעקס שורות קורץ, געלאַסען, אָהן אַ שום בעהאַלטענער בײזקײַט, נאָר דערפאַר די זיעבענטע, איין און איינציגע שורה — אַ געוואַלדיגער קלאַפּ, און די נאָטיץ ווערט געענדיגט, איבערלאָזענדיג נאָך זיך געוואַלדיגע בלוטיגע שפורען. יאָ, יאָ, ער איז פעהיג אויף אַזעלכע זאַכען!... אַז דו וועסט קומען צו איהם, זאָג איהם, בלומרשט, אַזוי און אַזוי, האָסט שוין אַביסעל פון לאַנג געשריבען,

עפעס שוין אין אויכלאנד געשיקט, און נאך מעהר האסטו אין קאפ. מיט די ווערטער וועסטו פאר איהם דעם ארטיקעל אניעדערלעגען. ווען מיר וואלט נאר אויך אויסגעקומען צוליעב עפעס צו געהן צו איהם! נאר ווען איך וועל אליין עפעס אנשרייבען, איך מיין שפעטער, אין קינפטיגען יאהר פיליכט, אזוי וועסטו מיר טהון א טובה און דאס אבטראגען צו איהם. יא, דו וועסט עס מיר שוין מוזען טהון, וויל מיר אליין וועט אויספעהלען מוט, איך וויים, — דען ער האט דאך אזא שטארקען איינפלוס אויף מיר.

— דו רעדסט, פונקט ווי איך וואלט שוין ווירקליך געווען א גאנצער בן-בית אין דער „צייטונג".

— פערשטעהסטו מיך, צווישען מיר און דיר איז א גרויסער אונטערשייד. דו וועסט קומען צו איהם מיט אן'אלט'ן אריסטאקראטישען נאמען, נישט יעדער האט דאך די זכיה צו הייסען אילען; אויסער דעם, שרייבסטו דאך וויסענשאפטליכע ארטיקלען.

— אבער לויף נישט אזוי! — האט אילען אויסגעשריען.

— איך קאן דאך נישט אריינקומען צו איהם איינגאנצען מיט שווייס בעגאסען.

— יא, דו האסט רעכט! דו מוזט אריינקומען צו איהם גאר רוהיג. און איך וועל אונטערווארטען אונטען, ביז דו וועסט ארויסקומען... דער דאזיגער בער גאיברא האט געזאגט, אז ער לייענט שוין נישט מעהר די „צייטונג". וואס אנ'אמת, עס פאסט פאר איהם מיט זיין בילדונג, ער, פערשטעהט זיך, לייענט גארנישט.

— ניין, ער לייענט זעהר פיעל, — זאגט אילען.

— גאיברא? גאיברא לייענט פיעל! נאר אייב מען וויל אכטונג געבען אויפ'ן פראגרעס און אליין זיין א פראגרעסיווער מענש, אזוי מוז מען דאך, דוכט זיך, לייענען די „צייטונג". גאיברא האט זיך צעלאכט, אז איך האב געזאגט, דאס די „צייטונג" איז א ראדיקאלער ארגאן. ער בלאזט שוין צופיעל פון זיך, דער דאזיגער גאיברא. איך בין א ראדיקאל און איך זאג, אז די „צייטונג" איז אויך ראדיקאל. יא, אמת, זי רעקלאמירט זיך און לויבט זיך שטארק, — נאר צוריק רעדענדיג, פארוואס טאקי

נישט? ציִ דען טאָר זיִ נישט פיִהלען, אַז זיִ איז די בעסטע פון אַלע? אַלע צייטונגען טהוען איהר ניִד, אפילו מאַכען קעפּלעך און טיִטלען צו די אַרטיקלען מוזען זיי זיך ביי דער „צייטונג" לערנען. ציִ דען איז דאָס נישט אמת? איבּריגענס, זאָל מען רעדען, וואָס מען וויִל, נאָר די „צייטונג" איז אַ ראַדיקאַלער אָרגאַן, וואָס האָט אַ געוויסען איינפלוס. וואָרום אין אמת'ן גערעדט קאָן מען דאָך פּשוט זאָגען, אַז לונגע און נישט קיינער בעשטימט די מיניסטאָרען אויף זייערע שטעלעס, און איצט וועט ער זיך פאַר קיין זאַך נישט אָבּשטעלען, כּדי זיי וויִדער אַראָבּצוּוואַרפען. געוועהנליך, צעשטערט ער אַזוי אַרום די רעזולטאַטען פון זיין איינענער אַרבּייט, נאָר ציִ דען איז דעריִן לונגע שולדיג? ציִ דען האָט דאָס מיניסטעריום נישט בּוגד געוועזען אין זיין אַלטען פאָהן? צו אַזאַ שאַנדע מוז מען אַ סוף מאַכען! און לונגע וועט דאָס שוין זעהן בּעזאָרגען.

— פון זינט דו האָסט דערמאָהנט וועגען די קעפּלעך, קלער איך די גאַנצע צייט, ציִ זאָל איך נישט אויסקלערען עפּעס אַנ'אַנדער טיִטעל פאַר מיין אַרטיִקעל?

— און וויִ הייסט ער איצט?

— איצט הייסט ער פּשוט: „אַ פּאָר ווערטער וועגען אונזערע סאָרטען יאַגאָדעס".

— ווייסטו וואָס, לאָ'מיר אַריינגעהן אין „גראַנד" וועלען מיר אויסקלערען אַנ'אַנדער טיִטעל. — נאָר ווען זיי זענען געקומען און גענומען יעדער אַ קופּעל בּיער, האָט בּאַנדעסען חרטה געהאַט פון זיין בעשלוס. אמת, — „אַ פּאָר ווערטער וועגען אונזערע סאָרטען יאַגאָדעס" — איז גאָר נישט קיין פּאַסענדער טיִטעל פאַר אַ אַרטיִקעל פון דער „צייטונג", ער איז נישט שען און זעהט אויס עפּעס ווי געמאַכט, געקינסטעלט, און דערצו נאָך וועט ער זיך נישט קאָנען אויסשטעלען אין איין שורה. נאָר דאָך איז דער דאָזיגער טיִטעל פונקט צוגעפּאַסט צו דער בעשיידענער אַרבּייט פון אַ אָנפאַנגער, וואָס דאַרף אַרויפגעלעגט ווערען אויפ'ן טיִש פון אַ גענייאַלען רעדאַקטאָר. זאָל לונגע אַליין אויסקלערען אַ טיִטעל. דען ער האָט דאָך צו זיך קיין גלייבען נישט אין אויסטראַכטען

אינטערעסאנטע און צוציהענדע קעפּלעך. „אַ פּאָר ווערטער וועגען אונזערע סאָרטען יאַגאָדעס" — לאָז דערווייל זיין אזוי, קיין איין וואָרט דאַרף מען מעהר נישט צוגעבען.

די יונגע לייט זענען ווידער אויפ'ן גאַס אַרויס. צוקומענדיג נעהנטער צו'ם הויז, וואו די רעדאַקציע פון דער „ציימונג" איז געווען, האָבען זיי ביידע נישט ווילענדיג אָנגעהויבען פּאַמעלכער צו געהן. באַנדרעסען האָט אויסגעזעהן שטאַרק פערלעגען. דער נאָמען „צייטונג" מיט גרויסע בוכשטאַבען האָט געגלאַנצט איבער'ן טויער, אויפ'ן פּאַסאַר פון הויז, אויף די לאָדען פון די פענסטער, אויף די טהירען — אומעטום, וואו נאָר עס איז מעגליך געווען איהם אויסצושטעלען. פון דער דרוקערייי האָט זיך געהערט אַ געדויש פון ריעמענס און רעדער.

— זעהסט, — האָט באַנדרעסען געזאָגט: — דאָס געשעפט ווערט געפיהרט גרויס!

ער האָט גערעדט מיט אַ פערשטיקטער שטימע טראָץ דעם רויסען גערויש.

— יאָ, איין גאָט ווייס, וואָס דאָ וועט זיין! — האָט אילען געזאָגט שמייכלענדיג, — נאָר ערגער ווי „ניין" קאָן דאָך נישט זיין.

— געה אריין צו איהם און טהו, ווי איך האָב דיר געזאָגט, — האָט איהם זיין פריינד מיט צוגעגעבען. — עפּעס האָסטו שוין געשיקט אין אַ אויסלענדישען זשורנאַל, און נאָך מעהר האָסטו אין קאָפּ. „זעהסט, איך בעט אייך, אַ פּאָר ווערטער וועגען אונזערע יאַגאָדעס, וועגען אונזערע סאָרטען יאַגאָדעס..." איך וועל אויף דיר וואַרטען אָט דאָ.

אילען איז אריינגעגאַנגען אין פאָרעצימער פון רעדאַקטאָר. דאָ זענען געזעסען צוויי הערען, האָבען געשריבען און געשניטען מיט שערלעך, און איהם האָט זיך געדוכט, אז עס אַרבייטען וועניגסטענס פינף שערען; דאָס געשעפט איז, קענטיג, געפיהרט געוואָרען גרויס. ער האָט געפרעגט אויפ'ן רעדאַקטאָר, און איינער פון די דאָזיגע הערען האָט איהם מיט דער האַנד

אָנגעװיזען אויף די טהיר פֿון רעדאַקטאָרס קאַבינעט, און ער האָט זי געעפֿענט.

דאָרט איז געװען אַ גרויסער עולם, זאָגאַר צװײ דאַמען; אין מיטען צימער, בײ אַ טיש צו דער װאַנד צוגעשטעלט, איז געזעסען דער רעדאַקטאָר אַלײן, אַלעקסאַנדער לונגע, אַ בעריהמטער זשורנאַליסט, װאָס די גאַנצע שטאָדט האָט איהם געקענט. ער איז אַ מאַן פֿון אַ יאָהר פֿירציג, מיט אַ אויסדרוקס־פֿולען, לעבהאַפֿטען געזיכֿט און לעבענס־פֿרײדיגע, יונגע אויגען. זײנע העלע האָר זענען קורץ געשוירען, די באָרד זאָרגפֿעלטיג געקעמט און אַרומגעשוירען, אַנצוג און שיך — נײ. אין אַלגעמײנעם מאַכֿט ער אַ אײנדרוק פֿון אַ ליעבען און סימפּאַטישען הערר. בײדע דאַמען שמײכֿלען צו אויף דאָס, װאָס ער האָט געזאָגט, און ער אַלײן זיצט און עפֿענט אויף טעלעגראַמען, דאַן בעזאָרגט ער זײ מיט אויפֿשריפֿטען, װעלכֿע ער שטרײכֿט אונטער מיט עטליכֿע פּאַסען; װען ער בויגט זיך אָן איבער'ן טיש, זעהט זיך אַרויס זײן דאָפּעלט קין, און די װעסט פֿערקנײטשט זיך אויפֿ'ן בויך אין ברײטע פֿאַלדען.

ער גיעט אַ שאָקעל מיט'ן קאָפּ צו איליענ'ען, רײסט זיך נישט אָב פֿון דער אַרבײט און גלײכֿצײטיג הערט ער נישט אויף צו רעדען אויף רעכֿטס און אויף לינקס.

איליען קוקט זיך אַרום. אויף די װענד הענגען בילדער און פֿון זשורנאַלען אויסגעשניטענע אילוסטראַציעס, צײטונגען און זשורנאַלען ליעגען איבעראַל, אויף די שטוהלען, אויף די פֿענסטער, אויף דער ערד; הילפֿס־ביכֿער און לעקסיקאָנען זענען אין אונאָרדנונג אָנגעלעגט אויף אַ פּאָליצע איבער'ן רעדאַקטאָרס קאָפּ, און זײן שרײבטיש איז אַזוי פֿערלעגט מיט פּאַפּיערען און כתבֿ־יד'ן, אַז דער רעדאַקטאָר איז כמעט נישט אימשטאַנד פֿרײ מיט דער האַנד אַ ריהר צו טהון. אין יעדען װינקעל פֿון צימער האָט זיך געפֿיהלט די טעטיגקײט פֿון דעם דאָזיגען מענשען. גאַנצע בערג פֿון געדרוקטע זאַכֿען, איבעראַל אונאָרדנונג, אונדורכֿנענגליכֿע קופּעס פֿון צײטונגען און ביכֿער האָבען געגעבען אַ בעגריף, װאָס פֿאַר אַ טעכֿטיגע, אונערמידליכֿע אַרבײט דאָ װירד שטענדיג. אין

קיין ווינקעל איז דא קיין רוה נישט געווען, דער טעלעפאן האט אהן אויפהער געקלונגען, מענשען זענען אריין און ארויס, פון דער דרוקעריי האט זיך געהערט דאס רוישען פון די מאשינען, און דער בריעף-טרעגער האט אלץ געבראכט נייע און נייע קופעס בריעף און צייטונגען. עס'האט זיך געדוכט, אז דער פיהרער פון דער צייטונג שטעהט אין א סכנה, יעדע מינוט פערטרונקען צו ווערען אין א גאנצען ים פון ארבייט און שוועריגקייטען, אז די גאנצע וועלט אין מיניאטור האט זיך א לאז געטהון צו איהם און ווארט אויף זיינע בעפעהלען אין אלעם.

און ער אליין זיצט צווישען דעם דאזיגען גאנצען טומעל אין מאיעסטעטישער רוהיגקייט און האלט אין זיינע הענד פער־זאמעלט אלע פעדעם פון דער הערשאפט, מאכט אויפשריפטען אויף די טעלעגראמען, הערט אוים וויכטיגע מיטטיילונגען, שרייבט נאטיצען אויף איינצעלנע בלעטער, שמועסט מיט די מענשען, וואס געפינען זיך אין צימער, עפענט אויף פון צייט צו צייט די טהיר, כדי זיך עפעס צו פרעגען אדער ארויסגעבען א בעפעהל צו זיינע אונטערטהאנען אין קאנטאר, און דאס אלץ איז פאר איהם אזוי ווי נישט מעהר ווי א שפיעלעכעל, צייטענווייז טהוט ער זיך זאגאר א וויצעל, פון וואס די דאמען לאכען. א ארעמע פרוי קומט אריין, לונגע קען זי און ווייס, צו וואס זי איז געקו־מען! וואהרשיינליך קומט זי אהער שטענדיג אין בעשטימטע טעג; ער דערלאנגט איהר איבער'ן טיש א קראנע, גיעט א שאקעל מיט'ן קאפ און שרייבט ווייטער. זיין נעץ איז פערשפרייט איבער־אל, און איבער יעדענס קאפ בלאנקט די שווערד פון דער „צייטונג"; א רעדאקטאר בעזיצט א גרויסע מאכט אין דער מלוכה, און לונגע האט נאך מעהר מאכט ווי יעדער אנדערער. ער טהוט א קוק אויפ'ן זייגער, שטעהט אויף און שרייט צו'ם סעקרעטאר אין צווייטען צימער:

— נו, דאס מיניסטעריום האט אונז נאך קיין ערקלערונג נישט צוגעשיקט?

— ניין.

און לונגע זעצט זיך ווידער רוהיג אויף זיין ארט. ער ווייס,

צי דאס מיניסטעריום וועט ווילענדיג נישט ווילענדיג איהם מוזען געבען די ערקלערונגען, וואס ער האט געפאדערט, אז נישט וועט ער איהם געבען נאך א קלאפ, און ווער ווייס, צי נישט דעם לעצטען.

— גאט מיינער, ווי אונרחמנות׳דיג איהר זענט צו די ארעמע מיניסטארען! — זאגט איינע פון די דאמען. — איהר הרג׳עט זיי דאך פשוט אוועק.

לונגע ענטפערט ערנסט און הייס:

— אזוי מוז מען אין נארוועגען זיך בענעהמען מיט יעדען פערזעטער!

לינקס פון איהם, ביי׳ם פענסטער, זיצט א פערזענליכקייט, וואס איז פאר׳ן רעדאקטאר פון דער „ציימונג" זעהר וויכטיג, — א מאגערער, גרויער מאן, אין ברילען און מיט א פעריק, — דאס איז הערר אלע ברעדע. דער דאזיגער מענש — א זשורנאליסט אהן א שטעלע, וואס שרייבט קיינמאל גארנישט — איז לונגע׳ס פריינד און זיין נויטיגסטער מיטארבייטער; בייזע צינגער האבען איהם א נאמען געגעבען לעפארעלא, ווייל ער געפינט זיך שטענדיג נעבען לונגע׳ן און שיידט זיך פון איהם קיינמאל נישט. אין דער ציימונג ארבייט ער נישט, זיין איינציגע בעשעפטיגונג איז — צו זיצען אויפ׳ן שטוהל און פערנעהמען א פלאץ. ער רעדט גאר נישט, אויב נאר מען פרעגט איהם נישט עפעס, און אפילו דאן זוכט ער מיט מיה אויס די איינפאכסטע ווערטער. דער דאזיגער מענש איז א ערשטיינענדע צוזאמענמישונג פון נארישקייט און גוטמיטיגקייט, ער איז קאלטבלוטיג אויס פוילקייט און העפליך, ווייל ער מוז. דער רעדאקטאר מאכט א ביסעל חוזק פון איהם, רופט איהם פאקט, און לעפארעלא שמייכעלט, פונקט ווי גאר נישט איהם מיינט מען. ווען די דאמען שטעהען אויף און געהען ארויס, שטעהט דער רעדאקטאר יוך אויף, נאר לעפארעלא זיצט ווייטער.

— אויף וויעדערזעהן, — זאגט דער רעדאקטאר און פערנייגט זיך מיט א שמייכעל. — פערגעסט נישט אייער פאקעט, פריילין. אויף וויעדערזעהן.

ענדליך ווענדט ער זיך צו אילעג׳ען.

— וואס ווינשט איהר?

אילען געהט צו צו איהם.

— איך האב א ארטיקעל וועגען אונזערע סארטען יאגאדעס; איך וואלט וועלען וויסען, צי קאן ער טויגען פאר אייך.

— וועגען אונזערע?...

— יאגאדעס.

דער רעדאקטאר נעהמט אין האנד דעם ארטיקעל, און בלעטערענדיג זאגט ער:

— איהר האט שוין עפעס א מאל געשריבען?

— א קליינעם ארטיקעל האב איך געשיקט אין די „לעטערסטעדטסקא טירסקריפט", און פיעל פערשיעדענע ארבייטען קלער איך נאך צו שרייבען. נאר...

אילען ווערט פערשוויגען.

— גרושיבעס און יאגאדעס זענען גאר נישט קיין מאדערנע טעמען! — זאגט דער רעדאקטאר.

— יא — ענטפערט אילען.

— ווי הייסט איהר?

— אילען, קאנדדאט אילען.

דער רעדאקטאר ווערט אביסעל ערשטוינט, דערהערענדיג דעם דאזיגען אלטען, קאנסערוואטיווען נאמען. אפילו איינער פון די אילענס קומט שוין איצט צו דער „צייטונג"! איהם איז אנגענעהם געווען איינצוזעהן, אז זיין כאבטהאט אנגעהויבען געוואלדיג גרוים צו ווערען. ער האט א בליק געווארפען אויפ'ן יונגען מאן: שען געקליידט און, דוכט זיך, נישט שטארק בעדירפטיג, נאר, ווער ווייס, אפשר פעהלט אין שטוב אוים אויף צו לעבען, אפשר האט ער עס אנגעשריבען נאר כדי צו פערדינען אביסעל געלד. נאר פארוואס האט ער זיך נישט געווענדעט צו די רעכטע צייטונגען? צי דען איז עס שוין אמאל געהערט געווארען, אז איינער פון די אילענס זאל קומען אין די רעדאקציע פון דער „צייטונג"? נאר ווי די מעשה איז, יאגאדעס — דאס איז א גאנץ נייטראלע זאך, און אלענפאלס קאן דא נישט שטעקען קיין רעכטע פאליטיק.

— לאזט איבער אייער ארטיקעל ביי אונז, וועלען מיר איהם לייענען, — זאגט ער און נעהמט זיך צו אנדערע פאפיערען.

אילען פערשטעהט, אז די אוידיענץ איז געענדיגט און ער געזעגענט זיך.

ווען ער איז אויפ'ן גאס ארויס און דערצעהלט באנדרעסען'ען, ווי אלץ איז געשעהן, האט יענער פערלאנגט, ער זאל איבערגעבען דעם געשפרעך ווארט ביי ווארט; ער האט זיך געוואלט דערוויסען, ווי איז עס אלץ צוגעגאנגען, צי זענען געווען פיעל בעזוכער, און וואס האט לונגע גערעדט מיט יעדען פון זיי.

— פערדעטער, האט ער געזאגט? פיין! צי דען איז עס נישט דער ריכטיגסטער אויסדרוק? — האט באנדרעסען געפרעגט ענטציקט. — פערדעטער, אויסגעצייכענט, דאס וועל איך מיר פערשרייבען, איך זאל עס נישט פערגעסען. נו, איצט איז שוין קלאר, אז ער וועט דעם ארטיקעל אננעהמען, דאס איז אלץ איינס, ווי ער וואלט איהם שוין אנגענומען. ווארום אז נישט, צו וואס, מיינסטו, וואלט ער איהם געלאזט ביי זיך?

און ביידע פריינד זענען אוועק אהיים אין א וואוילער שטימונג. נאר אויפ'ן וועג האבען זיי זיך געטראפען מיט איינינגע בעקאנטע, און לכבוד דער וויכטיגער געשעהעניש האט באנדרעסען בעשלאסען צו בעשטעלען עפעס אין „גראנד".

II.

די אלמנה אילען האט געהאט א נישט גרויס הויז אין שטאדט-טייל העגרעהויגען. זי האט געלעבט צוזאמען מיט איהר זוהן און צוויי טעכטער פונ'ם געלד, וואס זי האט פערדיענט דורך פערשיעדענע אופנים, דערהויפט דורך איהר קונציגער האנד-ארבייט; אויסער דעם האט זי נאך געהאט א קליינע פענסיע. די אלמנה אילען איז געווען א קלוגע פרוי און א איינשפארערקע, זי האט געוואוסט, ווי צו לעבען פון איהרע פערדיענסטען, ווי קליין זיי זאלען נישט זיין. און פון פריה ביז נאכט איז זי שטענדיג געווען פרעהליך און צופריעדען. צו דעם האט איהר דא נישט לאנג אבגעשפיעלט די הצלחה, צו געפינען א לאקאטאר פאר דעם זייטען-צימער אין איהר וואהנונג, איינעם א העררן, וואס האט גע-

צאָהלט זעהר פּינקטליך און דערצו נאָך האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז ער איז אַ העכסט סימפּאַטישער מענש! אַ דאַנק גאָט, די שווערסטע צייט איז שוין פֿערביי! צו'ם אַנהויב, ווען די קינדער זענען נאָך קליין געווען, און דער זוהן האָט שטודירט, פֿלעגט טײלמאָל שווער זיין אויסצוקומען. נאָר איצט איז שוין יענע צייט פֿערביי, פֿרעדריק האָט די אוניווערזיטעט געענדיגט, און ביידע טעכטער זענען שוין קאָנפֿירמירט.

די אַלמנה אילען איז שנעל אומגעגאַנגען הין און צוריק איבער'ן צימער, אַלץ אין אָרדנונג געבראַכט, דעם שטויב אָבגעווישט, מיטאָג געקאָכט און יעדע פֿרייע מינוט האָט זי אויסגענוצט אויף צו מאַכען נאָך איניגע נאָהטען אין דער אויסנעהעכץ... היינט האָט איהר אָנגעהאַפּט עפּעס אַ אונגעוועהנליכע אונרוהיגקייט: זי האָט געוואוסט, אַז פֿרעדריק מאַכט די ערשטע פּראָבע צו פֿערדינען אַ ביסעל געלד נאָך זיין עקזאַמען; און פֿון דעם, ווי עס וועט איהם געלינגען, האָט זיך פֿיעל געווענדט.

אויב פֿרעדריק וועט נאָר קאָנען פֿערדינען פֿאַר זיך אויף צו'ם לעבען, וועט אין שטוב אַלץ גוט זיין; זי האָט נישט געקאָנט אָבלייקענען, אַז טראָץ דער אויסערליכער פֿיינקייט און בעקוועמליכקייט פֿון איהר וואָהנונג, האָבען אין איהרע צימערען זיך איבעראַל אָנגעהויבען צו בעווייזען סימנים פֿון פֿעראָרעמטקייט, — נייע אויסנעהעכצען האָבען פֿרעדעקט דאָס אַלטע מעבעל, די אויוועגס און די בעטען זענען שוין צעשפּאָלטען און פֿערדאָרבען געוואָרען. נאָר מיט דער צייט וועט דאָס אויך פֿערבעסערט ווערען.

נאָר פֿאַרוואָס עפּעס קומט נאָך פֿעדריק נישט צוריק שוין אַזוי לאַנג? ער איז אַוועק אַ זייגער עלף צוזאַמען מיט באַנדעסענ'ען און איז נאָך ביז איצט נישט צוריקגעקומען, און דער מיטאָג איז שוין לאַנג איבערגעקאָכט געוואָרען. עס איז שוין געווען זעקס דער זייגער, דער לאָקאַטאָר איז שוין אַ היים געקומען און, ווי געוועהנליך, איז ער געזעסען און געשמועסט מיט די מעדלעך. יאָ, אַ סימפּאַטישער לאָקאַטאָר, דער דאָזיגער הער־גאָיבראָ. אַ גאַנצען טאָג איז ער געווען פֿערנומען מיט זיינע

אײַגענע געשעפטען, אין דער פריה איז ער צו דער ארבײַט אין באנק געגאַנגען, ביבלאָטעקען בעזוכט, געטהון, וואָס ער האָט געוואָלט, און ווען ער פלעגט אין אָווענד אַ היים קומען, פלעגט ער זיך אָפט זעצען בײַ זײַ מיט אַ בוך אָדער מיט עפּעס פּאַפּירען, וואָס ער האָט געלייענט. פרוי אילען האָט איהם אַלײן געבעטען, ער זאָל זײַ עפטער בעזוכען, און וואָס אַנ׳אמת זי האָט געהאַט אַ בעזונדערן טעם דערצו: ווײַל ווען הערר גאַבראָ זיצט בײַ זײַ, שפּאָרט זי דערווײַל אײַן די הוצאות פון בעלײַכטונג און הייצונג אין זײַן צימער. אויסער דעם איז די טעכטער אויך געווען אַנגענעהם צו זיצען מיט איהם, — ער האָט זײַ עפּעס געלערענט. און אַ צולעג צו דעם אַלעם אָט די געשיכטע מיט׳ן וועלאָסיפּעד, וואָס ער האָט שאַרלאָטען געשענקט. יאָ, ווירקליך, קײַן בעסערען לאָקאַטאָר קאָן מען נישט געפינען, און זי וועט זיך בעמיהען ווי ווײַט זי וועט נאָר קאָנען, אַז ער זאָל נישט אַוועק פון זײַ.

די טעכטער זענען פּײַ זײַער אַרבײַט געזעסען און פלײַסיג געאַרבײַט. שאַרלאָטע איז געווען אַ הויכוויקסיגע, אַ פולע, מיט געלבליכע האָר און אַ פראַכטפולען ביוסט, די הויט פון איהר געזיכט איז געווען וואונדערבאַר דורכזיכטיג, מיט קלײנע רויטליכע פלעקען, צאַרט און ווייך ווי סאַמעט. איהר נאָמען איז שוין בעקאַנט געוואָרען אין׳ם קרײַז פון די ספּאָרט־ליעבהאָבער און דאָס האָט זי צו פערדאַנקען געהאַט איהר בעקאַנטשאַפט מיט ענדרע באָנדעסען׳ען און איהר אויסגעצייכענטען פאָהרען אויפ׳ן וועלאָסיפּעד. איהר שוועסטער איז געווען יונגער פאַר איהר מיט צוויי יאָהר, איהרע פאָרמען זענען וועניגער געוויקעלט, און אײַן אויג האָט עטוואָס קרום געקוקט, איבריגענס האָט די גאַנצע שטאָדט געוואוסט אײַן געשיכטע, וואָס האָט זיך פּאַסירט מיט דער דאָזיגער יונגער דאַמע.

אײַן מאָל אין אַ פינסטערן אָווענד איז עפּעס אַ הערר אַרומגעגאַנגען הין און צוריק פאַר דאָס געבײַדע פון סקולפּטור־מוזעאום מיט אַ פעסטען בעשלוס צו בעגלײַטען אַ היים וועלכע נישט איז יונגע דאַמע; דער דאָזיגער הערר איז געווען אַלע

ברעדע, לעפארעלא, נאר ער האט אויפגעהויבען דעם קאלנער פון זיין פאלטא אזוי, אז קיינער האט איהם נישט געקאנט דער־קענען. בעגעגענט ער זיך מיט א דאמע, פערנייגט ער זיך פאר איהר, ענטפערט זי איהם.

צי קאן ער זי א היים בעגלייטען?

יא, ער קאן.

און די דאמע פיהרט דעם קאוואלער דורך גאסען און געסלעך צו איינער איהרער א פריינדין, וואו אין דער צייט זענען געסט געוועזן.

— אט דא וואהן איך, — זאגט די דאמע: — מען מוז אבער ארויפגעהן פארזיכטיג.

דער קאוואלער טהוט אויס זיינע שיך און געהט אויף די טרעפ אויף די שפיצען פינגער.

אויפ'ן דריטען שטאק בלייבען זיי שטעהן — די טהיר אין וואהנונג איז אפען, געהען זיי אריין.

פלוצלונג גיעט די דאמע א עפען אויף די טהיר אין צימער אריין, פראהלט זי אויף גאנץ ברייט און שטופט דעם קאוואלער פארוועדטס. דער צימער שטראהלט פון ליכטיגקייט און איז פול מיט געסט.

די דאמע ווייזט אן אויפ'ן ארעמען קאוואלער, וועלכער שטעהט מיט די שיך אין די הענד און קוקט ווי פערשטיינערדט אויף די פערזאמעלטע. זי זאגט:

— דער דאזיגער מענש האט זיך צוגעטשעפעט צו מיר אויף דער גאס!

דאס איז געווען געווען, איהרע חבר'טעס האבען אנגעהויבען שרייען:

— גאט מיינער, צי דען איז ער ווירקליך צוגעשטאנען צו דיר!

און אז זיי זענען א ביסעל צו זיך געקומען און דערקענט, ווער עס שטעהט פאר זיי, האבען זיי איינע נאך דער אנדערער מיט א געשריי פון פערוואונדערונג אויסגערופען דעם נאמען לעפארעלא.

ערשט איצט האט זיך דער קאוואלער געחאפּט, אז ס'איז גלייכער זיך אָבצוטראָגען, און ער האט זיך אָבגעטראָגען.

די דאמע, וואס ער האט בעגלייט, איז געווען סאָפיע אילען!

נאך דער דאָזיגער געשיכטע האבען אלע איינגעזעהן, מיט וואס פאר א פארשווינען עס פיהרט בעקאנטשאפט דער רעדאקטאר לונגע, דער דאָזיגער ראדיקאלער רעדאקטאר! ווי וועט ער זיך דאס בעציהען צו דער דאָזיגער געשעהעניש? פערשטעהט זיך, ער וועט עס פערשווייגען!

אויף צו מארגענס איז אין דער „צייטונג" געדרוקט געווען א בעשיידענע מיטטיילונג וועגען פארפאל אונטער דעם טיטעל: „א מוטיגע יונגע דאמע". זי האט זעהר גוט געטהון, האט די „צייטונג" געזאגט, און פון איהר מעג מען זיך א ביישפיעל נעהמען. זאל זי ציהען אונזערע יונגע דאמען צו העכערע ציעלען.

יא, צו העכערע ציעלען.

די דאָזיגע קליינע נאטיץ האט מיט אמאל געהאט א פיעל גרעסערע ווירקונג אויף די פאמיליע אילען, ווי אלע ראדיקאלע ראיות פון ענדרע באנדרעסען; פון דעמאלט אן איז באנדרעסענ'ען ערלויבט געווארען צו ברענגען צו זיי די „צייטונג". וואס איז דאס פאר א רעדאקטאר, דער דאָזיגער לונגע! די פערזענליכע בעציהונגען שפיעלען קיין ראלע נישט ביי דעם דאָזיגען חאראקטער־שטארקען מענשען, ער איז שטרענג ארויסגעטרעטען אפילו געגען זיין אייגענעם לעפארעלא, ווען דאס איז נויטיג געווען...

ביידע שוועסטער נעהען מיט זייערע פלינקע פינגער, וועהרענד זייער מוטער געהט אלע מאל אריין און ארויס פון צימער, און העדר גאיברא זיצט און בעטראכט זיי. ער איז א מאן פון א יאהר דרייסיג, זיינע האר און באָרד זענען שווארץ ווי קויהל, נאר די אויגען זענען בלויע, און די דאָזיגע בלויע אויגען קוקען זעהר מאָדנע און פערטראכט. טייל מאל, פון צעשטרייטקייט, טהוט ער א ציה א מאל איינעם, א מאל דעם צווייטען פון זיינע שטארקע אקסלען. זיין אויסערליך אויסזעהן איז צ

ציהענר, און זיין שווארץ־ברוינליך געזיכט מאכט איהם עהנליך צו א אויסלענדער.

לעאָ גאַיבראַ איז געוועהנליך געוועזען גאנץ שטיל און בע־שיידען; על פי רוב האָט ער גערעדט נאָר דאָס נויטיגסטע, און דאן פלעגט ער זיך פערטיעפען אין לייענען אָדער אָנגעהויבען וועגען עפּעס צו טראַכטען. נאָר, אויב ער איז א מאָל לעבהאַפּטער געוואָרען, האָבען זיינע רעד און זיין בליק מיט פייער גע־בליצט, און ער האָט ארויסגעוויזען אונגעוועהנליכע בעהאלטענע קרעפטען. איבריגענס איז דער דאָזיגער מענש שוין צוועלף יאָהר סטודענט געוועזען, און ביי א געלעגענהייט פלעגט ער לייהען פון זיינע פריינד און קאָלעגען א קראַגע אָדער צוויי. אזא איז ער שוין געוועזען. מיט פינף מאָנאַטען צוריק האָט ער זיך ביי די אילענס בעזעצט.

— די דאַמען הערען די גאנצע צייט נישט אויף צו אר־בייטען, — האָט ער געזאָגט.

— א, יאַ, מען מוז פלייסיג ארבייטען.

וואָס איז דאָס אזוינס, אויב איהם איז ערלויבט צו פרעגען? א טעפּיך. צי דען איז ער נישט שען, א? מען וועט איהם א וועק־שיקען אויף א אויסשטעלונג. און ווען ער וועט פערטיג ווערען, וועט פאר יעדער פון זיי ערפילט ווערען עפּעס א בעשיידענער וואונש, אזוי האָט זיי די מוטער צוגעזאָגט. שאַרלאָטע וויל א קורצען, גאר איינפאַכען קאָסטיום פון א וועלאָסיפּעדיסטין.

און פריילין סאָפיע?

— צעהן קראָנען אויפ'ן לויפענדען רעכנונג אין באַנק, — ענטפערט סאָפיע.

גאַיבראַ נעהמט זיך ווידער צו לייענען זיין בוך.

— א בלויען קאָסטיום צו'ם ספּאָרט, — זאָגט שאַרלאָטע נאך א מאָל, און גאַיבראַ קוקט אויף איהר.

— א, וואָס אזוינס?

גאָר, גאַרנישט. זי מיז זיך שאַפען א נייעם קאָסטיום, ווי באלד זי פאָהרט וועלאָסיפּעד.

גאַיבראַ מורמעלט עפּעס וועגען דעם, אז דער ספּאָרט איז

שוין צו שטארק ענטוויקעלט. אין גיבען וועט מען שוין קאנען זאגען, אז ס'איז נישטא אזא מענש, וואס זאל אויף עפעס נישט פאהרען.

אזוי גאר? נו יא, אזא צייט איז עס שוין, פראגרעס. און אגב, ווי שטעלט זיך הערר גאיבראָ פאר א אידעאלע יונגע מעדעל, צי וועט ער נישט אזוי גוט זיין ערקלערען? א דאמע, וואס געהט שטענדיג נאר צו פוס?

ניין, ער קלערט דאס גאר נישט. א מאל איז ער געוועזען א הויז-לעהרער ביי איין פאמיליע, וואס שפעטער פלעגט ער זיך שטענדיג דערמאהנען אן איהר. אין דארף איז עס געוועזען, דארט זענען נישט געוועזען נישט קיין ווארעמע וואנעס, נישט דער שטויב פון שטאדט, נישט קיין געקליידעטע מאפסען, נאר דערפאר זענען די יונגע דאמען געוועזען היציגע און לוסטיגע, פול מיט קרעפטען און פון פריה ביז אווענד זענען זיי שטענדיג גרייט געוועזען צו לאכען פון גאנצען הארצען. ווי עס ווייזט אויס, וואלטען זיי גאנץ שלעכט אויסגעקומען, ווען מען וואלט זיי גענומען עקזאמינירען אין פערשידענע געלעהרטע מאטעריעס, ער איז פאַ־שטענדיג זיכער, אז זיי וואלטען גארנישט געוואוסט וועגען די פינף פעריאדען אין דער געשיכטע פון דער ערד אדער וועגען די אבט פארמען פון די מאנערען, נאר, גאט מיינער, ווי שטארק זייער דופק האט געשלאגען און ווי ליכטיג זייערע אייגען האבען געגלאנצט. און וואס פאר אנ'עם-הארצי'טעם זיי זענען געוועזען אין ספארט-זאכען! איין מאל אין אווענד האט זיי די מוטער דערצעהלט, אז זי האט א מאל געהאט א רונג מיט א שטיין, וואס זי האט שוין איצט פערלארען; דער שטיין איז געוועזען א בלויער, איין גאט ווייס, צי ער איז טאקי געוועזען א נ'עכטער, זי האט דעם רונג א מתנה בעקומען. דאן זאגט באלעטע, די עלטערע פון די טעכטער: „מאמע, ווען דו וואלסט געהאט דעם רונג, וואלסטו דאך מיר איהם געגעבען?" נאר איידער זי האט נאך בעוויזען צו ענטפערן, טהוט זיך טארא, די יונגערע, א דריק צו צו איהר אין זאגט, אז דאן וואלט זי איהם בעקומען. שטעלט זיך פאר, די שוועסטער הייבען זיך

אָן קריגען, זיך בייזערן איינע אויף די אנדערע און מיט א לע־בערליכער היציגקייט שפארען זיי זיך וועגען דעם, ווער וואָלט דעם רונג בעקומען, ווען ער וואָלט נישט פערפאַלען געוואָרען, און דאָס איז געשעהן גאָר נישט דערפאַר, וואָס זיי האָבען איינע ביי דער צווייטער דעם רונג געוואָלט צונעהמען, נאָר דערפאַר, ווייל יעדע פון זיי האָט געוואָלט, אז די מוטער זאָל זי מעהר ליעב האָבען.

— נו? — מאַכט שאַרלאָטע פערוואונדערט: — וואָס פאַר אַזא בעזונדערן אידעאַל געפינט איהר דערין, וואָס ביידע שוועסטער האָבען זיך אָנגעהויבען קריגען?

— גאָט מיינער, ווען איהר וואָלט דאָס נאָר געזעהן מיט אייערע אייגענע אויגען! — ענטפערט גאַיבראַ. — עס איז נישט מעגליך איבערצוגעבען, ווי ריהרענד דאָס איז געוועזען. ענדליך זאָגט די מוטער צו זיי ביידע: — „הערט נאָר, מעדלעך, צי זענט איהר פון זינען אראָב, באַלעטע, טאָרע — איהר קריגט זיך?" — „מיר קריגען זיך?" — שרייען ביידע טעכטער אויס, שפרינגען אויף און הויבען זיך אָן צו האַלזען. זיי האָבען זיך פעסט צוגעדריקט איינע צו דער אנדערער, די דאָזיגע ערוואַקסענע קינדער, און דערנאָך האָבען זיי פערפיהרט א שטרייט און איינ־געפלאָכטען איינע אין די אנדערע האָבען זיי זיך ביידע אויף דער ערד אראָבגעקייקעלט. ניין, זיי זענען זיך נישט געוועזען קיין שונאים, זיי האָבען געלאַכט פאַר שמחה.

נאָך די דאָזיגע ווערטער ווערט שטיל. סאָפיע אַרבייט פלייסיג מיט דער נאָדעל. פלוצלונג שטעקט זי זי אַריין אין די מאַטעריע, וואַרפט עס אַוועק אויפ'ן טיש און זאָגט:

— ס'אַ משוגענע דאָרפס־מוידען!

דאַן געהט סאָפיע אַוועק.

— אָבער איהר האָט דאָך מיר אַליין געשענקט א וועלאָ־סיפּעד, גאַיבראַ, — זאָגט שאַרלאָטע פערטראַכט.

— אַח... צי דען האָב איך אייך נאָר וואָס בעלעדיגט? ווען איהר וואָלט קיין וועלאָסיפּעד נישט געהאַט, וואָלט איך אייך איהם נאָך אַמאָל געשענקט, ווען איהר וואָלט עס געוואָלט.

איך האָף, אַז איהר גלויבט מיר, איהר — דאָס איז נאָר אַנ־אַנדער זאַך, און אייך געפין איך קיין שלעכטס נישט, נאַטירליך. ווען איהר וואָלט געוואוסט ווי אַנגענעהם מיר איז אייך צו זעהן אין אויפ׳ן וועלאָסיפּעד אין... אין דאָ! מיר איז אַלץ איינס, וואו איהר זענט.

— ששש! גאַיבראַ!

סאָפיע קומט ווידער אַריין אין צימער.

גאַיבראַ קוקט צעשטרייט אויף זיין בוך. אונרוהיגע געדאַנקען שלעפּען זיך אַרום אין זיין קאָפּ. צי האָט ער ווירקליך בעלעדיגט שאַרלאָטע׳ן, זי, וועמען ער וואָלט וועניגער ווי אַלעמען געוואָלט בעלעדיגען! און ער האָט אפילו נישט בעוויזען ביי איהר פערציידונג צו בעטען.

שטעהענדיג שוימט זי אַרויס, די דאָזיגע געשיכטע מיט׳ן וועלאָסיפעד, די דאָזיגע נאַרישע געשיכטע, וואָס האָט איהם שוין אַזוי פיעל פיינליכע שטונדען פערשאַפט. יאָ, אמת, ער האָט איהר געשענקט אַ וועלאָסיפּעד און דערביי איז ער גאַנץ בעוואוסטזיניג אַ שרעקליכע נידערטרעכטיגקייט בעגאַנגען. איין מאָל, אין אַ פרעהליכער מינוט, האָט ער איהר צוגעזאָגט אַ וועלאָסיפּעד, און זי האָט אויפגעשיינט פאַר שמחה; דאַן האָט ער, זעלבסט פערשטענדליך, זיין צוזאָג געמוזט ערפילען. אַליין איז ער נישט רייך געוועזען, און אויף אַזאַ טייערע זאַך האָט איהם געפעהלט געלד, און פון וואַנען זאָלען זיך צו איהם נעהמען אַזעלכע גרויסע אָבשפּאָרונגען! קורץ און שאַרף, ער האָט דאָס געלד געליהען, בעקומען צוויי נאָכגעמאַכטע אונטערשריפטען — קורץ און שאַרף. נאָר קיינער האָט דאָס פערברעכען נישט ענטדעקט, קיינער איז נישט דערגאַנגען זיין פאַלשקייט, די אונטערשריפטען זענען אַנגענומען געוואָרען פאַר אמת׳ע, די וועקסלען זענען אָוועקגעלעגט אויף צו היטען זיי, און ער האָט בעקומען דאָס געלד. און דערנאָך האָט ער געצאָהלט, פּינקטליך בעצאָהלט יעדען מאָנאַט, אַ דאַנק גאָט, איצט איז שוין געבליבען צו בעצאָהלען נאָר עפּעס מעהר ווי אַ העלפט, און ער האָט בדעה ביסלעכווייז אַזוי אויסצוצאָהלען דעם חוב ווי ביז איצט. יאָ, ער וועט דאָס זאָגאַר טהון מיט אַ פריי־

דיג הארץ; ווארום עֶר האָט דאָך נאָר איין מאָל געזעהן, ווי שארלאָטע'ס אויגען האָבען אַ בליץ געטהון מיט ענטציקונג, — דאָס איז געוועזען דאַן, ווען זי האָט דעם וועלאָסיפּעד בעקומען, און קיינער, קיינער וועט ניט קאָנען געפינען אפילו דעם מינדעסטען בעוויז.

— וואָס קומט עפּעס פרעדריק נאָך נישט! — זאָגט סאָפיע.

— פרעדריק האָט צוגעזאָגט צו נעהמען פאַר אונז בילעטען אין טעאַטער, אויב ער וועט היינט הצלחה האָבען. — ערקלערט שארלאָטע.

גאָיברא לעגט אַ פינגער אויפ'ן בוך אויף דעם אָרט, וואו ער לייענט, און קוקט אויף די שוועסטער.

— אזוי גאָר? הייסט עס, אַז אַט צוליעב וואָס די דאַמען זענען היינט אזוי אונגערולדיג.

— ניין, נישט נאָר צוליעב דעם. פע, ווי קאָנט איהר דאָס אזוי טראַכטען!

— ניין, ניין, נאָר צוליעב דעם אויך. נו יאָ, דאָס איז גאַנץ פערשטענדליך.

— און איהר געהט דען נישט אין טעאַטער?

— ניין.

— ווירקליך? איהר געהט נישט אין טעאַטער? — פרעגט סאָפיע אויך.

— ניין, איך געה נישט.

— נאָר פאַרוואָס?

— קודם כל דערפאַר, ווייל ס'איז לאַנגווייליג. מיר דוכט, אַז קיין נארישערע זאַך דערפון גיעבט עס גאָר נישט. מיך דער־עסט אזוי פיעל דאָס דאָזיגע קינדערשע שפיעלען זיך, אַז איך בין אימשטאַנד זיך צו שטעלען אין מיטען טעאַטער און אָנהויבען יאָמערען פאַר עקעל.

דאָס מאָל בעלעדיגט זיך סאָפיע נישט. צו אזא אונגעבילדעטען מענשען מוז מען זיך בעציהען מיטלייריג.

אונגליקליכער! — זאָגט זי.

— יאָ, איך בין אומגליקליך! — בעשטעטיגט ער און שמייכעלט.

ענדליך האָבען זיך טריט דערהערט אין קאָרידאָר, און א ווײַלע שפּעטער זענען אין צימער אַרײַן פרעדריק און באָנדעסען. זיי האָבען, ווייזט אויס, געמאַכט א כּוסה, געווען אביסעל אויפ־געֶרעגט און אָנגעפילט דעם גאַנצען צימער מיט זייער פרעכטי־גער שטימונג.

— גראַטולירט אונז! — האָט באָנדעסען גלייך א געשריי געטהון.

— נו, ווירקליך? ס'האָט זיך אין אמת'ן אײַנגעגעבען?

— ניין, ניין, — ענטפערט פרעדריק: — וועגען דעם ווייסען מיר גאָרנישט. ער האָט געלאָזט ביי זיך מיין ארטיקעל.

— איך זאָג אייך, מיינע הערדען, דאָס איז אלץ איינס, ווי ער וואָלט איהם אָנגענומען. אזוי פיהרט זיך דאָס שוין. איך — ענדרע מאָאָר באָנדעסען — זאָג דאָס. יאָ—אָ!

אין צימער איז אַרײַנגעקומען פרוי אילען. ווידער א מאָל די זעלבע פראַגען און ענטפערן.

ניין, א דאַנק, עסען ווילען זיי כּלל נישט, זיי האָבען שוין געגעסען אין „גראַנד", לכבוד דער הײַנטיגער געשעהעניש. מען האָט דאָך דאָס געמוזט מיט עפּעס אויסצייכנען. זיי האָבען נאָך א פלעשעל מיט זיך מיטגעבראַכט. און זיי לעגען פאָר אויסצו־טרינקען אלע צוזאַמען.

באָנדעסען שלעפּט אַרויס א פלעשעל פון קעשענע פון זיין פּאַלטאָ.

גאָיבראָ שטעהט אויף און וויל פערשווינדען, נאָר פרוי אילען רעדט איהם אָן צו בלייבען. אלע זענען לעבעדיגער געוואָ־רען, געטרונקען, אָנגעשטויסען די גלעזער און הויך געשמועסט — וואָס לייענט איהר? — האָט באָנדעסען געפרעגט. — ווי, פּאָליטישע עקאָנאָמיע?

— אָבער קיין בעזונדערעס, — ענטפערט גאָיבראָ שטיל.

— איהר לייענט, ווייזט אויס פיעל?

— ניין, איך לייען ווייניג, נישט זעהר פיעל.

— יאָ, נאָר אלענפֿאַלס לייענט איהר נישט די „צייטונג". איך פֿערשטעה נישט, ווי קאָן דאָס אַ מענש בכלל זיך בעגעהן אָהן לייענען אזא אָרגאַן. נאָר ווייסט איהר וואָס: איהר פֿערזינדיגט מיט היץ, אז איהר לייענט נישט די „צייטונג", און אין אמת'ן לייענט איהר זי פֿלייסיגער פֿון אלעמען, ווי איך האָב געהערט; אויב איך האָב קיין טעות נישט, האָב איך זיך דאָס דערוואוסט אין איינעם פֿון די נומערען פֿון דער „צייטונג" גופֿא. נאָר דאָרט האָט זיך, נאַטירליך, גערעדט נישט פֿון אייך, בעהיט גאָט! לחיים אייך! ניין, בעהיט גאָט, דאָס איז דאָך נישט וועגען אייך געוועזען, אַ? זאָגט מיר, איך בעט אייך, וואָס האָט איהר איינענטליך געגען דער „צייטונג"?

— איינענטליך האָב איך גאָר נישט געגען איהר, זאָל מען זי האַלטען פֿאַר וואָס מען וויל. נישט מעהר, וואָס איך לייען זי נישט מעהר, זי האָט מיר אויפֿגעהערט צו זיין אינטערעסאַנט און זי ווייזט זיך מיר אויס לעבערליך.

— אַזוי גאָר! קומט דאָך אויס, הייסט עס, לויט אייער מיינונג, אז זי איז גאָר נישט קיין לייטענדער פּאָליטישער אָרגאַן? זי האָט קיין איינפֿלוס נישט? זי האָט, הייסט עס, אומגעביטען איהרע איבערצייגונגען, אָבגענאַרט און בעגאַנגען פֿערשיעדענע נידריגע מעשים? צי דען האָט איהר שוין אַ מאָל געזעהן, אז לונגע זאָל אָבטרעטען אפֿילו אויף איין טריט פֿון זיינע איבערצייגונגען?

— ניין. דאָס ווייס איך נישט.

— איהר ווייסט נישט. נאָר איידער מען רעדט, מוז מען דאָך וויסען, וועגען וואָס מען רעדט. ענטשולדיגט.

באַנדרעסען איז געוועזען אין אַ פּרעכטיגער לוינע און האָט גערעדט הויך, מיט לעבהאַפֿטע בעוועגונגען, — קיין זאַך האָט איהם נישט געקאָנט אָבשטעלען.

— איהר זענט היינט געפֿאָהרען אויפֿ'ן וועלאָסיפּעד, פֿרייליין? — האָט ער געפֿרעגט. — ניין? נאָר נעכטען זענט איהר דאָך אויך נישט געפֿאָהרען? מען מוז זיך איבען, איהר האָט אויסגעצייכענטע פֿעהיגקייטען, מען מוז זיי ענטוויקלען. איהר ווייסט: ווי איך האָב געהערט, מוז 'אַ לף יערען טאָג צוויי שעה שפּילען.

בדי די טעבניק נישט צו פערגעסען. דאס זעלבע איז אויך מיט ספארט — יעדען טאג מוז מען זיך איבען. לחיים דיר, אילען, אלטער קאמראד! פאר דיר וואלט אויך ניצליך געווען צו פאהרען אויפ'ן שטאהלענעם פערד. איבריגענס, דו האסט היינט בעוויזען, אז דו ביזט פעהיג אויף אנדערע זאכען. יא, לא'מיר אויסטרינקען צו גלעזעל לכבוד דעם אנהויב פון פרעדיק אילענס טאלענט, לכבוד די ערשטע פרוכטען פון זיין טאלענט! הורא!

ער האט זיך נעהנטער צוגערוקט צו שארלאטע'ן און אנגעהויבען צו רעדען מיט איהר מיט א שטילערער שטימע. יא, אין אמת'ען וואלט זי עפטער פון שטוב געדארפט ארויסגעהן, אז נישט, קאן זי זיך נאך א מאל נעהמען צו פאליטישע עקאנאמיע. און אז שארלאטע האט איהם דערצעהלט, אז זי וועט האבען א נייע בלויע קלייד, איז ער אין התפעלות אריין און געזאגט, אז ער זעהט זי שוין אין זיין פאנטאזיע אין איהר נייען אנצוג, בנאמנות. א, ווען ער וואלט נאר געקאנט די זכיה האבען, זי יענעם טאג צו בעגלייטען! ער האט דאס געבעטען ביי איהר און זי האט איהם צוגעזאגט. ביי'ם סאמע סוף האבע זיי געשמועסט גאר שטיל צווישען דעם הויכען שמועס פון די איבעריגע.

דער זייגער האט עלף געשלאגען, ווען באנדרעסען איז אויפגעשטאנען, א היים צו געהן. אין טהיר האט ער זיך נאך אמאל אומגעדרעהט און געזאגט:

— זעה, אילען, פערגעס נישט אכטונג צו געבען אין דער „צייטונג", צי דיין ארטיקעל איז נישט געדרוקט. ער קאן שוין די טעג געדרוקט זיין, נאך אפשר מארגען. דו קאנסט אזוי וואהרשיינליך רעכנען אויף מארגען ווי אויף יעדען אנדערען טאג; בעגליך, אז ער איז שוין אין דרוקעריי אבגעשיקט.

III.

נאר דער קלייגער ארטיקעל וועגען די פערשידענע סארטען יאגאדעס איז נישט געדרוקט געווארען נישט אויף צו מארגענס, נישט אין די קינפטיגע טעג. וואכען אויף וואכען זענען

פערבײַ, און די זאך איז געבליבען די זעלבע. דער ארטיקעל איז נאטירליך פערגעסען און בעגראבען געווארען צווישען די פיעל אנדערע טויטע׳מאסען פאפירען ביים רעדאקטאר אויפ'ן טיש.

לוננע איז געוועזען בעשעפטיגט מיט וויכטיגערע זאכען ווי יאגאדעס. אויסער די צוויי־דריי ברענענדע ארטיקלען, וואס זענען אין דער „צייטונג" געדרוקט געווארען יעדען טאג געגען מיניסטעריום, האט מען נאך געמוזט פריהער ווי אלע אנדערע צייטונגען מיטטיילען פערשיעדענע נייעסען, היטען די מאראלישע ארדנונג אין שטאדט, שטענדיג און איבעראל זיין אויף דער וואך, כדי קיין זאך זאל נישט קאנען געשעהן אין דער שטיל, אין פינסטערניש. די הילף, וואס מען האט געקאנט האבען פון דעם אלטען ליבעראלען ארגאן „דער נארוועגער", איז געוועזען זעהר קליין, דער ארעמער קאנקורענט האט געהאט וועניג, אדער גאר קיין איינפלוס נישט געהאט, און מעהר האט ער טאקי נישט פערדיענט: שוין מיט א צו איינגעהאלטענעם טאן האט ער גערעדט. די מאכטלאזיגקייט פון „נארוועגער" האט זיך קלארער ווי אלץ אויסגעדריקט אין זיינע אנפאלען: קיין איין רעכטען קלאפ. קיין איין בלוטיגען שמיר, קיין איין בליצענדיגען ווארט; גאנץ קאלטבלוטיג האט ער בעשריבען זיין בעשיידענע מיינונג וועגען פערשיעדענע זאכען און דערמיט האט ער זיך בערוהיגט. אז דער „נארוועגער" איז שוין יא אויף עמיצען אנגעפאלען, האט זיך יענער גיקאנט רוהיג זאגען: „אדרבא, שלאגט, וויפיעל אייער הארץ גלוסט, מיך געהט דאס נישט אן, איך מיש מיך נישט דערין!". און אויב ער האט ווירקליך א קלאפ בעקומען, האט ער נאטירליך געפיהלט, אז ער גיפינט זיך ערגעץ פון נאהנטען, נאר אין די אויגען איז איהם נישט פינסטער געווארען, דעם גלייכגעוויכט נישט פערלארען. דעם רעדאקטאר לוננע האט זיך צו לאכען געגלוסט, ווען ער האט אזא אוננעשיקטקייט געזעהן.

נאר אנדערש איז עס געוועזען אין דער „צייטונג". לוננע האט געקאנט די פראגען מיט א העלען פלאם בעלייכטען; ער האט מיט נעגעל געשריבען. געשריבען מיט א פייער, וואס האט צייהן געקריצעט; זיינע טרעפענדע ווערטלעך זענען א בייטש געווארען.

וואָס האָט שטענדיג אין ציעל געטראָפֿען און וואָס אַלע האָבען פֿאַר איהם מורא געהאַט. וואָס פֿאַר אַ קראַפֿט און וואָס פֿאַר אַ קונסט! און דאָס האָט ער טאַקי געמוזט צו האָבען: שוין צופֿיעל פֿינסטערע מעשים טהוען זיך אָב אין שטאָדט און אין גאַנצען לאַנד. פֿאַרוואָס איז דאָס גראָד ער בעשטימט געוואָרען אויף אַרויסצופֿיהרען דעם אמת אויפֿ'ן ריינעם וואַסער? מיר נעהמען צום ביישפּיעל, דעם דאָזיגען שווינדלער, דעם סטאָלאַר פֿון קאַמפּען, וואָס האָט זיך בעשעפֿטיגט כּלומרשט מיט כּישוף אין אַרויסגענאַרט פֿון לייבּ-גלויביגע אָרעמע לייט זייערע לעצטע גראָשענס. וואָס פֿאַר אַ רעכט האָט ער דערויף געהאַט? און צי דען איז די מאַכט נישט מחויב געווען אַרויסצוטרעטען ענטשלאָסען געגען דעם שלעפּער דעם שווינדלער, וואָס האָט געהאַלטען דרשות אין פֿערשיעדענע ערטער און געשטראָפֿט דעם עולם, וועהרענד אַליין האָט ער געפֿיהרט גאָר נישט קיין פֿיין לעבען? יאָ. לונגע האָט געהאַט וועגען איהם געניגע ידיעות פֿון מאַנדאַל, ער האָט נישט גערעדט גלאַט אַזוי אין דער וועלט אַריין.

מיט זיין גליקליכער פֿעהיגקייט אַריינצודרינגען איבעראַל, אַריינצושטעקען זיין נאָז גאָר אין די שמאָלסטע שפּעלטלעך, כּדי עפּעס אַרויסצושמעקען פֿאַר זיין „ציימונג“, האָט לונגע שטענדיג ענטדעקט עפּעס נייעס, אויסגעפֿוילטעם; ער איז געוואָרען אַ מין „גאָטס קאָזאַק“; זיך אָנגענומען פֿאַר אַלע עולות, און פֿיהלענדיג די הויכע בעדייטונג פֿון געדרוקטען וואָרט, איז ער היים געווען אין זיין צאָרן און אין זיין גלויבען. און קיינמאָל ביז דאַמאָלט האָט נאָך זיין פֿעדער נישט אַרויסגעגעבען אַזאַ גלענצענדע אַרבייט, וואָס האָט איבערגעשטיגען אַלץ, וואָס די שטאָדט האָט געזעהן אויף דעם געביעט פֿון זשורנאַליסטיק. ער האָט קיינעם אין קיין זאַך נישט געשוינט אין זיין גרויסען פֿלייס, ווייל פֿאַר איהם האָט אַ פּערזענליכקייט קיין ראָלע נישט געשפּיעלט. וועגען דעם, וואָס דער קעניג האָט געשענקט פֿאַר איין אַנשטאַלט פֿאַר אָרעמע פֿונפֿציג קראָנען, האָט די „ציימונג“ מיטגעטיילט אין איין און איינציגער שורה, אַז דער קעניג האָט געשענקט „האָבער צוואַנציג קראָנען פֿאַר די אָרעמע לייט פֿון נאָרוועגען“. ווען „דער נאָרוועגער“

האָט געפֿונען פֿאַר נויטיג בילליגער צו מאַכען דעם אַבאָנאַמענטס־פּרייז אויף אַ העלפֿט, האָט די „ציַיטונג" וועגען דער דאָזיגער נייעם מיטגעטהיילט אונטער דעם קאַפּיטעל: „דער אָנהויב פֿון סוף". איהר שאַרפֿזין האָט קיינעם נישט געשוינט.

מענשען האָט ער אויך געאַכטעט נאָר לויט זייערע פֿערדיענסטען, די בליקען פֿון די גרויסע מאַסען זענען שטענדיג געווען אויף איהם געווענדעט, ווען ער איז איבער די גאַסען געגאַנגען אין רעדאַקציע אָדער פֿון רעדאַקציע.

נאָר אַנדערש איז צוגעגאַנגען אַ מאָל, אין יענע לאַנג פֿערגאַנגענע ציַיטען, ווען ער איז נאָך געווען בעשיידען און אונבעקאַנט, און זעלטען־זעלטען ווער האָט איהם אויף דער גאַס בעגריסט. יענע צייטען זענען שוין פֿערביי, די קאַלטע סטודענטישע יאָהרען, ווען ער האָט זיך געמוזט דורכשלאָגען פֿאַרווערטס מיט די פֿערשיידענאַרטיגסטע, נישט גאַנץ ריינע מיטלען און האָט סוף כל סוף קוים מיט מיה דעם עקזאַמען אויסגעהאַלטען. ער איז געווען אַ יונגער בעגייסטערטער דאָרפֿס־בחור, וואָס האָט שנעל תּופֿס געווען די וויסענשאַפֿט און האָט זיך געקאָנט אַ עצה געבען אין די שווערסטע אומשטענדען. ער האָט געפֿיה'לט אין זיך בעהאַלטענע כחות, אַרומגעגאַנגען מיט אַ מאַסע פּלענער אין קאָפּ, זיך אומעטום פֿאָרגעלעגט מיט זיין אַרבייט, זיך גענייגט און געבוקט, בעקומען איין אָבזאָג נאָכ'ן אַנדערן און ביינאַכט פּלעגט ער איינשלאָפֿען מיט צוזאַמענגעדריקטע פֿויסטען. אָבער וואַרט נאָר אַ ווייַלע, יאָ, וואַרט נאָר אונטער, זיין צייט וועט ערשט אָנקומען! און די, וואָס האָבען געוואַרט, האָבען דערלעבט צו זעהן, ווי ער איז געוואָרען די וויכטיגסטע פּערזאָן אין שטאָדט און איז אימשטאַנד געווען דאָס מיניסטעריום אַראָבצוואַרפֿען. ער איז געוואָרען אַ מעכטיגער מענש פֿאַר דער גאַנצער וועלט, געהאַט אַ הויז און אַ פֿאַמיליע, אַ פּרעכטיגע פֿרוי, וואָס איז געקומען צו איהם בכלל נישט מיט לעדיגע הענד, און אַ ציַיטונג, וואָס האָט איינגעבראַכט טויזענדער יעדען יאָהר. די נויט און אָרעמקייט זענען שוין הינטער איהם געווען, די יאָהרען פֿון ליידען זענען פֿערביי, זיי האָבען אַפֿילו נאָך זיך, ווי מען זאָגט, קיין זכר נישט

געלאָזט, אויסער איינציגע גראָבע בלויע בוכשטאַבען, וואָס זענען אויסגעקריצט געוואָרען אויף זיינע הענד, אין זיין היים, אין דאָרף, און וואָס זענען נישט פערשוואונדען טראָץ דעם, וואָס אין א משך פון לאַנגע יאָהרען האָט ער זיך בעמיהט זיי אָבצומעקען. און יעדעס מאָל, ווען ער האָט געשריבען, יעדעס מאָל, ווען ער האָט זיך צו עפּעס גענומען, האָבען זיך בעוויזען די דאָזיגע בלויע, שענדליכע פלעקען—זיינע הענד זענען געווען און פערבליבען גראָב.

נאָר צי דען דאַרפען זיינע הענד די סימנים פון ארבייט נישט טראָגען? צי דען קאָן מען געפינען נאָך עמיצען, וואָס זאָל ערפילען אזעלכע שווערע פליכטען ווי ער? וואו זענען די פּאָליטישע טהוער געווען, וואו די צייטונגען? דאָס האָט ער אַלעמען געפיהרט און כמעט די ראָלען אויסגעטיילט. דער אַלטער, אינהאַלטס-אָרעמער „נאָרוועגער" האָט איהם נאָר דעם וועג פערשטעלט און די גאַנצע זאַך פערדאָרבען מיט זיין מאַכטלאָזיגקייט און אונגעשיקליכקייט; ער האָט נישט פערדיענט צו טראָגען דעם נאָמען פון א היינט-וועלטיגען אָרגאַן. און דאָך האָט ער געהאַט אַבאָנענטען, עס האָבען זיך געפונען מענשען, וואָס האָבען געלייענט דאָס דאָזיגע פערגליווערטע שטיק חלב. אָרעמע, אָרעמע מענשען! און לונגע האָט בעשיידען פערגלייכט די ביידע ליבעראַלע צייטונגען—זיין אייגענע און די אַנדערע, און האָט איינגעזעהן, אז דער „נאָרוועגער" פערדיענט אפילו נישט דאָס רעכט צו עקזיסטירען. נאָר, גאָט מיינער, עקזיסטירט ער יאָ, אזוי זאָל ער זיך עקזיסטירען, ער, לונגע, וועט נאַטירליך קיין שאָדען זיין קאָנקורענט נישט טהון, יענער וועט זיך שוין מיט זיין אייגענעם טויט שטאַרבען. דען ער האָט דאָך שוין איבערגעלעבט דעם אָנהויב פון סוף. אויסער דעם האָט ער פיעל אַנדערע זאָרגען אויפ'ן קאָפּ.

אַלעקסאַנדער לונגע האָט זיך נאָך כלל נישט בעגנוגענט מיט יענע טויזענדער, וואָס ער האָט פערדיענט, און מיט יענעם בעריהמטען נאָמען, וואָס ער האָט זיך שוין פערשאַפט; אין זיינע געדאַנקען האָט זיך שוין לאַנג בעוועגט עפּעס אַנדערעס, גרעסערעס. נאַטירליך, ער איז בעוואוסט געווען אַלעמען און יעדערען, מען האָט איהם געלויבט, גערעדט וועגען איהם, פיעל האָבען פאַר איהם

מורא געהאט, נאר וואס ווייטער? וואס קאן איהם שטערען צו דערגרייכען נאך עפעס גרעסערעס, אזוי גרויס מאכען זיין איינפלוס, אז ער זאל זיך אונטערטעניג מאכען יעדעס הויז, יעדעס געפיהל? צי דען פעהלט איהם דערצו פערשטאנד און כח? אמת, פאר דער לעצטער צייט האט ער טיילמאל אזא געפיהל, ווי ער וואלט שוין נישט געוועזען אזוי טעטיג און געשיקט ווי פריהער; עס האבען אנגעהויבען אנקומען אזעלכע מאמענטען, ווען ער האט זיך געפיהלט שוין נישט גאר אין זיין טעלערעל, און דאס האט ער נישט געקאנט פערשטעהן. נאר אלענפאלס האט ער נישט וואס צו בעאונרוהיגען זיך, ער האט נאך דאס זעלבע פייער אין דער ברוסט און די זעלבע שארפע פעדער אין דער האנד, קיינער וועט נישט קאנען זאגען, אז ער איז שוין אלט געווארען און זיך אויסגעשריבען. ער וועט נאך קאנען שטארקער זיין בויגען אנציהען, פול מאכען מיט זיין רוהם אלע ווינקלען אין שטאדט און דארף ווערען דער העלד פון טאג. פאנאנדערבלאזען א גוואלדיגען טומעל ארום זיין נאמען, פארוואס נישט? ער האט כלל נישט ברעה אריבערצוציהען צו זיך יענע ארעמע טויזענד אבאנענטען, וואס „דער נאוועגער" פערמאגט נאך, ער דארף זיי גאר נישט, ער קאן זיך שאפען נייע אבאנענטען אליין, אליין מיט זיין אייגענער מיה און טאלענט. וואס פאר א בארג גאלדענע מטבעות ער וועט אזוי ארום אנשארען, און אויסער דעם וועלען אלע זיין נאמען דערמאהנען, אלע!

גראד איצט איז ער געזעסען איבער די פאפירען, וואס דארפען איהם העלפען זיין פלאן אויסצופיהרען, און זיין לעבהאפטער פערשטאנד איז גענצליך געווען פערשלונגען אין דעם דאזיגען פראכטפולען פלאן, וואס ער האט אויסגעטראכט. ער האט זוכה געווען צו א אונגעוועהנליך גליק: אין זיין קאנטאר איז נעקומען א פויער און האט מיטגעטיילט א מיאוסע מעשה, וואס עס האט אבגעטהון דער פאסטאר פון זיין דארף מיט זיינער, דעם פויערס טאכטער, א קינד, א מערעלע, וואס איז נאך קיין צעהן יאהר נישט אלט.

לונגע'ס שטערן האט זיך נעקנייטשט פאר צארן. א פאסטאר,

אַ בעוויַיזטער פּאַסטאָר. און אַ קינד, קאָן מען זאָגען, נאָך אַ מיקעל-קינד! צי איז שוין דען אַ מאָל געהערט געוואָרען אַזאַ שרעקליכע זאַך?... דאָס מערעלע האָט זיך מודה געווען?

יאָ, דאָס מערעלע האָט זיך מודה געווען. און נאָך וויכ־טיגער איז דאָס, וואָס דער פּייער האָט איהם געפּאַקט ביי׳ם סאַמע פערברעכען, פּשוטו כמשמעו איבערראַשט איהם אין סאַמע מיטען דרינגען. מען קאָן זיך פאָרשטעלען, ווי זיין פאַטערליך האַרץ האָט זיך צוזאַמענגעדריקט, ווען ער האָט עס דערזעהן דאָס ערשטע מאָל.

דאָס ערשטע מאָל? צי דען האָט ער דאָס געזעהן מעהר ווי איין מאָל?

דער פּויער האָט מיט אַ ניעדערגעשלאָגענער מינע אַ שאָקעל געטהון מיט׳ן קאָפּ. יאָ, ליידער האָט ער עס צוויי מאָל געזעהן, בּדי צו זיין זיכערער דערין. צו וויסען קלאָר, אַז אַזוי איז עס, און צו׳ם צווייטען מאָל האָט ער נאָך אויף אַ צולעג געהאַט אַ גרייטען עדות אויך, כּדי אין קיין פאַל נישט קיין טעות צו האָ־בען. וואָרום ער האָט דאָך געמוזט געהן אָנקלאָגען דעם פּאַסטאָר. און אַזוי ווי ער איז אַ פּשוט׳ער מענש, האָט ער דאָך געמוזט בע־קומען אַ בעוויַיז, אַז דאָס, וואָס ער זאָגט, איז אמת.

און דער צווייטער מענש, דער עדות, ווער איז ער? — נאָר אָט זעהען דאָ די פּאַפּיערען, די דאָקומענטען, אַ שריפט פון עדות אונטערגעשריבען מיט זיין נאָמען, און ער וועט שוין אַליין אַלץ קאָנען איבערלייענען.

לונגע האָט אונז געציטערט פאַר שמחה מיט אַזאַ מציאה, מיט אַזאַ גאָלד-גרוב דורך אַ אונגליק, וואָס איהם וועט בעשערט זיין פאַר דער גאַנצער וועלט צו ענטדעקען. די דאָקומענטען ציטערען אין זיין האַנד. דעם אמת פאַר דער גאַנצער וועלט געגען גרויסע און קליינע, געגען יעדען, ווער עס צעשטערט דאָס געזעץ און שענדיגט די געזעלשאַפט! ער האָט זיך גאָר נישט געקאָנט אָנזעטיגען מיט דער שמחה, וואָס קיינער אויסער איהם האָט נאָך דעם דאָזיגען מענשען נישט דערשמעקט; ווען דער פּויער וואָלט געקומען צו׳ם רעדאַקטאָר פון „גאַרוועגער", וואָלט יענער פּשוט

גענומען און מיטגעטײלט די געשיכטע דער פּאָליציי און דערמיט װאָלט ער די גאַנצע זאַך פֿערדאָרבען. עס איז אַ רײנער גליק געװען, װאָס דער פֿויער האָט זיך אַלײן אַ ביסעל געחאַפּט און געװאוסט, צו װעמען צו קומען. װאָס פֿאַר אַ רעש זײן מיטטײלונג װעט אָנמאַכען, װאָס פֿאַר אַ געשרײ עס װעט װערען צװישען די גײסטליכע! און דאַדורך װעט ער נאָך מעהר פֿערשטאַרקען די לאַגע פֿון דער „צײטונג", װאָס איז אײגענטליך דער אײנציגער אָרגאַן, װאָס לוינט צו לײענען.

און לונגע זאָגט. צו דעם פֿויער, זיך צו נעהמען צו דער זאַך מיט אַלע כּחות, װאָס ער פֿערמאָגט נאָר. דער פּאַסטאָר װעט מוזען אַראָב פֿון זײן שטעלע; קײן אײן טאָג װעט ער נישט קאָנען קײן גלח בלײבען, נאָכדעם װי אַלץ װעט בעװאוסט װערען.

נאָר דער פֿויער בלײבט װײטער זיצען אויפ'ן שטוהל און װײזט נישט אַרוים מיט קײן אײן בעװעגונג, אַז ער קלערט אַװעקצוגעהן. לונגע פֿערזיכערט איהם נאָך אַ מאָל, אַז ער װעט זיך נעהמען צו דער זאַך מיט'ן גרעסטען פֿלײס, נאָר דער פֿויער קוקט אויף איהם און זאָגט, אַז ער... הם... ער איז דאָך נישט געגאַנגען צו דער פּאָליציי מיט דער דאָזיגער נאַכריכט.

נײן, נײן, דאָס איז אינגאַנצען איבעריג, סײ װי װעט דאָך אַלץ געדרוקט און בעװאוסט װערען, אין בעסערע הענד האָט די זאַך גאָר נישט געקאָנט אָנקומען.

נײן, נײן, נאָר... הם... ער האָט דאָך נישט געבראַכט די דאָזיגע... נײעס גאָר אומזיסט, נישט אמת?

אומזיסט? װאָס מײנט ער דערמיט? ער װיל קריגען אַ בעלויהנונג פֿאַר...

יאָ, אַ קלײנע בעלויהנונג, יאָ. מען קאָן דאָס אָנרופֿען אַזוי, יאָ, בעלויהנונג. דער װעג איז געװען אַ לאַנגער, ס'האָט געקאָסט אין דער דאַמפּפֿער, אין די באַהן.

איצט האָט דער רעדאַקטאָר לונגע ערשטוינט אַ קוק געטהון אויף איהם. צי דען איז דאָס אַ נאָרװעגער פֿויער, פֿון יענע אַלטע בכּבוד'יגע פֿויערען, װאָס װיל פֿאַר בעלויהנונג זײן אײגענע

טאָכטער צו שאַנד מאַכען? זיין שטערן האָט זיך ווידער פערקנייטשט און ער איז שוין גרייט געווען אויסצושטרעקען די האַנד און דעם דאָזיגען מענשען די טהיר ווייזען, נאָר ער האָט זיך איבערגעלעגט. דער פויער איז אַ דורכגעטריבענער יונג, ער האָט גאָר נישט שעמעוודיג פאָרגעלעגט דעם דאָזיגען קליינעם געשעפט, און איז אימשטאַנד אוועקצוגעהן פון דער „צייטונג" און אָבטראָגען זיין געהיימניס אין די פּאָליציי. און דאַן, אפילו אַז אין דער „צייטונג" וועט מאָרגען געדרוקט זיין די דאָזיגע נאַכריכט, וועט עס שוין נישט זיין קיין אמת'ע ריינע ענטדעקונג, ווי באַלד די פּאָליציי וועט עס נאָך היינט וויסען. דאָס וואָלט שוין נישט געווען קיין באָמבע, דאָס וואָלט שוין נישט געוועזען קיין דונער אין מיטען העלען טאָג.

לונגע בעקלערט זיך.

— וויפיעל אַ שטייגער דאַרפט איהר, לויט אייער מיינונג, בעקומען פאַר די נייעס וועגען אייער טאָכטער? — פרעגט ער.

דען אַ וויצעל איז ביי לונגען שטענדיג גרייט אויף דער צונג, און אָט פאַרוואָס ער זאָגט: די נייעס וועגען אייער טאָכטער.

נאָר דער פויער, פון די אַלטע בכבודיגע פויערען, וויל בעקומען אַ רעכטע בעלוינונג, אַ קיילעכדיגע סומע, הונדערטער, און עס איז קלאָר געווען, אַז ער פערלאַנגט נישט נאָר מען זאָל איהם אומקעהרען די הוצאות, נאָר אויך שמוציגע, מיט בלוט פערגאָסענע געלד פאַר דאָס געהיימניס גופא.

לונגע'ס צאָרן געגען דעם דאָזיגען הולטאַי הויבט אָן צו זידען. דאָך בעהערשט ער זיך ווידער. אין קיין פאַל טאָר ער פון די הענד נישט אַרויסלאָזען די דאָזיגע זאַך, זי מוז פערעפענטליכט ווערען אין דער „צייטונג". טומעל און צאָרן, אָבער אויך פערעהרונג און אַכטונג מוז די זאַך אַרויסרופען. ער בעקלערט ווידער די לאַגע. די זאַך איז קלאָר, אַלץ איז בעוויזען. דער פּאַסטאָר איז איבערראַשט געוואָרען אויפ'ן אָרט פון פערברעכען, און קיין טעות האָט דאָ נישט געקאָנט פאָרקומען; די שריפט פון עדות האָט ער אין די הענד, און צו דעם אַלעם

האָט זיך דאָס מערעל אַליין אויך מודה געווען. און כּדי נאָך זיכערער צו זיין האָט דער פאָטער אליין די ידיעה געבראַכט.

און לונגע לעגט פאַר אַ סומע.

נאָר דער פויער שאָקעלט מיט'ן קאָפּ. די מעשה דערפון איז אַזוי, וואָס ער... הם... ער מוז זיך נאָך טיילען מיט יענעם, מיט'ן צווייטען, מיט'ן עדות, וואָס ער האָט צוגעגרייט אויפ'ן צווייטען מאָל. ניין... הם... ער האַלט זיך ביי זיינס, אַז ער מוז בעקומען די גאַנצע סומע, איין גראָשען ניט ווייניגער.

לונגע האָט דערפיהלט אַזאַ עקעל צו דעם דאָזיגען שרעק־ליכען פאָטער, אַז ער האָט צוגעלעגט נאָך הונדערט קראָנען צו דער סומע, וואָס ער האָט שוין פריהער פאָרגעלעגט, אַבי וואָס שנעלער פּטור צו ווערען פון איהם. נאָר דער פויער פער־שטעהט, אַז עס געהט, לאָזט ער ניט אָב קיין האָר פון זיין ערשטער פאָדערונג. פערשטעהט איהר מיך, צו דעם אַלעם קומט נאָך צו אויך דאָס. וואָס ער... הם... לײַדער וועט ער מוזען אויסשטעהן פערשידענע אונאַנגענעהמליכקייטען אין זיין דאָרף דערפאַר, וואָס ער האָט אַזאַ קינד. דאָס איז ניט אַזוי בעקוועם פאַר איהם, דערצו נאָך האָט ער חובות, און דעם זמת זאָגענדיג, וועט ער זיך ניט פיהלען פאָלשטענדיג בעפרידיגט... הם... פאַר די נייעס, אויב ער וועט בעקומען ווייניגער, ווי ער האָט פערלאַנגט.

לונגע גיעט נאָך. מיט טיפער פעראַכטונג צו דעם דאָזיגען ניעדריגען מענשען בעצאָהלט ער איהם דאָס געלד. ער געהט אַליין צו'ם קאַסירער און נעהמט דאָס געלד אויף זיין איי־גענעם רעכנונג, כּדי קיינער זאָל עפּעס ניט חושד זיין.

איצט זיצט לונגע אין זיין קאַנטאָר, און ער האָט נאָך מעהר דאָקומענטען, ער האָט אין די הענד נאָך מעהר ראַיות, וואָס איז אונמעגליך זיי אָבצולייקענען. די דריי טאָג פון זינט דער פיער איז דאָ געווען ביז היינט, האָט ער אויסגעניצט אויף צו מאַכען אַ גענויע אויספאָרשונג, געשיקט לעפּאָרעלאָ'ן, זיין טרייען מיטאַרבייטער, אויפ'ן אָרט פון פערברעכען, כּדי אַלץ אויסצושמעקען, און לעפּאָרעלאָ איז צוריקגעקומען און אַלץ בע־

שטעטיגט. און אט וועט די באמבע שוין איצט פלאצען.

מענשען געהען ארײַן און ארויס פון קאנטאר, די טהיר
בלײַבט א מינוט נישט רוהיג, דער רעדאקטאר איז אין א פרעכ־
טיגער לוינע. אויסער דעם ערפאלג דורך דעם דאזיגען סקאנדאל,
וואס פילט איהם אן מיט שמחה, וועט ער נאך הײַנט אוועק זיך
טרעפען מיט איין פערזאן, און די דאזיגע בעגעגניש פערשאפט
איהם שוין פיעל פערגניגען. ער שפאסט, שיקט אוועק ארטיקלען
און טעלעגראמען מיט א שמײכלענדיג געזיכט און גיעט ארויס די
בעפעהלען אין צווייטען צימער מיט שאלענדע אויסשרײַען. דאס
לעבען איז העל און ליכטיג. די גוואלדיגע נײַעס וועט אין עטליכע
שטונדען ארום בעוואוסט ווערען איבעראל, און אין דער פריה—
שוין מארגען אין דער פריה — וועט זיך די שטאדט איפחאפען
דורך א קנאל פון א גיואלדיגע? געשעהעניש. די אויספארשונג
האט זיך אזוי גוט איינגעגעבען, אז ער רעכענט לעפארעלא'ן צו
געבען א מתנה א קליינע בעלויהנונג אויסער זײַן שטענדיגען גע־
האלט, אזוי דאנקבאר איז ער פאר די פרעכטיגע ארבײַט. „א
דאנק אײַך", — האט ער געזאגט און לעפארעלא'ן די האנד דער־
לאנגט. און אזוי ווי אין צימער זענען געוועזען פיעל מענשען, האָ־
בען זיי זיך איינאנדער אהן ווערטער פערשטאנען,

איבריגענס האט ער נאך א נײַע שליחות פאר לעפארעלאן.
ער האט הײַנט דערהאלטען א מודעה פון איינער א ארעמער ווע־
שין פון האמערסבארג, א ביטע, מען זאל איהר העלפען אין
איהר נויט. נאט מײַנער, זי האט זאגאר געצאהלט געשיקט,
פינף און פיערציג ערעם אויף צו דרוקען די מודעה איין מאל.
צי דען איז דאס נישט ריהרענד? ער איז גליקליך געוועזען, וואס
דער דאזיגער בריעף איז על פי טעות אנגעקומען צו איהם,
אנשטאט אין קאנטאר, איצט וועט די דאזיגע פרוי צוריק קאנען
בעקומען איהרע ארעמע גראשענס. נאטירליך איז ער א לינקער
נאר ער איז דאך נישט קיין בלוטזויגער, די דאזיגע פרוי האט
נישט פערשטאנען די שטרעבונגען פון דער „צײַטונג". איצט וועט
ער בעטען לעפארעלא'ן, ער זאל איהר אוועקטראגען אט דעם דא־
זיגען פאפירל, א דערוואײַליגע הילף. שפעטער וועט ער אין דער

„צייטונג" פאר איהר הילף בעטען. דא, פערשטעהט זיך, מוז מען העלפען ווי ווייט נאר מעגליך.

מיט די דאזיגע ווערטער האט לונגע געפּועלט דאס, אז עטליכע פרעמדע מענשען, וואס זענען אין צימער געוועזען, האבען יעדער זיין נדבה געגעבען. טרעהרען האבען זיך איהם שיער נישט אין די אויגען געשטעלט; אין דעם אויגענבליק האט זיין עמפּפינדליכקייט איהם אזוי ווי ווייכער געמאכט, ער איז פערוואנדעלט געווארען אין די פערקערפּערונג פון מיטלייד צו דער דאזיגער אונגליקליכער פרוי פון האמערסבארג.

אין אווענד איז ער נישט מיט אמאל אהיים געגאנגען פון דער רעדאקציע. ער האט נאך געמוזט דארט פיעל זאכען בעזארגען, ער האט געמוזט אליין זיין אי דא, אי דארטען. און אין אווענד דארף ער געהן אויף א פערזאמלונג אין ארבייטער-פעראיין. ער האט אליין מיט זיינע אייגענע הענד איבערגעגעבען דעם שליח דעם ארטיקעל וועגען סקאנדאל, געזאגט זיין סעקרעטאר, וואוהין ער געהט, און ארויס פון קאנטאר ווי א יונגער בחור, ווי א פיערציג-יעהריגער פראנט. מיט לייכטע טריט און דעם הוט אויף א זייט, אזוי ווי שטענדיג.

IV

דער גרויסער זאל פון ארבייטער-פעראיין איז געוועזען אנגעפּאקט מיט מענשען, און די דיסקוסיעס האבען געהאלטען אין סאמע רעכטען מיטען. א רעכטער, אבער גאר אנ'אמת'דיגער רעכטער, איז אויף די ביהנע ארויף און געזאגט זיין מיינונג ארויסצוזאגען וועגען דער בעהאנדעלטער פראגע; נאר אפט האט מען איהם מיט אויסשרייען איבערגעריסען.

ווען לונגע איז אריינגעקומען, איז ער א ווייל'ע געבליבען שטעהן ביי דער טהיר און ארומגענומען די פערזאמלונג מיט א זוכענדען בליק. ער האט גלייך געפונען די, וואס ער האט געזוכט, און אנגעהויבען זיך דורכצומאכען א וועג דורכ'ן זאל. ער האט בעגריסט אויף רעכטס און אויף לינקס, אלע האבען איהם געקענט

און זיך אין א זייט אבגערוקט, כדי איהם דורכצולאזען. ער איז שטעהן געבליבען ביי דער געגענאיבערדיגער וואנד און זיך העפליך פערנייגט פאר א יונגער דאמע מיט העלע האר און דונקעלע אויגען. זי האט זיך שנעל אבגערוקט אויף דער באנק און ער האט זיך געזעצט נעבען איהר; עס איז גאנץ קענטיג געוועזען, אז זי האט געווארט אויף איהם. די דאמע איז געוועזען מאדאם דאגני האנסען, געבארענע קיעלאנד, זי איז געקומען צו פאהרען אהער פון א האפען-שטאדט און דאס לעצטע יאהר האט זי געלעבט אין חריכ טיאניען, וועהרענד איהר מאן, דער פלאטס-לייטנאנט האנסען, איז געוועזען אויף דער רייזע. איהרע אונגעוועהנליך שווערע העלע האר זענען געוועזען פערפלאכטען ווי איין קנויל, איהר קליידונג איז געוועזען זעהר רייך.

— גוטען אווענד! — האט זי געזאגט: — איהר האט זיך פערשפעטיגט.

— יא, געהאט פיעל ארבייט, — האט ער געענטפערט.

נאר איצט איז ער שוין מעהר נישט אימשטאנד געוועזען איינצוהאלטען אין זיך זיין וויכטיגען סוד און ער האט צוגעגעבען:

— נאר טיילמאל בעקומט מען אייך א לויהן פאר פיעל ארבייט; גראד איצט דארף איך ארונטערלייסען איינעם פון די בעקאנטעסטע פאסטארען אין לאנד, — מארגען וועט זיך דער שאס דערהערען.

— ארונטערלייסען? וועלכען פאסטאר?

— זייט רוהיג, — האט לונגע געזאגט: — דאס איז נישט אייער פאטער.

זי האט זיך צעלאכט און דערביי האט זי געוויזען איהרע געלבליכע צייהן הינטער די רויטע ליפען.

— נאר וואס האט ער דאס געטהון, דער דאזיגער פאסטאר?

— א, — האט ער געענטפערט — א שווערע זינד, א שרעקליכען פערברעכען, חא-חא!

— גאט מיינער, וויפיל שלעכטס עס פאסירט זיך שטענדיג אויף דער וועלט!

זי האָט די אויגען אַראָבגעלאָזט און געשוויגען. דער דאָ-
זיגער סקאַנדאַל האָט זי גאָר נישט אָבגעפרישט, פערקעהרט, זי
איז אַ גאַנצען טאָג אַביסעל אומעטיג געווען און איצט איז זי גע-
וואָרען נאָך אומעטיגער. ווען זי וואָלט נישט געזעסען צווישען
אַזוי פיעל מענשען און נישט געהערט די אונאויפהערליך דונערנ-
דיגע שטימע פון רעדנער, איבערגעריסען דורך די אויסשרייען
פון פובליקום, וואָלט זי מיט די הענד דאָס געזיכט פערשטעלט
און זיך צעוויינט. אין פערלויף פון לעצטען יאָהר האָט מאַדאַם
דאַנגני נישט געקאָנט הערען וועגען קיין סקאַנדאַל, „אַז זי זאָל
דערביי אַליין נישט אויפגעציטערט ווערען. וויל זי האָט אויך
געהאַט אַ געשיכטע, אַ אייגענע קליינע עבירה'לע אין לעבען. קיין
שווערע זינד האָט זי, נאַטירליך, נישט געהאַט, ניין, דאָס איז
נישט געווען קיין פלעק, דאָס האָט זי אַליין געוואוסט, נאָר אַלענ-
פאַלס איז דאָס געווען אַ זינה, אַח, וואָס פאַר אַ זינד. נאָך איהרע
אונגליקליכע בעציהונגען מיט אַ יונגען וואַנדערער, אַנ'אמת'ען
אַוואַנטוריסט, אַ קליין ניעדריג פערזעהעניש'ל מיט'ן נאָמען יאָהאַן
נאַנעל, וועלכער איז אין פאָריגען יאָהר אויף איהר לעבענס-ווענ
ערשינען און איהר גאָר דעם קאָפ פערדרעהט, האָט מאַדאַם
דאַנגני געמוזט טראָגען אין זיך אַ אייגענעם געהיימען אונגליק.
זייערע בעציהונגען האָבען זיך נישט געענדיגט מיט דעם, וואָס ער
האָט טיעף אַראָבגלאָזט דעם הוט פאַר איהר און שען אָבגעזאָגט
דעם לעצטען „אַדיע”.— ניין, דער דאָזיגער מאָדנער מענש האָט
זיך אַראָבגעוואָרפען מיט'ן קאָפ אַראָב אין ים אַריין און געמאַכט
אַ סוף מיט זיך, נישט זאָגענדיג קיין וואָרט. אויף אַזא אופן האָט
ער פשוט די גאַנצע שווערע פעראַנטוואָרטליכקייט אויף איהר
איבערגעלאָזט, און דעריבער איז זי דאָס ווי מעגליך שנעלער
פון דער היים אויעקגעפאָהרען און זיך אין חריסטיאַניען בעזעצט.
נאָך פריהער האָט זיך מיט איהר אויך פאַסירט אַ געשיכטע: אַ
אָרעמער טעאָלאָג האָט זיך אַזוי שטאַרק פערליעבט אין איהר, אַז”...
נאָר דאָס איז שוין אויף אַנ'אמת געווען צו עקעלהאַפט, צו לע-
כערליך, און זי האָט אפילו נישט געוואָלט קלערען וועגען דעם.
עפּעס אַנדערש — נאַנעל, וועלכער האָט זי במעט געצוואונגען

אינגאַנצען אין זיך צו פערגעסען. אַלץ האָט שוין געהאַנגען אויף א האר, ווען זי האָט איהם צו'ם לעצטען מאָל געזעהן; איין און איינציג וואָרט, נאָר איין האלבע ביטע פון זיין זייט, און זי וואָלט אויף קיין זאַך ניט געקוקט און זיך איהם אויפ'ן הארצען געוואָרפען. ער האָט די דאָזיגע האלבע ביטע ניט ארויסגעזאָגט, ער האָט דאָס שוין מעהר ניט געוואָגט, און איהר אייגענע שולד איז בעשטאַנען דערין, וואָס זי האָט איהם עטליכע מאָל אַזוי אונבאַרמהערציג ענטזאָגט. געוויס, אין דעם בעשטעהט איהר אייגענע שולד.

נאָר שפּעטער איז מאַדאַם דאַנני אַרומגעגאַנגען און געטראָגען אין הארצ'ן די דאָזיגע שולד געגען זיך אַליין און געגען איהם. קיינער האָט ניט געוואוסט, וואָס דריקט זי אַזוי, נאָר אָפט האָט זי געטומעלט און זיך נאַריש געמאַכט און קאָקעטירט ערגער ווי די ערגסטע קאָקעטקע, און דאַן פלעגט זי פּלוצלונג ערנסט און שווייגעוודיג ווערען. איצט איז זי אויך אַזוי געווען. און דאָ דאַרף זיך נאָך טרעפען די דאָזיגע געשיכטע מיט'ן פּאַסטאָר. זי האָט פערשטאַנען, וואָס דאָ איז פאַר א מעשה, זי האָט דאָס געפיהלט נאָך זיך, און דאָס האָט ניט ערוועקט אין איהר קיין שענע, גוטע שטימונג. שטענדיג טרעפט זיך עפּעס שלעכטס, שטענדיג געפינט זיך א מענש, וואָס איז ניט פאָרזיכטיג געווען מיט זיך אַליין. פאַרוואָס זאָל די מענשען ניט זיין אַזוי גוט, אז זיי זאָלען קאָנען גליקליך זיין אין לעבען? לונגע האָט גלייך דערזעהן, אז ער האָט אויף איהר א שלעכטע שטימונג אָנגעוועהט. ער האָט זי אַזוי גוט געקענט, אז ער האָט ניט געקאָנט זיך טועה זיין, און דעריבער האָט ער געזאָגט מיט א געדריקטער שטימע:

— איהר ווילט, איך זאָל אין דרוק אַריין געהן און צוריקנעהמען דעם אַרטיקעל?

זי האָט פערוואונדערט א קוק געטהון אויף איהם. איהר איז אפילו גאָר ניט איינגעפאַלען זיך פאַר'ן פּאַסטאָר אָנצונעהמען. זי איז בעטריבט געוואָרען גאָר ניט צוליעב זיין געשיכטע. זי האָט געזאָגט:

— איהר מיינט עס אויף אַנ'אמת, וואָס איהר זאָגט?

— זעלבסט פֿערשטענדליך, — האָט ער געענטפֿערט.

— נאָר ווי קאָנט איהר דאָס מיר אַזאַ פֿראַגע שטעלען? צי דען איז דער פּאַסטאָר נישט שולדיג?

— יאָ. נאָר, פֿערשטעהט איהר, פֿאַר אייך...

— אָ, — האָט זי זיך אָנגערופֿען און זיך צעלאַכט: — ווי איהר באַלעזיגט מיך!

אַלענפֿאַלס האָט שוין זיין פֿאָרשלאָג אַליין איהר אַ בעסערע שטימונג געמאַכט. ער איז גרייט געווען צו טהון דאָס, וואָס זי וועט הייסען, און זי האָט איהם געדאַנקט פֿון גאַנצען האַרצען.

— איך קאָן גאָר נישט פֿערשטעהן, ווי אַזוי דערוויסט איהר זיך דאָס אַלץ, ווי שפּירט איהר דאָס אויס די דאָזיגע אַלטע מענשען. איהר האָט צו זיך קיין גלייבען נישט, לונגע!

דאָס דאָזיגע: „איהר האָט צו זיך קיין גלייבען נישט, לונגע!" האָט אָנגעפֿילט זיין האַרץ מיט שמחה און איהם גליקליך געמאַכט. דען אין אמת'ן גערעדט בעקומט מען דאָך אַזוי זעלטען די אייפֿריכטיגע אַכטונג און שעצונג, טראָץ די אַלע גוטע זאַכען, וואָס מען טהוט אויף, און ער האָט דאַנקבאַר געענטפֿערט נאָר מיט אַ פֿראַזע, אַ שפּאַסעל:

— יאָ אונזער נעץ איז פֿערשפּרייט איבעראַל, מיר שלאָפֿען נישט. מיר זענען דאָך עפּעס די פּרעסע, מיר זענען דאָך אַ קראַפֿט אין דער מלוכה.

און ער האָט זיך אַליין צעלאַכט פֿון זיינע ווערטער.

דער אמת'ער רעכטער האָט זיין רעדע געענדיגט, און דער פֿאָרזיצענדער רופֿט אויס:

— דאָס וואָרט בעקומט הערר באַנדעסען.

דער ראַדיקאַל ענדרע באַנדעסען שטעהט אויף פֿון מיטען זאַל און לאָזט זיך שנעל צו דער 'ביהנע. ער איז געזעסען צוואַמען מיט די שוועסטער אילען און געמאַכט נאָטיצען, ער האָט געהאַט בדעה אַרויסצוטרעטען קעגען דעם פֿריהעריגען רעדנער, דעם רעכטען, אַזוי אומשטענדליך, ווי ער איז נאָר אימשטאַנד געווען. ער וועט קיין ראַדיקאַל און קיין היינט-וועלטיגער מענש נישט הייסען, אויב ער וועט דעם דאָזיגען העררן נישט אָנווייזען

אויף זיין אמת'ען פּלאַץ, אויף זיין נאַרע, אויף די פינסטערע רעאַקציאָנערע פּאַרטיי, פון וועלכער ער איז געקומען אהער; נישט דאָ איז זיין אָרט. באַנדעסען איז שוין נישט איין מאָל פריהער אויף דער דאָזיגער קאַטעדרע געשטאַנען און זיינע וואָהרהייטען פאַר'ן גאַנצען זאַל ערק'ערט.

— יאָ, געעהרטע דאַמען און געעהרטע העררען, וואָרהייטען, און נישט איין מאָל, אויף ווי פיעל די כחות טראָגען. דעריבער וואַגט ער זיך אויך איצט צו האָפען, אז מען וועט איהם איסהערען אויפמערקזאַם אין פערלויף פון אַ קורצער צייט, ער וויל נאָר איניגע פראַגען שטעלען. נאָר וואָס איז דאָ געשטאַנען אַ מענש — איצט האָט ער זיך שוין אויף זיין טראָן בעזעצט (גערעבּטער)—האָט ער געוואָלט פערזיבּערן מענשען, היינטוועלטיגע מענשען, אז די לינקע וועלען דאָס לאַנד אויף אַ פאַלשען וועג פערפיהרען. נישט אמת, מען מוז בעווייזען דעם מוט פון אַ פערצווייפעלטען, כדי זיך צו קאָנען ווענדען מיט אַזאַ מין אָרט רעדע צו דער גרעסטער פּאָליטישער פּאַרטיי אין נאָרוועגען? מיר זענען לינקע, מיר זענען ראַדיקאַלען, נאָר מיר זענען נישט קיין שוטים, נישט קיין אַנאַרכיסטען, נישט קיין ווילדע חיות. אויב דאָס לאַנד איז אויף אַ פאַלשען וועג אַרויף, אַזוי איז עס געשעהן נאָכדעם, ווי די רעגירונג איז דורך אַ סקאַנדאַלעזען אופן אויף רעכטס אַריבּער, און דאָס האָט די רעגירונג געטהון (צושטימונג). אין וואָס בעשטעהט דאָס פּראָגראַם פון די לינקע? אַ געריכט פון געשוואָרענע, אַלגעמיינע דעמאָקראַטיזאַציע, אַלגעמיינע וואָהלרעכט פאַר ערוואַקסענע מענער און פרויען, איינשפּאָרונג אין דער ווירטשאַפט פון דער מלוכה, פערקלענערן די צאָהל פון די בעאַמטע, אַרויסטרייבען פון די שולען פאַנטאַסטישע קאַטעכיזיס, איינפיהרען העהערע-געריכטען און אַזוי ווייטער, דאָס אַלץ זענען דורכאויס הומאַנישע איינפיהרונגען, דורכאויס צוגעפּאַסט צו'ם צייטגייסט פון דער אידעע און אַט קומען מענשען און זאָגען, אַז דאָס לאַנד איז אויף אַ פאַלשען וועג אַרויף! מען קאָן דאָס פּראָגראַם אָנרופען ראַדיקאַל, דאָס מעגט איהר, נאָר יעדע שווערערע בעשולדיגונג איז פאַלש.

איצט שטעהט ווידער אויף דער רעבזער און זאָגט:

— נאָר דאָס זאָג איך דאָך טאַקי, אַז גראָד מיט זייער ראַדיקאַליזמוס האָבען די לינקע דאָס לאַנד אויף אַ שלעכטען וועג פערפיהרט!

דער פאָרזיצענדער שלאָגט איהם איבער:

— דאָס וואָרט האָט איצט הערר באָנדעסען!

נאָר עפּעס אַ פאָרזיכטיגער לינקער מישט זיך אריין:

— מיר האַלטען פאַר נישט ריכטיג דעם הערן באָנדעסענס ערקלערונג, אַז די לינקע פּאַרטיי איז ראַדיקאַל. הערר באָנדעסען איז אַ ראַדיקאַל און ער רעדט פון זיין שטאַנדפונקט, אָבער נישט פון שטאַנדפונקט פון די לינקע.

איצט שרייט דער פאָרזיצענדער מיט אַ דונערדיגער שטימע:

— דאָס וואָרט האָט איצט הערר באָנדעסען.

און באָנדעסען, אַ געבאָרענער פון בערגען, האָט גאָר נישט דאַגעגען, אַז ער זאָל אַליין בלייבען שטעהן און זאָל אַלס ראַדיקאַל, ווי ער איז שוין פריהער געשטאַנען, גענוג שטאַרק דער-צו האָט ער זיך אין דעם אויגענבליק געפיהלט. און דעריבער האָט ער, איבערגעהענדיג צו זיין רעפעראַט, אָנגעהויבען רעדען העכער, כדי צו ווייזען, ווי ווייניג ער האָט מורא פאַר עמיצען.

— די רעכטע האָבען שטענדיג געזעהן פעהלערען אין גרויזען אין יעדער בעוועגונג, אויף יעדען שריט פאָרווערטס האָבען זיי שטענדיג געקוקט ווי אויף נידערגאַנג און צוריקגאַנג. דאָס איז שרעקליך—אַז מענשען זאָלען אויף אַזוי פיעל פערליערען די פעהיגקייט זייער אייגענע צייט צו פערשטעהן. דען די דאָזיגע מענשען, וואָס האָבען אַלץ געהעמט און געלעהמט און געצויגען צוריק, און איצט זענען זיי גאָר געבליבען שטעהן פערגליווערט, די דאָזיגע מענשען האָבען דאָך אויך אַמאָל צו זייער צייט גע-פאַסט, זיי זענען אויך געווען אין דער מאָדע — מיט אַ יאָהר פופציג צוריק (געלעכטער). נאָר איצט קאָנען זיי שוין נישט מעהר פערשטעהן די היינטיגע עפּאָכע, אונזער פרייע דעמאָקראַטישע צייט. מען דאַרף זיי נישט צו פיעל בעשולדיגען דערפאַר, מען דאַרף נאָר בעדויערן יענע ווייניגע, וועלכע זענען אויף זייער

פֿריהערינגען פּלאַץ געבליבען, ווערהרענד די גאַנצע וועלט איז שוין פֿאַרוועלקט אוועק. ווײַל די דאָזיגע ווייניגע האָבען אפשר אויך אונדזויעקט נוצען געבראַכט, זיי האָבען אונז, די איבעריגע, געצוואונגען צו פֿערדאָפּלען אונזער ענערגיע און מוט אויף צו דיענען דעם פּראָגרעס (צושטימונג). נאָר זאָלען זיי קיינמאָל נישט קיין פּ ונ טהון מענשען פֿון פֿרייהייטס-וועג אראָבצופֿיהרען; מען מוז זיך שטעלען געגען זיי אויף דער גאַנצער ליניע, מען מוז זיי אָבשלאָגען און פֿערניכטען אין יעדער פֿראַגע; מען מוז אַלעמען ווייזען, אַלעמען, אַז די רעכטע דאָס זענען אַ קיפּקע מענשען וואָס זענען פֿעראורטיילט דערצו, אַז די לינקע זאָלען זיי מיט זיך מיטשלעפּען אין זייער זיעגעס-צוג, און אַז זיי זאָלען זיך אייגעקש'ענען און נישט לאָזען זיך און זיך שווער מאַכען מיט דער גאַנצער שווערקייט לויט די געזעצען פֿון טויטע משאות. די לינקע זענען שטענדיג געווען די קעמפֿער פֿאַר'ן פּראָגרעס און די אַרבייטער פֿאַר ענטוויקלונג.

פֿון צייט, צו צייט האָט מען באַנדעסען'ען רווישענד אַפּלאָדירט; דען טראַץ זיין עקסטען ראַדיקאַליזמוס האָט ער דאָך זיין זאַך אויסגעצייכענט אויסגעפֿיהרט. די שוועסטער אילען זענען אויך אַנ'אמת בעגייסטערט געוואָרען. זיי זענען געזעסען בלאָס פֿאַר אויפֿרעגונג און האָבען נישט געקאָנט פֿערשטעהן, פֿון וואַנען האָבען זיך עס צו זייער פֿריינד אַזעלכע פֿעהיגקייטען גענומען, ווערהרענד זיי האָבען געוואוסט, אַז ער האָט קיינמאָל גאָר נישט געלעזען און קיינמאָל נישט געאַרבייט.

נאָר וואָס פֿאַר אַ קאָפּ, וואָס פֿאַר אַ טאַלאַנט! אַלץ, וואָס ער האָט גערעדט, זיינע געדאַנקען און זיינע ווערטער זענען געווען לייכטע, פֿערשטענדליכע זאַכען, וואָס האָבען אַלעמען בעריהרט און קיינעם נישט ערצירנט, אונערשיטערליכע ראַדיקאַלע וואָרהייטען, וויעדערהאָלטע רעדעס פֿון סטאַרטינג (פּאַרלאַמענט), פֿון דעבאַטען אויף פֿערזאַמלונגען און פֿון צייטונגען. ער האָט גערעדט מיט שטאַרקע בעוועגונגען. מיט אַ שטימע, וואָס האָט געציטערט פֿון זיכערהייט אין בעגייסטערונג. און עס איז אַ פֿערגניגען געווען צו הערען דעם דאָזיגען ראַדיקאַל, וואָס האָט אַזוי מוטיג גערעדט,

אָט אַזאַ איז וואהרשיינליך געוועזען די יונגענד אין אלטען נאָרוועגען.

דער רעדנער זעהט נאָך אַמאָל דורך זיינע נאָטיצען און גרייט זיך צוצוגעבען נאָך אַ פּאָר ווערטער. ער דרעהט פערטראַכט זיינע שענע וואָנסעס און טראַכט לאַנג. און אין אמת'ן איז דאָך עס זעהר שווער געוועזען צו האַלטען אַזאַ לאַנגע רעדע שטעהענדיג! זיין געעהרטער געגנער האָט זיך בענוצט מיט דער געלעגענהייט, כדי חוזק צו מאַכען פון דער רעגירונג אין איהר מאַכטלאָזיגקייט און אונפעהיגקייט, דערפאַר איז ער זעהר דאַנקבאַר דעם געעהרטען געגנער, אין דער הינזיכט זענען זיי ביידע איינשטימיג; ער האָט כלל נישט בדעה צו פערטיידיגען די רעגירונג, פערקעהרט, מיט אַלע כחות שטרעבט ער זי אַראָבצוואַרפען. נאָר ער וועט זיך ערלויבען דעם געעהרטען געגנער צו פרעגען: וואָס פאַר אַ שייכות האָט די לינקע פארטיי מיט דער אונפעהיגקייט פון דער רעגירונג? מען מוז אָפען און בעשטימט ערקלערען, אז די לינקע אַנערקענען נישט מעהר די איצטיגע רעגירונג פאַר לינק, בעזונדערס איהר אָנפיהרער, דעם דאָזיגען מענשען מיט די אָווענד-שאָטענס אויף זיין טאַלאַנט, וואָס איז אַ מאָל גרויס געוועזען. די רעגירונג האָט זיך פערראַטען, זיך פערקויפט אָדער זי איז איינגעשלאָפען (צושטימונג). צי דען קאָן מען נישט איין מאָל פאַר אַלע מאָל אַ סוף מאַכען צו די דאָזיגע רכילות'ען, אז די לינקע זענען פעראַנטוואָרטליך פאַר די אונפעהיגקייט פון דער רעגירונג? די לינקע האָבען דאָך, פונקט פערקעהרט, געאַרבייט מיט אַלע כחות אַראָבצוואַרפען די רעגירונג, און עס וועט קיין מאָל נישט קומען דער טאָג, ווען די לינקע וועלען אויפהערען זיך אַזוי צו פיהרען, שון צו לאַנג מאַכט די דאָזיגע כלומרשט לינקע רעגירונג חוזק פון די פּרינציפּען פון פּראָגרעס און דעמאָקראַטיע. און אין שלום-וואָרט וועט דער רעדנער אויפרופען די פערזאַמלונג, אז זי זאָל זיך שטעלען, יאָ זיך שטעלען אַקעגען דער דאָזיגער גרופּע פערטרעטער אין נאָרוועגישען פאָלק און זיי אַראָבוואַרפען פון זייערע שטעלעס מיט אַלע געזעצליכע מיטלען.

באַנדעסען איז אַראָב פון דער ביהנע צווישען הויכע און

לאַנג־דויערנדע אפּלאָדיסמענטען. ניין, קיינמאל אין לעבען וואָלטען שאַרלאָטע און סאָפיע נישט געגלויבט, אז אין זיינע ווערטער ליעגט אזא מאַכט. פערדעטער, — ציי דען קלינגט דאָס נישט ערשטוינליך! ביי שאַרלאָטע׳ן האָבען זיך די נאָזלעכער געהויבען דאָס אָטעמען איז האַסטיגער געוואָרען, וועהרענד זיי האָט איהם מיט די אויגען נאָכגעקוקט. ווען ער איז צוגעקומען צו איהר, האָט זי צו איהם מיט׳ן קאָפּ א שאָקעל געטהון, שמייכלענדיג פערלעגען, און באָנדעסען האָט אויך געענטפערט מיט א שמייכעל, ער האָט גערעדט כמעט א פיערטעל שעה און איז נאָך געווען דערהיצט, עטליכע מאל האָט ער מיט׳ן טיכעל דעם שטערען אָבגעווישט.

ווידער הערט זיך דעם פאָרזיצענדענס שטימע:

— דאָס וואָרט בעקומט הערר קאַרלסען.

נאָר הערר קאַרלסען שטעהט אויף און ענטזאָגט זיך פון וואָרט. ער האָט נאָר געוואָלט זאָגען א פּאָר ווערטער וועגען די לינקע אלס ראַדיקאַלע פּאַרטיי, נאָר אַזוי ווי דאָס האָט שוין געזאָגט דער פריהערדיגער רעדנער, און אַזוי ווי הערר באָנדעסען האָט אין סוף פון זיין גלענצענדען רעפעראַט נישט אַרויסגעזאָגט קיין זאַך, וואָס די לינקע זאָלען דערמיט נישט קאָנען איינשטימען, דעריבער בלייבט איהם נישט מעהר ווי נאָך א מאל צו דאַנקען דעם העררן באָנדעסען.

און הערר קאַרלסען זעצט זיך צוריק.

— איצט בעקומט דאָס וואָרט הערר גאַי... הערר גאַי...

— דאָס בעקום איך אוודאי דאָס וואָרט?|— האָט זיך אָבגערופען איינער אַ הערר און זיך אויפגעהויבען גראָד נעבען דער קאַטעדרע. — גאַיבראָ, — האָט ער צו געגעבען.

באָנדעסען האָט גאַנץ גוט געוואוסט, פאַרוואָס דער דאָזיגער בער לעאָ גאַיבראָ וויל רעדען. ער איז געזעסען פּונקט געגענאיבער דער קאַטעדרע און די גאַנצע צייט, וואָס באָנדעסען האָט גערעדט, האָט ער געלאַכט, און איצט וויל ער זיך נוקם זיין אין איהם דערפאַר, וואָס ער האָט אזא ערפאָלג געהאַט, וויל ער אויך אַרויסווייזען וואָס ער קאָן און איינסעהמען נאָך מעהר אין

דער אַנוועזענהייט פֿון שאַרלאָטען. יאָ, ער האָט דאָס געוואוסט. די עטליכע אַפּלאָדיסמענטען, וואָס באַנדערסען האָט בעקומען האָבען גאַיבראָ'ן נישט צורוה געלאָזט.

גאַיבראָ'ן האָט קיינער נישט געקענט, דער פּאָרזיצענדער האָט אַפילו זיין נאָמען נישט געקאַנט איבערלייענען, און ווען דער דאָזיגער נייער מענש האָט זיך אויפגעהויבען, האָבען זיך אין זאַל דערפֿילהט סימנים פֿון אונגעדולד. דאַן האָט דער פּאָרזיצענדער זיין ווייגער אַרויסגענומען און פּאָרויס בעשטימט יעדען רעדנער נאָר צו צעהן מינוט אויף צו רעדען; די פֿערזאַמלונג האָט דערויף געענטפֿערט מיט אַפּלאָדיסמענטען.

מאַדאַם דאַגני, וועלכע האָט לאַנג געשוויגען, האָט איינגערוימט לונגע'ן:

— גאָט מיינער, ווי שוואַרץ דער דאָזיגער העדר איז, זעהט נאָר, ווי זיינע האָר גלאַנצען!

— איך קען איהם נישט, — האָט לונגע געענטפֿערט גלייכגילטיג.

גאַיבראָ האָט אָנגעהויבען רעדען אויפ'ן אָרט, וואו ער איז געשטאַנען, נישט אַרויפגעהענדיג אויף די קאַטעדרע. די שטימע איז געווען טיעף, טיעף ווי פֿון אַ גרוב, די ווערטער האָט ער אויסגעשפּראָכען פּאַמעלעך, אָפט איז שווער געווען צו פֿערשטעהן, וואָס ער מיינט; אַזוי אונגעלונגען האָט ער זיך אויסגעדריקט; דערצו נאָך האָט ער זיך אַליין ענטשולדיגט און געזאָגט, אַז ער איז נישט געוואוינט קיין רעדעס צו האַלטען.

עס איז גאַנץ איבעריג געווען צו בעגרענצען איהם די צייט, ער וועט אפשר נישט דאַרפען אַפילו קיין צעהן מינוט אויך. ער האָט נאָר אויפ'ן האַרצען אַ ביטע צו אַלע שטרענגע מענשען. מען זאָל מיטלייד האָבען מיט יענע אונגליקליכע פֿערזעגליבקייטען, וואָס געהערען נישט צו קיין פּאַרטיי, מיט די היימלאָזע נשמות, מיט ראַדיקאַלען, וואָס האָבען נישט געקאָנט צושטעהן נישט צו די רעכטע נישט צו די לינקע. דען ווי פיעל קעפּ — אַזוי פיעל בעווונגען, איינינע געהען שנעל, אַנדערע — פּאַמעלעך; עס גיעבט אַזעלכע, וואָס גלויבען אין אַ ליבעראַלע

פאליטיק און א רעפובליק און האלטען דאס פאר דאס ראדיקאלסטע אין דער וועלט, וועהרענד אנדערע האבען שוין די דאזיגע פראגען אדורכגעקלערט און זענען שוין אוועק ווייטער נאך מיט פיעל יאהרען צוריק. די מענשליכע נשמה איז דאך אזוי שווער אבצומעסטען מיט א געוועהנליכער מאס, זי בעשטעהט פון פערשיעדענע טענער, פון סתירות, פון הונדערטער קליינינקייטען, און וואס מאדערנער די נשמה איז, אלץ פערוויקעלטער זענען די טענער, פון וועלכע זי בעשטעהט. נאר פאר אזא נשמה איז שווער צו געפינען פאר זיך א שטענדיגען ארט אין א פארטיי. דאס, וואס די דאזיגע פארטייען לערנען און אין וואס זיי גלויבען, האבען שוין די דאזיגע נשמות לאנג איבערגעלעבט, דאס זענען ראדיקאלען, וואס האבען אויף זייער ענטוויקלונגס-וועג פערלארען יענעם טייל פון פעסטען פארטייאישען בעוואוסטזיין, וואס זיי האבען א מאל פערמאגט, זיי זענען בלאנדזענדע קאמעטען, וואס געהען זיך זייערע אייגענע וועגען, איבערלאזענדיג אלע וועגען פון אנדערע. און אט פאר זיי וויל ער דאס בעטען. מעהרסטענטיילס זענען דאס מענשען מיט ווילען, שטארקע מענשען; זיי האבען נאר איין ציעל: גליק, ווי מעגליך מעהר גליק, און זיי בעזיצען נאר איין מיטעל: עהרליכקייט, אינבעדינגטע עהרליכקייט, פעראכטונג צו יעדען פערזענליכען נוצען. זיי קעמפפען מיט מסירת נפש פאר זייער גלויבען, זיי ברעכען זיך די רוקענס פאר איהם, נאר זיי גלויבען נישט אין בעשטימטע פאליטישע פארמען, דעריבער קאנען זיי כלל נישט זיין קיין פארטיי-מענשען; דערפאר גלויבען זיי אין די ערהאבענהייט פון דער נשמה, אין גרויסמוטיגקייט. זייערע ווערטער זענען טיילמאל שווער און הארט, זייער געוועהר — געפעהרליך, פארוואס נישט? נאר זיי האבען א ריין הארץ, און דאס איז דאך דער עיקר. לויט זיין מיינונג קאן מען צווישען די פאליטישע פארטייען דערקענען געפעהרליכע סימנים פון מאראלישען אונטערגאנג, און דעריבער האט ער געוואלט, אויף וויפיעל ער איז אימשטאנד, איינרוימען דער לינקער, וועלכע איז איהם נאטירליך די נעהנטסטע פארטיי. א קליינע ווארנונג —

ישט צופּיעל זיך צו פֿערלאָזען אויף מענשען אָהן אַמאָראַלישער ערציהונג, צו זיין פֿאָרזיכטיג, זיך גוט איינצוקוקען אין די אַרומיגע מענשען, אויסצוקלויבען...

דאָס איז געווען דער זינען פֿון זיין שווערער רעדע. אז די פֿערזאַמלונג האָט איהם נישט אויסגעפּייפֿט, איז זי געווען מעהר ווי געדולדיג. ביז היינט האָט מען נאָך קיינמאָל אזאַ שלעכטע רעדע נישט געהערט אין דעם דאָזיגען זאַל, וואו עס זענען אַרויסגעזאָגט געוואָרען אַזוי פיעל נאַרישקייטען און אומזיניגקייטען. ער האָט אַבסאָלוט קיין ערפֿאָלג נישט געהאַט, ער איז געשטאַנען פֿעסט און אומבעוועגליך ווי אַ באַרג, אויסגעהאַלטען לאַנגע פֿויזען, וועהרענד וועלכע ער האָט געמורמעלט עפּעס פֿאַר זיך און בעוועגט די ליפּען, זיך פֿעראיקעט, קיין איין בעוועגונג נישט געמאַכט און געהאַלטען אַ רעדע, וואָס איז אינגאַנצען געווען נישט מעהר ווי איין פּלאָנטער, פֿול וויעדערהאָלטע און נישט קלאָרע ווערטער. קיינער האָט איהם נישט פֿערשטאַנען. און דאָך האָט זיך געפֿיהלט, אַז ער האָט ווירקליך געמוזט אַרויסזאָגען די דאָזיגע ווערטער, איינרוימען די דאָזיגע וואָרנונג מ'שטיינס געזאָגט וואָס איז איהם פֿון האַרצען אַרויס. עס איז קענטיג געווען, אַז ער האָט זיין פֿערזענליכקייט אַריינגעלעגט אין יעדען פֿערפּלאָנטערטען זאַץ, אַפּילו אין זיינע פּויזען.

באַנדעסען, וואָס צו'ם אָנהויב האָט ער זיך בעצויגען צו איהם מיט איבערמוט דערפֿאַר, וואָס ער האָט אַזוי שלעכט גערעדט, איז ענדליך העכסט אונגעדולדיג געוואָרען. אין גאַיבראָ'ס ווערטער, וואָס האָבען זיך נישט געבונדען מיט איינאַנדער, האָט ער אויך דערפֿיהלט אַ דינעם פֿייל, וואָס איז געווען אויף איהם געווענדעט, און עס האָט איהם ווירקליך פֿערדראָסען, וואָס מען בעפֿאַלט אויף איהם. ער וועט איהם ווייזען ווי אַבצולייקענען זיין ראַדיקאַליזמוס. ער האָט זיך בעלעדיגט און אויסגעשריען:

— צו דער זאַך, צו דער זאַך, מיין העדר!

די פֿערזאַמלונג האָט איהם אונטערגעשטיצט, און אַלע האָבען געשריען: — צו דער זאַך!

נאָר דאָ האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז עס האָט טאַקי מעהר

ניִשט געפֿעהלט דער דאָזיגער אויסשרײַ, די דאָזיגע קלײנע שטערונג, אַז לעאָ גאַאיבראָ זאָל אין צאָרן אַרײַן. ער האָט די אויערען אָנגעשטעלט, איהם איז בעקאַנט געווען באַנדערסענס אַקצענט, און ער האָט געוואוסט, ווער עס שרײַט, און לאַבענדיג אויף די אונצופֿריעדענהײַט, וואָס ער האָט ערוועקט, האָט ער אויסגעשריִען מיט זײַן ניעדריגער שטימע אײניגע פֿראַזען, וואָס זענע דורכגעפֿלויגען ווי אַ בליץ, ווי פֿונקען.

קודם כּל האָט ער געמאַכט אַ קלײנע בעמערקונג וועגען הערר באַנדערסען אַלס ראַדיקאַל. דעם הערר באַנדערסענס ראַדיקאַליזמוס איז נאַטירליך שרעקליך גרויס, דאָס בעווײַזען זײַנע אײגענע ווערטער, נאָר ער וויל פֿערטײַדיגען דעם הערר באַנדערסען געגען דעם. אַז די פֿערזאַמלונג זאָל זײַן ראַדיקאַליזמוס ניִשט צו שטאַרק איבערשאַצען, מורא האָבען זיך פֿאַר איהם איז ניִשטאָ וואָס; ווײַל אויב דעם הערר באַנדערסען וועט אין אַ שענעם טאָג אײַנפֿאַלען פֿאַרצולעגען זײַן ראַדיקאַליזמוס די אמת'ע ראַדיקאַלען, וועלען יענע איהם ענטפֿערן: — „מיט די דאָזיגע זאַכען האָב איך, אויף וויפֿיעל איך געדענק, זיך אַמאָל בעשעפֿטיגט אין מײַן לעבען, שוין לאַנג-לאַנג, דאָס איז געווען אין דער צײַט, ווען איך בין בר-מצוה געוואָרען...“

איצט איז שוין באַנדערסען ניִשט מעהר אימשטאַנד אײַנצוזיצען רוהיג, ער שפּרינגט אויף און שרײַט:

— דער דאָזיגער מענש... איך קען איהם, דעם דאָזיגען בלאַנדזענדען קאָמעט; איך פֿערשטעה ניִשט, ווי קאָן ער אײגענטליך אַרויסזאָגען זײַן מײנונג אין פּאָליטישע פֿראַגען, ער האָט דאָך אין דער נאָרוועגישער פּאָליטיק אַזוי פֿיעל אַ ידיעה, וויפֿיעל אַ קלײן קינד. ער לײענט דאָך אפילו ניִשט די „צײַטונג“ (געלעבטער). ער זאָגט, אַז די „צײַטונג“ איז איהם לאַנגווײַליג, זי אינטערעסירט איהם שוין ניִשט (שטורמישער געלעכטער).

נאָר גאַאיבראָ שמײכעלט גיפֿטיג און רעדט ווײַטער:

— און דעריבער זאָל איהם ערלויבט זײַן, צו ערקלערען אַ צווײטען אויסדרוק, וואָס דאָ איז הײַנט אַרויסגעזאָגט געוואָרען...

נאָר איצט מישט זיך אַרײַן דער פֿאָרזיצענדער:

— די צייט איז פֿאַרביי!

נאָיבראָ קוקט זיך אום אויף די קאַטעדרע און זאָגט כמעט מיט אַ בעטענדער שטימע:

— נאָר נאָך פֿינף מינוט! אַז ניט וועט מיין גאַנצע הקדמה בלייבען אונפֿערשטענדליך. נאָר צוויי מינוט!

נאָר דער פּאָרזיצענדער פֿערלאַנגט, ער זאָל זיך אונטער־געבען דעם בעשלוס, צו בעגרענצען די צייט פֿון רעדען אויף צעהן מינוט, און נאָיבראָ מוז זיך זעצען.

— ווי פֿערדראָסיג! — האָט מאַדאַם דאַגני געזאָגט: — ער האָט נאָר וואָס אָנגעהויבען.

זי איז, ווייזט אויס, געוועזען דער איינציגער מענש אין זאַל, וואָס האָט זיך צוגעהערט צו דער רעדע אפילו דאַן, ווען נאָיבראָ האָט שלעכט גערעדט. אין דעם דאָזיגען מענשען איז געוועזען עפּעס, וואָס האָט אויף איהר אַ איינדרוק געמאַכט. דער קלאַנג פֿון זיין שטימע, די דאָזיגע מאָדנע מיינונגען, זיין פֿערגלייכען זיך מיט אַ בלאָנדזשענדען קאָמעט; דאָס איז געוועזען אַזוי ווי אַ שוואַכער ווידער־קלאַנג פֿון יאָהאַן נאַגעלס שטימע, און פֿאַר איהר האָבען אָנגעהויבען בילדער שוועבען. נאָר דאָך האָט זי באַלד אַ קוועטש געטהון מיט די אַקסלען און אַ געגעץ געטהון. ווען אַ ביסעלע שפּעטער האָט אין זאַל אָנגעהויבען אונרוהיג צו ווערען און עס האָבען זיך דערהערט הויכע אויסרופֿען צו אָבשטימונג, האָט זי געזאָגט:

— איז שוין נישט צייט צו געהן? זייט אַזוי גוט, בעגלייט מיך אַ היים!

לונגע שטעהט גלייך אויף און העלפֿט איהר דעם מאַנטעל אָנטהון. דאָס איז פֿאַר איהם אַ פֿערגניגען געוועזען, ער דאַרף גאָר נישט קיין בעסערס! ער האָט געשפּאַסט און געזאָגט וויצלעך, וואָס האָבען זי צום לאַכען געבראַכט, וועהרענד זיי זענען פֿון די טרעפּ אַראָב און אויפ'ן גאַס אַרויס.

— זאָל איך נישט אָנשרייבען וועגען איהם אַ בעמערקונג, וועגען דעם דאָזיגען מענשען מיט'ן בלאָנדזשענדען קאָמעט, אַ ביסעל חוזק מאַכען פֿון איהם?

— אָ ניין, — האָט זי געזאָגט: — לאָזט איהם צורוה. ניין, אָבער ווי האָט זיך עס פּאַסירט די דאָזיגע געשיכטע מיט'ן פּאַסטאָר? דערצעהלט מיר, וואָס האָט ער געטהון?

נאָר לונגע ווייס שטענדיג, וואָס ער טהוט; קיינער קאָן איהם נישט חאַפּען, ער וועט נישט זאָגען קיין איבעריג וואָרט. נאָר אַ פּאָר ווערטער וועגען דער געשעהעניש, דאָס איבעריגע האַלט ער פאַר זיך. דערווייל זענען זיי אַרויס אויף אַ פּלאַץ פאַר'ן וואָקזאַל, זיך געזעצט אין אַ דראָשקע און געפאָהרען איבער דער גאַס דראַמענסוויין, פאַר אלעמען אין די אויגען, ביי העלער גאַז-בעלייכטונג.

V

אין פערלויף פון פיעל טעג האָט חריסטיאַניען וועגען קיין אנדער זאַך נישט גערעדט, ווי נאָר וועגען דעם גוואַלדיגען סקאַנדאַל מיט'ן פּאַסטאָר. דעם ערשטען אין דער פריה, ווען די באָמבע האָט אויפגעריסען, האָט זיך אלעמען געדוכט, אזוי ווי עפּעס וואָלט געפּלאַצט אין סאַמע פונדאַמענט פון שטאָדט, יעדער מענש האָט זיך געפיהלט אזוי ווי אַ טאָג פאַר זיין אונטערגאַנג, ווי באַלד אַז אפילו דער דאָזיגער מעבטי-גער גלח, וואָס זיין נאָמען איז אין גאַנצען לאַנד בעקאַנט געוועזען, איז איצט דורך אַ פערניכטענדען קלאַפּ אין שמוץ אריינגעשליי-דערט געוואָרען. נאָר לונגע איז נעוועזען זיכער אין זיין זאַך; ער האָט קיין אַכט נישט געלעגט אויף סטראַשונקעס און געשרייען, קיינער האָט נישט געקאָנט ערשיטערן זיין שטאַרקע פּאָזיציע. ער האָט אָפּט נאָך אַ מאָל און נאָך אַ מאָל דערצעהלט די דאָזיגע געשיכטע, וויעדערהאָלט די בעשולדיגונגען נאָך אין אַ שאַרפערער פאָרם, און ווען די ערשטע סענסאַציע איז פערביי, האָט ער שוין געוואוסט ווי צו זאָרגען, אַז די ענטדעקונגען זיינע זאָלען נישט אָבגעשוואַכט ווערען; דורך קליינע הוספות, קליינע פערגע-סענע פּרטים, וואָס ער האָט יעדען טאָג צוגעגעבען, האָט ער די דאָזיגע געשיכטע אויסגעניצט וויפיעל עס האָט זיך נאָר געלאָזט

און ווען דער עולם האָט זיך שוין אָנגעהויבען שוואַכער צו אינטערעסירען דערמיט, האָט ער אַליין בעשאַפען כלומר'שטע געגנער, וואָס זענען אַרויסגעטרעטען כלומר'שט געגען איהם, כדי ער זאָל זיך ווידער קאָנען צעלאָזען מיט היץ וועגען דער זאַך, געדרוקט כלומר'שטע אַנאָנימע בריעף, וואָס ער האָט בעקומען פון פּאָסטאָרס אָנהענגער און פשוט די שטאָדט פערפלייצט מיט זיינע ענטדעקונגען. דאָס פּובליקום האָט זיך געלאָזט חאַפּען אויף דער דאָזיגער ווענדקע, עס איז אַבסאָלוט אוננוצליך געווען ניט אָנצוערקענען די בעדייטונג פון דעם דאָזיגען רעדאַקטאָר, וואָס האָט צו זיך קיין גלייבען ניט; אַלע, אפילו זיינע היציגסטע געגנער האָבען זיך געמוזט אויף די קניע שטעלען און אָנערקענען, אַז דאָס איז שוין גאָר קיין מענש ניט געווען, נאָר פשוט דער טייוועל אַליין.

און לונגע האָט צו'ם ערשטען מאָל איבערלעבט אַזאַ טריאומף. מיט דעם דאָזיגען איינציגען קלאַפּ האָט ער בעקומען אַ רעכט ביסעל אַבאָנענטען. מענשען, וואָס האָבען זיך גאַנץ ריין געפיהלט און ניט מורא געהאַט פאַר קיין ענטדעקונג, האָבען זיין צייטונג געלייענט מיט פערגניגען און נייגיעריגקייט, כדי צו וויסען אַלע סקאַנדאַלען, און יענע אונגליקליכע, וואָס זייער געוויסען איז ניט ריין געווען און יעדער האָט זיין געהיימע זינד געהאַט, האָבען פיבערהאַפט איינגעשלונגען די „צייטונג" מיט אַ קלאַפּענדיגע הארץ, פיל שרעק, אַז אָט איז איצט זייער צייט געקומען און זייערע זינד וועלען ענטדעקט ווערען.

איצט האָט מען געמוזט כסדר מעהר פייער אונטערוואַרפען, ווי מען זאָגט, שמידען דעם אייזען, כל זמן ס'איז הייס. לונגע איז ניט געווען אַזאַ מענש, ער זאָל זיך פאַר דער צייט בערוהיגען. די דאָזיגע געשיכטע מיט'ן פּאַסטאָר איז אין אמת'ען געווען נאָר דער ערשטער גרויסער קלאַפּ. ער איז נאָך ניט אַריינגעדרונגען אומעטום, אין יעדעם הויז, אין יעדעם הארץ, די דאָזיגע אידעע האָט כסדר פאַר איהם געשוועבט.

און אין אמת'ען גערעדט האָט ער געהאָפט, אַז דער סקאַנדאַל וועט אָנמאַכען נאָך אַגרעסערן רעש און וועט איהם נאָך גרעסערע

פערדיענסטען איינברענגען. די ביכער האבען נישט געוויזען, אז די צאהל פון די אבאנענטען זאל זיך האבען בעזונדערס שטארק פערגרעסערט, זיי זענען נישט אנגעלאפען מאסענווייז. פערקעהרט, ס'האבען זיך געפונען אזויגע נאאיווע מענשען, וואס האבען גראד צוליעב דעם סקאנדאל איינגאנצען אויפגעהערט צו לייענען די צייטונג. ווי קאן מען אזעלכע מענשען פערשטעהן? ער דערצעהלט א נייעס, וואס האט צו זיך קיין גלייכען נישט, צום סוף געפינען זיך אזעלכע, וואס ווילען עס גאר נישט לעזען! נאר אלנפאלס איז איהם געלונגען אין פערלויף פון א געוויסער צייט ביי אלעמען אין די מיילער צו זיין, זיין בעריהמטען נאמען, וואס ער האט שוין פון לאנג געהאט, האט ער איצט צוגעגעבען נאך מעהר מאכט און גרויסקייט, און דאס אליין איז שוין פיעל געלד ווערט. ער האט זיך נאך כלל נישט געפיהלט פערמאטערט, אדרבא, זיין ענערגיע איז נאך גרעסער געווארען, ער האט זיך נישט געקאנט אבהאלטען פון א שמייכעל צו טהון, ווען ער האט זיך דערמאהנט, ווי לאנג די פאליציי און די מאכט האבען געצווייפעלט און נישט געוואגט זיך אריינצומישען אין דער זאך, און ווי קונציג ער האט זיי סוף כל סוף געצוואונגען צו טהון דאס, וואס ער האט פערלאנגט. און דער פאסטאר איז מיט שאנדע אראבגעזעצט געווארען.

לונגע האט זיך גאר נישט גענומען גרויס האלטען נאך דעם דאזיגען גרויסען נצחון, — פערקעהרט, דער ערפאלג האט איהם געמאכט אומגעגליכער מיט מענשען, זיין שטימונג איז געווארען ווייכער און פריינדליכער, אהן א שום זייטיגען מיין האט ער געהאלפען פיעל ארעמע לייט און האט אביסעל אבגעשוואכט דעם שפאטישען טאן פון זיינע ארטיקלען. נאר געגען דער רעגירונג האט ער נישט אויפגעהערט צו רעדען ווי פריהער — מיט דער גאנצער אונבארמהערציגקייט, וואס ער האט נאר אין זיין פעדער געקאנט אריינלעגען, ווי א העלד האט ער פערטיידיגט די אלטע פרינציפען, וואס ער און די לינקע האבען ארויסגעשטעלט. קיינער זאל איהם נישט קאנען בעשולדיגען, אז ער גיעט נאך.

א דאנק זיינע ענטדעקונגען איז איהם פון א געוויסער צייט

אָן אויסגעקומען צו עמפּפאַנגען אין דער רעדאַקציע אַלץ מעהר און מעהר בעזוכער ווי פריהער. מענשען זענען געקומען, איהם זייער טיעפסטע אַכטונג אויסצודריקען, מען איז געקומען, איהם די האַנד צו דריקען, מען האָט געפונען די מינדעסטע געלעגענהייטען, אַבי נאָר צו קומען אַ קוק טהון אויף איהם, מען האָט איהם דורכ'ן טעלעפאָן בעגריסט, מיט דעם תירוץ, אַז די סטאַציע האָט אַ טעות געהאַט, זיך ענטשולדיגט פאַר וואָס מען בעאונרוהיגט איהם, און איהם געצוואונגען צו ענטפערן. און אַלעמען האָט ער בעגעגענט מיט דער זעלבער ליעבליכקייט, קיין אונטערשייד נישט געמאַכט צווישען מענשען. דער פאָרזיצענדער פון אָרדענטליכער (רייכסראַט), אַ מיטגליעד פון דער קעניגליכער קאָמיסיע, איז אין שטאָדט געקומען צו פאָהרען און ער איילט וואָס שנעלער זיך מיט לונגע'ן צו זעהן. דער וואוילער, פון אַלעמען אַלס פּאָליטיקער געעהרטער פאָרזיצענדער, אַ אָנגעזעהענער מיטגליעד פון דער רעגיערונגס-אָפּאָזיציע, בעגריסט דעם דאָזיגען רעדאַקטאָר מיט אויפריכטיגער הערצליכקייט, ווי אַ פריינד און אַ בעקאַנטער, און לונגע ווייזט איהם אַרויס יענע אַכטונג, וואָס ער פערדיענט, און הערט זיך צו צו זיינע ווערטער.

יאָ, מ'שטיינס געזאָגט, די דאָזיגע הייגטיגע קעניגליכע קאָמיסיע, איהרע מיטגליעדער זענען צו פערשיערענאַרטיג, ס'איז זעהר שווער צו ריכטען זיך פון איהר אויף פרוכטבאַרע אַרבייט, איינער וויל דאָס, אַ צווייטער — יענץ. ווען די רעגיערונג וואָלט געוואָלט אָבמעקען איהרע זינד. וואָס זי איז געגען די לינקע בעגאַנגען, וואָלט זי דאָס נאָך געקאָנט טהון דעמאָלט, ווען מען האָט בעשטימט מיטגליעדער אין די קאָמיסיע.

דאָ ענטפערט לונגע:

— די רעגיערונג? ציי דען ערוואַרט איהר נאָך עפּעס פון דער רעגיערונג?

— ליידער, ניין, — ענטפערט דער פאָרזיצענדער: — איך וואַרט און האָף נאָר אויף איינס. אַז זי מוז פאַלען.

און לונגע פערשטעהט, אַז דאָס איז אַ קאָמפּלימענט פאַר איהם, ענטפערט ער:

— מיר װעלען אונזער פּליבּט ערפֿילען!

װען דער פּרעזידענט האט שוין געהאלטען בײ'ם אװעקגעהן, האט לונגע בעמערקט, װי בעדריקט און ערמידעט עס זעהט אויס דער דאזיגער אלטער, איבערגעבענער קעמפּפער פאר'ן ליבעראליזמוס. דער סורדוט איז װי א זעקעל געלעגען אויף זײנע אקסלען, און פון די פּאסקעס, װאס ער האט געהאט נידריגער פון די קניע, איז קענטיג געװען, אז ער רײבּט אן שװעבעלעך אן די הויזען. בײ דער טהיר איז ער שטעהן געבליבען און געזאגט, אז ער רעכענט אײנצוארדנען א פערזאמלונג און לײענען א גרויסען פּאליטישען רעפעראט אין עטליכע טעג ארום, און ער בעט לונגע'ן, ער זאל איהם העלפען װאס ברײטער פערשפּרײטען דעם רעפעראט. דערצו נאך װאלט איהם זעהר אנגענעהם געװען צו זעהן אויף דער פערזאמלונג לונגע'ן אלײן, און ער האפט זיך מיט איהם דארט צו טרעפען.

לונגע האט געענטפערט:

— יא, דאס איז זעלבסט פערשטענדליך. נאטירליך װעט ער אלײן זײן בײ אזא װיכטיגער געשעהעניש, װי א רעפעראט פון פּרעזידענטען פון אדעלסטינג. אויף װידערזעהן, אויף װידערזעהן.

דאן האט ער זיך געװענדעט צו לעפּארעלא'ן, װעלכער איז גראד ארײנגעקומען און געפרעגט:

— װאס הערט זיך נײעס? װעגען װאס רעדט מען היינט אין שטאדט?

— אין שטאדט — האט לעפּארעלא געענטפערט — רעדט מען װעגען די ארטיקלען פון „נארװעגער" בנוגע צו די לעבענסבעדינגונגען פון אונזערע שיפסלײט. די דאזיגע ארטיקלען אינטערעסירען דעם עולם זעהר שטארק. װאו איך בין נאר געװען הײנט, האט מען אומעטום גערעדט פון זײ.

— נו? און אמת'ען?

און חאטש זײ האבען באלד פערפיהרט דעם שמועס אויף אנדערע זאכען, האט לעפּארעלא דאך גאנץ גוט געזעהן, אז דעם רעדאקטארס געדאנקען שװעבען ערגעץ װײט, ער האט געהאט

זײַנע אײגענע מחשבות, עפּעס האָט ער געפּלאַנט און בּעקלערט.

— אַ װאױלער אָװענד בּײַכטען געװען אין טי־אָלי, — זאָגט לעפּאָרעלאָ, — איך האָבּ געהאַט זעהר פיעל פערגניגען.

— איך אױך, — ענטפערט לונגע און שטעהט אױף.

ער עפענט די טהיר אין צװײטען צימער און שרײַט צו׳ם סעקרעטאַר:

— הערט נאָר: שרײַבּט אָן אַ נאָטיץ װעגען אונזערע מאַט־ראָזען, זאָגט, אַז אונזערע פריהערדיגע אַרטיקלען װעגען די לעבּענס־בּעדינגונגען פון די מאַטראָזען האָבּען זעהר פעראינטערעסירט דעם עולם, אפילו אזעלכע צײַטונגען װי די „װעסטלאַנדער פאָסט” הױבּען שױן איך אָן מיטצוהאַלטען מיט אונז...

חאָטש דער סעקרעטאַר איז שױן פון לאַנג געװאױנט אױס־צוהערען אָהן אַ שום פערװאונדערונג פערשידענע מערקװירדיגע בּעפעהלען פון רעדאַקטאָרס מױל, דאָך קוקט ער איצט ערשטױנט אױפ׳ן רעדאַקטאָר.

— מיר האָבּען דאָך גאָר נישט געדרוקט די דאָזיגע אַרטיק־לען, — זאָגט ער, — נאָר „דער נאָרװעגער”.

לונגע פערקנײטשט דעם שטערן אַבּיסעל אונגעדולדיג און ענטפערט:

— װי נאַאיװ איהר זענט! געװיס האָבּען מיר שױן ערגעץ געגעבּען אַ נאָטיץ, אַ אַרטיקעלע. דאָס פּובּליקום האָט שױן נישט מעהר װאָס צו טהון, װי נאָך אַ מאָל איבּערצולײענען אַלטע נומערען, כדי צו זעהן, צי האָבּען מיר געדרוקט דאָס אָדער יענץ, אָדער נײן. זאָגט, אַז אונזער פריהערדיגער אַרטיקעל װעגען די לעבּענס־בּעדינגונגען פון די מאַטראָזען האָט געװאַלדיג פעראינטערעסירט דעם עולם, און עס איז טאַקי קײן װאונדער נישט, און אַזױ װײַטער. איהר קאָנט אָנשרײַבּען אַ גאַנצע שפּאַלטע. נאָר מאַכט עס שנעלער — װײַל עס מוז שױן מאָרגען געדרוקט זײַן.

דאַן האָט דער רעדאַקטאָר װידער די טהיר פערמאַכט און איז אין זײַן צימער פערשװאונדען געװאָרען.

נאָר גאַנץ װעניג װערטער האָט לעפּאָרעלאָ פון איהם

היינט געהערט: לונגע איז די גאנצע צייט געווען זעהר פער־ארגט, פערוונקען אין עפעס געהיימניספולע מחשבות און נאר געענטפערט „א" און „יא" אויף אלץ, וואס מען האט גערעדט צו איהם.

אין אמת׳ען גערעדט פיהרט ער דאך א שרעקליך אויכמא־טערענדעס לעבען; איין גאט ווייס, ווי די הענד מוזען אונבע־דינגט גראב ווערען פון אזא אנגעשטרענגטער און אפט אונשע־נער ארבייט, ווי זיינע איז. אהן אויפהער מוז מען זיך שטענדיג אויף אלע זייטען ווארפען און שטענדיג אויף דער וואך זיין, און וואס איז דער לויהן פאר דעם אלעם? דאס גוטס, וואס ער טהוט אויף, ווערט גארנישט אבגעשאצט. זיין חוש האט איהם איצט פערלאזען, און איהם האט זיך געדוכט, אז דאס אלץ איז גארנישט ווערט, ער זאל אזוי פיעל ארבייטען דערויף. היינט צו׳ם בייספיעל איז געקומען צו לויפען די דאזיגע וועשי־פין האמערסבארג און איהם פארווירפע געמאכט, פאר וואס איהר „אויפרוף צו בארמהערציגע מענשען" איז נאך נישט גע־דרוקט. נישט געדרוקט, נישט געדרוקט, שטענדיג די זעלבע טענה, פונקט ווי ס׳איז מעגליך אלץ צו דרוקען? די דאזיגע פרוי האט איהם בעדאנקט פאר׳ן געלד, וואס זי האט בעקומען, און דערביי האט זי אנגעהויבען וויינען: ווייל איצט האט זי שוין ווידער נישט פון וואס צו לעבען און דער אויפרוף איז נאך נישט געדרוקט. די דאזיגע סצענע האט זיך אריינגעמישט גאר נישט צו דער צייט, זי האט איהם געטראפען ביי א שלעכטער לוינע, און ער האט קורץ און שארף דער דאזיגער פרוי געגע־בען צו פערשטעהן, אז ער כוו אליין אויך זארגען וועגען ווייב און קינדער, און אין אמת׳ען גערעדט זענען דאך פערהאן וואהל־טעטיגע געזעלשאפטען פאר ארעמע לייט, וואס זי קאן זיך ווענ־דען צו זיי. צי דען האט ער איהר שוין איין מאל נישט גע־האלפען מיט׳ן גאנצען הארצען? איין גאט ווייס, אז ער האט מיטלייד מיט איהר און ער האט איהר געגעבען אפשר א גרע־סערע נדבה, ווי עס ערלויבען איהם זיינע פליכטען צו זיין אייגענער פאמיליע. און וואס אנבעלאנגט צו׳ם אויפרוף, האט ער

זיך גאר פערגעסען אין דעם. מען קאן דאך נישט אויפ׳ן קאפּ האבּ׳ן אלץ אין דער וועלט. נאר איבּריגענס האט ער איהר מידר, אבּגעלעגט נאר פון איהר אייגענער טובה וועגען: ווען דער אויפרוף וואלט געדרוקט געווארען גלייכצייטיג מיט די וויכטיגע ענטדעקונגען, וואלט איהם קיינער נישט געגלייבט, קיינער וואלט עס נישט בעמערקט, אזוי ווי אלע איבּעריגע זאכען אין די טעג. איצט וועט ער טהון אלץ, וואס ער קאן, און נאך מארגען וועט ער דעם אויפרוף אבּדרוקען.

ניין, קיינער איז נישט דאנקבאר געוועזען, קיינער האט דאס גוטס נישט איינגעזעהן, און וועגער ווי אלע די אונגעבּילדעטע מענשען. און ער האט דאס די אלע יאהרען ווי א שקלאף געאַרבּייט, זיינע גאנצע כחות האט ער אוועקגעלעגט גראד פאר די דאזיגע פאלקס-קלאסען. ס׳האט נישט געלוינט צו ארבּייטען, דער לויהן איז שטענדיג געוועזען נאר גראבּקייט.

ווי אויסגעצייכענט האט ער זיך געפיהלט אין די צימערען פון מאדאם ראגני האנסען, וואו אלץ איז געוועזען פּראכטפול און ר״ך, וואו ער האט שטענדיג געהאט צו טהון מיט געבּילדעטע מענשען און וואו מען ווייס ווי צו שעצען א מענשען לויט זיין אויפטהון. דאס הייסט נישט, אז ער האט זיך דערנעהנטערט צו איהר אפילו אויף איין טריט מעהר ווי אין אנהויב פון זייער בעקאנטשאפט; ניין, זי האט קאקעטירט מיט איהם, בעצויבערט זיין עמפּפינדליך הארץ און איהר ווייסע האנד אויף זיין ארבּעל געלעגט; נאר ער האט קיינמאל נישט געטארט טרוימען וועגען עפּעס גרעסערס; דען קיינער, קיינער איז דאך נישט אזוי ריין געוועזען פון יעדער זינד ווי די דאזיגע יונגע דאמע פון דער האפּענשטאדט. דעריבּער האט ער יעדעס מאל ווידער געמוזט צוריקקעהרען צו זיין בלאסער ארטיסטין, וואס זעהר ווענ׳ג מענשען און אפשר האט שוין קיינער אויף איהר קיין אכט נישט געלעגט. יא, וואס אנ׳אמת, ער האט נאך געהאט אין רעזערוו די מאדאם ל., א געבּארענע פון בערגען; נאר די דאזיגע פרוי, וואס צוליעב איהר דיקהייט און ווייסער הויט האט מען זי איבּערגערופען „קאמבאלא“ (אזא דיקער פיש), האט איהם שוין אנגעהויבּען שרעקליך צו

דערעסען, און ער איז נישט געווען פון יענע מענשען, וואס קאנען פערטראגען עפעס אונבעקוועמליכעס. אמת טאקי, ער האט די מאדאם דאגני נישט געקאנט פערליעבען אין זיך, נור דאך האט ער שטענדיג געקאנט פערברענגען מיט איהר גאנץ פיין און ער איז גאר צעגאנגען פון דעם צארטען און אנגענעהמען געפיהל, ווען ער האט איהר האנד געדריקט, און פון דעם אראמאט אין איהרע צימערען. אין איהר וואהנונג האט זיך אויף יעדען טריט אין די אויגען געווארפען עפעס שעניס און פראכטפולעס, און אין די אויערען האט א אנגענעהמער שמועס געקלונגען.

ווי דאס אלץ איז נישט עהנליך געוועזן צו יענער סביבה, אין וועלכער ער האט זיך איינגעגטליך געפונען, ווען ער איז ביי זיך געוועזן! פאליטיק און ווייטער פאליטיק, די מאכטלאזיגקייט פון דער רעגירונג און די קעניגליכע קאמיסיעס, אויפרופען פון ארעמע לייט און אונדאנקבארקייט פאר פלייסיגע ארבייט! דאס אלץ האט א מיאוסען ריח ארויסגעגעבען, און צייטענווייז האט דאס אלץ אין זיין ארטיסטישער נשמה עקעל ערוועקט.

מיר נעהמען צום ביישפיעל דעם פארזיצענדען פון ארעלס-טינג, דעם הויפט-אנפיהרער פון דער פארטיי. א פשוט'ער פייער, א מענש, וואס האט קיינמאל קיין מעגליכקייט נישט געהאט זיך אויסצולערנען העפליכקייט, א ארבייטער אין גראבע מלבושים און מיט פאסקעס פון שוועבעלעך אויף די הויזען. נאר צי דען דארף מען האבען א בעסערען ביישפיעל ווי יענער פויער, וואס האט די נייעס וועגען זיין טאכטערס שאנדע פאר געלד פערקויפט, פאר קלינגערס? א, דאס איז שוין געוויזען צו פיעל, דאס האט שוין איבערגעשטיגען אלץ! ער האט פשוט זיך געמוזט דינגען מיט דעם דאזיגען הולטאי, כדי חאטש ווי ווייט מעגליך איז איינצוהאלטען איהם אין די גרענצען פון אנשטענדיגקייט.

נאר אזוי איז געוועזן איבעראל. ביי קיינעם קיין גוטע ערציהונג, קיין איידעלקייט, נאר גראבקייט, אומעטום, וואו מען טהוט זיך נאר א ריהר. צי דען וועט ער נישט קאנען געפינען עפעס א אויסגאנג? עפעס וועט ער דאך אלענפאלס קאנען טהון. דאס איז אויך געוועזן א טהייל פון זיין אידעע. פון זיינע פלענער, זיך אונ-

טערטהעניג צו מאַכען דאָס גאַנצע לאַנד. נישט נאָר די פּינסטערע מאַסע זאָל לייענען זיין צייטונג און רעדען וועגען איהם אליין, ער ציילט זיך העכער, זיינע ציילען האָט נאָך קיינער נישט געזעהן.

— זאָל איך אפשר בעסער געהן? — זאָגט לעפּאָרעלאָ, זעהענדיג, אַז דער רעדאַקטאָר זיצט די גאַנצע צייט פערטראַכט.

— ניין, וואַרט נאָך אַ ווײַלע, מיר וועלען געהן צוזאַמען, איך בין גרייט.

און עס איז געשעהן דאָס זעלבע, וואָס איז שטענדיג געשעהן, ווען דער רעדאַקטאָר איז צוזאַמען מיט לעפּאָרעלאָ'ן אין גאַס געגאַנגען: די פערביינגעהענדע האָבען איהם בעגריסט, איהם נאָכגעקוקט, איינער דעם צווייטען אַ שטוים געטהון און אָנגעוויזען אויף איהם. נאָר ווער זענען עס געווען די דאָזיגע מענשען, וואָס האָבען איהם אַזוי פיעל אכט געלעגט? אַח, מיטעלע מענשען, בירגער פון אַלע עקען פון שטאָדט, די מאַסע, דער המון און קיין איינער פון די אויסערוועהלטע. פון דעסטוועגען האָט זיך די שטימונג זיינע פערבעסערט, ער האָט ווידער בעקומען חשק צו שפּאַסען און חוזק צו מאַכען, און ביידע העררען זענען איבער דער גאַס געגאַנגען און האַלב שטיל גערעדט מיטאיינאַנדער. מען דאַרף נישט זיין דערשלאָגען. מענשען דאַרפען זעהן, אַז זיינע אויגען זענען אָפען, און זיין שכל הערט נישט אויף אפילו איצט צו אַרבייטען. ער האָט אָנגעטהון דעם הוט אַ ביסעל אויף אַ זייט.

צוויי זענען פערביי געפאָהרען אויף וועלאָסיפּעדען, אַ מאַנספּערזאָן און אַ פרוי. לינגע האָט זיך כמעט אָבגעשטעלט, די דאַמע האָט אויף איהם אַ בליק געוואָרפען, ער האָט געזעהן, ווי איהר פּראַכטפולע געשטאַלט איז פאַר איהם דורכגעלאָפען, און ער פרעגט:

— איהר האָט געזעהן די דאָזיגע דאַמע? ווער איז זי?

און לעפּאָרעלאָ, וועלכער קען די גאַנצע שטאָדט און אויסער דעם ווייס ער, אַז דאָס איז סאָפיע אילענס אַ שוועסטער, ענטפערט קורץ:

— פריילין אילען, שאַרלאָטע אילען.

אָרעמער לעפּאָרעלאָ! ער האָט נאָך אַלץ נישט פערגעסען, ווי די חיטרע סאָפיע האָט איהם איין מאָל אין אָווענד אָבגענאַרט און איהם פאָרגעשטעלט פאַר אַ גאַנצער געזעלשאַפט מיט די שטיבילעטען אין די הענד, דעריבער ענטפערט ער דאָס אַזוי קורץ.

נאָר לונגע האָט געוואָלט בעקומען אַ גענויערן ענטפער; אין זיין קאָפּ האָט אַ בליץ געטהון עפּעס אַ ערינערונג, און ער פרעגט ווידער:

— אילען?

— יאָ.

לונגע דערמאָהנט זיך, אַז צווישען די פּעק פון זיינע פּאַפּירען ליעגט דער אַרטיקעל, וואָס אילען האָט געבראַכט. דאָס איז געווען אַ יונגער מאַן אין אַ גרויען מאַנטעל, ער שטעלט זיך איהם פלוצלונג פאַר גאַנץ קלאָר פאַר זיינע אויגען.

— די דאָזיגע שאַרלאָטע האָט אַ ברודער, איהר ווייסט נישט? — פרעגט ער.

— גאַנץ ריכטיג, — ענטפערט לעפּאָרעלאָ, — זי האָט איין ברודער, דעם קאַנדידאַט אילען, ער איז אַ ביסעל שוואַך, אַ ביסעל נאַריש, און איבעריגען אַ וואַילער יונג.

און לונגע פערטיעפט זיך ווידער אין זיינע מחשבות, וועהרענד ער קוקט נאָך די צוויי וועלאָסיפּעדיסטען. ער האָט דערקענט דעם דאָזיגען העררן, דאָס איז געוועזען דער ראַדיקאַל באַנדעסען פון אַרבייטער-פעראיין; נאָר די דאַמע האָט ער נאָך דוכט זיך קיינמאָל נישט בעגעגענט. וואָס פאַר אַ מאָדנעם בליק זי האָט אויף איהם געוואָרפען; כמעט ווי אַ ביטע איז געווען אין דעם דאָזיגען בליק. ער האָט איהם געטראָפען גלייך אין האַרצען אַריין. און ווי עלעגאַנט זי איז פערביי געפלויגען, אין אַ נייער בלויער קלייד, וואָס איז אַזוי ענטציקענד-קורץ געוועזען, וויפיעל דאָס איז נאָר מעגליך. פאַר לונגע'ן איז דאָס געוועזען ווי אַ ערשיינונג, ווי אַ פאַנטאַסטיש זעהעניש, דער בליק פון דעם יונגען מעדעל האָט איהם אויגענבליקליך אויפגעפלאַמט.

פלוצלונג קעהרט ער אום צוריק. ער זאָגט לעפּאָרעלאָ'ן

אז ער האָט עפּעס אין רעדאַקציע פֿערגעסען, און געהט.

אילען! דער דאָזיגער איידעלער, אריסטאָקראַטישער נאָמען האָט זיין הארץ געמאַכט ציטערן. דעם מעדעלס אויגען האָבען איהם ביז דער בענגענעניש געטראָפֿען, ער איז נישט ביינעשטאַנען פאר זיי, ער איז נישט געוועזען אזוי לעבלאָז. ווי, אויב ער וועט איצט אָבדרוקען דעם דאָזיגען קליינעם ארטיקעל וועגען די סאַרטען יאַגאָדעס, אונטערגעשריבען מיט איינעם פֿון די בעסטע נעמען אין לאַנד! וואָס וועלען דערויף מענשען זאָגען? צי דען איז אילען א מיטארבייטער אין דער „ציטונג"! דאָס וועט איהם פֿערשאַפֿען אזוי פֿיעל אַכטונג און אויך אזוי פֿיעל אבאָנענטען ווי דער סקאַנדאַל. מען דאַרף זיך נאָר קינציג נעהמען צו דער זאַך, און ביי'ם נאָמען אילען וועט שוין קיינער מיט דער נאָז נישט קיין קרים טהון. היינט וו[...]ם פאר א שמחה וועט ער דער גאַנצער פֿאַמיליע פֿערשאַפֿען! יאָ, ס'האָט געלוינט א קלער צו טהון וועגען דעם דאָזיגען בעטענדען בליק...

לונגע געהט שנעל אין רעדאַקציע אריין און פֿערשליעסט זיך. ער גראָבט זיך אין די פּאַפּיערען אויף זיין טיש און געפֿינט דעם ארטיקעל „וועגען די סאַרטען פֿון אונזערע יאַגאָדעס". ער לייענט איהם שנעל דורך, הויבט אָן צו זוכען די לעצטע נומערען פֿון זשורנאַלען און געפֿינט די „לעטערסטעדטסקאַ", וועלכע ער שניידט גלייך פֿאַנאַנדער און לייענט דורך. א ביסעל שפּעטער האָט ער זיך שוין אַלץ קלאָר געמאַכט. דער פּלאַן איז שוין גרייט ביי איהם אין קאָפּ, און ער זעצט זיך שרייבען.

אילענס ארטיקעל מוז נאָך מאָרגען געדרוקט זיין, דאָס איז דער לעצטער טערמין, מעהר קאָן מען שוין קיין איין טאָג נישט אָבלעגען. נאַטירליך וועט מען פֿון נומער מוזען ארויסוואַרפֿען עטליכע אנדערע זאַכען, נאָר קיין אנדער עצה איז נישטאָ. די מיטטיילונג וועגען דעם רעפּעראַט פֿון פֿאָרזיצענדען פֿון אָדעלסטינג און דעם אויפֿרוף פֿון דער וועשין מוז מען אין א זייט אָבלעגען, מען קאָן דאָך נישט פאר אַלץ פּלאַץ האָבען.

VI.

אין שטוב ביי מאדאם אילען זענען אלע פשוט געוועזען איבערגליקליך, ווען פרעדריקס ארטיקעל איז געדרוקט געווארען. מען האט שוין דערויף קיין האפנונג נישט געהאט. פרעדריק אליין האט אומעטיג דעם קאפ געשאקעלט און געזאגט, אז דער ארטיקעל איז געוויס אריינגעשליידערט געווארען אין רעדאקציאנס-קארב. די מוטער האט קיין בעגריף נישט געהאט וועגען אזוינע זאכען, נאר אייב מען האט דעם ארטיקעל נישט געדרוקט, איז דאך א סימן, אז ער טויג מסתמא נישט. און איהרע הענד האבען נאך פלייסיגער ווי ביז איצט געארבייט. אלץ האט זיך דער גוטער פרוי אנגעהויבען אויסצוווייזען אין א עטוואס דונקעלערען שיין ווי געוועהנליך. זי האט גאר נישט געקאנט פערשטעהן, וואס איז דאס געשעהן מיט שארלאטע'ן אין פערלויף פון לעצטען מאנאט. איהר טאכטער האט אינגאנצען פערלארען דעם חשק צו ארבייטען, און זי האט כסדר נאר געטהון און געקלערט, ווי זיך אנצוטהון אין א בלויער קלייד און ארומפאהרען אויפ'ן וועלאסיפעד, און דער דאזיגער יונגער מאן, באנדעסען, האט זיך די גאנצע צייט געדרעהט ארום איהר; דאס איז נאטירליך גאנץ גוט געוועזען, ווייל שארלאטע איז אויך מיט איהם צופריעדען; נאר, גאט מיינער, אויב דער דאזיגער יונגער מאן וועט זיך נישט פלייסיג לערנען און זיך נישט ארויסשלאגען אויף עפעס, וועט דאך דאס אויך נישט זיין אזוי ווי עס דארף צו זיין. אמת, ער האט א רייכען פאטער א ערד-בעזיצער, נאר דאס גיעט נאך אלץ נישט דעם זוהן די מעגליכקייט זיך צו פערהייראטען.

דערצו נאך האט דער מאדאם אילען נישט וועניג קומער פערשאפט נאך איין זאך. איהר קווארטיראנט, דער הערר גאיברא, איז איינמאל געקומען צו איהר און זיך ענטזאגט פון דעם ווייטיגען צימער, וואס זי האט איהם פערדונגען. דאס איז געוועזען אויף צומארגענס נאך דער פערזאמלונג אין ארבייטער-פעראיין, וואס די גאנצע פאמיליע איז דארט דעמאלט געוועזען. דאן האט זי די הענד פערבראכען און געפרעגט, פארוואס וויל ער זיי פערלאזען; צו

דען איז ער מיט עפעס נישט צופריעדען, גאר מיט וואס? וועט זי דאס בעזייטיגען און וויעדער אלץ אין ארדנונג מאכען. און אז גאיברא האט דערזעהן, ווי איהר ווילט זיך נישט שיידען פון איהם, האט ער וויעדער איינגעשטימט צו בלייבען, נאר עפעס מיט אזא טרויעריגער מינע, מיט בעדויערן. אמת, ער האט געזאגט, אז ער וויל גאר אליין נישט קיין בעסער זאך, ווי בלייבען דארט, וואו ער געפינט זיך, נאר איהם וואלט זיך וועלען וואהנען א ביסעל נעהנטער צו דער באנק, וואו ער ארבייט. ער איז געבליבען אויף ווייטער, נאר מען קאן נישט וויסען, צי וועט ער פלוצלונג אין איין שענעם טאג זיך נאך א מאל נישט ענטזאגען, שוין גאנץ ערנסט; ער פלעגט איצט זעהר זעלטען אריינקומען צו זיי אין די צימערען, נאר שטענדיג אין זיין צימער געזעסען און זעהר שווייגענדיג געווען.

דאס אלץ האט די מאדאם אילען געבראכט דערצו, אז זי האט טרויעריג אויף די צוקונפט געקוקט.

דען זי האט דאך אזוי פיעל ערווארטעט פון פרעדריק'ן, ווען ער האט זיין שטודיום געענדיגט. אמת, זי האט פערשטאנען, אז ער איז נישט געווען קיין זשעניע, ער איז געווען א גאנץ געוועהנליכער יונגער מאן מיט מיטעלע פעהיגקייטען; דאס האט זי פערשטאנען א דאנק סאפיע'ן, וואס איז, אין אמת'ען גערעדט, געווען פיעל קליגער פאר איהם. נאר א מענש, וואס האט די עקזאמענס אויסגעהאלטען, האט דאך אלענפאלס נישט געקאנט בלייבען דערביי און ווייטער גארנישט, האט ער דאך געדארפט געפינען עפעס, אויף וואס אויסצוניצען זיינע ידיעות, זיך אויפצובען עפעס א בעשעפטיגונג און האבען וועניגסטענס קליינע פערדיענסטען. די לעצטע צייט האבען באנדעסען און די מערלעך גריסע האפנונגען געלעגט אויף פרעדריקס ארטיקעל, נאר מאדאם אילען האט שוין נישט געגלויבט, אז ער וועט נאך א מאל געדרוקט ווערען. זי האט שוין אפילו געטראכט וועגען דעם, צי זאל זי פרעדריק'ן נישט אוועקשיקען אין אמעריקא, אויב דא קאן פון איהם גאר־נישט ווערען. אין אמת"ען גערעדט פאהרען דאך אוועק אהין אזוי פיעל גוטע מענשען, עטליכע האט זי געקענט.

און מיט אַ מאָל איז די גאַנצע זאַך נאָר אַנדערש געוואָרען. אין איין שענעם טאָג האָט די „צײַטונג" אַרויסגעלאָזט אַנ׳אמת׳ן אילען־נומער, קודם־כל אילענס אַרטיקעל, דאַן אַ נאָטיץ וועגען אילענ׳ען אַליין. דאָס גאַנצע הויז איז אויפגערודערט געוואָרען, אפילו גאַיבראַ האָט דער בעל הבית׳טע די האַנד געדריקט מיט אַ מאָדנעם אויסדרוק אין געזיכט, ווען זי האָט איהם דערצעהלט, וואָס ס׳איז געשעהן. און באַנדעסען האָט געשריען אַזוי הויך, וויפיעל ער האָט נאָר געהאַט כח, ער איז אַרײַן אין אַ פײַערדיגע התפעלות און שטאָלצירט מיט דעם, וואָס ער איז דאָס געוועזען די סבה פון דעם אַלעם. אמת, זיי האָבען לאַנג געמוזט וואַרטען, און אפילו באַנדעסען אַליין האָט שוין אָנגעהויבען צווייפלען, נאָר קוים איז דער אילען־נומער ערשיענען, אַזוי איז ער אויפ׳ן וועלאָסיפעד אַרויפגעשפרונגען, און נישט אויפגעהערט צו קלינגען, ביז ער איז געקומען צו פליהען צו די אילענס. אַה, זעהט איהר שוין! צי האָט ער דאָס נישט געזאָגט די גאַנצע צײַט? אפילו קיין איין טאָג האָט ער נישט אויפגעהערט זיבער צו זײַן אין לונגע׳ן. צי דען איז עס שוין אַ מאָל געהערט געוואָרען, אַז לונגע זאָל זײַן זאַך נישט וויסען ווי צו ערפילען? צי דען האָט ער נישט דער ערשטער ענטדעקט דעם סטודענט איען, דעם שרײַבער איען, און אין איהם אַ טאַלענט געפונען? קיין זאַך לאָזט נישט דורך לונגע׳ס שאַרף אויג; ווער עס לייקענט דאָס אָב, איז אַ סימן, אַז ער לייענט די „צײַטונג" נישט.

באַנדעסען האָט בעזונדערס שטאָלצירט מיט דעם, וואָס אַלץ איז געשעהן פונקט אַזוי ווי ער האָט פאָראויס געזאָגט בנוגע צו׳ם טיטעל פון אילענס אַרטיקעל. איצט האָט ער שוין נישט געהײַסען: „אַ פּאָר ווערטער וועגען די סאָרטען פון אונזערע יאַגאָדעס". צי דען איז מעגליך אַזאַ טיטעל פאַר די לעזער פאַרלענגען? איצט זענען געוועזען דרײַ טיטלען, מיט ריזיגע בוכשטאַבען, איינער אונטער דעם אַנדערן: „יאַגאָדעס. צוויי מיליאָנען איינשפּאָרונג. אַ פאָלקס־פראַגע". זעהט, אָט דאָס זענען טיטלען, וואָס וואַרפען זיך אין די אויגען. דורך די ריזיגע טיטלען האָט דער גרויסער רעדאַקטאָר געמאַכט דעם אַרטיקעל

פאר א ווערטפולע זאך, וואס דארף איפמערקזאם געלייענט ווע-רען, דער ארטיקעל האט גאר א אידעלערען פנים בעקומען, זאלען די לעזער איצט פרובען דורכלאזען דעם דאזיגען ארטיקעל. ואיהם נישט צו לייענען, אויב זיי וועלען נאר קאנען. נאר זיי ועלען דאס נישט קאנען, זיי וועלען מוזען דעם ארטיקעל לייענען, עס האנדעלט זיך דאך עפעס וועגען א פאלקס-פראגע פון צוויי מיליאנען; דאס, קאן מען זאגען, איז א ברענענדע לעבענס-פראגע

און צוזאמען מיט דעם דאזיגען פעטען ארטיקעל האט זיך אין די אויגען געווארפען די רעדאקציאנעלע נאטיץ, געדרוקט מיט א קלענערען שריפט איף דער ערשטער זייט, וועגען אילענ'ען גופא. „העדר אילען, דער מחבר פון דעם סענסאציאנעלען אר-טיקעל וועגען די סארטען פון אונזערע יאגאדעס, וואס ווערט היינט געדרוקט אין אונזער ציימונג, האט אינ'ם לעצטען ביבעל פון דער „לעטערסטערטסקא טידסקריפט" פערעפענטליכט א עסקי, וועגען גרושיבעס, וואס סיי אין וויסענשאפטליכען, סיי אין סטי-ליסטישען זינען איז ער פשוט פראכטפול און האט צו גרויסע וכוחים געבראכט. דאס איז א גלענצענדער אנאליז פון עספארע און גיפטיגע גרושיבעס, גרושיבעס מיט א ריח און גרושיבעס מיט א גיפטיגער בעפארבונג. אויב העדר אילען האט בדעה צו פערעפענטליכען נאך אזעלכע פארשונגען, וועט נארוועגען בעזי-צען מיט איין וויסענשאפטס-מענש מעהר".

אילען אליין האט די דאזיגע נאטיץ געלייענט מיט א שטאר-קען צווייפעל און מיט אונצופריעדען, ער איז געוועזען עהרליך און געפיהלט, אז ער האט כלל נישט אזא גרויסע בעדייטונג. נאר באנדערסען האט אויסגעראטען זיין גאנצען צווייפעל: — ווי, ער איז נאך נישט צופריעדען? אבער דאס איז דאך געדרוקט אין דער „ציימונג"! און באנדערסען טעלעגראפירט צו זיין פאטער, דעם ערד-בעזיצער, ער זאל איהם עקסטרא ארויסשיקען עטליכען קראנען, כדי צו מאכען א „לחיים" לכבוד דער דאזיגער געשע-העניש.

דערווייל זענען די פריינד געקומען צום בעשלוס, אז אילען דארף אריינגעהן צו לונגע'ן און איהם בעדאנקען פאר זיין אנ-

ערקענונג. און אילען איז געגאַנגען. נאָר אין שטאָרט האָט ער זיך צופעליג געטראָפען מיט גאַיבראָ׳ן, וועלכער האָט איהם נישט געראָטען צו געהן. „בעסער טהוט דאָס נישט, — האָט גאַיבראָ געזאָגט, — איין גאָט ווייס, צי לוינט אייך דאָס צו טהון; מיר דוכט, אַז נישט״. נאָר טראָץ גאַיבראָ׳ס ווערטער האָט זיך דאָך אַרויסגעוויזען, אַז גלייכער איז טאַקי געווען יאָ צו געהן. לונגע האָט איהם אויפגענומען העכסט פריינדליך און ליעבליך, זיך נאָכגעפרעגט, וואָס ער אַרבּייט איצט, און געבעטען, ער זאָל ווייטער מיטאַרבּייטען אין זיין צייטונג. ביי׳ם סאַמע סוף האָט אילען פון קאַסירער בּעקומען נאָך אַ שפּאָרע מטבע פאַר זיין אַרטיקעל. יאָ, אילען איז זעהר צופריעדען געווען, וואָס ער איז צו לונגע׳ן געגאַנגען און איהם בּעראַנקט.

גאַיבראָ האָט דאָך שטענדיג זיינע בּעזונדערע מיינונגען וועגען אַלעם; ווי עס ווייזט אויס פיהלט ער נישט, אַז דאָס מאַכט איהם פאַר אַ מאָדנעם און כמעט פאַר אַ לעכערליכען מענשען. פון יענעם אָווענד, ווען ער האָט זיך פאַר אַלעמען אַזוי בּענאַרישט מיט זיין אונגעלונגענער רעדע אין אַרבּייטער־פעראיין, איז ער גאָר אַנ׳אַנדער מענש געוואָרען — בּלאַס, שווייגעוודיג, כמעט שעמעוודיג. אַלע אין שטוב האָבען זיך מיט אַלע קרעפטען בּעמיהט צו מאַכען איהם פערגעסען זיין מפּלה. נאָר גאַיבראָ אַליין האָט געלאַכט פון די דאָזיגע קינדערשע פּראָבּעס און נישט אויפגעהערט ווי פריהער מיט עקשנות אָבּצולאַכען פון די הויכע ליבּעראַלע פראַזען וועגען פרייהייט, דעמאָקראַטיזאַציע און פּראָגרעס, וואָס זענען געהערט געוואָרען אין אַרבּייטער־פעראיין.

איינמאָל אין דער פריה האָט ער זיך אויף די טרעפּ געטראָפען מיט שאַרלאָטע׳ן, בּיידע האָבען זיך נישט ווילענדיג אָבּגעשטעלט, און זי איז פּלוצלונג רויט געוואָרען. גאַיבראָ האָט זיך נישט געקאָנט איינהאַלטען און געפרעגט מיט אַ שמייכעל:

— פרייליין טראָגט נאָך נישט די בּלויע קלייד? — און גלייכצייטיג האָט ער אַ קוק געטהון אויפ׳ן זייגער און צוגעגעבען שפּאַטיש: — שוין האַלבּ ניין.

נאָר דאָס איז שוין פֿאַר שאַרלאָטטע׳ן צו פֿיעל געוועזען. אויב ס׳איז שוין יאָ געקומען דערצו, איז קאָן טאַקי זיין, אַז די בלויע קלייד פֿערשאַפֿט איהר שוין נישט אַזאַ פֿערגניגען, ווי אַלעמען דוכט זיך אויס. נאָר וואָס האָט זי געוואָלט טהון? באַנ־דעסען האָט זי גערופֿען זיך דורכצופֿאָהרען, דער וועלאָסיפּעד איז געוועזען אויסגעפּוצט, האָט זי געמוזט אָנטהון די קלייד. זי איז פֿערשוויגען געוואָרען, די ווינקלען פֿון מויל האָבען לייכט געציטערט.

ער האָט דערזעהן, אַז ער האָט זי בעלעדיגט, און וויע־דער געוואָלט אַלץ אין אָרדנונג מאַכען, פֿערריכטען. דען זי איז דאָך די שענסטע אויף דער ערד, און חאָטש ער האָט אין זיך אַזוי פֿיעל בעזוקייט, האָט זי איהם דאָך מוחל געוועזען און איז נישט אַוועקגעגאַנגען, נאָר שטעהן געבליבען ביי׳ם פֿאָרענץ׳ דאָס איז געוועזען מעהר ווי ער האָט פֿערדיענט.

— פֿערצייהט מיר, — האָט ער געזאָגט. — איך וועל נישט זאָגען, אַז איך האָב אייך נישט ווילענדיג בעלעדיגט, ווייל איך האָב עס טאַקי געוואָלט. נאָר איך האָב חרטה.

— מיר דוכט, — האָט זי געזאָגט, — אַז אייך דאַרף זיין אַלץ איינס, צי איך טראָג אַ בלויע אָדער אַ גרויע קלייד.

— יאָ יאָ, — האָט ער געענטפֿערט.

דאָס זענען דאָך געוועזען אויפֿריכטיגע ווערטער. ער האָט דעם הוט בעריהרט און געוואָלט געהן.

— איך האָב נאָר געמיינט, — האָט זי געזאָגט, — אַז פֿאַר אייך איז דאָס גאָר גלייכגילטיג. איהר קומט דאָך שוין אפילו נישט אַריין צו אונז.

אָ, ער האָט פֿערשטאַנען די דאָזיגע העפֿליכקייט, מיט וועלכער זי האָט געוואָלט פֿערגלעטען די פֿריהערדיגע ווערטער. ער האָט געענטפֿערט אויך אַזוי פֿאָרזיכטיג, אויך אַזוי קאַלט:

— יאָ, איך האָב זעהר פֿיעל פֿערשיעדענע געשעפֿטען איך אַרבייט איצט זעהר פֿלייסיג.

דערביי האָט ער אַ לייכטען שמייכעל געטהון און זיך טיעף פֿערנייגט.

דעם זעלבען אווענד איז די גאנצע פאמיליע געגאנגען אין
טעאטער פאר פרעדריק'ס געלד, און גאיבראַ איז איינער אליין
אין שטוב געזעסען. ער האט געקוקט אין בוך אריין, נאר נישט
געלייענט. שארלאטע איז בלאסער געווארען. זי איז דאדורך
נישט מיאוס'ער געווארען, ניין, איהר פיין געזיכט מיט די פולע
ליפען איז דאדורך נאך צארטער, נאך שענער געווארען; נישטאָ
אזא זאך, וואס זאל נישט פאסען צו איהר. נאר אפשר האט
זי געהאט עפעס א קומער, עפעס האט זי בעאונרוהיגט. אויך
האט זיך גאיבראַ'ן געדוכט, אז ער האט ענטדעקט א געוויסע
ענדערונג אין איהרע בעציהונגען צו באנדרסען'ען, זיי זענען
בעהנטער געווארען מיט איינאנדער. איין מאל האט ער געזעהן
ווי זיי האבען זיך געסוד'עט אין קארידאר. נו, אלענפאלס איז
דאס אבסאלוט נישט זיין זאך, ווארום נישט צוליעב איהם איז
זי דאך רויט געווארען אויף די טרעפ היינט אין דער פריה,
דאס האט מען אויך געקאנט ארויסזעהן פון דעם, וואס זי האט
דערנאך צו איהם גערעדט. און ווייטער? דריק צוזאמען די
ציינער, פרעס צונויף די פויסטען, לעאָ גאיבראַ! איצט בלייבט
איהם נאר צו פערניכטען זיין ניעדערטרעכטיגע טהאט אין באנק,
און דאן וועט ער זיך בעמיהען א בערוהיגונג צו געפינען אין
ארבייטען און לעזען. איבריגענס וואלט ער שוין אין ניבען גע-
קאנט אויסצאהלען דער באנק, ווען די גוטע פרוי אילען וואלט
אין איין שענעם טאג נישט געקומען צו איהם און געבעטען,
ער זאל איהר דערוויייל לייהען געלד, ביז זי וועט בעקומען איהר
פענסיע פאר א האלב יאהר. גאיבראַ האט איהר נישט געקאנט אבזא-
גען די דאזיגע טובה, ער האט אין דעם געזעהן א בעווייז פון צוטרויען
פון איהר זייט און דעריבער איז עס איהם זעהר אנגענעהם געוועזן
אפשר וועט איהם געלינגען פטור צו ווערען פון חוב אויף אנ'
אנדער אופן, אפשר וועט ער קאנען אביסעל פערקלענער
זיינע הוצאות, דורכלאזען א מאל א מיטאג. אויסער דעם האט
ער א זייגער און א מאנטעל, וואס ער דארף נישט אזוי שטארק
נויטיג. די באנק מוז אלענפאלס צו דער צייט בעצאהלט ווערען,
חאטש באנדערסענס פאטער, דער ערד-בעזיצער אין בער-

געגער קאנט. האט דאס מאל נישט געשיקט אזוי פיעל, וויפיעל זיין זוהן האט געבעטען, דאך האט ער נישט אינגאנצען זיין הארץ פערמאכט, די צוגעשיקטע סומע איז גענוג געוועזען אויף פערשיעדענע זאכען, און באנדעסען האט נישט אבגעלעגט קיין איין שילינג און דאס גאנצע געלד אויסגעגעבען.

— ניין, לאז מיך, לאז מיך עפענען די פלעשער, — האט ער געזאגט און צוגענומען פון אילען'ען דעם פראפענציהער — אין קערפערליכע איבונגען בין איך אויך אזוי געשיקט ווי דו אין גייסטיגע, חא-חא!

און מיט א מאל איז בעשאפען געווארען א פרעהליכע שטימונג. כאדאם אילען האט פארגעלעגט, מען זאל בעטען גאיבראן, ער זאל אויך אריינקומען; נאר גאיבראַ האט שוין, ווייזט אויס, דערהערט דאס קנאלען פון די ארויסגעצויגענע פראפענס, ער איז געשטאנען מיט'ן הוט גרייט ארויסצוגעהן, ווען מאדאם אילען איז אריינגעקומען צו איהם. ער דאנקט זעהר, נאר ער קאן נישט, ער איז היינט אווענד איינגעלאדען אין שטאדט, אויף קארטען, און וועט צוריקקומען אהיים זעהר שפעט.

באנדעסען האט א געשריי געטהון פון צווייטען צימער:

— קומט אהער, קומט! איך בין גאר נישט בעלעדיגט דערפאר, וואס איהר האט גערעדט געגען מיר אין ארבייטער-פער-איין, איך בין שטענדיג געוואוינט צו אכטען אויפריכטיגע איבער-צייגונגען פון יעדען מענשען.

נאר גאיבראַ האט זיך צעלאכט מיט א קורצען, קלאנגלאזען געלעכטער און איז פון די טרעפ אראב.

— וואס פאר א בער דאס איז! — האט באנדעסען רוהיג געזאגט. — אויף פריינדליכע ווערטער ענטפערט ער מיט א גראב געלעכטער...

א חעלע שפעטער האט זיך דערהערט א קלונג ביי דער טהיר. אילען איז אליין געגאנגען און די טהיר אין צימער אריין אפען געלאזט: דאס איז אוודאי דער בריעף-טרעגער, ביטע, א דאנק.

נאָר דאָס איז נישט געווען דער בריעף־טרעגער, דאָס איז געווען דער רעדאַקטאָר לונגע.

אילען האָט ערשטוינט צוריק אָבגעטרעטען; נאָר לונגע האָט אַ שמייכעל געטהון און געזאָגט, אַז ער האָט אַ שטיקעל געשעפט פאַר איהם, אַ ביטע, איז ער פערביינגעהענדיג אָבגע־טרעטען.

שטאַרק פערלעגען פון אַזאַ גרויסען כבוד שרייט אילען דורך די אָפענע טהיר:

— מאַמאַ, דאָס איז דער רעדאַקטאָר לונגע, קום נאָר אַהער...

מאַדאַם אילען קומט גלייך אַרויס און בעט דעם רעדאַקטאָר האַרציג אַריינצוגעהן. דאָס איז דאָך אַ פערגניגען, אַ עהרע..

און לונגע גיעט ענדליך נאָך די ביטעס.

די מעשה דערפון איז אַזוי, די ספּעקולאַציע מיט אילענס נאָמען איז זעהר געלונגען. שוין נישט רעדענדיג פון דעם, וואָס דאָס פובליקום איז פּשוט ערשטוינט געווען פון דער ענטדעקונג פון אַ נייעם זשעניע און פון דער נייעם, אַז דורך אַ ענערגישער עקספּלואַטאַציע פון די פערשיעדענע סאָרטען יאַגאָדעס קאָן מען ווערען אַ קאַפּיטאַליסט און רייכער מאַכען דאָס לאַנד מיט צוויי פּעטע מיליאָנען, — אויסער דעם האָט נאָך לונגע צוגעצויגען צו זיך די אויפמערקזאַמקייט דערמיט, וואָס ער איז אונפּאַרטייאיש און ווייס אָבצושאַצען דעם ווערט פון אַ מענשען, אפילו ווען ער איז פון אַנ׳אַנדער פּאַרטיי. איבעראַל לונגע און נאָר לונגע; ווער נאָך וואָלט אַזוינס געוואָלט טהון? ער האָט נישט געהאַט און האָט צו זיך קיין גלייכען נישט. איבריגענס, האָט מען נאָך פריהער אויך געהאַט ראיות, ווי אונפּאַרטייאיש דער דאָזיגער מענש איז; ער האָט ענטדעקט דעם שריפטשטעלער איען, וואָס אין אמת׳ען האָט ער וועגען איהם קיין זאַך נישט געוואוסט, אויסער וואָס ער איז אַ זשעניע, נאָר גלייכצייטיג האָט ער געקאָנט זיין אַ עכט רע־כטג׳ר, אָדער — ער איז אַליין אַרויסגעטרעטען געגען זיין אייגע־נעם לעפּאָרעלאָ, ווען יענער האָט זיך געלאָזט אויף נאַכט־אַוואַנ־טורען. יאָ, לונגע האָט ווירקליך אָנערקענט די הויכע בעדייטונג

פון דער פרעסע! און אזוי ארום האט ער צוגעצויגען צו זיך אהן א שיער אבאנענטען.

איצט האט זיין טאלאנט צו פערשידענע קאמבינאציעס איהם ארויפגעבראכט אויף א גלענצענדע אידעע, און דעריבער איז ער אהן שום צערעמאניעס געקומען צו די אילענס. אמת, צוליעב דעם האט ער זיך געמוזט ענטזאגען פון צו זיין אויף דער פאליטישער פערזאמלונג, וואו עס האט געדארפט רעדען דער פארזיצענדער פון ארעלסטי.ג, נאר אומעטום קאן מען דאך נישט זיין אויסער דעם איז ער שוין געוועזן אויף דער גרויסער פערזאמלונג פון ארבייטער-פעראיין, און עס מוז דאך האבען א שיער, וויפיעל מען קאן אלץ פון איין מענשען פערלאנגען.

ער ווענדעט זיך צו אילענ׳ען און טרעט גלייך צו צו דער זאך: ער האט עפעס פערגעסען, ווען הערר אילען האט איהם צו׳ם לעצטען מאל אין רעדאקציע בעזוכט, ער האט געוואלט וויסען, צי וועט מען נישט קאנען דרוקען אין דער „צייטונג" דעם צווייטען ארטיקעל פון העררן אילען וועגען דער אויסארבייטונג פון גערייניגטע הייוועו. אידער ער וועט ערשיינען אין א בעזונדער בוך? און אויב עס וועט נישט מעגליך זיין צו בעקומען דאס גאנצע ווערק איז חאטש א טייל דערפון, דעם סאמע עיקר. ער איז געקומען מיט דער דאזיגער בּיטע, האבענדיג בעזונדערס אין זינען די בעקערייען אין דאס ברויט-באקען; ער וואלט זעהר גע־וואלט אויך אין דער היניגטער אייגפיהרען פערבעסערונגען, העלפען ווי וויים נאר מעגליך איז.

נאר אילען האט שוין זיין ארטיקעל אין א זשורנאל אבגע־שיקט, אין א ארעמען פאפולערען זשורנאל, וואו עס האבען זיך געדרוקט די פערשידענגסטע זאכען, און ער האפט, דאס מען וועט איהם אננעהמען. ער האט געזאגט דעם גאנצען אמת, אז דער ארטיקעל איז שוין אבגעשיקט.

דאן האט לונגע געענטפערט:

— ציהט איהם צוריק מיט א טעלעגראמע. נאטירליך וועלען מיר נאר אלץ בעצאהלען.

און מיט דאנקבארקייט אין האַרצען זאָגט אילען צו, צו טעלעגראפירען.

איצט האָט זיך שוין מאדאם אילען מעהר נישט געקאָנט איינהאַלטען און מיט לייכטענדע אויגען האָט זי בעדאַנקט לונגע'ן פאַר אלין, וואָס ער האָט פאַר פרעדריק'ן געטהון. ער האָט זיי אלעמען זעהר דערפרעהט, און זיי זענען איהם זעהר דאַנקבאַר, דאָס איז געוועזען אַזוי אונגעריכט און אונפערדינט.

— ליעבע מאדאם אילען, מיר האָבען נאָר אונזער פליכט ערפילט, — האָט לונגע געענטפערט.

— נאָר דאָך האָט זיך אויסער אייך נישט געפינען קיינער, וואָס זאָל אנערקענען, אז אויף איהם ליעגט די דאָזיגע פליכט.

— יאָ, — האָט ער געזאָגט, — פערשידענע רעדאקטאָרען האָבען טויזענד מאָל מעהר, טויזענד מאָל ווענינער קלאָרע פאָרשטעלונגען וועגען דער בעשטימונג פון דער פרעסע.

— יאָ, אַזוי איז עס, נאטירליך. נאָר מיר דאַנקען אייך פון גאַנצען האַרצען, מיר וועלען נישט פערגעסען, אז איהר האָט איהם דער ערשטער געהאָלפען אויף אַ וועג אַרויס.

און לונגע האָט געענטפערט שפּאַסענד מיט אַ שמייכעל:

— מיך פרעהט זעהר, מאַדאַם, וואָס דאָס מאָל האָב איך זוכה געוועזען צום גליק אָבצושאַצען דעם טאַלענט ווי געהעריג איז מיר, לינקע, זענען כלל נישט קיין מענשען-פרעסער.

ביי די ווערטער האָט זיך ענדרע באַנדעסען הויך צעלאַכט און זיך אין קניע אַ זעץ געטהון. ביז דעם אויגענבליק איז ער געזעסען ווי ער וואָלט שטום געוואָרען פאַר ענטציקונג, און זיך קיין ריהר נישט געטהון. מערקווירדיג איז געוועזען דאָס, אז בשעת לונגע איז אָנגעקומען, איז ער שוין באַלד געוועזען שכור, נאָר ער האָט זיך שנעל אויסגעניכטערט. צו'ם גליק האָט זיך אַרויסגעוויזען, אז זיי האָבען נאָך נישט אינגאַנצען אויסגעטרונקען, נישט אלע פלעשער זענען שוין לעדיג געוועזען. און ווען מען האָט לונגע'ן פאַרגעלעגט אויסצוטרינקען אַ גלאַז, האָט ער גלייך איינגעשטימט, אָפּענהערציג און דאַנקבאַר. ער איז יענעם אָווענד געוועזען אין אַ וואוילער לוינע.

ער האָט שאַרלאָטע'ן געזאָגט אַ קאָמפּלימענט פֿאַר איהר שעני פֿאָהרען אויף'ן וועלאָסיפּעד און זי געצוואונגען רויט צו ווערען. צוויי מאָל האָט ער זיך אָנגעבויגען צו איהר און מיט פֿערגניגען בעטראַכט איהר האַנד־אַרבייט, און איבעריגען איז ער געוועזען זעהר איינגעהאַלטען און גערעדט על פּי רוב נאָר מיט די מאַנסלייט, אַזוי ווי ער וואָלט טאַקי געקומען נישט מעהר ווי נאָך איינעם אַרטיקעל. זיינע אַלע בליקען אויף שאַרלאָטע'ן פֿון דער זייט בעדאַרפֿען גאָרנישט צו בעדייטען. און ווי שען זי איז געוועזען, אַזוי יונג און בליהענד! די געלבליכע האָר האָבען בייים שיין פֿון לאָמפּ געשיינט ווי גאָלד, ער האָט נאָך קיין מאָל נישט געזעהן קיין גלייכען דערצו, און די ברעהמען האָבען זיך איבער דער נאָז כמעט ווי צונויפֿגעגאָסען. אפֿילו די קליינינקע ראָזיג־רויטע קרעצלעך אויף איהר געזיכט האָבען איהם צו התפּעלות געבראַכט. די יוגענד האָט אָנגעהויבען רוישען אין דעם דאָזיגען עלטערן העררן, זיינע פֿערפֿיהרערישע אויגען האָבען געגלאַנצט, און ער האָט די גאַנצע צייט געשמייכעלט פֿאַר פֿערליעבעניש. און דערצו נאָך, ווי גוט האָט ער זיך געפֿיהלט אין דעם דאָזיגען בעקוועמען פֿאַמיליען־קרייז, וואו דער צימער איז פֿול געוועזען מיט יונגע מעדלעך און זייערע פֿערעהרער! דער אַלטער, גוטער נאָמען פֿון דער פֿאַמיליע האָט זיך געפֿיהלט איבעראַל, אין די אויסשניצונגען אויף די אַלטע מעבעל, אין די צוויי־דריי פֿאַמיליען־פּאָרטרעטען אויף דער וואַנד, אין יעדען וואָרט, וואָס די דאָזיגע מענשען האָבען דאָ אויסגעשפּראָכען, — זיי זענען געוועזען געבאָרענע אַריסטאָקראַטען, אייזעלע פֿון דער נאַטור. די גוטע ערציהונג איז אין זייער בלוט געוועזען, לונגע האָט נישט געזעהן, ווי אָרעם און אָבגעניצט אַלץ איז געוואָרען ביי מאַראַם אילען, ער האָט נישט בעמערקט די פֿעהלערען, ער האָט געפֿונען אַ בערוהיגונג, ווי אַ מענש, וואָס האָט זיך ענדליך צום שיסעל צוגעחאַפּט און געגעסט. די בילדער אויף די ווענד זענען נאַטירליך פֿון אַנטיקער גוטער קינסטלערישער אַרבייט, דאָס גלעזעל, פֿון וועלכען ער האָט בילינגען שאַמפּאַניער געטרונקען, איז זיכער פֿון פֿיינעם געשליפֿענעם גלאָז, און ווי אַנגענעהם עס איז צו טרינקען פֿון געשליפֿענע גלעזער!

ער איז אָהן חשק אויפֿגעשטאַנען אויעקצוגעהן. פֿון גאַנצען הארצען בעדאַנקט פֿאר דאָס גרויסע פֿערגניגען, וואָס ער האָט גענאָסען, און זיך צו דער טהיר געלאָזט.

— הייסט עס, איך קאָן האָפֿען, אַז איהר וועט מיר נאָר אין גיכען דעם ארטיקעל ברענגען, — האָט ער געזאָגט צו אילענ'ען. — אויף וויעדערזעהן.

לונגע איז אַליין ווייטער געגאַנגען איבער דעם זעלבען שטאָדט-פֿיערטעל און זיך אַליין מעהר פֿון זיין הויז ערווייטערט, ביז צום עק שטאָדט, וואו די גאַסען האָבען אויסגעזעהן ווי פֿעלדער און די הייזער זענען געשטאַנען ווייט איינס פֿון אנדערן. ער האָט געזוכט דעם הערר קאָנגסוואַל, זיינעם א שול-קאָלעגע, וועלכער האָט געדיענט אין יוסטיץ-דעפּארטאמענט. לונגע האָט געוואָלט דערגעהן פֿון איהם איין געהיימנים, ווען עס וועט דערצו די צייט קומען; דער דאָזיגער געלונגענער געדאַנק איז איהם איינגעפֿאַלען, ווען ער איז ביי די אילענס געזעסען. אפילו דאָ, אין דער דאָזיגער סביבה, וואָס איז איהם געפֿעלען געוואָרען, וועהרענד ער איז געזעסען געגענאיבער דער יונגער פֿרוי, וואָס האָט אויף איהם אזוי שטאַרק געווירקט, אפילו דאָ האָט לונגע נישט פֿערלאָרען די הערשונג איבער זיך, או זיין לעבהאַפֿטער פֿערשטאַנד האָט נישט אויפֿגעהערט צו ארבייטען. נישט אומזיסט איז ער געוועזען דער גרויסער רעדאַקטאָר.

ער געפֿינט ענדליך קאָנגסוואַלס בעשיידענע וואָהנונג און געהט אריין.

— שרעק זיך נישט, — זאָגט ער באַלד און שמייכעלט, ער איז דאָך נאָך אַליין אַ וואוילער לונגע און דעריבער שפּאַסט ער, — איך בין נישט געקומען דיך אינטערוויואירען.

נאָר קאָנגסוואַל, וואָס פֿיהלט די גרויסע עהרע, וואָס דער דאָזיגער וויזיט מאַכט איהם, און גלייכצייטיג איז ער זעהר פֿערלעגען, שטעהט שטום. ער קאָן זיך אפילו נישט דערמאָהנען. צי האָט ער זיך ווירקליך שוין אמאָל געדוצט מיט'ן רעדאַקטאָר, לונגע דריקט איהם די האַנד מיט גוט-חבר'שאַפֿט און זעהט אויס זעהר סימפּאַטיש ווי געוועהנליך. א ביסעל שפּעטער האָבען די צוויי

בעקאנטע נאך פון דער סטודענטען-צייט זיך ביי'ם טיש געזעצט און אנגעהויבען שמועסען.

זייערע שיקזאלען זענען געוועןגאר פערשיעדענע. לונגע'ן האט אבגעגאלטען, ער איז געווארען איינער פון די בערי־המטעם־טע פערזענליכקייטען אין לאנד. א מעכציג'ר מענש, וואס האט מיט איין ווארט געקאנט קעפ פאר זיך לאזען בויגען און זיינע פערלאנגען אויספיהרען. קאנגסוואל איז א יאהר צוועלף-פיערצעהן געזעסען אין דעפארטאמענט און זיינע פינגער ביי'ם איבערשרייבען צעקרימט, זיין געהאלט איז געוועןאון געבליבען נישטיג, און די ארבעל פון זיין מונדיר האבען געגלאנצט פון אלטקייט. יא, זעהר, זעהר פאמעלעך קאן א מענש שטייגען דיענענדיג ביי דער מלוכה.

לונגע האט געפרעגט:

— וואס מאכסטו עפעס? דיר געהט נוט?

— א ניין, — ענטפערט קאנגסוואל, — מען קומט קוים קוים דורך.

— אזוי!

לונגע האט זיך אין צימער אומגעקוקט. דא איז כלל נישט געוועןקיין לוקסוס, אין דער דאזיגער וואהנונג פון קעניגליכען בעאמטען. דער דאזיגער, אפילו גענוג גרויסער צימער, איז געוועןאיין און איינציגער ביי זיין בעל הבית. צווישען די דאזיגע שטוהלען, שרייב-טיש, בופעט, בעט איז ער שטענדיג געצוואונגען געוועןצו זיצען, ווען ער איז אין דער היים געוועןאויף איין וואנד איז געהאנגען זיין מאנטעל און איז בערעקט געוועןמיט שטויב.

— מיר דוכט, קאנגסוואל, אז דו שטייגסט אין דיין אמט שוין צו פאמעלעך, — זאגט לונגע.

— לייד'ער, יא, — ענטפערט קאנגסוואל — נאטירליך וואלט מען געקאנט אביסעל שנעלער שטייגען.

— נו, דאס וועט שוין בעסער ווערען דאן, ווען איין שענעם טאג וועט די רעגירונג פאלען, און דו האסט דאך, נאטירליך,

מעהר האפנונגען צו שטייגען ביי א רעכטער רעגירונג. דו ביזט דאך געוויס א רעכטער?

— יא.

— יא, די רעגירונג וועט אויפקנעהן, זי מוז אויפקנעהן. מיר וועלען אויף איהר קיין מינדעסטע רחמנות נישט האבען.

— איהר האט ביז איצט אויך אויף איהר קיין רחמנות נישט געהאט.

— יא, אויף אזוי פיעל זענען מיר נאך צום גליק איינשטימיג. מיר קאנען מוחל זיין א לינקער רעגירונג, אויב זי וואקעלט זיך, אויב זי גיעט אום שוואכקייט עפעס נאך דער געגנערישער פארטיי, מיר קאנען מוחל זיין פאר א עהרליכע זינד וואס ווערט געטהון אום מאכטלאזינקייט. נאר דא האנדעלט זיך עס וועגען פערזענליכע עהרענלאזיגקייט, וועגען צעשטערען די טרייהייט און די געזעצען, וועגען א בעוואוסטזיניגע שעדליכקייט; דאס וועלען מיר קיינמאל נישט מוחל זיין.

דרך אגב איז לונגע געקומען איהם צו בעטען א טובה, א קלייניגקייט, און ער צווייפעלט, צי איז זיין וויזיט א מאל נישט אומזיסט?

פאר קאנגסוואל'ן וועט עס זיין א גרויס פערגניגען, דעם רעדאקטאר א טובה צו טהון, אויב ער וועט נאר קאנען.

— עס האנדעלט זיך וועגען די בעשטימונגען אויף די שטעלעס פון די געשווארענע ריכטער, — זאגט לונגע. — וואהרשיינליך וועט דאך דיר אויסקומען צו האבען עפעס א שייכות צו דער זאך, וועסט אפשר די בעשטימונגען און די עקספעדיציע אבשיקען?

— איך ווייס נישט.

— נו, עס יאגט נאך דערווייל נישט, ביז יענער צייט וועט נאך וואהרשיינליך אויסקומען גענוג צו ווארטען. נאר איך וואלט וועלען מיט דיר עפעס אבמאכען. אויב דיר וועט אויסקומען אבצושיקען די בעשטימונגען, וועסטו מיך קאנען א טובה טהון.

— ווי אזוי?

— אזוי אז איך זאל בעקומען פון דיר א קאפיע פון די

בעשטימונגען אין דעם מאמענט, ווען מען וועט זיי דארפען אבשיקען אין שטאקהאלם.

קאנגסוואל שווייגט.

— און אויב נישט דיר וועט אויסקומען דאס אבצושיקען, אזוי וועט דיר אלענפאלס לייכט זיין זיך צו דערוויסען אין דעפארטאמענט, ווער עס ווערט בעשטימט אויף די אמטען. איך וואלט זעהר וועלען, אז איך זאל דער ערשטער מיטטיילען די דאזיגע נייעס, פערשטעהסטו מיך, מעהר גארנישט.

קאנגסוואל בעקלערט זיך נאך אלץ.

— איך ווייס נישט, צי קאן איך טהון אזא זאך, — זאגט ער. — נאר וואהרשיינליך איז עס דאך נישט אזוי געפעהרליך.

לונגע האט זיך צעלאכט.

— זעלבסט פערשטענדליך, אז דו פעריזענליך וועסט אין ערגעץ נישט דערמאהנט ווערען. איך האף, אז דו האסט נישט מורא, טאמער וועל איך דיך אויסגעבען, אלטער פריינד? אין אמת׳ען גערעדט בין איך געקומען נאר פון דער ציימונג וועגען, ווייל די דאזיגע בעשטימונגען אינטערעסירען שטארק דאס גאנצע לאנד, און איך וויל, אז די „ציימונג“ זאל די ערשטע מיטטיילען דעם סוד. דו וועסט מיר נאר טהון א טובה ווי א גוטער פריינד, וויימער גארנישט.

און אט דא האט לונגע ארויסגעהאלפען דאס, וואס ער האט צוגענומען אלס מיטארבייטער אין זיין ציימונג אילענ׳ען, א מענשען מיט א קאנסערוואטיווען נאמען, וואס איז אין פערלויף פון פיעל יאהרען בעריהמט געווארען. ער האט טאקי גלייך דערמאהנט אילענס נאמען; נאטירליך איז ער אילענס פאליטישער געגנער, נאר דאס שטערט איהם נישט אנצוערקענען זיין טאלענט. אין אמת׳ען גערעדט איז ער גאר נישט עהנליך צו אייניגע אנדערע לינקע, וואס שטעהען בלינד אויף דאס זייעריגע. יא, אין די פרינציפען איז ער אונערשיטערליך, נאר גאט מיינער, צווישען די רעכטע זענען אויך פערהאן מענשען, פיעל פון זיי ווייס ער ווי צו שעצען!

קאנגסוואל האט מיט שמחה דערזעהן, אז די „ציימונג“ האט

אָבגעשאַצט אילענס ווערט: זיין האַרץ פֿון אַ רעכטען איז פֿול געוועזען מיט דאַנקבאַרקייט צו לונגען פֿאַר דער דאָזיגער זאַך. דערין איז זיך קאָנגסוואָל מודה מיט אַ שמייכעל, כמעט פֿערלעגען.

דערצו נאָך איז פֿערהאַן איין זאַך, וואָס לונגע וועט וועגען דעם געדענקען אַזוי ווי וועגען זיינע אַמאָראַלישע פֿליכט; ער מיינט דערמיט דאָס, אַז אויב קאָנגסוואָל וויל שטייגען אין זיין אַמט, דאַרף ער בעקומען אַ שטיצע פֿון דער „ציימונג", נישט דירעקט, אַלס לויהן פֿאַר די דאָזיגע טובה, וואָס ער טהוט נאָר אַלס גוטער פֿריינד, נאָר בכלל, פֿון שטאַנדפּונקט פֿון גערעכטיגקייט. וואָרום ווי עס איז האָט די „ציימונג" דאָך געהאַט אַ געוויסען איינפֿלוס, און ווי עס זעהט אויס האַלט עס נישט דערביי, זי זאָל איהם פֿערליערען.

און די קאָלעגען זענען געקומען צו אַן'איינשטימונג בנוגע צום דאָזיגען קליינעם געשעפֿט.

קאָנגסוואָל האָט אין בופֿעט געפֿונען אַ פֿלעשעל שערי, און לונגע איז אַרויס פֿון איהם ערשט מיט צוויי שעה שפּעטער. ער האָט זיך די הענד געריבען. ער איז געוועזען ענערגיש, און ס'האָט יך איהם איינגעגעבען, היינטיגען טאָג האָט ער גוט אויסגענוצט.

געהענדיג אַ היים האָט ער זיך אָנגעהויבען צו דערמאָהנען, וואָס דאַרף מאָרגען געדרוקט זיין אין דער „ציימונג". יאָ, ער איז געוועזען אין אַ גוטער לוינע, ווען ער האָט געשריבען יענע שאַרפֿזיניגע נאָטיץ וועגען דער פֿערזאַמלונג פֿון די רעכטע אין טראָנדיעם; דאָס איז געוועזען זעהר אַ געלונגענע בייסענדע נאָטיץ, בסך הכל פֿון עטליכע שורות פֿול פֿעראַכטונג, זיין גאַנצע אַמאָליגע היציגקייט האָט איהם בעהערשט, ווען ער האָט דאָס געשריבען. בכלל איז דער נומער, וואָס וועט מאָרגען ערשיינען, זעהר גוט צוזאַמענגעשטעלט, בעזונדערס האָט ער פֿיעל ערוואַרטעט פֿון דעם אַרטיקעל אויף פֿיער שפּאַלטעס וועגען דעם אַגענט יענסען אין אָסלאָ, וועלכער האָט זיך בעשעפֿטיגט מיט גאָר נישט קיין ערליכען האַנדעל פֿון שניט-סחורה און נישט געוואָלט וויזען זיינע ביכער דעם פֿאָרשטעהער פֿון דער „ציימונג". אַט וועט ער איצט

וויסען, אז מען טאר נישט די היינטיגע פרעסע אין איהר טעטיגקייט שטערן.

VII.

אויפ'ן צווייטען ארטיקעל פון פרעדריק אילענ'ען איז שוין דאס מאל נישט אויסגעקומען אזוי לאנג צו ווארטען. דער דאזיגער קליינער ארטיקעל וועגען דעם, ווי צו מאכען געריינינגטע הייזער, וואס אילען האט פערפאסט לויט איינינגע דייטשע זשורנאלען און צוגעגעבען זיינע אייגענע געוויסענהאפטע און פארזיכטיגע בעמערקונגען אין איז בכלל געוועז דורכגעדרונגען מיט אילענס עהרליכער בעציהונג צו יעדער זאך, דער דאזיגער קליינער ארטיקעל, וואס זיין פערפאסער האט אין איהם זיין גאנצען פלייס ארייגעלעגט, דאט בעקומען א גאנץ פיינע בעארבייטונג און א כבוד'יגען פלאץ אין דער „צייטונג". אילען אליין האט נישט געקאנט פערשטעהן, פארוואס האט זיין ארבייט צו אזא כבוד זוכה געוועזן. איצט האט מען שוין אנגעהויבען רעדען וועגען איהם, אויפ'ן גאס האבען איהם פערבייגעהענדע נייגיעריג בעטראכט; עס איז פשוט א זינר געוועזן, וואס אזא מענש האט קיין אמת נישט בעקומען ביי דער מלוכה, ער האט שוין בעדארפט צו האבען א לאבאראטאריום, חאטש א קליינס, אבי א ארט, וואו ער וואלט געקאנט צו שטאנד ברענגען זיינע זעלבסטשטענדיגע פראבעס און פארשונגען, דאן וואלט ער געוויס עפעס דערגרייכט, ווארט אפשר אימשטאנד געוועזן אליין צו מאכען וויסענשאפטליכע ענטדעקונגען. נו, דערווייל האט ער בעקומען א פלאץ ביי לונגע'ן, ביי איהם וועט ער נישט פערפאלען געהן

און לונגע האט איהם כסדר אויפגעמונטערט און ערמוטיגט, איהם געשטיצט און געגעבען איהם די מעגליכקייט זיינע קרעפטען צו ענטוויקלען, און געצאהלט האט ער גאר מיט א ברייטער האנד; א דאנק זיינע צוויי ארטיקלען אין דער „צייטונג" האט פרעדריק זיין מוטעל געקאנט געבען א רעכטע סומע געלד און אויסער דעם האט ער זיך איינגעקויפט פיעל טייערע ביכער.

און אזוי האָט לונגע אין אַ גאַנץ געלונגענער פֿאָרם דאָס גאַנצע הויז פֿון די אילענס אונטער זיין שוץ גענומען, אַפילו די האַנדאַרבייט פֿון מאַדאַם אילען האָט זוכה געווען „צו אַ נאָטיץ אין דער „ציישונג".

צוליעב געוויסע סיבות האָט זיך די „ציישונג" אָנגעהויבען אינטערעסירען מיט ספאָרט און זי האָט אָנגעהויבען דרוקען לאַנגע טעלעגראַמען וועגען פֿערד-לויפֿען, די נעמען פֿון די זיעגער זענען געדרוקט געוואָרען מיט שרייענדע בוכשטאַבען אויף אַזאַ פּלאַץ, אַז אַלע האָבען זיי געמוזט לייענען.

די צעהן-צוועלף וועלאָסיפּעדיסטען, וואָס זענען אין שטאָדט געווען, אַלע, וועלכע האָבען נאָר געקאָנט פֿאָהרען אויף עפּעס, האָבען אין דער „ציישונג" געפֿינען דעם בעסטען פֿריינד, וואָס האָט זיי מיט ווערדע פֿערטיידיגט געגען יעדע מיספֿערשטענדניסען; זיי האָבען געהאַט זייער אייגענע רובריק אין דער „ציישונג", אַן'אמת'ען פּעריאָדישען ספּאָרט-אָרגאַן, וואו עס זענען שטענדיג געווען אויסגערעכענט פֿיעל נעמען פֿון ספּאָרט-לייט. דאָס איז געווען אַ נייע געביעט, אַ נייע לאַנד, וואָס לונגע האָט איינגענומען; יעדער פֿריקאַזטשיק, וואָס האָט אַ וועלאָסיפּעד געהאַט, איז געוואָרען זיין געטרייעסטער אַבאָנענט, און די בלאַסע לעהרערינס האָבען אָנגעהויבען מיט די הענד צו מאַכען און מיט די אַקסלען צו טרייסלען, ווען זיי האָבען שפּאַצירט אַראָב און אַרויף איבער'ן שלאָסבאַרג. זיי האָבען אָנגעהויבען גאָר פֿערפֿירעריש אויסצוזעהן. איין מאָל האָט די „ציישונג" מיטגעטיילט אַ קליינע פּיקאַנטע נייעס, אַז די טאָכטער פֿון נאָרוועגער פּאָלקאָווניק נ.נ. איז אַרומגעפֿאָהרען איבער קאָפּענהאַגען, וועהרענד זי איז אַליין געזעסען אויפ'ן באַק פֿון איהר עקיפּאַזש און אָנגעטריבען פֿיער פֿערד. אָט דאָס איז אַ אונגעוועהנליך יונג מעדעל! שוין צוויי מאָל האָט די „ציישונג" געהאַט די געלעגענהייט אויסצודריקען איהר ענטציקונג מיט דעם וועלאָסיפּעד-פֿאָהרען פֿון שאַרלאָטע אילען

אַ ברינגענס האָט לונגע ווי ביז איצט נישט אויפֿגעהערט מיטצוטיילען שטענדיג פֿערשיעדענע אינטערעסאַנטע זאַכען. די „מאָרגען-פּאָסט" האָט זיך דערין נישט געקאָנט פֿערגלייכען מיט

איהם; ס'איז נישט געווען אזא שריפה, צי נאהנט צי וויט, ס'איז נישט געשעהן אין גאנצען לאנד אזא מארד, א שיפס-קאטאסטראפע, וואס די „צייטונג" זאל וועגען דעם נישט מיטטיילען אין א לאנגער טעלעגראמע. לונגע'ס צייטונג האט אלץ מעהר און מעהר אנגעהויבען צו ווערען א נויטיגער ארגאן, וואס אהן איהם קאן זיך נישט בעגעהן קיין פאמיליע, וואס וויל וויסען, וואס טהוט זיך אויף דער וועלט.

איהם איז איינגעפאלען א גליקליכער געדאנקען זיך צו ווענדען צו זיינע בעקאנטע מאלער און צו אנדערע שארפזיניגע מענשען מיט א ביטע, זיי זאלען מיטארבייטען אין זיין צייטונג. די דאזיגע מענשען, וואס האבען קיים געקאנט שרייבען, וואס קיים מיט מיה איז זיי געלונגען נישט צו שלעכט צו לייענען, האבען פלוצלונג אנגעהויבען צו רעדען אין זיין צייטונג מיט'ן פרישען אין נעניאלען קינסטלער-זשארגאן. גאנצע שפאלטען זענען פערפולט געווארען מיט לייכטען, אנגענעהמען לעזע-מאטעריאל, און די דאזיגע איבערראשונג האט איך דעם פובליקום פיעל פערגניגען פערשאפט. צו ניי-יאהר צו, ווען דער וועלאסיפעד-ספארט האט אויפגעהערט, און עס האט אנגעהויבען אלץ מעהר און מעהר מאטעריאל צו פעהלען, האט לונגע'ן ווידער א מאל אבגעגאלטען און עס איז איהם געלונגען צו געפינען איינעם א פאסטאר, א בעוואוסטען קאנסערוואטאר, וואס האט אנגעהויבען שטודירען די סאציאלע פראגע און האט געהאט מוט און חשק צו ערקלערען די דאזיגע שווערע זאך פאר'ן גאנצען פובליקום. קיין זאך וואלט נישט געקאנט אזוי גוט צו ניץ קומען לונגע'ן, ווי דער דאזיגער מענש, וועלכער האט זיך אלס אמת'ער קאנסערוואטאר און פאסטאר אנגעהויבען צו אינטערעסירען מיט דער ארבייטער-פראגע און האט איהם שנעל צוגעשטעלט א גאנצע רייהע ארטיקלען אויף צו'ם דרוקען. צי דען האט מען אין דעם נישט געקאנט איינזעהן די ערשטוינענדע הצלחה, וואס האט איהם פשוט ווי פערפאלגט אויף וויפיעל דעם פאסטארס ארטיקלען זענען ווירקליך וויכטיג געווען, וואס פאר א וויכטיגע געדאנקען ער האט איסגעדריקט אין זיי, דאס איז נישט זיין זאך געווען, — דער עיקר איז דאס, וואס

ער האט ווידער אבגעגעבען די שפאלטעס פון זיין ציימונג פאר איינעם פון די בעריהמטע קאנסערוואטיווע געמען אין לאנד: ער האט דערמיט געוואלט ווייזען פאר דער גאנצער וועלט, וויו ביי איהם שפיעלט נישט די פערזענליכקייט קיין ראלע, אויב ער קאן נאר עפעס אויפטהון פאר'ן כלל. נאטירליך, נישט איין ציימונג ביי פון די לינקע, סיי פון די רעכטע וואלט מיט'ן גרעסטען פערגניגען צוגענומען די ארטיקלען פון דעם דאזיגען פראבטפולען פאסטאר, וועלכער האט זיך פון דעסטוועגען געווענדעט נישט צו קיינעם, נאר גראד צו דער „ציימונג", כדי צו שרייבען וועגען סאציאלע פראגען.

די „ציימונג" האט שוין געמוזט א ביסעל פערגרעסערן איהר פארמאט. צוליעב דעם פערשיעדענארטיגען איניהאלט און די קעפלעך אויפ'ן אמעריקאנישען שטייגער איז געווארען אין איהר צו ענג. סוף כל סוף האט מען זיך שוין אנגעהויבען ווענדען צו דער „ציימונג" יאגאר מיט קלייניגליכע פערזענליכע ביטעם, געשעפטס-לייט האבען שטיל און בעשיידען בעשריבען זייערע וואונשען אויף איהרע שפאלטעס און האבען געזעהן זייערע נעמען געדרוקטערהייד ביי פערשיעדענע אנגעלעגענהייטען. א ארעמען זייגער-מאכער, וועלכער האט א קראם געעפענט, איז איינגעפאלען אנצוקארמענען דרייסיג קליינע קינדער מיט א מיטאג, וואס איז געוועזען געקאכט מיט דער הילף פון דאמפף און ער האט אליין די דאזיגע נייעס געבראכט אין די „ציימונג", וואס האט עס אבגעדרוקט אויף א אנגעזעהענעם ארט. איינעם א פראפעסאר, וואס זיין זעקס-יאהריגער זוהן איז איהם געשטארבען, האט די „ציימונג" געווידמעט א רעדאקציאנעלע נאטיץ מיט א דיקען שריפט און איהם אויסגעדריקט מיטלייד. לונגע איז געוועזען איבעראל. זיינע אגענטען האבען אומעטום ארומגעשיקט פון פריה ביז אווענד. און ער האט מיט בעפרידיגונג געזעהן, א די צאהל פון די אבאנענטען וואקסט אלץ גרעסער און גרעסער.

דער רעדאקטאר לונגע האט זיך אליין נישט געוואלט מודה זיין, אז די אלע קליינע פארטעלען האט ער אויסגעקלערט פאר זיין ציימונג, אבי נאר צו פערדעקען איהרע פעהלערען. איצט

איז שוין מעהר נישט מעגליך געווען אבצולייקענען, אז פון איהר אמאליגער פייערדיגקייט איז אין איהר איצט געבליעבען אלץ וועניגער און וועניגער. זיין טאלענט האט זיינע גרענעצען געהאט. ער איז געווען א דורכגעטריעבענער דארפס־יונג מיט א קלוגען קאפ און אזא שטארקען אויגענבליקליכען צארן, אז איהם איז כמעט גאנץ לייכט אנגעקומען אויפצושרייבען א שטעכווערטעל; אויף גרעסערעם אבער איז ער נישט פעהיג געווען; אלץ, וואס איז גרעסער געווען ווי איין שפאלטע, האט ער געמוזט געבען אנדערע צו שרייבען. און אט האט ער שוין אזוי געשריבען אין פערלויף פון פיעל יאהרען זיינע זיעבען־שורות'דיגע נאטיצען, ער האט אריינגעלעגט אין זיי די גאנצע איראניע און ביטערקייט, וואס ער האט פערמאגט, זיינע קרעפטען האבען אנגעהויבען שוואכער ווערען, און ער האט אנגעהויבען אלץ מעהר און מעהר ארבייט איבערצוגעבען דער רעדאקציע. איהם איז קיינמאל גאר נישט איינגעפאלען, אז ער זאל שוין האבען זיין ליעדעל אבגעזונגען, די ליעבע און אכטונג צו איהם האבען זיך צו שטארק איינגעווארצעלט אין דער עפענטליכער מיינונג, ער איז נאך פעהיג געווען צו ערפילען זיינע אויפגאבען מיט פיעל געשיקטהייט, די פעהלערען, וואס האבען זיך אנגעהויבען ארויסצווייזען, האט מען געמוזט מיט נייע איבערראשונגען פערדעקען, ווייל עס קאן דאך קיינמאל נישט דערעסען צו לייענען די ענטרעקונגען פון פערשיעדענע שווינדלערייען און פאלשקייטען. ווען ער האט דערפיהלט, אז זיין פאלעמישער טאלענט הויבט אן געמינדערט צו ווערען, און ער קאן שוין נישט איצט ווי פריהער זיך פערשאפען אזעלכע גלענצענדע נצחונות דורך וויכוחים, האט ער אליין אן'אנדער מיינונג בעקומען, איז ער געווארען ערנסט און זאכליך' אנגעהויבען מיט אמאל ארויסצוטרעטען געגען די מחלוקת'ען אין דער פרעסע און אויסגעדריקט זיין גרעסטע פעראכטונג צו'ם טאן, מיט וועלכען די דאזיגע מחלוקת'ען ווערען געפיהרט. ווי גראב איז עס און נישט שען צו פאלעמיזירען אט אזוי! די „צייטונג" אבער דארף זיך נישט אריינמישען אין די דאזיגע מיאוסע קריגערייען, זי שעצט זיך צו הויך, זי זאל דאס קאנען טהון, זי מוז

אויסניצען איהרע קרעפטען אויף אַנדערע אויפגאַבען. מען קאָן נישט אין דער פרעסע אריבערטרעטען געוויסע גרענעצען, וואָס גוט ערצויגענע מענשען שטעלען זיך געוועהנליך אפילו אין פריוואַטע וויכוחים. די „ציַיטונג" קאָן פשוט מעהר נישט ענטפערן אויף די אַנפאַלענישען, און דערפאַר ווילען איהר דאַנקבאַר זיין אַלע גוט ערצויגענע מענשען... נאָר מענשען, וועלכע האָבען אַלעקסאַנדער לונגע'ן געקענט, האָבען בשום אופן נישט געקאָנט פערשטעהן, ווי קומט צו איהם די דאָזיגע אידעע וועגען גוטע ערציהונג.

איצט האָט מען קודם כל געדאַרפט אויסניצען פרעדריק אילען'ען; קיין אַנדער ציַיטונג האָט זיך נישט געקאָנט בערימען מיט קיין אַיערעלערען נאָמען, וואָס אין פערלויף פון פיעל דורות האָבען איהם געטראָגען פיעל גענעראַלען, בישאָפען און גרויסע מלוכה־לייט. דער דאָזיגער יונגער מאַן האָט זעהר געלונגען און קלוג בעשריבען אַבסטראַקטע מיינונגען וועגען יאַנאַרעס און היי־ווען. וואָס האָט איצט לונגע'ן געשטערט איהם צו געבען די מעגליכקייט, ער זאָל זיך קאָנען בעשעפטיגען מיט וויכטיגערע פראַגען? אין אמת'ען איז דאָך דאָ אַזוי פיעל פערשידענע זאַכען, וואָס געהערען צו דעם געביעט פון די ידיעות פון אַ קאַנדידאַט פאַר נאַטור־וויסענשאַפטען. און לונגע שטעלט איהם איין מאָל אָב, פונקט אין דער צייט, ווען אילען האָט איהם איבערגעגעבען עפעס אַ אַרטיקעל, און לעגט איהם ענטשאָסען פאַר אַ שטענדיגע שטעלע אין דער „ציַיטונג" פאַר אַזאַ און אַזאַ לויהן.

אילען ווערט פערלעגען און קוקט פערוואונדערט.

דער פאָרשלאָג ווערט ווידערהאָלט.

לונגע בעמערקט, אַז דערצו דאַרף מען זיך בעציהען ווי צו אַ דערוויַיליגער שטעלע. עס איז קיין צוויַיפעל נישטאָ, אַז אילען וועט אין גיכען בעקומען אַ סטיפענדיום, און דעריבער האַנדעלט זיך דאָ נישט וועגען אַ אָבמאַך אָהן אַ טערמין, נאָר וועגען אַ דערוויַיליגע בעשטימטע בעשעפטיגונג.

אילען געפינט איין, אַז דער פאָרשלאַג איז זעהר וואויל און דער לויהן איז זעהר הויך. ער שטימט איין און דער אָבמאַך ווערט

געשלאָסען.

אין גיכען איז אילען'ען אויסגעקומען נאָך אַ מאָל צו האָבען אַ וויכוח מיט לעאָ גאָיבראָ'ן, וועלכער האָט זיך אין פרעמדע געשעפטען אריינגעמישט אין איהם געראַטען, ער זאָל דעם דאָזיגען שריט נישט טהון. נישטאָ אַזאַ זאַך, וואָס גאָיבראָ זאָל דערין קיין אונגליק נישט זעהן!

— איהר וועט שפּעטער חרטה האָבען דערויף, — האָט גאָיבראָ געזאָגט: — דאָס איז אַ ספּעקולאַציע. — און ער האָט אילען'ען אַ דריק געטהון די האַנד און מיט פייכטע אויגען איהם געבעטען, ער זאָל זיך מיישב זיין.

נאָר אילען האָט געענטפערט:

— איך דאַנק אייך, וואָס איהר אינטערעסירט זיך אַזוי פאַר מיר. נאָר דאָס מאָל מוזט איהר מודה זיין, אַז דער פאַרשלאָג איז זעהר אַ גוטער און דער לויהן איז גרויס.

ס'האָט אפילו נישט געהאָלפען דאָס, וואָס גאָיבראָ האָט זיך שטאַרק בעליידיגט און איז זיך זיין וועג געגאַנגען; אַ דאַנק גאָט אילען איז שוין מעהר נישט אָבהענגיג פון עמיצען, און דערצו נאָך וועט ענדערע באַנדעסען אויך קאָנען דינגען דעם זייטיגען צימער, אויב גאָיבראָ וועט זיך אַרויסציהען.

איבריגענס האָט זיך באַלד אַרויסגעוויזען, אַז גאָיבראָ רעכענט גאָר נישט זיך אַרויסצוציהען, ער האָט שוין מעהר קיין וואָרט נישט דערמאָהנט וועגען אילען'ס אַרבייט אין דער „צייטונג" מסתמא איז ער מיט אַנדערע געדאַנקען געווען בעשעפטיגט. ער איז געוואָרען נאָך מעהר אין זיך פערשלאָסען און האָט זיך אלץ זעלטענער און זעלטענער אין די צימערען בעוויזען; די מעדלעך זענען דעם גאַנצען טאָג כמעט גאָר אַליין געזעסען. גאָיבראָ האָט זיך בכלל פאַר דער לעצטער צייט פון מענשען ערווייטערט, ער האָט פערלאָרען אַ געוויסען טייל פון יענער ליעבליכקייט, וואָס אלע האָבען צו איהם פון אָנהויב געפיהלט. איין מאָל אין אָוונד איז סאָפיע זאָגאַר אויף אַנ'אמת אין כעס געוואָרען אויף איהם. אייגענטליך האָט זיך עס געהאַנדעלט וועגען גאָר אַ נאַרישקייט, זיי האָבען גאָר אונגעריכט פערפיהרט אַ שמועס וועגען הייראַט,

גאַיבראָ האָט בשום אופן נישט געקאָנט פערשטעהן, ווי דאָט די דאָזיגע טרוקענע עמאַנסיפירטע פרוי מיט די אונטערגעשוירענע האָר זיך געקאָנט אַריינמישען אין אזעלכע זאַכען ווי הייראַט; זי האָט זיך איהם פאָרגעשטעלט ווי עפּיס א מאַנספערשוין אין א קליידעל, א מין בעשעפעניש פון א דריטען געשלעכט; אַז מען זאָל זי צעשניידען, וועלען זיך פון איהר שטיינער אַרויסשיטען. ער איז בכּ״ל געווען אין א שלעכטער שטימונג און האָט פריילין סאָפיע געגעבען חוצפּה׳דיגע אַנטוואָרטען. שאַרלאָטע איז אויך געבען זיי געזעסען אויף איהר שטוהל און געהערט, נאָר גאָרנישט געזאָגט. טיילמאָל האָט זי איהר געזיכט פערקרימט, ווי דער גאַנצער שמועס וואָלט איהר נישט אַנגענעהם געווען. און דאָך האָט זיך גאַיבראָן געדוכט, אַז נאָר זי האָט געקאָנט איהר מיינונג האָבען אין דער דאָזיגער אַנגעלעגענהייט, און אַלץ, וואָס ער האָט גערעדט, האָט ער גערעדט נאָר פאַר איהר, האָטש ער האָט אַליין חרטה געהאַט, וואָס ער איז דאָ מיט אזעלכע געדאַנקען געזעסען.

דער שמועס האָט זיך שפּאַסענדיג אַנגעהויבען דערמיט, וואָס סאָפיע האָט געזאָגט, אַז זי וואָלט וועלען נאָר א שטילע חופּה שטעלען ביים שטאָדט-בעאַמטען אָהן שום צערעמאָניעס. דאָס איז פּראַקטיש, היינט-מאָדיש, ביליג, אָהן א שום ליגנערי אין שאַרלאַטאַניזם מיט׳ן נאָמען פון גאָט און אַלעס איבעריגע.

גאַיבראָ, וואָלט וועלען א חופּה שטעלען אין קירכע. און נישט אין א פּשוט׳ער קירכע, אָהן קונסט און שענהייט, נישט אין א הייזעל, וואָס איז ווי עס איז צונויפגעקלאַפּט און געמאַכט געוואָרען פאַר א גאָטעס-הויז, נאָר אין א גרויסען גאָטעס-טעמפּעל, אין א וועלט-קירכע, מיט מאַרמאָר, מאָזאַיק און קאָלאָנען. און אין קירכע אַריין וואָלט ער וועלען פאָהרען אין א קאַרעטע, איינגעשפּאַנט אין פיער שטאַרקע פערד, און די פערד מוזען האָבען ווייסע זיידענע ראָזעטען הינטער די אויערען.

חאַ, חאַ, חאַ, יאָ, דאָס איז גאָר נישט שלעכט! און ווי דאַרף די כּלה זיין?

שאַרלאָטע האָט א קוק געטהון אויף איהם. — „יאָ, ווי דאַרף זיין די כּלה?״ — האָט זיך געדוכט, אַז זי פרעגט. און

פֿאַרוואָס האָט זי גראָד איצט אויף איהם אַ קוק געטהון? איהר געזיכט איז געווען ריין און צאַרט, דער שטערן אונשולדיג ווי ביי אַ קינד.

ער האָט געענטפֿערט:

— די כלה דאַרף זיין יונג און אונשולדיג. — ער האָט אַ טראַכט געטהון און נאָך אַמאָל וויעדערהאָלט, צושאָקלענדיג מיט'ן קאָפּ: — יאָ יונג און אונשולדיג.

שאַרלאָטע איז שטאַרק רויט געוואָרען, זי האָט האַסטיג אָנגעהויבען צעהלען די נעט אין איהר אַרבייט. די פֿינגער איהרע האָבען געציטערט, דאַן האָט זי אָנגעהויבען צוריק אַרויסצוציהען די נעט איינס נאָך דעם אַנדערן, כאָטש זי האָט אפשר קיין איין פֿעהלער נישט געמאַכט. איין גאָט ווייס, אפשר האָט זי די גאַנצע צייט געניהט גאַנץ רעגעלמעסיג, און דאָך האָט זי אויפֿגעלאָזען די נעט.

נאָר דאָ האָט פֿריילין סאָפֿיע אָנגעהויבען מיט שטעכווערטלעך און גענומען היזק מאַכען פֿון איהם. אונשולדיג? וואָס מיינט איהר צו זאָגען דערמיט? אפשר אַ ביסעל נאַריש זאָל זי זיין, אַה? אַ ביסעל אונערפֿאַהרען?

— יאָ, זי זאָל וועגען אַלעם וויסען פֿיעל וועניגער, ווי אַ מיידעל מיט אַ קינד, — האָט גאָיבראָ גראָב געענטפֿערט. — רופֿט עס אָן, ווי איהר ווילט.

סאָפֿיע האָט זיך שוין מעהר נישט געקאָנט איינהאַלטען, זי איז זעהר אין כעס געוואָרען, איהם אָנגעהויבען אויסצופֿרעגען, געזאָגט, אַז די דאָזיגע מיינונגען וועגען אונשולדיגקייט — דאָס איז נאָר ריינע מענער-מאָראַל, און האָט איהם געוואָלט צעשלאָגען דורך פֿערשיעדענע פֿראַגען. אַזוי גאָר, אין דעם זינען, הייסט עס, זאָל זי זיין אונשולדיג! אַ מענש, וואָס האָט געלעבט, געליטען, געוויינט, איז נישט געווען אונשולדיג! און ווי גוט זי זאָל נישט זיין, נאָר ווי באַלד זי האָט זיך געוואַגט זיך צו פֿערשאַפֿען אַ געוויסע ערפֿאַהרענהייט אין לעבענס-פֿראַגען, אַזוי איז...

נאָר גאָיבראָ, פֿון זיין זייט, האָט פֿערשטאַנען, אַז דאָס אַלץ האָט פֿריילין סאָפֿיע גערעדט גלאַט אין דער וועלט אַריין.

אט א דאס מערעל, וואס האט געהאט אין זיך אזוי וועניג מענש־ליכע ווארעמקייט, וואס איהר איז אזוי וועניג איסגעקומען ביי־צושטעהן א נסיון, וואס איהרע וואונשען זענען געווען אזעלכע טרוקענע און רוהיגע, זי האט זיך אויך בעמיהט זיך ארויסצוווייזען ווי א פערפיהרטע, א שולדיגע אין אלעם. ער האט פערשוויגען: נישט צוליעב סאפיע'ן האט ער דעם דאזיגען גאנצען שמועס פערפיהרט.

— זאגט איהר, הייסט עס, אז ווי וואויל זי זאל נישט זיין, — האט סאפיע וויעדערהאלט, — פון דעסטוועגען...

— פון דעסטוועגען וועל איך נישט חתונה האבען מיט איהר, ניין, — האט ער שארף איבערגעריסען.

סאפיע האט זיך שפאטיש צעלאכט: וואס לאכט זי? ער האט א קוועטש געטהון מיט די אקסלען, און אז סאפיע האט דאס דערזעהן, האט זי זיך פלוצלונג בעלעדיגט. זי איז האסטיג איופ־געשטאנען און געזאגט:

— איך לאז איבער שארלאטע'ן אייער גאנצע וויטערדיגע פלאפלעריי.

דאן איז סאפיע פון צימער ארויס, איינגאנצען בלייך פ.ר בעס.

נאר גאיבראַ און שארלאטע האבען זיך קיין איין ווארט נישט געזאגט. זיי זענען געזעסען שווייגענדיג, און אפילו ווען סאפיע איז צוריק געקומען האבען זיי מיטאיינאנדער נישט גערעדט. שארלאטע, וועלכע איז אויך געווען אזוי צארט און ווארעם, ווי איהר שוועסטער איז געווען הארט און טרוקען, איז געווים איינ־שטימיג מיט איהם. דאס האט ער געקאנט בעמערקען אויף איהר, האטש זי האט נאר נישט געקוקט אויף איהם. זי האט די גאנצע צייט פלייסיג גענעהט.

איבריגענס, פאר דער לעצטער צייט איז שארלאטע גע־ווארען גאר אנדערש ווי פריהער, שוין נישט אזא פרעהליכע, שוין גאר נישט דאס פריהערדיגע שפיעלעווידיגע קינד. יא, געוויס האט זי אויך געהאט איהרע קליינע שמערצען. זי האט אנגעהויבען יעדען פריהמארגען צו בעגלייטען איהר ברודער אין רעדאקציע

ארײַן ; לונגע פלעגט זי שטענדיג אויפנעהמען אזוי פרײַנדליך, אז זי האט זיך פשוט געצוױנגען צו דער דאזיגער פערװײַלונג. און לונגע׳ס פעהיגקײַט צו פערװײַלען דאמען איז דאך אלעמען בעקאנט געװען, ער האט שטענדיג געהאט גרײט פערשידענע אנעקדאטען, און ער האט גאר ניט אזוי שטארק בעהאלטען אין זיך, װאס פאר א ענטציקונג עס ערװעקען אין איהם פראכטפולע ביוסטען און רויטע ליפּען. נאר אין געזעלשאפט פון דאמען איז ער געװארען א יונגער צװישען יונגע, דעריבער איז עס גאר אן איבעריגע זאך געװען אײַנצולאדען לונגע׳ן אויף פערזאמלונגען, װאו קײן דאמען זענען ניט געװען. װײַל דאן פלעגט ער אדער אינגאנצען ניט קומען, אדער אז ער פלעגט יא קומען, פלעגט ער זיך לאנגװײַלען אן ערך א שטונדע און װידער פערשװאונדען װערען, אהן דאמען איז פאר איהם קײן יום טוב ניט געװען אין זײַן הארצען. נעהמט צו׳ם בײַשפּיעל דאס, װאס קומט פאר אין זשורנאליסטען-פעראײַן : צװאנציג טרינקענדע און רויכערענדע מענער און קײן אײן קלײדעל אין גאנצען זאל. דעריבער פלעגט לונגע גאנצע מאנאטען זיך ניט װײַזען אויף די פערזאמלונגען פון זשורנאליסטען-פעראײַן און פלעגט בעסער געהן אין אנדערע ערטער.

אט אזא איז ער שוין געװען. נאר קײנער װאלט ניט געקאנט קומען און זאגען, אז דער רעדאקטאר לונגע איז געװען אן אמת׳ער פערפיהרער, ער האט דערצו ניט געשטרעבט, ער האט ניט פערלארען די זעלבסט-בעהערשונג, מיט קײן זאך ניט ריזיקירט אין ליעבעס-אנגעלעגענהײַטען. אויב עס פלעגט אמאל טרעפען, אז זײַנע שטרעבונגען בנוגע צו א װעלכער עס איז פרוי האבען זיך ענדליך אײַנגעגעבען און האבען איהם צו׳ם ציעל געבראכט, פלעגט ער ניט בלײַבען שטום, זײַן גאנץ װעזען איז אנגעפילט געװארען מיט א פרעהליך געלעכטער פון װעגען דעם ערפאלג, דעם נצחון : חי-חי-חי, דו ביזט מײַנע, דו ביזט מײַנע! און ציטערנדיג פאר אונגעדולד צו קומען צו איהר, עפּעס איבערצולעבען מיט איהר, איז ער געװען װי אן אמת׳ער גליקליבער דארפסיונג, װאס איז אלײן האלב פערװאונדערט אויף דער גאנצער פראכט, װאס ער קאן איצט געניעסען. אט, צו׳ם טײַװעל,

וואס פאר א וואונדער עס קאנען זיך פאסירען מיט א מענשען, ווען ער קומט אמאל אין שטאדט אריין!

ווען שארלאטע איז צו'ם ערשטען מאל אין זיין קאנטאר געקומען, האט ער די גאנצע ארבייט אבגעלעגט און זיך געגעצליך אין איהר רשות אבגעגעבען. ער האט זאגאר געפונען א תירוץ ארויסצושיקען לעפארעלא'ן פון צימער. דערנאך האט ער איהר אויפמערקזאם געמאכט דערויף, עהרליך און אפען געזאגט, אז דאס אלץ איז צוליעב איהר, און זי איז אזוי ליעב רויט געווארען, יא, ווי ליעב זי איז רויט געווארען! דער קליינער פערליעבטער רע־דאקטאר האט איהר ערלויבט צו זוכען און מוסטערן צווישען די מאנוסקריפטען און זשורנאלען, וויפיעל זי האט נאר אליין געוואלט, און ער איז די גאנצע צייט געזעסען און נחת געקליבען אויף טויזענדער אופנים. ווי גליקליך ער איז געווען צו זעהן דאס דאזיגע מעדעל נעבען טיש! נאר ווען זי פלעגט אויפשטעהן און אוועקגעהן, און ער האט געווארפען אויף איהר דעם לעצטען הייסען בליק פון זיינע יוגענדליכע אויגען, פלעגט זיך ארויס־ווייזען, אז לונגע איז אונטער דער צייט כלל נישט געזעסען לעדיג. אפילו אין דער צייט, ווען זיין הארץ האט געציטערט פאר פער־ליעבטהייט, האט זיין ערפינדערישער גייסט נישט אויפגעהערט צו ארבייטען.

ער רופט אילען'ען. אילען פערנעהמט איצט א פלאץ אין צווייטען צימער, ביי איין טיש מיט'ן סעקרעטאר. ער שטעהט האסטיג אויף, אין רעדאקטארס שטימע איז געווען עפעס אזוינס, וואס האט איהם געזאגט, אז עס האנדעלט זיך וועגען א ערנסטע זאך.

און אין אמת'ן איז עס שוין גאר נישט געווען אזוי וויכטיג. דער רעדאקטאר פרעגט איהם כמעט שפאסענדיג, וואס פאר א פאליטישע איבערצייגונגען ער האט.

— זאגט מיר, וואס פאר א פאזיציע פערנעהמט איהר אייגענטליך אין פאליטישע פראגען? — פרעגט ער איהם מיט א שמייכעל.

אילען מורמעלט עפעס, אז ליידער איז ער א שלעכטער פא־

ליטוויקער, ער האט קיין צייט נישט געהאט זיך צו אינטערעסירען מיט דער דאזיגער פראגע.

צי דאס איז געווען לונגע'ס אויפריכטיגע מיינונג, אדער ער האט ארויסגעוויזען א קליינעם פונק פון זיין געוועהנליכער שפאס־האפטיגקייט, נאר ער האט געזאגט:

— יא, די וויסענשאפט האט אייך נאטירליך אינגאנצען פערשלונגען.

דערויף ענטפערט אילען גארנישט.

— נאר איהר זענט א ערוואקסענער מענש, איהר פיהלט דאך א נייגונג צו א וועלכער עס איז פארטיי? — רעדט לונגע ווייטער.

אילען האט נישט געוואוסט, וואס צו ענטפערן.

— אויף מיר האט א איינפלוס געהאט ענדרע באנדעסען, — זאגט ער, — דערהויפט אין דער לעצטער צייט. באנדעסען איז ראדיקאל.

— יא, יא, יא, איהר דארפט דאס נישט בעטראכטען, ווי מען וואלט אייך ווערען אין וועלכען נישט איז זין מיט גוואלד איבערדערען, געווים נישט. נאר איך האב געמיינט... ווי בעציהט איהר זיך צו דער פראגע וועגען דער אוניאן? *)

דאס איז גראד געווען די שוואכע זייט ביי אילען'ען, ער האט געהאלטען פאר די אוניאן, און אין דעם פונקט האט באנדע־סען איהם בשום אופן נישט געקאנט איבערדערען. פארוואס האט זיך לונגע'ן פערוואלט צו וויסען זיין שטאנד־פונקט גראד אין דער פראגע? אפשר האט ער שוין געהערט וועגען עפעס? אפשר וויל ער איהם דערפאר פון דער שטעלע אבזאגען?

ער האט נישט געענטפערט עהרליך.

---

*) ביז נישט לאנג איז נארוועגען געווען פעראייניגט מיט שוועדען און ביידע זענען רעגירט געווארען פון איין רעגירונג. די לינקע פארטיי פון נארוועגען איז שטארק ארויסגעטרעטען געגען דער דאזיגער אוניאן (פעראייניגונג) און געפאדערט, אז נארוועגען זאל זיך אינגאנצען אברייסען פון שוועדען און האבען איהר אייגענעם קעניג און רעגירונג.

— איך האַלט פֿאַר די אוניאָן. איך מיין, אַז די איצטיגע לאַגע איז צום בעסטען, פֿאַר אונז איז גלייכער צו בלייבען ביי דאָס, וואָס עקזיסטירט איצט.

פויזע.

אילען מיינט, אַז דער שמועס איז געענדיגט, וויל ער זיך פֿערנייגען און צוריק געהן צו זיין אַרבייט.

— ניין, וואַרט אַ ווילע! — זאָגט דער רעדאַקטאָר. — שרייבט אַן איינוגע אַרטיקלען וועגען דער אוניאָן. זאָגט אָפֿען, אַז איהר האַלט די איצטיגע לאַגע פֿאַר די בעסטע, זאָגט אויך, פֿאַרוואָס איהר מיינט, אַז זי איז די בעסטע, בעשרייבט אייערע ראיות און טעמים. מיר זענען לינקע, נאָר מיר אַכטען יעדע ערליכע איבערציינונג. דאָס שטרעבען צו איינענער דיפּלאָמאַטיע ווייזט זיך מיר אַליין אויך אוים פֿאַר אַ זאַך, וואָס האָט קיין יסוד נישט. נאָר איהר ווילט דאָך נישט, נאַטירליך, מיר זאָלען זיין אונטערטעניג פֿאַר שוועדען!

— ניין, נישט מעהר אונטערטעניג ווי איצט.

— נישט מעהר ווי איצט? מיר זענען נישט אונטערטעניג פֿאַר שוועדען, מיר זענען אַ זעלבסטשטענדיג פֿאָלק, לויט דעם ערשטען פּאַראַגראַף פֿון די גרונד־געזעצען. נו, שרייבט אַן די דאָזיגע אַרטיקלען פֿאַר דער „ציימונג”, איהר זענט מיט קיין זאַך נישט געבונדען און קאָנט פֿריי אַרויסזאָגען אייער מיינונג. דאַן וועלען מיר זעהן, וואָס דערפֿון וועט אַרויסקומען...

אילען איז אַרויסגעגאַנגען און הינטער זיך די טהיר פֿערמאַכט.

נאָר גראָד אין דעם אויגענבליק, ווען לונגע האָט אַזוי נויטיג געדאַרפֿט צו האָבען רוהיגקייט צו יענער אַרבייט, וואָס ער האָט בשעת שאַרלאָטע'ס וויזיט אָן אַ זייט אָבגעלעגט, זענען אין רעדאַקציע געקומען בעזוכער איינער נאָכ'ן אַנדערן און איהם געשטערט. שוין אַזוי לאַנג ווי ער איז צופֿרידען געוועזען מיט דער רוהיגקייט, נאָר סוף כל סוף איז די וועשין פֿון האַמערסבאָרג ווידער געקומען, צום דריטען מאָל. ער האָט גאָר פֿערגעסען וועגען איהר אויפֿרוף, זיין לייבט האַרץ האָט די דאָזיגע פֿרוי אינגאַנצען

פֿערגעסען, נאָר פֿאַרוואָס, אײגענטליך, האַלטען די דאָזיגע מענשען די „צײטונג"? צי איז דאָס אפשר אַזאַ פּאַפּיער, וואָס מע קאָן דערויף דרוקען אַלץ, וואָס מען וויל נאָר, אָדער דאָס איז נישט אַזאַ פּאַפּיער?

— איך האָב געזעהן אײער אויפֿרוף. מיר קאָנען איהם נישט אָננעהמען, — זאָגט ער,

און דאַן הויבט ער אָן האַסטיג איבערצוװאַרפֿען פֿערשידענע פּאַפּירען.

די פֿרוי שטעהט ווײטער, זי רעדט נישט קײן וואָרט, נאָר שטעהט ווײטער.

— מיר האָבען פֿאַר דעם קײן פּלאַץ נישט, — זאָגט לונגע ווידער און דערלאַנגט דער פֿרוי דעם אויפֿרוף.

זי איז נישט געווען די אָנציהענדסטע פּערזאָן, וואָס איהם איז ווען אויסגעקומען צו זעהן; די דאָזיגע פֿרוי, וואָס האָט געוואַשען, איז אַלײן כּלל נישט רײן געווען. וואָס שטעהט זי דאָ און וואַרט? ער איז געוואוינט געווען, מען זאָל ווײסען, אַז ווי באַלד ער האָט אַ ענטפֿער געגעבען, האָט מען נישט מעהר צו וואַרטען אויף אַנ'אַנדער ענטפֿער, זײן וואָרט איז אַ וואָרט.

— הײסט עס, איהר קאָנט עס נישט דרוקען? — פֿרעגט די פֿרוי רוהיג.

— נײן. צי קאָנט איהר עס דען נישט אַרײנטראָגען אין די „מאָרגענפּאָסט"?

די פֿרוי ענטפֿערט נישט, זי מאַכט זיך כּלומר'שט, ווי זי פֿערשטעהט נישט.

לונגע חאַפּט זיך פֿאַר דער קעשענע. ווען ער וואָלט בײ זיך געלד געהאַט, וואָלט ער איהר פֿון דעסטוועגען געגעבען אַ קראָנע, טראָץ דעם, וואָס זי זעהט אויס אַזוי נישט אָנציהענד, וויים גאָט, ער וואָלט איהר געגעבען. ער איז נישט געווען האַרצלאָז, נאָר איהם האָבען שוין דערעסען די שטענדיגע ביטעס פֿון דער דאָזיגער פֿרוי, זי האָט איהם שוין מעהר נישט געקאָנט דיהרען, און קײן געלד האָט ער בײ זיך נישט געהאַט. אין אמת'ן גערעדט, איז ער געווען זעהר צופֿרידען, ווען זי איז

ענדליך אוועק. וואס איז איהם ארויסגעקומען פון אזא מין סארט הילף? גארנישט, נאר א דאנק און א גיך פערגעסען אן איהם...

— אריין!

א עלטערער הערר קומט אריין. לונגע שטעהט אויף און רופט איהם בערגעלאנד. דאס איז געוועזן דער נארוועגישער פאליטיקער און פאבריקאנט בערגעלאנד, א מיטגליעד פון דער קעניגליכער קאמיסיע. ער איז בלאס און רעדט קורץ, מיט א טרויעריגער שטימע.

— א גרויס אונגליק האט אונז געטראפען! — זאגט ער.

— אונגליק? וואס איז געשעהן, עמיץ איז געשטארבען?

און בערגלאנד דערצעהלט פאמעלעך און אומעטיג, אז ער איז געקומען מיטטיילען וועגען דעם טויט פון פארזיצענדען פון ארעלסטינג. ער איז געשטארבען היינט אין דער פריה, פלוצלונג, נישט קראנק זייענדיג פריהער, געשטארבען פון א הארץ-קלאפ.

לונגע ווערט אויפגעציטערט. ער איז אויך ערשיטערט, ער פרעגט עטליכע מאל:

— דער פארזיצענדער פון ארעלסטינג? איהר ווייסט דאס גאנץ זיכער?... אט א אונגליק! די גרעסטע קראפט פון די לינקע, זייער האפנונג און שטיצע אין אלע שוועריגקייטען!

איין אויגענבליק בעהערשט לונגע'ן א טיעפער און אויפריכטיגער טרויער. ער האט קלאר געזעהן די גאנצע בעדייטונג פון דער דאזיגער טרויעריגער געשעהעניש, וואס צוליעב איהר האט זיין פארטיי פערלארען איינעם פון די קליגסטע און איידעלסטע פארשטעהער אין פארלאמענט, א בכבוד'יגען מענשען, וואס אפילו די רעכטע האבען זיך צו איהם מיט גרויס אכטונג בעצויגען. ער האט געזאגט מיט א טיעפער, עטוואס ציטערנדיגער שטימע:

— מיר האבען גאר נישט קיין אנדערען אויף זיין ארט, בערגעלאנד.

— ניין, קיין אנדערען ווי ער האבען מיר נישט. איך ווייס נישט, וואס מיר וועלען איצט טהון.

בערגעלאנד בעט א ערלויבניש צו רעדען אין טעלעפאן, ער דארף מיטטיילען די געשעהעניש ערנסט סארס'ן. בערגעלאנד

איז נישט געוואוינט צו האבען צו טהון מיט'ן טעלעפאן, לונגע
ווייזט איהם ווי אזוי, דאן זעצט ער זיך ווידער.

יא, דאס איז געווען א גאנץ גרויסער שאדען, וואס די לינקע
האבען פערלוירען גראד איצט, ווען עס איז פארגעשטאנען אזוי
פיעל ארבייט, ווען מען האט געמוזט אויספיהרען אזוי פיעל
וויכטיגע רעפארמען. ווי טרויעריג דאס איז! פלוצלונג האט זיך
לונגע'ן פערגלוסט צו לאכען. ער האט זיך בעמיהט זיך איינצו=
האלטען, נאר ער איז שטארק רויט געווארען פאר אנשטרענגונג
און האט זיך הויך צעלאכט.

בערגעלאנד האט געענדיגט, ער געהט אוועק פון טעלעפאן
און קוקט אויף איהם ערשטוינט. לונגע האט געפונען א תירו'ץ
פאר זיין געלעכטער, זיין לייכטע נשמה האט ווידער אבגעלעבט.
ער קעמפפט נאך מיט'ן געלעכטער.

— גארנישט! — זאגט ער און שאקעלט דעם קאפ. —
האט איהר שוין אמאל בעטראכט א מענשען, וואס רעדט אין
טעלעפאן? ער פערנייגט זיך, בויגט איין דעם קאפ אן א זייט און
קוקט מיטליידיג, פונקט ווי ער וואלט געשטאנען פאר א מענשען
און נישט פאר א הילצערן קעסטעל. איך אליין טהו אויך דאס
זעלבע. חא=חא=חא.

נאר בערגעלאנד איז נישט אויפגעלעגט צו'ם לאכען, ער
האט נאר פערקנייטשט די ליפען צו א שוואכען שמייכעל, כדי
נישט צו זיין אונהעפליך, נאר זיינע ליפען האבען געציטערט
דאן פערווארפט ער פון שטערן די גרויע האר און זוכט אויף דעם
הוט, ער מוז נאך איינינגע בעקאנטע מיטטיילען וועגען טויט, און
אויסער דעם מוז מען וויסען געבען דער רעגירונג. יא, די צו=
קונפט שטעלט איהם זיך אויף אנאמת פאר זעהר פינסטער.

און, לונגע, וואס איז שוין ווידער ערנסט געווארען, איז
מסכים צו איהם.

ווען בערגעלאנד איז ארוים, האט זיך לונגע גלייך גענומען
צוצוגרייטען א עקסטרא=נומער מיט דער נייעס. ווען די אוועננד=
צייטונגען וועלען ארויסגעהן, וועט שוין די נייעס זיין אנאלטע.
אין א שעה ארום וועט די שטאדט האבען א אויספיהרליכען

בעריכט. ער האט צוזאמענגעשטעלט א פראכטפיל עקסטרא-בלע-טעל, א מין קליין קינסטלעריש ווערק, וואו ער האט אין עטליכע שורות ארויסגעזאגט דעם געשטארבענעם א ווארעמען, הארציגען דאנק פאר זיין אונערמידליכע געזעלשאפטליכע טעטיגקייט; יע-דעם ווארט איז געווען פול מיט געפיהל, מיט אויפריכטיגען טרויער. און לונגע אליין איז צופריעדען געבליבען מיט זיין ווערק.

דאן נעהמט ער זיך ווידער צו די בריעף און מאנוסקריפטען.

ער שטעלט זיך אב ביי'ם בריעף פון איינעם איהם אונבע-קאנטען מענשען, א יונגען מאן, וואס האט געוואהנט אין א קליין צימערעל אויף דער טארדענשאלד-גאס און האט קיין מיטעל נישט צו'ם לעבען. ווען ער וואלט נאר געהאט א אנשטענדיגען אנצוג, וואלט ער אליין געקומען זיך פארשטעלען פאר'ן רעדאקטאר. ער בעט א וועלכע עס איז בעשעפטיגונג, ליטערארישע ארבייט, ער האט א גרויסען ראמאן, נאר ער איז נאך נישט פארטיג און ער קאן פאר איהם קיין געלד נישט בעקומען. אינ'ם בריעף איז גע-ווען עפעס אזוינס, וואס האט לונגע'ן געריהרט, ער האט געקלונגען אזוי אפענהערציג און איז געווען אזוי גוט אנגעשריבען; לונגע'ן האבען זיך אין די אויגען טרעהרען געשטעלט, ער וועט העלפען דעם דאזיגען אונגליקליכען, וועט איהם געבען צו מאכען איבער-זעצונגען, — און ער נעהמט אריבער דעם רונג אויף די רעכטע האנד, כדי נישט צו פערגעסען.

ווען ער איז אין אווענד ארויסגעגאנגען איז ער געבליבען שטעהן פאר'ן סעקרעטאר און געזאגט, וועהרענד ער האט די הענדשקעס ארויפגעצויגען:

— איהר האט דעם רעפעראט, וואס דער פארזיצענדער פון ארעלסטינג האט נישט לאנג צוריק געלעזען?

— יא, איך האב איהם נאר וואס אבגעשיקט אין דרוק ארייִן.

— נעהמט איהם צוריק, צעטיילט איהם אויף טיילען און דרוקט איהם צו האלבע שפאלטע יעדען טאג. מען מוז שטענדיג עפעס ערפינדען, אויפטהון, אונטערהאלטען אין פובליקום יד

שטימונג. אזוי ארום װעט, א דאנק אונזער צײטונג, א מענש רעדען צום פובליקום נאך אין דרײ װאכען ארום נאך זײן טויט.

און לונגע איז אװעק, שמײכלענדיג צופריעדען מיט זײן געלונגענעם אײנפאל.

.VIII

אילען איז ארויסגעטרעטען אלס פאליטישער שרײבער אנאנים, אין נאמען פון דער רעדאקציע. זײנע ארטיקלען װעגען דער אוניאן האבען געמאכט א ערשיטערענדען אײנדרוק, לונגע האט צו זײן צײטונג װידער צוגעצויגען די אויפמערקזאמקײט פון גאנצען לאנד. דערהויפט איז מען צערודערט געװארען אויפ'ן אנדערן עק פון חריסטיאניען. דער רעדאקטאר פון „גארװעגער" האט אויפריכטיג פאנאנדערגעפרעגט אלע מ״נשען, מיט װעמען ער האט זיך געטראפען, װאס זאל דאס בעדײטען. די „צײטונג", װאס קײנמאל פון זינט זי עקזיסטירט האט זי זיך נישט געװאקעלט אין איהרע מײנונגען, װאס יאהר אײן, יאהר אויס, אין פערלויף פון צװאנציג יאהר, האט זי ארויסגעװיזען אזא שנאה צו דער אוניאן און דער שענדליכער ברידערשאפט, װאס פלעגט כמעט בעלײדיגען זײן מאיעסטעט, די „צײטונג", װאס איהר רעדאקטאר האט מיט פײער-שפריצענדיגע אויגען און מיט העלדישער איבערצײגונגס-קראפט געלויבט גאמבעטא'ן, קאסטעליאר'ן און אליאנאװ'ן, די „צײטונג", װאס האט געדרוקט לויב-לידער לכבוד דעם פוילישען אויפשטאנד און דער בראזיליאנישער איבערקעהרעניש, די „צײטונג", װאס איהר רעדאקטאר האט יעדען טאג אין פערלויף פון זײן גאנצען זשורנאליסטען-לעבען געשריבען ארטיקלען, נאטיצען, בעשרײבונגען אינ'ם גײסט פון די לינקע און נאר פון די לינקע, — די „צײטונג" האט מיט א מאל די פאזיציע אומגעביטען! „װײזט אונז אזא מענשען, װעלכער יועט זיך װאגען צו נעהמען אויף זיך די פעראנטװארטליכקײט פאר א ראדיקאלע איבעראנדערשונג פון דער אוניאן, — האט די „צײטונג" געשריבען, — מיר קאנען דרײסט בעהױפטען, אז אזא מענש װעט זיך נישט געפינען!"

דאס זענען געוועזן אויפריכטיגע ווערטער.

אילען האט זיין זאך געטהון מיט א עהרליכען מיין, די אלטע ליעבע צו די רעכטע, די אנגעבארענע נייגונג צו קאנסערוואטיזם האבען זיך נאטירליך ערוועקט אין איהם, ווען ער האט די דאזיגע ארטיקלען געשריבען. צו זיין אייגענער פערוואונדערונג האט זיך ארויסגעוויזען, אז באנדעסענס איינפלוס איז נישט גאנץ טיעף אין זיין הארצען אריינגעדרונגען. דעריבער זענען די ארטיקלען ארויסגעקומען אזוי ווי ארטיקלען פון א מעסיגען רעכטען, וועלכער האט די מעגליכקייט בעקומען צו רעדען צו לינקע לעזער.

דאס פובליקום האט בשום אופן נישט געקאנט פערשטעהן, ווי קומט די „צייטונג" צו טהון אזא מאדנע זאך. די רעכטע צייטונגען האבען אנגעהויבען ברענגען ציטאטען פון איהר, ברענגען ראיות פון איהר. אט אדרבא, זעהט אליין, אפילו די „צייטונג" האט ענדליך אנערקענט די פאליטיק פון די לינקע פאר צו שארף, אפילו זי האט שוין אויפגעהערט איינצוגעפינען פאר קלוג, זיך ווייטער צו פיהרען ווי ביז איצט און אהן געוויסענס-ביסען צעשטערען און שאדען טהון די הייליגסטע אינטערעסען פון פאטערלאנד! נאר קלוגע מענשען, וועלכע האבען דאס אלין פערשטאנען, האבען טיעף אין הארצען געוואוסט, אז דאס אלין איז נאר א שפאס, וואס לונגע האט זיך ערלויבט, א ריינע אבנארונג, וואס דארף נישט פערשטאנען ווערען בוכשטעבליך. דאס דארף בעטראכט ווערען פשוט ווי א מין שפיצעל. ניין, לונגען איז נישט אזוי לייכט בייצוקומען, ער איז צו שטארק פאר זיינע שונאים. נאטירליך האט ער די מעגליכקייט געגעבען דעם דאזיגען זייטיגען, — יא, געוויס זייטיגען. — מענשען זיך א ביסעל נאריש צו מאכען, די ארטיקלען זענען געוועזן נישט מעהר נישט ווייניגער ווי „בריעף אין רעדאקציע", וואס די „צייטונג" אליין איז פאר זיי כלל נישט פעראנטווארטליך. ענדרע באנדעסען האט אין טיש געקלאפט און זיך מיט היץ געשוואוירען, אז די אלע ארטיקלען זענען נאר „בריעף אין רעדאקציע". ווען ער האט זיך פון זיין פריינד אילען'ען דערוואוסט, ווער דער שרייבער פון די דאזיגע ארטיקלען איז געוועזן, האט עס איהם צוערשט פערדראסען, וואס

זיין גאנצע מיה צו מאכען איליען'ען פאר א ראדיקאל איז געוועזען אומזיסט; נאר דערנאך האט ער זיך אנגעהויבען פרעהען, ווייל עס ווייזט זיך דאך ארויס, אז ער איז טאקי געגרעכט און די ארטיקלען זענען נישט מעהר ווי „בריעף אין רעדאקציע". יא, ער האט באלד פערשטאנען, ער זעהט אלץ, איהם וועט קיינער נישט קאנען אבנארען דארט, וואו מען דארף צו האבען א פאליטישען חוש. אילען וועט זיך נאטירליך נישט נעהמען איינבילדען, אז די „ציימונג" האט וועגען דער אוניאן די זעלבע מיינונג ווי ער, א? נעווים, ער איז א געלעהרטער מענש, ער קאן קוקען אין מיקראסקאפ און ווייס פיעל פערשיעדענע אנדערע זאכען, — נאר איבערמאכען די צוואנציג-יעהריגע פאליטיק פון דער „ציימונג", דאס קאן ער נישט, און ס'איז נישטא אזא מענש, וואס זאל גלויבען דערין.

באנדעסען האט דאס אלץ ארומגערעדט אי פאר מאדאם אילען אליין, אי פאר די מעדלעך, און האט כלל נישט געלייקענט, אז אין פרינציפ איז ער נישט איינשטימיג מיט פרעדריק'ן און זיין פאליטיק.

סאפיע האט געענטפערט:

— גאיברא זאגט, אז ער האט זיך געריכט אויף אזא פארטעל פון דער „ציימונג". נעכטען האט ער עס געזאגט.

— יא, — האט באנדעסען געזאגט און א קוועטש געטהון מיט די פלייצעס, —ס'איז נישטא אזא זאך, וואס גאיברא זאל נישט וויסען און זאל עס גישט האבען שוין לאנג פאראויס געזעהן.

דאס איז געוועזען אין דערפריה, די מעדלעך זענען געזעסען אין זייערע מארגען-קליידער און האבען געארבייט; דאס פייער האט געקנאקט און גערוישט אין אויוועו; פרעדריק האט זיך נאך נישט אויפגעהאפט.

באנדעסען האט ווייטער גערעדט:

— איך האב אויך נעכטען געטראפען גאיברא'ן, נאר מיר האט ער גארנישט געזאגט. אזעלכע זאכען רעדט ער נאר פאר דאמען.

— יא, נאר פארוואס גראד דאמען? — האט סאפיע געענטפערט צארנדיג.

זי האט אזוי אפט פערטראגען באנדערסענס איבערמוטיגע שפאסלעך, אז מעהר האט זי שוין זיי נישט געוואלט ליידען. ער איז געוועזען א ראדיקאל. שטענדיג גערעדט וועגען פרייהייט, פרינציפיעל געהאלטען, אז פרויען דארפען האבען וואהל-רעכט; אין הארצען אבער האט ער בעהאלטען די אייפערזיכטיגע, בלאזענע איבערצייגונג, אז די פרוי שטעהט נידריגער פון איהם. די פרוי איז א מענש, די העלפט פון דער גאנצער מענשהייט, נאר דאך איז זי נישט קיין מאנספערזאן! סאפיע האט זיך שוין צוגעגרייט איהרע נעגעל ארויסצווייזען.

נאר באנדערסען האט זיך ארויסגעדרעהט. ער האט נאר געזאגט, אז גאיבראָ איז צו די דאמען געקומען מיט א קלוגען איינפאל, ער האט מיטגעטיילט א פאקט, און ווייטער גארנישט. איהם האט גאיבראָ קיין ווארט נישט געזאגט, פערקעהרט, ער האט איהם אויסגעמיידען.

דאס איז געוועזען אמת, גאיבראָ האט אנגעהויבען אויסצומיידען אלעמען אויף דער גאס. ער האט אפילו קיין מאנטעל נישט געהאט, זיין זייגער איז אויך געוועזען „דארט“, אין לאמבארד, און ער האט קיינעם נישט געוואלט צווינגען צו שמועסען מיט א מענשען אהן א מאנטעל אום ווינטער. איהם איז נישט קאלט געוועזען, איין גאט ווייס, ער האט אין זיך גענוג ווארעמקייט, ווען ער לויפט איינגעקארטשעט, מיט פערטראכטע אויגען, איבער די גאסען אין באנק און פון באנק. נאר ער האט נישט שען אויסגעזעהן, אויסגעקוקט ווי א נעבעכעל, דאס האט ער אליין געוואוסט. נו, ביז פריהלינג איז שוין נישט געבליבען אזוי פיעל מאנאטען, און אפשר וועט ער נאך ביז פריהלינג קאנען צוריק אויסלעזען זיין מאנטעל, דאס איז נישט אונמעגליך. נאר איינס איז געוועזען זיכער, ער איז נישט געפרוירען געווארען, איהם איז גוט געוועזען.

— גאיבראָ איז אוועק אין קאנטאר? — פרעגט באנדערסען.

— אט געהט ער, — האט שארלאטע געענטפערט.

פון קארידאר האבען זיך דערהערט גאיבראָ'ס טריט. ער פלעגט פון שטוב אוועגעהן פריהער א ביסעל, כדי זיך מיט קיינעם אויף די טרעפ נישט צו טרעפען.

באַנדרעסען האָט אויפגעפּראַהלט די טהיר און איהם אַרויף געטהון. עס האָט זיך געהערט, ווי ער האָט געענטפערט, אז ער מוז אוועקגעהן. נאָר אַזוי ווי פּונקט אין דער מינוט איז שאַרלאָטע אויפגעשטאַנען און איהם בעגריסט, איז ער פון דעסטוועגען אין צימער אריין און בעגריסט אלעמען.

ווי לאַנג זיי האָבען איהם שוין נישט געזעהן! וואָס דערוויי־טערט ער זיך עפּעס אַזוי פון זיי?

נאָיבראָ האָט זיך צעלאַכט. ער דערווייטערט זיך נישט פון זיי, פּשוט ער האָט אַנ'ארבייט, ווירקליך, ער בעשעפטיגט זיך איצט מיט עפּעס.

— זאָגט מיר, — האָט באַנדרעסען געזאָגט, — ווי איז אייער מיינונג וועגען די ארטיקלען פון דער „ציי‍טונג" וועגען דער אוניאָן?

דאָס האָט ער נישט געוואוסט.

— נאָר געוויס ווייסט ער, ווער עס שרייבט זיי?

יאָ, וועגען דעם האָט ער געהערט.

— איהר האָט אפשר די ארטיקלען גאָר נישט געלייענט, איהר לייענט דאָך גאָר נישט די „ציי‍טונג"?

ניין, די ארטיקלען האָט ער יאָ געלייענט.

— אַזוי גאָר! צי מיינט איהר נישט אַמאָל, אז די „ציי‍טונג" אַליין האָט אויך די זעלבע מיינונג ווי דער דאָזיגער קאָרעספּאָנ־דענט, ווי דער דאָזיגער זייטיגער מענש?

דאָס ווייס ער אויך נישט.

— נאָר איהר האָט דאָך נעכטען געזאָגט, אז איהר האָט זיך געשריבען אויף אַזאַ פאָרטעל פון דער „ציי‍טונג"!

נאָיבראָ דערמאָהנט זיך און ענטפערט:

— יאָ, איך האָב עפּעס עהנליכעס נעכטען געזאָגט פריילין מאַפיע. איבריגענס, איך האָב מיך נישט ריכטיג אויסגעדריקט. נאַטירליך האָב איך זיך אויף אַזאַ זאַך נישט געשריבען פון דער „ציי‍טונג", איך קאָן נישט אריינדרינגען אין פרעמדע הערצער און בייכער, נאָר איך האָב געוואָלט זאָגען, אז די דאָזיגע זאַך, וואָס די „ציי‍טונג" האָט געטהון, האָט מיך גאָר נישט פערוואונדערט.

— איהר קענט לונגע'ן גוט? — האָט באַנדרעסען געזאָגט. — ער איז אייער פּעריזענליכער בעקאַנטער?

דערויף האָט גאַיבראַ גאָרנישט געענטפערט. ער האָט זיך בעלעדיגט און זיך געווענדעט מיט עטליכע ווערטער צו די מעדלעך.

נאָר באַנדרעסען האָט זיין פראַגע וויעדערהאָלט און פון איהם קיין אויג נישט אַראָבגענומען.

— איהר ווילט דאָס שטאַרק וויסען? — האָט גאַיבראַ געענטפערט, — איבריגענס פערשטעה איך נישט, פאַרוואָס. — נאָר פּלוצלונג האָט איהם דאָס בלוט צו'ם קאָפּ אַ זעץ געטהון און ער האָט ווייטער גערעדט: — איהר. אַזאַ ראַדיקאַל ווי איהר זענט, און געהערט צו אַ בעשטימטער פּאַרטיי, ווי פיהלט איהר זיך ביי אַזאַ פּאָליטיק פון דער „צייטונג“?

— אָ, איך קאָן נישט זאָגען, אַז איך זאָל צוליעב דעם ביינאַכט נישט קאָנען שלאָפען...

גאַיבראַ האָט איהם היים איבערגעשלאָגען:

— יאָ, אָט דערין ליעגט דאָס איינציגע גוטס פון אייך און פון אַלע אייערע לייט—ערלויבט מיר דאָס נאָך אַמאָל צו זאָגען: פון אייך און אַלע אייערע לייט, וואָס איהר נעהמט זיך עס כלל צו'ם האַרצען נישט און איהר קאָנט שטענדיג געפינען תירוצים, ווען עס קומט אייך אויס זיך צוצופּאַסען צו עפּעס אַ אונריכטיגער זאַך, וואָס שטאַמט אַרויס פון אַ „איבערגעביטענער איבערציינונג“. איהר ווערט נישט צעמישט, איהר ווערט נישט רויט פאַר צאָרן אָדער חרפּה, איהר פּאַסט זיך צו צו דער ענדערונג, קוקט זיך אַרום אין בערוהיגט זיך ביסלעכווייז. און ביסלעכווייז ווערט איהר דורכגעדרונגען מיט דער נייער איבערציינונג, וואָס איז אויך אַזוי אויפריכטיג און אויך אַזוי לאַנגדויערענדיג ווי די ערשטע. דאָס הייסט ביי אייך — זיין מאָדערנע מענשען.

ווי גראָב דאָס איז געווען און ווי אונגעלומפּערט אַרויסגעזאָגט! גאַיבראַ אַליין האָט דערפיהלט, אַז ער האָט איבערגעחאַפּט די מאָס, גערעדט אונהעפליך, איז איהם געוואָרען אונאַנגענעהם. ער האָט דערפיהלט, אַז אַלעמענס בליקען זענען אָנגעשטעלט

אויף איהם, און ער האָט דעם קאָפּ אַראָבגעלאָזט.

נאָר באַנדערסען איז גאָר אויסער זיך געוואָרען. איבּריגענס, האָט ער געזאָגט, רעדט זיך דאָך דאָ גאָר נישט וועגען איהם און זיינע אָנהענגער, זיי האָבען דאָך גאָר אָנגעהויבען צו רעדען וועגען לונגע'ן.

ווי דאָס פּלעגט שטענדיג טרעפען מיט גאָיבראַ'ן, ווען מען האָט איהם שאַרף אָבגעענטפערט, איז ער געוואָרען אָנגעצונדען, די הענד אין די קעשענעס אַריינגעשטעקט און אָנגעהויבען אַרומ-צוגעהן הין און צוריק. ער האָט, קענטיג, גאָר פערגעסען, אַז ער געפינט זיך אין די צימערען פון מאַדאַם אילען.

— איך ווילט זיך שטאַרק וויסען מיין קליינע מיינונג וועגען לונגע'ן, — האָט ער געזאָגט. — ווייס גאָט פאַרוואָס, נאָר איך ווילט זיך וויסען. איך וועל מיך בעמיהען אין צוויי ווערטער אייך צו זאָגען, וואָס איך קלער. לונגע — דאָס איז איינער פון אונז, סטודענטע-פויערען. איהם האָט מען אַ גרויסען אינערליכען שאָדען געטהון דערמיט, וואָס מען האָט איהם איבערגעפלאַנצט אויף אַ פרעמדען באָדען, אין אַ פרעמדע אַטמאָספערע. ער איז אַ קליינער דאָרפס-פּאָעטעל, וואָס וויל זיך מאַכען אַ שם פון אַ פריידענקענ-דען מענשען אין פּאָליטישען עסקן, און פאַר אַזעלכע זאַכען טויג ער נישט. דעם דאָזיגען מענשען פעהלט מאָראַלישע ערציהונג, זיין בלוט איז פערדאָרבען. ריכטיגער רעדענדיג, איז ער אַ טאַלענט-פולער, חיטרער בחור, וואָס וועט קיינמאָל קיין ערוואַקסענער מענש נישט ווערען. אָט דאָס איז מיין קליינע מיינונג.

באַנדערסען האָט אויסגעגלאָצט אַ פּאָר אויגען, דער צאָרן האָט איהם פערלאָזען, ער האָט אונבעוועגליך געקוקט אויף גאָיב-ראַ'ן און קוים געקאָנט אַרויסרעדען:

— נאָר פּסיכאָלאָגיש איז לונגע, פערשטעהט זיך, נישט אַזעלכער, איך מיין פּסיכאָלאָגיש...

— פּסיכאָלאָגיש! אַ מענש, וואָס האָט קיין פּסיכאָלאָגיע נישט! זאָגט, אַז אַלץ, וואָס ער טהוט, טהוט ער אָדער מיט דער אויגענבליקליכער בעגייסטערונג פון אַנ'אַרטיסט, אָדער אויס קליינליכער אויסגע-

דערכענטקײט, אָדער אויס בײדע זאַכען צוזאַמען;
זאָגט, אַז ער טהוט אַלץ, װײל ער װיל זײן בײ די אײנװאָהנער פון
חריסטיאַנען אין די מײלער, װײל ער שטרעבט צו קריגען אַ שם
פון אַ טײװולאָניש-געניאַלען רעדאַקטאָר פון זײן נישטיגען שטיקעל
בלעטעל, אויס דער פויערשער שטרעבונג צו פערגרעסערן איוף
עטליכע קראָנען זײנע יעהרליכע הכנסות, — און איהר װעט בע־
קומען אַ קלאָרע פאָרשטעלונג װעגען דעם דאָזיגען מענשען מיט
זײן גאַנצער פסיכאָלאָגיע.

פּאָנדרעסען קומט צו זיך, איהם דוכט זיך, אַז דער שמועס
הױבט אָן צו װערען אינטערעסאַנט, דאָס אַלץ איז אין אמת'ען
געװען אַנגענעהם צו הערען. ער זאָגט:

— נאָר איך פערשטעה נישט, פאַרװאָס האָט איהר לונגע'ן
אַזוי פײנד. איהר געהערט דאָך גאָר נישט צו קײן פּאַרטײ, איהר
זענט דאָך אַ בלאָנדזשענדער קאָמעט — װאָס זשע זענט איהר אין כעס
אויף איהם? צי איז אײך נישט אַלץ אײנס, צי די לינקע װעלען
זיעגען אָדער װעלען געהן צו'ם טײװעל?

— יאָ, אָט דאָ קומען מיר צוריק צו יענער װאָוילער זײט
פון אײך און אַלע אײערע לײט, װאָס אײך איז אַזוי שװער צו
פערשטעהן, פאַרװאָס פיהלט אַ מענש אַזאַ שװערע בעלײדיגונג,
זיען ער זעהט, אַז זײן אידעאַלער גלויבען אין אַ מענשען אָדער
אין עפּעס אַ זאַך װערט ערשיטערט, און ערשיטערט װערט ער
בסך־הכל דורך עפּעס אַ שמוציגען שװינדלער, אין אונזער פאַל אַ
רעדאַקטאָר. איך װעל אײך עפּעס זאָגען: צי װײסט איהר, אַז
איך בין אַלײן געװען ענטציקט פון לונגע'ן, אַז איך האָב ליעב
געהאַט לונגע'ן? איך האָב אין געהײם געשריבען צערטליכע פרי־
װאַטע בריעף צו די יעניגע, װאָס האָבען איהם געזירעלט אין די
צײטונגען, איך בין געװען, דאָס שװער איך אײך בײ גאָט, זײן
הײסעסטער פרײנד. אַז איז האָב אַמאָל געהערט װעגען אײן מענ־
שען, אַ גרױסען אַפּיציער, װאָס האָט אין אַ פּריװאַטען שמועס
אויסגעדריקט זײן בעדױערן, פאַרװאָס די רעכטע האָבען נישט
אונטערגעקױפט לונגע'ן, כדי ער זאָל פערטײדיגען דאָס קרױנ־
געריכט, װײל לונגע'ן קאָן מען אונטערקױפען, האָב איך דעם

דאָזיגען אָפּיציִער אָנגעשריִבען אַ בריִעף, איִהם צעקלאַפּט זײַנע אַלע ראיות, איִהם אָנגערופען רכילות'ניק און ליִגנער, און אונטער דעם דאָזיגען בריִעף האָב איך אונטערגעשריִבען מײַן נאָמען און מײַן אַדרעס... דאָס איז געוועזען פאַר יענער צײַט, ווען איך האָב זיך אַביסעל דערוואוסט, ווער לונגע איז... פאַרוואָס איך האָב איִהם פײַנד? גלויבט מיִר, איך האָב איִהם ניִשט פײַנד, ער איז מיר געוואָרען אַזוי גלײַכגילטיִג, אַז איך וויל אַפיִלו זײַן בלעטעל איִן די הענד ניִשט נעהמען. איך דערמאָהן זיך אָן איִהם נאָר דערפאַר, ווײַל ער עקזיסטיִרט, און דערפאַר, ווײַל ער פיִהרט מיִט הצלחה זײַן קלײַן שעדליִך געשעפט. דער מאַסן דוכט זיך, אַז ער גיִעט אַרוים אַ איִנטערעסאַנטע צײַטונג; נאָר לײַענט זי, פאָרשט זי גענוי אוים, וועט איהר זעהן, ווי דאָס דאָזיגע, קלײַנע פוסטע מענשעלע אָהן איִבערצײַגונגען, אָהן דעם מיִנדעסטען מוט, נאָר מיִט אַ גרויסען זאַפּאַס פון חוצפה, ווי דער דאָזיגער מענש, וואָס האָט נאָר איין וואונש, צו לעבען איִן מאַטעריעלער צופריִעדענהײַט און צו זײַן בעריִהמט און געלויבט פון דער גאַסען-מאַסע, ווי ער שרײַבט און וועגען וואָס ער שרײַבט! ער רײַבט זיך די הענד פאַר פערגניִגען, ווען איִהם געליִנגט אַרונטערצורײַסען עפּעס אַ אונגליקליִכען אַגענט, וואָס האָט זיך אויפגעפיִהרט אונגעזעצליִך אוים נויט, ער ענטדעקט זײַנע מעשים מיִט אַ הארץ, וואָס צאַפּעלט פאַר ענטציקונג פון דעם, וואָס קײַן אַנדער צײַטונג האָט פריִהער ווי ער ניִשט דערשמעקט די דאָזיגע זינד. וואָס פאַר אַ ענטציִקענדען מענשליִכען שמערץ ער קאָן דעם פּיבליִקום אויפדעקען. קײַן בעסערן אונגליק קאָנען זײַנע בכבודיגע לעזער גאָר ניִשט פערלאַנגען... די מעשה דערפון איז אַזוי: ער איז אַ פערדאָרבענער מענש, פערדאָרבען פון דער נאַטור, ווען עס געליִנגט איִהם אויסצופיִהרען עפּעס אַ שפּיִצעל, אַ ספּעקו אַציע, וואָס צוליִעב דעם זאָגט מען אויף איִהם, אַז ער איז אַ טײַוואָלאָניש-קלוגער מענש, און וואָס צוליִעב דעם ווערט אויף עטליִכע קראָנען פערגרעסערט דאָס אָנקומענדע אַבאָנאַמענטס-געלד, איז ער בעפריִעדיגט. ער פיִהלט זיך פאָלשטענדיִג צופריִעדען מיִט אַזאַ ניִשטיִגען פּאָרטעל, לאַכט און פרעהט זיך, וואָס ער האָט דער ערשטער געבראַכט פאַר עטליִכע טויזענד זאָרגלאָזע

לעזער די נייעס וועגען דער שרפה אין מיאסטראקט. אז עס קומט פאר א פאלקס-פערזאמלונג אין דראמען, פערלאנגט ער טעלע-גראפיש, אז די טעלעגראף-סטאציע זאל זיין אפען „אויף זיין רעכ-נונג", ביז די פערזאמלונג וועט געענדיגט ווערען. צו דער פער-זאמלונג דערגעהט א קלאנג וועגען דעם, וואס לונגע האט געטהון, מען לייענט זיין טעלעגראמע, מען שלאגט זיך אין הארצען פון גרויס התפעלות פאר דער דאזיגער מעכטיגער קראפט, וואס בעפעהלט דעם טעלעגראף צו ארבייטען „אויף זיין רעכנונג". און וואס קאסט דער דאזיגער אונערהערטער וואונש צו האלטען אפען דעם טעלעגראף? גאנצע פינף און זיעבציג ערע פאר א האלבע שעה! די גאנצע הוצאה קאן נישט זיין ווייניגער ווי פינף און זיעבציג ערע און קאן נישט אריבערשטייגען די סומע פון פיער קראנען פונפציג ערע! נאר צי דען איז לונגע אליין שולדיג דערין, וואס מען לייענט זיין טעלעגראמע און מען פערוואנדעלט זי אין א רעקלאמע? מעגליך, אז דירעקט איז ער גאר נישט שולדיג, דאס חיים איך נישט. נאר איך וויים, אז אזא טעלעגראמע וואלט מען נישט געלייענט, ווען זי וואלט געווען פון אן'אנדיזער צייטונג, צו'ם ביישפיעל פון „נארוועגער". לונגע האט פערניכטעט די נייגונג פון פובליקום צו בעשיידענהייט; מיט זיין שטענדיגען קריכען זיך און דרעהען זיך האט ער ערשיטערט די נאטירליכע שרעק פון פאלק פאר די אונפערשעמטקייט. דערנאך מאכט ער אליין חוזק פון זיינע אויפמהועכצען, לעכערליך און אונשולדיג. הומאריסטיש און פוסט: די „צייטונג" האט אינטערוויואירט א וואסער-שווימער און א לופט-פליהער, איז די „צייטונג" דער אינפארמירטעסטער ארגאן אין ים און אין דער לופט.

נאיברא איז געבליבען שטעהן איין אויגענבליק, באנדעסען האט געזאגט:

— איך וועל נישט פערפיהרען מיט אייך קיין ויכוחים. דערצו שעצט איהר לונגע'ס טעטיגקייט צו ניעדריג. דאס איז דאך לעכערליך. צי דען האט דאס נישט קיין בעדייטונג, וואס די „צייטונג" האט ענטדעקט די מעשים תעתועים, וואס דער פאסטאר האט אבגעטהון מיט א קינד?

— גאָט מײַנער, וואָס פֿאַר אַ נעגאַטיװע מעלה: מפֿרסם צו מאַכן אַזאַ סקאַנדאַל, אַבי נאָר צוצוציִהען נאָך עטליכע אַבאָנענטען.

— יאָ, אוראי, טאַקי נאָר צוליעב דעם!

— ניִשט מעהר ווי צוליעב דעם! וואָרום אז ניִשט, וואָס מען דאָך דאָס געדאַרפֿט וויסען געבען דער פּאָליציי, דאָס וואָלט געוועזן דער אײנציגער ריכטיגער וועג.

— נאָר דער פּאַסטאָר איז אראָבגעזעצט געוואָרען, אַ דאַנק גאָט; פֿאַר מיר איז וויכטיג דער רעזולטאַט. דער אַגענט יענסען איז אָסלאָ פֿיהרט אַ אונגעזעצליכען האַנדעל מיט שניט־סחורה, די „צײַטונג“ דערוויסט זיך דאָס, זי ווענדעט זיך צו דעם דאָזיגען העררן און פֿערלאַנגט, מען זאָל איהר ווײַזען די ביכער. ער זאָגט זיך אָפּ, די „צײַטונג“ דרוקט אָפּ אַ פּאָר אַרטיקלען, און אין דרײַ וואָכען אַרום האָט דער אַגענט זיך געמוזט אײַנפּאַקען און מאַכען פּליטה קיין אַמעריקע. ווידער אַ רעזולטאַט!

— ווידער אַ בעווײַז, ווי לוגגע שטרעבט צו בעקומען נאָך עטליכע אַבאָנענטען. דער דאָזיגער מענש טרעט אַרויס אין דער פּערזאָן פֿון דער פּרעסע, ער וויל אַרײַנדרינגען אין אַלע הײַזער, מאַכען אַ אויספֿאָרשונג און אַ עקזאַמען, ער זאָגט: „ביטע, ווײַזט מיר אײַערע ביכער“! איך שווער בײַ גאָט און זײַנע אַלע מלאכים, אַז איך וואָלט אָנגעכאַפּט דעם דאָזיגען קלײַנעם פּראָנטעל פֿאַר'ן קאַרק און איהם אַראָבגעשלײַדערט פֿון די טרעפּ, ווען ער וואָלט צו מיר געקומען, אַפֿילו דאַן ווען איך וואָלט שולדיג געוועזן אין האַנדלען אונגעזעצליך מיט שניט־סחורה...

— יאָ, היט זיך, ער קאָן נאָך אַ מאָל קומען.

— ביטע זעהר... ער איז אַליין צו ניִשטיג, ער זאָל זיך קאָנען וואַגען אויף אַזאַ דרײַסטע זאַך, ער ווערט קײַנמאָל ניִשט אַריבערשווימען איבער די גרענעצען פֿון דעם, וויאַזוי ער קאָן זיך, לויט זיין מײַנונג, בעהאַלטען. ער האָט ליעב פֿינסטערע ווינקלען, בעהאַלטענהײַט, אַ קיש און אַ פֿינסטערען ווינקעל,

א געהײמען האנד־דרוק, שארלאטאניזם, מיט׳ן תירוץ אבצורײניגען די געזעלשאפט. דאס וואלטען אלע געקאנט זעהן, ווארום פון צײט צו צײט ווײזט ער דאך גאנץ אפען ארויס זײן נא־קעטקײט...

עס קלינגט. סאפיע געהט און עפענט, זי קומט צוריק מיט׳ן לעצטען נומער פון דער „צײטונג”, און באנדרעסען ווארפט זיך ארויף אויפ׳ן בלעטעל מיט זײן שטענדיגער היציגקײט.

נאר אין דעם נומער האט לונגע קלאר און בעשטימט די פאהן אויפגעהויבען. דער רעדאקציאנס־ארטיקעל רעדט וועגען דער בעציהונג פון דער „צײטונג” אלײן צו די ארטיקלען וועגען דער אוניאן, וואס האבען צוגעצויגען צו זיך די אויפמערקזאמקײט פון די לעזער: צווישען פובליקום האט זיך ערוועקט א צווײפעל, צי די דאזיגע ארטיקלען געהען אין נאמען פון דער רעדאקציע אלײן, אדער דאס זענען ארטיקלען פון א זײטיגען מענשען. כדי צו ער־קלערען די דאזיגע געעהרטע צווײפלער, האלט לונגע פאר זײן פליכט מיטצוטײלען, אז די דאזיגע ארטיקלען געהערען דער „צײטונג” אלײן, אז זײ פערטײדיגען איהר אײגענעם פאליטישען שטאנדפונקט, און אז די „צײטונג” נעהמט אויף זיך די גאנצע פער־אנטווארטליכקײט פאר זײ. פונקט.

באנדרעסען האט געלײעט מיט א אפען מויל, שווײגענדיג, מיט די סאמע געגענגעזעצטע געפיהלען אין הארצען. הײסט עס, אז ער איז, לײדער, געוויען אונגערעכט; וויפיעל ער האט נישט געקלאפט אין טיש, האט ער דאך א טעות געהאט. ער האט די „צײטונג” איבערגעגעבען נאיבראן און קײן ווארט נישט געזאגט.

נאיבראַ געפינט דעם גרויסען לײט־ארטיקעל וועגען א קאר־טען־וואַרפערקע אין קאמפען, וואס אײנער פון די אגענטען פון דער „צײטונג” האט זי ענטדעקט און וואס האט זיך בעשעפטיגט מיט פינסטערע מעשים מיט דער הילף פון קארטען און שווארצע געדיכטע קאווע, פאר א גלעזעל בראנפען אדער א גלאז קאווע בײ די שכנים, זי נארט דאך אב דאס פאלק, פיהרט אלעמען פאר דער נאז! מעהר שולען, מעהר פאלקס־בילדונג אין קאמפען!

ענדליך איז ער דערגאנגען ביז צו׳ם רעדאקטארס ערקלערונג.

ער האט זי דורכגעלייענט, אזוי ווי א׳לעם איבעריגע, נישט ארויסווייזענדיג קיין פערוואונדערונג, און ווען ער האט געענדיגט האט ער געזאגט:

— נו, אט זעהט איהר שוין איצט אליין.

— יא, — האט באנדרעסען געענטפערט, — איך זעה פויזע.

גאיבראַ האט זיך שוין צוגעגרייט אוועקצוגעהן.

נאר באנדרעסען׳ען איז פלוצלונג איינגעפאלען א אידעע, לויט זיין מיינונג א פיינער און שארפזיניגער געדאנק.

— צי זענט איהר פאלשטענדיג זיכער, אז לונגע האט דערביי קיין מיין נישט געהאט? — האט ער געפרעגט, — איהר זענט נאר נישט אימשטאנד זיך פארצושטעלען די מעגליכקייט, אז דער דאזיגער מענש האט א ציעל, אז ער האט זיך געשטעלט א געהיימע מיסיאן? צי קאנט איהר נישט קיין קלער טהון, אז דורך די דאזיגע שטיקלעך זיינע וויל ער פרווען אריינדרינגען צו די רעכטע, וויל ער אויספיהרען, אז די רעכטע זאלען איהם לעזען, און דאן וועט ער בּיסלעכווייז אריינלאזען אין זייער פארטיי דעם גיפט פון די לינקע?

— קודם כל, — האט גאיבראַ געענטפערט, — האלט איך נישט די רעכטע פאר אזוי שוואך אין זייערע איבערצייגונגען, אז די ארבייט פון דער „צייטונג" זאל זיי קאנען איבעררעדען. אזא נישטיגקייט ווי זי איז וועט נישט געלינגען צו פערדרעהען דעם קאפ פון דער דאזיגער פארטיי מיט איהר אלטער געבילדעטקייט און פעסטקייט. און צווייטענס האט איהר א טעות אין לונגען גופא. וואס איז מען איהם איצט חושד, אדער וואס קאן ער ריזיקירען, מען זאל איהם חושד זיין? — דאס, אז ער טהוט אלץ נאר כדי צו מאכען א טומעל און א רעש און דאדורך צוציהען נייגיריגע אבאנענטען. נאר דער דאזיגער מענש וואלט נישט געוואלט יאהרענלאנג אויסשטעהן פון מענשען דעם דאזיגען חשד, ווען ער וואלט איהם נישט פערדיענט. ער איז צו קליינליך דערצו. ווען ער וואלט געהאט א געהיימען ציעל, צו בעקעהרען די קאנסערוואטארען אויף לינקע, וואלט ער דאס נישט געקאנט

פערשווייגען, ער וואלט דאס אויסגעזאגט, אליין זיין געהיימניס אויסגעגעבען, עס אבגעדרוקט מיט גרויסע בוכשטאבען אט דא, אויף דער ערשטער זייט. נאר עס קאן זיין, אז איהם געפעלט וואס איהר און אנדערע האלטען איהם פאר אזא מאיעסטעטיש געהיימניספולע פערזאן, וואס קיינער קאן זיינע סודות נישט דערגעהן.

דערויף ענטפערט באנדרעסען גארנישט. ער קוועטשט נאר די אקסלען.

— יא, יא, קיינער פון אונז וועט שוין, קענטיג, די וועלט נישט איבערמאכען, — זאגט ער. — דעם אמת רעדענדיג, אז איך בעקלער ווי עס דארף צו זיין די דאזיגע ערקלערונג פון לונגען און זעה זיינע ערקלערונגען, בין איך פון דעסטוועגען דאך ענטציקט פון איהם. א טייוולאנישער יונג דאס איז! זיינע געגנער פון צווישען די לינקע, זיינע קאנקורענטען האבען שוין אוודאי בעקלערט, אז אט האבען זיי איהם איצט געפאקט ביי די דאזיגע ארטיקלען וועגען דער אוניאן. נאר ער בלייבט שטענדיג אונפערוואונדעט. א טייוולאנישער יונג!

— עס גיעבט נאר צווערליי מענשען, וואס קאנען ערפאלג האבען אין לעבען און שטענדיג בלייבען אונפערוואונדעט. — ענטפערט גאיברא. — ערשטענס, מענשען מיט א ריין הארץ, אמת, נישט שטענדיג זענען זיי פראקטיש, נאר טיעף אין הארצע בלייבען זיי שטענדיג פעסט און קיין זאך קאן זיי נישט פערוואונדען. און צווייטענס — מענשען, וואס זענען מאראליש פערדארבען, חוצפה'דיגע, אויף וויפיעל דאס נעזעץ ערלויבט זיי, מענשען, וואס האבען פערלארען די פעהיגקייט צו פיהלען געוויסענס-ביסען. זיי קאנען שטענדיג ארויסשווימען פון אויבען, אפילו ווען זיי טרינקען זיך.

נאר איצט האט זיך באנדרעסען'ען געדוכט, אז די דאזיגע אונאויפהערליכע ענטפערן אויף זיינע בעמערקונגען בעלעדיגען איהם אליין צו פיעל, דערווייטערען איהם אויפ'ן צווייטען פלאן, מעגליך, אז ער איז בעזייגט געווארען אין דעם דאזיגען וכוח, ער

האָט זײַן קראַפט ניט אַרויסגעוויזען. און ער טהוט אַ זאָג אונגע־צוואונגען:

— נו, עס לוינט נישט וועגען דעם מעהר צו רעדען, ער־וואקסענע מענשען קאָן מען נישט איבערצייגען מיט אייגענע אַרגו־מענטען. נאָר ווי די מעשה איז, ווי באַלד אַזאַ מענש ווי לונגע, ווי באַלד אַפילו ער צווייפעלט אין דער פּאָליטיק, וואָס ער האָט ביז איצט אַליין פערטהיידיגט, איז דאָס פאַר אונז — וואָס איך פערגלייך מיט איהם זענען מיר נישט מעהר ווי קינדער — שוין אַ גענוגענדע סיבה, אַז מיר זאָלען די זאַך נאָך אַמאָל אַרומקלע־רען. איבריגענס האָבען מיך לונגע'ס ראיות איבערראַשט, איך קאָן כמעט נישט פערשטעהן, ווי זענען דאָס מיר אַזעלכע איינ־פאַכע זאַכען שוין לאַנג נישט איינגעפאַלען. זיי זענען, דוכט זיך, אַזוי קלאָר.

דאָ צעלאַכט זיך גאַיבראַ גאַנץ הויך און ניפּטיג.

— איך האָב מיך געריכט דערויף! — האָט ער געזאָגט.

— נאָר, איבריגענס, — איך לאָז מיר איבער דאָס רעכט אַליין אַרומצוקלערען נאָך אַמאָל די דאָזיגע ראיות. איך...

— יאָ, בעקלערט זיך, בעקלערט זיך. איך האָב דאָך אײַך געזאָגט, אַז גראָד דערין ליעגט די גוטע פעהיגקייט פון געוויסע מענשען: וואָס זיי ווערען אַזוי געשיקט צוגעוואוינט צו אַ איבער־צייגונג, וואָס שיינט זיי צו זײַן אַ ביסעל נישט ריכטיג. אַזאַ נישט־ריכטיגקייט צווינגט זיי נישט בלאָס צו ווערען פאַר אויפרעגונג, בערויבט זיי נישט זייער שלאָף און אַפּעטיט. זיי געהען אַרײַן אין די נייע לאַגע, קוקען זיך אַ ביסעל אַרום און בלייבען אין איהר. יאָ!

ביז איצט האָבען די מעדלעך קיין איין וואָרט נישט געזאָגט. שאַרלאָטע קוקט אַ ווײַלע אויף באַנדעסען'ען, דאַן הויבט זי אויך אָן צו לאַכען און זאָגט:

— יאָ, דאָס טאַקי האָט הערר גאַיבראַ נעכטען געזאָגט.

נאָר איצט איז באַנדעסען פּלוצלונג רויט געוואָרען און מיט ציטערנדיגע ליפּען האָט ער אַ זאָג געטהון:

— מיר איז גאַנץ גלייכגילטיג, צי האָט הערר גאַיבראַ

געזאָגט, אָדער נישט געזאָגט. איך דאַרף דיך נישט צו האָבען אלס עדות'טע, דו הויבסט דאָך גאָרנישט אָן צו פערשטעהן וואָס דאָ טהוט זיך.

ווי אונפּאָרזיכטיג, ווי זינגלאָז! שאַרלאָטטע האָט דעם קאָפּ איבער דער אַרבייט אַראָבגעבויגען, און עטוואָס שפּעטער, ווען זי האָט דעם קאָפּ אויפגעהויבען, האָט זי גאָרנישט געזאָגט. זי האָט געקוקט אויף באָנדעסען'ען מיט אַ אונבעוועגליכען בליק.

— וואָס ווילסטו זאָגען?—האָט באָנדעסען ווייטער געפרעגט מיט היץ.

איצט מישט זיך אַריין גאַיבראַ, ער מאַכט אַ נאַרישע און בעלעדיגענדע בעמערקונג, וואָס שפּעטער האָט ער שטאַרק חרטה געהאַט אויף איהר:

— פריילין וויל אייך אויפמערקזאַם מאַכען, אַז איהר דוצט זיך נישט מיט איהר.

באָנדעסען ווערט אַ ווײַלע פערלעגען, ער זאָגט:—אָ, ענט-שולדיגט!—נאָר דאַן הויבט עס אָן אין איהם ווידער צו קאָכען און ער זאָגט אויס דאָס דאָזיגע געהיימניס, פון גרויס היציגקייט ברעכט ער זיין וואָרט, דעם אָבמאַך, וואָס ער האָט בעדאַרפט האַלטען בסוד, און צו גאַיבראַ'ן געווענדט זאָגט ער:

— איבריגענס וויל איך אייך אויפמערקזאַם מאַכען, אַז פריילין האָט מיך נישט געוואָלט אויף עפּעס אויפמערקזאַם מאַ-כען, מיר דוצען זיך יאָ.

גאַיבראַ איז געווען איבעררראַשט. ער איז בלאַס געוואָרען, זיך פערנייגט און זיך ענטשולדיגט. ער האָט אַ קוק געטהון אויף שאַרלאָט'ען; דער בליק, וואָס זי האָט באָנדעסען'ען געשענקט, האָט אויסגעדריקט אַ גרויסע שמחה. ווי מאָדנע דאָס איז געווען,—זי האָט געקוקט אויף איהם פּשוט מיט לייכטענדע אויגען! גאַיבראַ האָט דאָס נישט פערשטאַנען, דאָך, דאָס איז נישט זיין זאַך. נאָר זיי האָבען זיך געדוצט!

ער האָט זיין הוט אין די האַנד גענומען און צו דער טהיר צו. דאָ האָט ער זיך ווידער טיעף פערנייגט, און כמעט שטילערהייד, נישט קוקענדיג אויף קיינעם, האָט ער געזאָגט: „אויף ווידער-

זעהן", דאן איז ער שטיל ארוים. א ביסעל שפעטער האט מען איהם געזעהן לויפענדיג איבער דער גאס, אהן א מאנטעל, גאנץ לייכט געקליידט און מיט לאנגע, צושויבערטע האר.

באנדערסען איז געבליבען.

IX.

דאס איז אמת געווען, שארלאטע און באנדערסען האבען זיך געדוצט צווישען זיך, ווען זיי פלעגען אין באנדערסענס צימער זיין אויף פארקוואיען, ווען קיינער איז נישט געווען מיט זיי. זי איז שוין דא פיעל מאל געווען; ווען זיי זענען א היים געגאנגען פון ארבייטער־פעראיין אין יענעם אווענד, ווען באנדערסען האט פאלשטענדיג איהר הארץ בעהערשט, דאן איז עס צום ערשטען מאל געשעהן. שפעטער פלעגען זיי גאנץ אפט אהער קומען אין פערלויף פון הערבסט און ווינטער, פלעגען דא בלייבען געוועהנליך א שטונדע אדער צוויי, ווען זיי פלעגען צוריק פאהרען פון שפאציער אויפ'ן וועלאספעד, און אז דער ווינטער איז געקומען און א שנעע איז געווען, פלעגען זיי אין טעאטער אדער אין צירק אוועק, אבי נאר דערנאך, נאך דער פארשטעלונג, צו פערברענגען א קורצע צייט אין באנדערסענ'ס צימער. איהר פלעגט אזוי היים ווערען פון געהן, פון דער פרישער לופט, פלעגט זי שטענדיג דעם מאנטעל אבשפילען, ווען זי איז אין צימער אריין, און באנדערסען האט איהר געהאלפען דערביי. אין אויווען האט א פייער געקנאקט, און כדי צו מאכען זיך גאר בעקוועם פלעגען זיי די לאמפ אויסלעשען.

דאס האט זיך אזוי אפט ווידערהאלט, אז באנדערסענ'ס ערשטע שטארקע פערליבטהייט האט ביסלעכווייז אנגעהויבען פערשוואונדען צו ווערען. ערגער ווי אלץ איז געווען דאס, וואס שארלאטע האט שוין אנגעהויבען אליין צו איהם צו קומען, זיך גאר נישט שעמענדיג, ווען זי איז אין שטאדט געגאנגען איינקויפען. די דאזיגע אפענע וויזיטען זענען איהם נישט געפעלען, ער האט בעסער געוואלט זי אליין ברענגען צו פיהרען, אין דער שטיל, אין איינעניש, כדי מיט קיינעם נישט צו טרעפען זיך אויפ'ן וועג

צו'ם דריטען שטאק. ווען זיי פלעגען צו דער טהיר צוגעהן, פלעגט ער זיך שטענדיג זארגען זעהר פארזיכטיג צו זיין, א קוק צו טהון אין דער הויך אויף די טרעפ און זיך צוהערען, צי דארט, אין די אויבערשטע עטאזשען, איז גאנץ רוהיג. דורך דעם האט עס יעדעס מאל אויסגעזעהן ווי א קליינע געשעהעניש, ווי א פיקאנטע אוואנטורע. און ווען זיי פלעגען אזוי בשלום ביז אין זיין צימער דערגעהן און די טהיר פערמאכט, האט עס איהם פיעל פערגניגען פערשאפט דעם אטעם צו חאפען נאך דער דאזיגער קליינער אנשטרענגונג און מיט פיעבערהאפטע הענד איהר מאנטעל אבשפילען. פון דעם אלעם איז קיין זכר נישט געווען, ווען זי פלעגט פלוצלונג אין מיטען העלען טאג אריינקומען מיט די פעקעלעך אין די הענד, מיט'ן ריח פון די זאכען, וואס זי האט אין די קראמען איינגעקויפט פאר איהר מוטערס הויז-ווירטשאפט. דאס איז געווען פונקט ווי א ווייב, וואס קומט א היים מיט אין א פאפיער איינגעוויקעלט פליש צו מיטאג. און ווי נישט אנציהענד עס איז געווען איהר דעם מאנטעל אבצושפילען ביים העלען טאגליכט פון צוויי פענסטער, אפילו ביי א זונענשיין, ווען יעדע מינוט האט מען זיך געקאנט ריכטען אויפ'ן בריעף-טרעגער אדער א קאלעגע, אדער אפילו אויף דער בעל-הבית'טע, וואס האט אין דער פריה געקאנט פערגעסען איהר בארשט דעם שטויב אבצורוימען. ניין, באנדרעסעג'ען איז עס בכלל נישט געפעלען.

ווען ער וואלט כמעט שוין נישט געווען שארלאטע'ס חתן, וואלט ער איהר די דאזיגע וויזיטען פערבאטען. און זי האט גאר נישט בעמערקט, נישט פערשטאנען, אז זיין ערשטע היציגע פערליעבעניש איז שוין פערביי, און זי פלעגט אלץ קומען און קומען. און זי איז שטענדיג געווען גלייך צערטליך און ליעבליך, דאס זעלבע ווען זי פלעגט אוועקגעהן, ווי בשעת זי פלעגט קומען. אזא בעשטענדיגקייט האט ער קיינמאל נישט געזעהן. נאר ער האט גארנישט געקאנט העלפען דערצו. וואס ער האט זיך שוין מעהר נישט געפיהלט אזוי גליקליך, ווען זי פלעגט אין זיין צימער אריינקומען.

ענדרע באנדרעסען איז געזעסען און געקלערט וועגען דעם

אלעם, ער האט עקעל געפיהלט צו זיך אליין און צו אלעמען.

און דערצו נאך האט פרעדריק איהם געוויסערמאסען פערפיהרט, זיין צוטרויען אבגענארט. ער האט קיינמאל נישט געטרוימט צו מאכען פון איהם אויך אזא איבערציינטען ראדיקאל, ווי ער איז אליין געוועןן; דערצו האט פרעדריק צו וועניג קרעפטען געהאט. נאר וויפיעל ער האט זיך נישט בעמיהט, וויפיעל ער האט נישט איינגערעדט, וויפיעל ער האט פאר זיין פריינד אין טיש נישט געקלאפט. איז יענער דאך געבליבען דער זעלבער אילען, א רעבעטער, א ביוראקראט. דעריבער האט זיך באנדרעסען'ען געוואלט פערלאזען די אילענס, פערפיהרען אנדערע בעקאנטשאפטען, זיך אביסעל איבערצוליפטערן. עס איז צו שווער געוועןן אין פערלויף פון אזא לאנגער צייט צו זיין דער הויז-פריינד פון איין און איינציגער פאמיליע. נאר די אומשטענדען זענען אויסגעקומען געגען איהם, ער האט געמוזט דא בלייבען. דערצו נאך האט פרעדריק איצט בעקומען א שטענדיגע שטעלע אין דער „ציימונג", און באנדרעסען האט צוליעב דעם געמוזט וויטער פיהרען מיט איהם גוטפריינדשאפט. עס איז קיין צווייפעל נישט געוועןן, אז ביי איהם אין קאפ, ביי באנדרעסען'ען, האט זיך עפעס געוועבט, אז ער האט זיך געגרייט אנצושרייבען עפעס ליעדער, שטימונגען פון מעהר ווי א מיטעלמעסיגען ווערט; ער האט שטענדיג געהאט ברעה געדרוקט צו ווערען דאס ערשטע מאל אין דער „ציימונג", אין דעם ראזיגען ארגאן, וואס אליץ גרעסערע און גרעסערע מענשען-מאסען הויבען איהם אן צו לייענען.

אליץ איז אויסגעקומען פונקט קידער-ווידער! ער האט נאר וואס פון די אילענס געוואלט גלייך אהיים געהן און א פרווו טהון, צי וועט ער נישט קאנען אנהויבען די ליעדער צו שרייבען; ער איז געוועןן אין דער סאמע פאסענדסטער שטימונג. ווען ער איז אין דער פריה פון בעט אויפגעשטאנען; איצט איז אליץ פערשוואונדען. ס'איז אפשר נאריש געוועןן זיך צו'ם הארצען צו נעהמען, נאך דאך האט באנדרעסען דערפון געהאט הארץ-קלעמעניש. דער דאזיגער גאיברא האט איהם אינגאנצען אויפגערעגט מיט זיינע לאנגע שוין צו שווערפעלטיגע ענטפערן אויף זיינע בעמערקונגען, און

שאַרלאָטע האָט איהם געצוואונגען פאַר אַלעמען זייערע געהיימע בעציהונגען אויסצוזאָגען. ווען ער וואָלט נאָר נישט אויסגעפלוידערט און איהר „דו" נישט געזאָגט! איצט זענען זיי נאָך שטאַרקער געבונדען, און די קייטען האָבען זיין פרייהייט בערויבט, זיינע בעוועגונגען געשטערט. ער איז נישט געווען דערצו בעשאַפען, אַז ער זאָל אין שטענדיגע בעציהונגען שטעהן מיט וועמען נישט איז, און די פערלאָבונג מיט שאַרלאָטע'ן, וואָס ער איז איין מאָל, אין אַ היציגער מינוט, זייענדיג מיט איהר זאַלבענאַנד, ווירקליך איינגעשטימט אויף איהר, האָט איהם נאָר געפייניגט אַנשטאָט איהם גליקליך צו מאַכען.

און ווען מאַדאַם אילען איז פון קיך געקומען און אָנגעהויבען צו רעדען וועגען זייטיגען צימער, האָט ער נישט געקאָנט דערפרעהען די דאָזיגע וואוילע פרוי און גלייך דעם צימער דינגען.

— עס קאָן זיך טרעפען, — האָט מאַדאַם אילען געזאָגט, — אַז נאָיבראָ וועט זיי אין איין שענעם טאָג פערלאָזען; זי וועט זעהר נישט גערן זיך שיידען מיט איהם, ער איז געווען אַ אויסגעצייכענטער קוואַרטיראַנט, נאָר ער איז עפּעס אַזאַ מאָדנער מענש געוואָרען. אַז ער וועט זיך אַרויסציהען, וועט דאָס צימער בלייבען לעדיג.

באַנדרעסענען איז נאָר איין אויגענבליק נויטיג געווען, כדי צו זיך צו קומען. ער האָט געוואוסט, אַז קיים וועט ער זיך אַהער אַריבערציהען, אַזוי וועט ער שוין גאָר די פרייהייט פערליערען. זיינע בעציהונגען צו שאַרלאָטע'ן וועלען גלייך ענטדעקט ווערען, און דאָס איז שוין אַלץ איינס ווי חתונה האָבען. איהם איז אפילו אין קאָפּ נישט איינגעפאַלען אָבצונאַרען שאַרלאָט'ען, אין אַזאַ נידריגער זאַך וואָלט איהם קיינער נישט געקאָנט בעשולדיגען, זיי האָבען זיך שוין לאַנג אָבגערעדט, ער האָט איהר אַ וואָרט געגעבען. נאָר אין דער לעצטער צייט האָט ער גראָד דערפיהלט אַ שטרעבונג אַביסעל אַטראַכט צו טהון וועגען דעם, אַרומצוקלערען די דאָזיגע זאַך. אויב אַלץ וועט זיך אויסדרעהען גאָר שלעכט, וועט ער זיך ווידער נעהמען

צו׳ם לעזען און זיך צוגרייטען צו די עקזאמענס.

ביי זיין בעסטען וואונש האט ער נישט געקאנט פערליי־קענען פאר מאדאם אילען, אז ליידער האט ער שוין אבגערונגען דאס צימער אויף פארקוואיען אויף א גאנץ יאהר. איהם טהוט עס זעהר לייד.

דא האט ער דערהערט, אז פרעדריק אין צווייטען צימער איז שוין אויפגעשטאנען, האט ער זיך אויפגעהויבען און איז אריין אהין. אין דעם אויגענבליק איז באנדעסען מיט אלעם געווען אונצופריעדען. עס האט אפילו נישט געהאלפען דאס, וואס מאדאם אילען האט אויך איינגעפונען, אז ס׳איז אביסעל מאדנע, וואס גראד דאס מאל האט ער דאס צימער אבגעדונגען אויף א גאנץ יאהר.

שארלאטע האט איהם נאכגעקוקט אלץ מיט די זעלבע פרעהליכע, צוטרויליכע אויגען. זי איז פלוצלונג געווארען די גליקליכסטע פון אלעמען, אזוי שטארק האט איהר דערפרעהט דאס, וואס באנדעסען האט פאר אלעמען זייער געהיימניס אויס־געזאגט וועגען דעם רוצען זיך.

זי איז אויפגעשטאנען און באנדעסען׳ען אין קארידאר דעריאגט.

— א דאנק! — האט זי געזאגט. — א דאנק!

ער האט זי ארומגענומען. און אט זי האט ער דאס מיט א מינוט צוריק געוואלט אבשטויסען פון זיך! ער האט נישט געוואוסט, וואס איז געווען מיט איהם; ער וועט איהר קיינמאל קיין הארץ־קלעמעניש נישט פערשאפען, קיינמאל! ער האט געבעטען ביי איהר ענטשולדיגונג דערפאר, וואס ער האט זיך צעהיצט, און פאר׳ן אוועקגעהן האט ער זיך אנגעבויגען צו איהר אויער און זיך אבגערעדט מיט איהר זיך צו טרעפען אין אווענד...

פרעדריק איז ארויסגעקומען אין צימער אריין, ער איז געווען עטוואס בלאסער ווי געוועהנליך. א ביסעל ערמידעט אין דער לעצטער צייט פון צופיעל אנגעשטרענגטער ארבייט ביי די פאליטישע ארטיקלען. די דאזיגע ארבייט האט איהם

געקאָסט פיעל מעהר אָנשטרענגונג, ווי זיינע אלע וויסענשאַפ־
טליכע ארטיקלען. ער איז נישט געווען קיין פּאָליטיקער. מיט
פּאָליטיק האָט ער זיך קיינמאָל נישט שטארק אינטערעסירט.
אויב די לינקע האָבען געזאָגט אזוי, און די רעכטע פערקעהרט,
האָט דאָס מסתמא אנדערש נישט געקאָנט זיין. נאָר געשריבען
זענען געווען די רעכטע, דאָס האָט ער געפיהלט טיעף אין
הארצען, כאָטש געוועהנליך פלעגט ער זאָגען, אז ער געפינט
פיעל ריכטיגעס אויך אין דער אָפּאָזיציע פון די לינקע. נאָר
איצט איז אילען אויף א פאַלשען וועג ארויף. פאר זיין וויסענ־
שאַפט איז אלץ ווייניגער און וועניגער פּלאַץ געבליבען. די
„ציימונג" איז טאָג טעגליך פול געווען מיט פּאָליטיק. די אר־
טיקלען וועגען דער אוניאָן האָבען אָנגעמאַכט א גרויסען רעש אין
גאַנצען לאַנד; אפילו די שוועדישע פרעסע איז אויף זיי אויפמערקזאם
געוואָרען און זיי שטארק געלויבט, און לונגע איז יעדען טאָג ארויס־
געטרעטען, איין מאָל מיט א אָבענטפער, איין מאָל מיט א ערקלע־
רונג בנוגע צו די דאָזיגע ארטיקלען. ביי דעם אלעם איז אילען במעט
גאָר אין זיין טעלערעל נישט געווען און האָט זיך נישט געקאָנט
בעשעפטיגען מיט עפּעס א וויכטיגערער ארבייט, ווי ארויסשניידען
און איבערשרייבען קליינע נאָטיצען. נאָר די דאָזיגע ארבייט האָט
איהם גאָר נישט בעפריעדיגט, און געהענדיג אין רעדאקציע האָט
ער גאַנץ אויפריכטיג געוואונשען, אז ס'זאָל שוין וואָס גיכער נעהמען
א סוף צו דער דאָזיגער פּאָליטישער פּאָלעמיק.

נאָר אין די טעג האָט דער „נאָרוועגער" אונגעריכט בעקו־
מען דאָס פערגניגען צו זעהן, ווי זיין האַלטען זיך פעסט אין זיינע
איבערצייגונגען ווערט בעלוינט. עס האָבען אָנגעהויבען אָנקומען
צו איהם צעהנדליגער נייע אבאָנענטען, אלטע, איבערצייגטע
ליבעראַלען, וועלכע האָבען איצט די „ציימונג" פערלאָזען. צום
ערשטען מאָל האָט לונגע דעם פּובליקום געמאַכט א איבערראַשונג,
וואָס איז דעם פּובליקום גישט אנגענעהם געווען, אזוי לעבערליך
און פּעהלערהאַפט פלעגט ער פריהער קיין זאַך נישט טהון. נאָר
ער האָט נאָך נישט געהאַלטען זיין זאַך פאר פערשפּיעלט,— אין
קיין פאַל נישט,— אלע וועלען נאָך זעהן, אז ער וועט האָבען

די מעגליכקייט דער לעצטער צו לאכען. ער האט זיך אביסעל איינגעקשנ'ט. נאר צי דען האט ער נישט דאס רעכט געהאט זיך איינצושקשנ'ען אביסעל, כדי עס זאל איהם לוסטיג ווערען? צי דען מוז מען איהם דאס גלייך אלס זינד אויפווארפען? צי דען איז זיין צייטונג נישט געווען דער איינציגער ארגאן, וואס איז ווערט געלייענט צו ווערען? דער „נארוועגער“, וואס האט שוין, קאן מען זאגען, געהאלטען א טאג פאר דער פגירה, האט ווידער צבגעזשיפעט און געוואלט לעבען, ער האט אבאנענטען בעקומען און זיך צוגעגרייט צו עקזיסטירען צוזאמען מיט דער „צייטונג“! נו גוט, זאל ער לעבען. טראץ זיינע אלע פעהלערען איז ער דאך אנ'אלטער קאלעגע לויט די איבערצייגונגען, זאל ער לעבען. לונגע וועט איהם קיינמאל נישט מקנא זיין זיינע קבצני־שע ברעקלעך.

ער האט געוואוסט, אז די מעהרהייט אין שטאדט האט געהאלטען פאר איהם, חריסטיאניען האט זיך נישט געקאנט בעגעהן אהן איהם, דא איז ער געווען אויף זיין פלאץ, אין זיין היימישען טעלערעל. און מה רעש, אויב עטליכע פראווינציאלען אדער איינינגע פויערן האבען זיך ענטזאגט פון צו לייענען זיין צייטונג? אנשטאט זיי וועלען קומען נייע לעזער, מענשען, וואס זיין נייע אומגעביטענע ריכטונג איז צוגעפאסט צו זייערע פאליטישע איבערצייגונגען. ער איז שוין שטארקערע קלעפ אויסגעשטאנען.

און ער האט יעדען טאג אויסגעפרעגט לעפארעלא'ן, ווי די שטאדט בעציהט זיך צו דער געשעהעניש: נו, וואס קלערט מען אין שטאדט? וואס זאגט מען אין גראנד?

די שטאדט האט שוין נישט גערעדט נאר וועגען די ארטיקלען וועגען דער אוניאן אליין, לעפארעלא האט חושד געווען, אז דער „נארוועגער“ האט ווידער פעראינטערעסירט דאס פובליקום מיט זיין מיטטיילונג וועגען דעם זעלבסטמארד פונ'ם קינסטלער דאלבי.

דער דאזיגער זעלבסטמארד האט ווירקליך דאס פובליקום פעראינטערעסירט. דאלבי איז געווען א יונגער מאן, שטארק בעקאנט צווישען די מאלער. ער האט נאך קיים געענדיגט די

מיטעל־שולע, האט ער שוין אָפּגעדרוקט זיינע א ליעדער־זאמלונג, — אזוי ענטוויקעלט און טאלאנטפול איז ער געווען. אז ער איז אין חריסטיאניען געקומען, האט ער גאר אין גיכען בעקאנט געמאכט זיין נאמען דורך איניגע נישט גרויסע סקאנדאלען, און א ביסעל שפעטער האט ער אויך ארויסגעשטעלט איניגע בילדער ביי בלאָמ־קוויסט'ן. און פלוצלונג האט דער דאזיגער מענש גענומען און זיך דערשאָסען. א מיטארבייטער פון „נארוועגער" האט צופעליג געהערט דעם שאָס און ער האט דער ערשטער מיטגעטיילט די דאזיגע טרויעריגע נאכריכט, טרוקען און בעשיידען, אָהן איבעריגע אויסשרייען, ווי דער „נארוועגער" איז שטענדיג געוואָהנט געווען. די דאזיגע צייטונג האט אויך אויסגעדריקט איהר סימפאטיע דעם יונגען מאן, וואָס עפּעס א אונגליק האט איהם צום טויט דערפיהרט. קיין אנדערע צייטונגען האבען וועגען דער געשעהעניש נישט געוואוסט, ביז מען האט עס נישט איבערגעלייענט אין „נארוועגער", — וואו איז געווען די „צייטונג", וואו, צו'ם טייוועל, איז זי געווען? איצט האט זי פערשלאָפען א לייט־ארטיקעל פון גוואלדיגער בעדייטונג, אויף דער ערשטער זייט. און לונגע'ן האט עס נאך פערדראָסען מעהר, ווי ער האט זיך געוואָלט מודה זיין, פארוואָס אזא פעט שטיקעל איז איהם פון די הענד ארויס.

נאר וואָס האט די שטאָדט געזאָגט? צי האט מען געהאלטען פאר'ן קינסטלער?

איך ווייס, לעפארעלא האט געקאָנט דערגעהן, האט די שטאָדט נישט שטארק בעדויערט דעם טויט פון דעם דאזיגען יונגען מאן. פיעל האבען בכלל געצווייפעלט אין זיין טאלענט, אויסער דעם האט ער האלב קאָמפּראָמיטירט איין יונגע דאמע מיט א בעקאנטען נאָמען.

ערשט האט זיך לונגע א נעהם געטהון פאר דער פעדער. ניין, „דער נארוועגער" וועט נישט האבען קיין נחת פון דער דאזיגער געשיכטע, וועלכע איז איהם אין די הענד אריינגעפאלען אָהן א שום מיה. ער האט ווידער אנגעהויבען צו פערטיידיגען די שטימע פון דער עפענטליכער מיינונג, געזאָגט, אז דער דאזי־

גער זעלבסטמארד זעהט אויס כמעט ווי לעבערליך, אזוי אונגעלומפערט און אונזיניג איז ער, און ער וואלט דער פאליציי געראטען קלאר צו מאכען, צי האבען די איבעריגע יונגלעך, די חברים פון געשטארבענעם, דעם דאזיגען קינד נישט געקאנט שטערען זיך דאס לעבען צו נעהמען. אזעלכע זאכען דארפען נישט פארקומען אין א געזעלשאפט מיט א ציוויליזאציע און מאראל, מען מוז קעמפפען דערמיט, וואס די יונגע לייט חאפען זיך צום רעוואלווער, אויב די זופּ ביי מיטאג איז קאלט געווארען.

און אין דעם אויגענבליק איז לונגע ווידער געווען אויפגערעגט, דורכגעדרונגען מיט מיטלייד צו דער עפענטליכער מיינונג און צו דער געזעלשאפט, וואס האט אזוי פיעל געמוזט אויסשטעהן. ער האט אריינגעלעגט זעהר פיעל אויפריכטיגע איבערצייגונג אין די דאזיגע שורות און אליין איינגעפונען, אז זיי זענען פראכטפול. מענשען וועלען ווידער איבערראשט זיין פון זיין אונפערגלייכבארער פעהיגקייט, שנעל און ריכטיג אויפצוחאפען די מיינונג פון פובליקום וועגען יעדער אנגעלעגענהייט. אונגעלומפערט, — יא ריכטיג, אונגעלומפערט און לעבערליך! אין אמת'ען, צו וואס האט אזא יונגער מאן געדארפט זיך דאס לעבען נעהמען?

ווען אילען איז אין רעדאקציע פון דער „ציימונג" אריינגעקומען, האט ער דערהערט א הויך געשפרעך פון רעדאקטארס צימער, און דער סעקרעטאר האט געזאגט לאכענדיג:

— ער גט דארט אב איינע פון זיינע פריינדינען!

עטוואס שפעטער איז פון לונגע'ס צימער ארויסגעגאנגען א דאמע מיט אלע סימנים פון שטארקער גייסטיגער אויפרעגונג. זי איז געווען דיק און פעט, מיט א אונגעוועהנליך ווייסער הויט און בלויע אויגען. דאס איז געווען מאדאם ל., א געבוירענע פון בערגען, וועלכע מען האט איבערגערופען קאמבאלא, ווייל זי איז געווען פעט און געהאט א ווייסע הויט.

מיט פערניינונגען בעגלייט זי לונגע צו דער טהיר, ער האלט זיך נאך הינפליך, בעט זי זאגאר אבצוטרעטען צו איהם א מאל, נאר ער ווייס, אז נאך דער דאזיגער ערקלערונג וועט זי שוין מעהר קיינמאל נישט קומען. זיי האבען שוין נישט געקאנט

צוריק שלום ווערען, לונגע'ס לייכטזיניגקייט און אונבעשטענדיגקייט האבען איהר צופיעל ליידען פערשאפט, און ער ווידער פון זיין זייט האט אונגעדולדיג געווארט אויף די דאזיגע צעשיידונג. איצט איז א דאנק גאט א סוף. די דאזיגע עלטערע דאמען, וואס דער שיקזאל פלעגט איהם שטענדיג בעשענקען, האבען כלל נישט פערשטאנען, וויפיעל אונאנגענעהמהייטען זיי פערשאפען א מענשען דערמיט, וואס זיי ווילען איהם פון זייערע הענד נישט ארויסלאזען. קאמבאלא האט איהם זאגאר פארגעווארפען, אז ער האט נישט געהאלטען זיינע צוזאגען, אז ער האט זיך ניעדערטרעכטיג אויפגעפיהרט, אז ער האט ליגען געזאגט. נאר די פיעל־יעהריגע זשורנאליסטען־טעטיגקייט האט איהם אויסגעלערנט צו פערטראגען אלערליי אונאנגענעהמהייטען, זיין ווילענס־קראפט איז אזוי גרויס געווען, אז ער האט אפילו די אויגען נישט ארויבגעלאזט, ווען זי האט איהם בעשולדיגט, אז ער האט זיינע טרייהייט און צוזאגען צעשטערט. אזוי גרויס איז זיין ווילענסקראפט געווען.

נאר צי דען וועט איהם נישט געלינגען צו בעזיעגען א הארץ, וואס קיין אנדערער האט נישט געקאנט בעזיעגען, א יונג בליהענד מעדעל, וואס זאל בעסער איהם ווען ווי יעדען אנדערען. — צי דען וועט דאס איהם קיינמאל נישט געלינגען? ווארום נישט? ער איז אלט 40 יאהר, נאר ער איז נאך געבליבען ווי א יונגער בחור, דערצו נאך איז ער אימשטאנד געווען רויט צו מאכען שארלאטע אילען מיט זיין איין בליק, דאס איז אייך ריכטיג, ווי דאס, אז ער הייסט לונגע!

דערביי האט ער זיך דערמאהנט אן פרעדריק'ן, איהר ברודער, וואס ער האט איהם אין די „ציטונג" צוגענומען, און וואס איצט האט ער געוואלט פון איהם פטור ווערען. און לונגע איז ווידער געווארען דער רעדאקטאר, דער גרויסער זשורנאליסט, וואס האט ארויסגעגעבען די סאמע פערשפרייטעסטע ציטונג אין לאנד. ער האט די טהיר געעפענט און ארויסגעקוקט, — יא, אילען איז אויף זיין פלאץ געזעסען. לונגע האט שוין נישט געוואוסט צו וואס קאן איהם דער דאזיגער מענש טויגען. די הוצאות פון דער ציטונג זענען זעהר גרויס, און אילען איז שוין קיין נאטיגע

נישט געווען און ממילא נישט אזוי אינטערעסאנט; דאס פובליקום האט שוין אויפגעהערט צו טרעפען מיט פערוואונדערונג זיין אריסטאקראטישען נאמען אין לונגע'ס צייטונג. און וואס ווייטער? נאטירליך, נישט פון זיין טובה וועגען אליין האט ער איהם געמאכט פאר א מיטארבייטער פון דער „צייטונג", און דעריבער דארף מען איהם נישט אזא גרויסע בעדייטונג געבען. נו, און די צעהנדליגער אבאנענטען פון צווישען די בעסטע פארשטעהער פון די לינקע, וואס האבען די „צייטונג" פערלאזט און זענען צו'ם „נארוועגער" אריבער, צי דען איז דאס גארנישט, א נארישקייט?

איבריגענס האט לונגע אין קיין פאל נישט געקאנט פערשטעהן די מענשען, וואס האבען געלייענט דעם „נארוועגער", די דאזיגע פערגליווערטע שטיק חלב, וואס האט קיין איין געשיקטען קלאפ נישט געקאנט געבען אדער ארונטערייסען עפעס א אגענט, אפילו ווען פון דעם וואלט זיך זיין לעבען געווענדט. ער האט זיין קאלעגע לויט איבערצייגונגען אל'דאס גוטס געוואונשען, נאר יענער האט איהם דעם וועג פערשטעלט, נישט געלאזט איהם זיך צו ענטוויקלען אזוי, ווי ער וואלט געוואלט. זיין פרינציפ איז געווען צו מאכען די צייטונג אונבעדינגט אינטערעסאנט, און דער „נארוועגער" האט דעם דאזיגען פרינציפ צעשטערט מיט זיין אונערטרעגליכער פאליטישער עקשנות.

פלוצלונג שיקט לונגע נאכ'ן געשעפטס-פיהרער.

עס קומט אריין א ניעדריגער, שווארץ-בערדיגער און מאגערער הערר. ער האט א קליינעם חלק אין דער צייטונג און איז איהר איבערגעגעבען מיט לייב און זעלע.

לונגע האט געהערט, אז די אבאנענטען האבען זיי אנגעהויבען צו פערלאזען?

יא, זיי זענען, דוכט זיך, צו'ם „נארוועגער" אריבער.

לונגע קלערט. דער קליינער געשעפטס-פיהרער קלערט אויך.

— דער „נארוועגער" האט מודעות פון די דאמפפשיף-געזעלשאפטען, — זאגט ער.

— אזוי גאָר, ער האָט זיי? — ענטפערט לונגע מיט א פרע־
גענדען טאָן.

— יאָ, דער „נאַרוועגער" האָט אויך מודעות וועגען די קאַ־
נאַלען און פרעדריקסהאַל.

— יאָ — ענטפערט לונגע פּלוצלונג. — דאָס האָט ער אייגענט־
ליך נישט בעדאַרפט צו האָבען. לויט יושר דאַרף מען דאָך דרו־
קען די מודעות אין דעם סאַמע פערשפרייטסטען אָרגאַן, און דער
סאַמע פערשפרייטסטער אָרגאַן איז די „ציַיטונג".

נאַטירליך איז לונגע גאַנץ וויַיט פון צו ווינשען שלעכטס
זיין קאָלעגע לויט איבערציַיגונגען; נאָר דער דאָזיגער קאָלעגע
לויט איבערציַיגונגען שטיצט איהם שוין מעהר נישט אין דער
אַלטער פּאָליטיק פון די לינקע, פערקעהרט, ער שטערט די
טעטיגקייט פון דער „ציַיטונג". דעריבער איז ער געצוואונגען צו
קעמפּפען מיט איהם, דאָס איז א פּרינציפּיעלע פראַגע.

זיי האָבען אַביסעל געשמועסט וועגען די אַוועקגעגאַנגענע
אַבאָנענטען. לונגע האָט זיך דערוואוסט זייער צאָהל, צווישען זיי
זענען געווען פיעל בעקאַנטע ליבעראַלען. פיעל האָבען אָפּען
אָנגעוויזען אויף די אַרטיקלען וועגען דער אוניאָן, אז זיי זענען
דאָס די סבה, פאַרוואָס זיי ענטזאָגען זיך פון דער ציַיטונג.

ווען דער געשעפטס־פיהרער איז אוועק, איז אין זיין קליי־
נער קעפּעל פאַרטיג געווען א דרייסטער פּלאַן.

X.

אין דרויסען הערשט א שנעע־שטורם. דער שלאָסבאַרג איז
איינגעהילט אין א נעבעל. אַלע שטימען, אַלע קלאַנגען, דאָס
קלאַפּען פון קאָפּיטעס, דאָס קלינגען פון די גלעקלעך ווערען
פערזונקען און פערטויבט אין שנעע. די לאַטערנעס ברענען, נאָר
לייכטען נישט. און מענשען געהען איבער'ן שטאָדט מיט איינגע־
שטעלטע קאָלנערס און איינגעהויבענע אַקסלען, איילען אהיים
אָוועגד. לעאָ גאַבּראָ געהט אין שנעע אויפ'ן שלאָסבאַרג,
אויסגעגלייכט און פיהלט גאָרנישט, ווי א בער. ער איז נאָך אַלץ

אָהן אַ מאַנטעל און טראָגט נישט קיין הענדשקעס; נאָר טײלמאָל ווען זײן לינקער אויער ווערט מיט שנעע אָנגעפילט, רײניגט ער איהם האַסטיג אויס מיט זײנע רויטע וואַרעמע הענד און געהט ווײטער, אָהן אײלעניש.

גאַיבראָ געהט פון באַנק אַהײם. ער איז שוין אַרויס אויף פאַרקוואַיען, אַז איין מהיר גיעט זיך האַסטיג אַ עפען אויף, עפּעס אַ דאַמע לויפט אַרויס אויפ'ן גאַס, און די מהיר פערמאַכט זיך פאַרזיכטיג הינטער איהר. די דאַמע בעמערקט איהם און וויל פערשוואונדען ווערען, נאָר ס'איז שוין צו שפּעט, זײ שטעהען פלוצלונג פנים אל פנים. ער דערקענט זי גלײך, דאָס איז שאַרלאַטע, און ער בעגריסט זי.

צי דען שפּאַצירט פרײלין אין אַזאַ וועטער!

איהר איז שרעקליך און זי שעמט זיך; ער מוז עפּעס חושד זײן. וועניגער ווי אַלץ וואָלט זי געוואָלט זיך טרעפען מיט גאַיבראָ'ן, ווען זי איז פון באַנדעסען'ס מהיר אַרויס. ס'איז אַ גליק געוועזען, וואָס די לאַטערנעס האָבען אַזוי שוואַך געלויכטען, ווען ניט דאָס וואָלט ער באַלד בעמערקט איהר פערלעגענהײט.

זי האָט געענטפערט אַ פּאָר ווערטער, אַז זי האָט צוליעב עפּעס גיזמווט זײן אין שטאָדט און האָט זיך לײדער פערשפּעטיגט.

נאָר גאַיבראָ האָט גערעדט אַזוי רײנהערציג און גלײכגילטיג, אַז זי האָט זיך אויך באַלד בערוהיגט. ער האָט איהר גאַנץ צופריעדען דערצעהלט אײן קלײנע סצענע, וואָס האָט זיך פּאַסירט בשעת מען האָט געעפענט דעם סטאָרטינג, וואו ער איז דעמאָלט געווען, און די דאָזיגע סצענע איז אַזוי קאָמיש געווען, אַז זי האָט זיך שטאַרק צעלאַכט. זי איז גליקליך געווען, וואָס ער האָט זי אין קײן זאַך נישט חושד געווען; נײן, ער האָט געוויס קײן זאַך נישט געקלערט, אויב ער איז אַזוי רוהיג געווען.

זײ געהען געגען שטורם און עס קומט זײ שווער אָן פאָרווערטס צו קומען.

— איך ווײס נישט, צי דאַרף איך אײך מײן האַנד פאָרלעגען, — האָט ער געזאָגט. נאָר דאַן וועט אײך אפשר לײכטער זײן צו געהן.

— א דאנק! — האט זי געזאגט, און איהם אונטער'ן האנד גענומען.

— דערצו נאך זעהט אונז קיינער נישט, — האט ער דאן געזאגט.

דערויף האט זי גארנישט געענטפערט. ווייס גאט, וואס ער האט געמיינט!

— ס'איז וואונדערבאר, ווי זעלטען מיר זעהען זיך איצט, — האט זי געזאגט.

און ער האט ווידער געענטפערט, ווי פיעל מאל פריהער, אז די ארבייט, נאר די ארבייט, א עקסטרא נאכט-ארבייט נעהמט איהם צו די גאנצע צייט.

ער האט געזאגט דעם אמת. אין די לאנגע אווענדען, ווען ער איז אליין אין זיין צימער געזעסען, האט גאיברא האלב פער־ענדיגט א נישט גרויסע ארבייט, א מין פילאזאפיש-פאליטישע בראשורע, וואס אין איהר האט ער געשילדערט די אידעאלע שטרעבונגען פון די לינקע צו א פאלשטענדיגער גלייכהייט אין דער אוניאן און גלייכצייטיג איז ער היציג בעפאלען אויפ'ן רע־דאקטאר לונגע און די טעטיגקייט פון דער „צייטונג". גאיברא האט ווירקליך שטיל און זאכט געארבייט איבער דאס דאזיגע בוך, מאדאם אילען האט זאגאר בעמערקט, אז ער האט געארבייט שפעט ביינאכט און האט אויסגעברענט אלץ מעהר און מעהר פאראפין אין לאמפ.

נאר שארלאטע האט גארנישט געוואוסט וועגען די דאזיגע נאכט-ארבייט, זי האט זיך צעלאכט און געזאגט:

— שטענדיג די דאזיגע ארבייט! ווען איך וואלט אייך נאר געקאנט גלויבען!

אזוי גאר, זי גלויבט דאס נישט?

ניין, זאל ער ענטשולדיגען, נאר...

אויב אזוי וועט ער איהר געבען א בעווייז. ווי נאר ער וועט אהיים קומען. אויב זי וועט וועלען.

זיי האבען ביידע געלאכט און גענאנגען געארעמט. ווען דער מינר האט איהר קלייד פאנאנדערגעבלאזען, האט זי זיך כמעט

אינגאנצען אבגעשטעלט, איהר איז שווער געווארען צו געהן און זי האט זיך פעסטער אן איהם אנגעהאלטען. ווי וואונדערבאר דאס איז געוועזן, זי איז כמעט נישט אימשטאנד געוועזן פון ארט זיך צו ריהרען! ער האט זיך צעהיצט און ער איז שווייגענדיג געווארען פאר גליק, וואס ער האט איהר מיט זיין שטארקער האנד געקאנט העלפען ווייטער צו געהן.

— אייך איז קאלט? — האט ער געפרעגט.

— ניין, איצט נישט, — האט זי געענטפערט. — און אייך איז קאלט?

— מיר? ניין!

— נאר אייער האנד ציטערט.

נו, איז וואס אז זיין האנד ציטערט? צי דען האט ער פאר קעלט געציטערט, ווערהענד ער האט דאס היטעל אלץ מעהר און מעהר געמוזט ארויפרוקען פאר היטסקייט? ער האט זיך פלוצלונג דערמאהנט, אז זי איז באנדרעסענ'ס כלה, זי איז פערלאבט מיט אנ'אנדערען; ער האט דעריבער געענטפערט:

— אויב מיין האנד ציטערט, איז עס נישט פון קעלט.

זי איז געווים מיעד געווארען, אויב אזוי קאן מען די האנד איבערבייטען.

ער איז איבערגעגאנגען אויף איהר רעכטע זייט און איהר פארגעלעגט די אנדערע האנד.

דאן האבען זיי זיך ווייטער געלאזט געהן געגען דעם שטורם.

— נאר ווי קאנט איהר זיך בעגעהן אהן מאנטעל? — האט זי געזאגט.

— אויב איך בין זיך דעם גאנצען ווינטער ביז איצט בעגאנגען, וועל איך איהם שוין אין גיכען אינגאנצען נישט דארפען — האט ער געענטפערט. — אין צוויי מאנאטען ארום וועט שוין זיין פריהלינג.

איין גאט ווייס, מיט וואס פאר א אונגעדולד נאיברא האט געהארט אויפ'ן פריהלינג. דער דאזיגער ווינטער איז געוועזן אין זיין לעבען דער סאמע לענגסטער, פול ליידען און פינסטערע

טעג. בײטאג איז ער אין באנק הינטער זײן פולט געשטאנען און געארבײט מיט שטענדיגער שרעק, אז אט װעלען זײנע פאלשע אונטערשריפטען ענטדעקט װערען. ס'איז געגוג געװען, דער דירעקטאר זאל איהם אײן װארט זאגען, איהם עפעס פרעגען, און גאיבראַ האט שױן געציטערט, איבערצײגט, אז אט װעט עס איצט געשעהן, זײן פערברעכען װעט ענטדעקט װערען. צײטענװײז איז ער שױן גרײט געװען מיט פערצװײפלונג זיך מודה צו זײן כדי א סוף צו מאכען דערמיט; נאר װען דער דירעקטאר איז ארײנגעקומען און ער האט געזעהן דעם דאזיגען בכבוד'יגען מענשען, װאס האט איהם געשענקט דעם גרעסטען צוטרױען אין פערלויף פון פיעל יאהרען, איז ער געבליבען שװײגענדיג, שטום װי א שטײן. און טעג זענען נאך טעג פערבײ און צו זײנע גרױסע לײדען האט קײן סוף נישט גענומען.

און אזױ האט ער געלעבט טאג אײן טאג אױס.

און אין אװענד, װען ער פלעגט א הײם קומען, האט ער געליטען פון א נײעם שמערץ. ער האט געװאהנט צוזאמען מיט דער פאמיליע אילען, זײן האפנונגסלאזע נײגינג צו שארלאטע האט העל אויפגעפלאמט, ער פלעגט הערען איהרע טריט אין צימער, איהר שטימע, װען זי האט גערעדט אדער געזונגען, און יעדעס מאל האבען זיך אין זײן בלוט פאנאנדערגעגאסען קלאנגען פון א פײערדיגער פלײט. דאס איז געװען פײנליך אין שען, אונרוהיג, פול אויפרעגונג, ער האט בײ דער װאנד זיך צוגעהערט, דעם אטעם אײנגעהאלטען און זיך צוגעהערט, גע-פרובט טרעפען, װאס זי טהוט גראד אין דעם איגענבליק, געציטערט פאר פרײדיגער שרעק, װען זי איז אין קארידאר פאר זײן טהיר פערבײ. אפשר װעט זי באלד ארײנקומען, װער װײס, זי קאן אפשר עפעס דארפען צו איהם. און דאך איז זי קײנמאל נישט געװען בײ איהם, קײנמאל.

נײן, ער װאלט שױן לאנג אװעק פון זײ, זיך איבערגעצױגען װײט, אויפ'ן צװײטען עק שטאדט, װען ער װאלט געהאט די מיטלען דערצו. נאר כל זמן מאדאם אילען װעט איהם דע-חיב נישט בעצאהלען, אט די הונדערט פונפציג קראנען, קאם

ער אין ערגיץ נישט אויעק, מיט זיינע לעצטע פּרוטות, און דערצו נאך האט ער פערזעצט דעם זייגער און דעם מאנטעל, האט ער דעם לעצטען מאנאט אין באנק אויך איינגעצאהלט די ראטע, נאר איצט איז איהם שוין מעהר גארנישט געבליבען, קיין פרוטה. א דאנק גאט, צו׳ם קינפטיגען טערמין, ווען ער וועט דארפען אין באנק די ראטע צאהלען, בלייבט נאר נאך איין מיטעל: מאדאם אילען האט איהם אליין איין מאל געזאגט, אז פרעדריק פעהדיוענט איצט גאנץ גוט, וועט זי איהם דעם חוב בעצאהלען אין מיטען פון קינפטיגען מאנאט. דאן וועט ער שוין קאנען דעם גאנצען חוב בעצאהלען, און זיין געפעהרליכער שווינדעל מיט די אונטערגעשריבענע נעמען וועט אויף אייביג בעגראבען און פערגעסען ווערען, און דאן וועט אנקומען פריהלינג, מיט העלע טעג און ליכטיגע, שטילע נעכט. גאט, ווי ער וועט דאן גליקליך זיין!

— מיר זענען שוין באלד אין דער היים — האט שארלאטע פלוצלונג געזאגט.

— יא.

זי האט א קוק געטהון אויף איהם. נאר נישט געקאנט זיין געזיכט בעטראכטען. ער האט דאס דאזיגע „יא” ארויסגעזאגט אזוי מאדנע, כמעט טרויעריג, כמעט קלאנגלאז. זי האט זיך צעלאכט און געזאגט:

— איך וואלט, ווייזט אויס, גארנישט געאהרט אוועקצוגעהן ווייט אין פעלד ביינאכט?

— יא, ווען איהר וואלט געווען מיט מיר, — האט ער געענטפערט, נישט בעקלערענדיג זיך. דאן האט ער חרטה געהאט אויף זיין ענטפער, געמאכט צוויי דריי צו שנעלע טריט פאר־ווערטס און געזאגט קורץ און שארף: — נארישקייטען! וואס פאר א נארישקייטען איך פלוידער! נו, אט זענען מיר שוין אין דער היים.

ער האט געעפענט די טהיר און איז איהר נאכגעגאנגען אויף די טרעפ.

אין קאָרידאָר איז אַרויסגעגאַנגען מאַדאַם אילען אַליין, די טהיר צו עפענען.

— גאָט, שאַרלאָטע, וואו ביזטו געוועזען אַזוי לאַנג? — האָט זי געזאָגט שטאַרק אונצופריעדען.

גאַיבראַ איז פּלוצלונג צוגעגאַנגען צו איהר, ער האָט אַ לאַך געטהון און געזאָגט:

— יאָ, איהר מוזט אונז ענטשולדיגען, מיר האָבען שפּאַציערט, — פריילין שאַרלאָטע און איך, מיר האָבען שפּאַציערט.

און מאַדאַם אילען האָט די הענד פערבראָכען, — הער נאָר עפּעס, אַ שען וועטער אויסגעקליבען אויף צו שפּאַציערען.

גאַיבראַ האָט מעהר גאָרניט געזאָגט, שאַרלאָטע האָט אַ קוק געטהון אויף איהם פון דער זייט. צי דען האָט ער פערשטאַנען, וואו זי איז געוועזען, און געוואָלט די מאַדאַם אילען אָבנאַרען? ווען אַ גרוב וואָלט זיך פאַר איהר געעפענט, וואָלט זי איינגעזונקען.

נאָר מאַדאַם אילען האָט אַ סוף געמאַכט צו דער פערלעגענהייט, זי האָט די טהיר אין צימער געעפענט און זיי געצוואונגען אַריינצוגעהן מיט'ן שנעע, וואָס האָט זיי בעדעקט. גאַיבראַ האָט קיין מאַנטעל נישט געטראָגען. נאָר מען האָט איהם מיט'ן גאַנצען שנעע אין צימער אַריינגעשטופּט. יאָ, יאָ, גלייך אין צימער אַריין, — זעה, עס ווייזט זיך גאָר אַרויס, אַז זיי האָבען געסט, איצט מוז ער שוין האָטש איין מאָל אויף אַן אמת העפליך זיין.

אַ יונגע וואונדערשענע דאַמע איז אויף דער סאָפאַ געזעסען. זי האָט פּשוט אָבגעטרעטען צו די אילענס געהעריג פון שטאָדט. זי האָט געוואָהנט נאָך ווייטער, אין הענדעהייגען. זי האָט זיך געוואָלט זעהן מיט שאַרלאָטען. איהר שטערן איז געוועזען צו שטאַרק ווייס, און די אויגען גרינליכע און גלאַנצענדיגע. איפּ'ן האַלז האָט זי געטראָגען אַ שוואַרצען סאַמעטענעם באַנד, גאָר ווי ביי אַ קינד.

גאַיבראַ האָט זיך גלייך בערוהיגט און אויסגעצייכענט די דאַמען פערווײַלט. ער איז ביסלעכווייז לעבענדיגער געוואָרען, געפונען פיעל, וועגען וואָס צו רעדען און זיך בכלל אַרויסגעוויזען

פון א נייער זייט. אי שארלאטע אי סאפיע זענען געווען פערוואונדערט צו זעהן אזא ענדערונג אין איהם. ער האט אליין געוואוסט, פארוואס ער האט לוסטיג געשטיפט, ער מוז מאכען, דער יונגער דאמע זאל נישט זיין לאנגווייליג. מען מוז זי שטארק פערינטערעסירען. ביז איצט האט ער ליידער ארויסגעוויזען צו פיעל אויפמערקזאמקייט צו שארלאטע'ן, היינט אווענד טאר זיך ביי קיינעם קיין חשד נישט ערוועקען בנוגע צו איהם, ער מוז זיך קאנען בעהערשען.

שארלאטע האט אפט אויף איהם בליקען געווארפען. פון דער קעלט אויפ'ן גאס האט זיין געזיכט א שטארקע רויטקייט בעקומען, ער האט געשיינט, געווערדט זעהר שען. ענדליך האט זי איהם דערמאהנט, אז ער האט איהר צוגעזאגט געוויסע בעווייזען, צי קאן זי נישט א קוק טהון אויף זיי?

יא, ער וועט זיי אויגענבליקליך ברענגען.

און ער איז אויפגעשטאנען.

און אפשר קאן זי מיטגעהן מיט איהם? שארלאטע האט זיך אויך אויפגעהויבען. דאן וועט ער זיך וו[illegible]ער דארפען מטריח זיין?

— ניין, — האט ער קורץ געזאגט.

זי האט זיך ווידער שטיל געזעצט.

גאיברא איז שוין הינטער דער טהיר געווען. וואס איז איהר געשעהן? היינט אווענד האט זי געוואלט אריינגעהן צו איהם, רעדען מיט איהם, וואס זאל דאס בעדייטען? יא, יא, ער האט גוט געוואוסט, אז היינט האט ער איהר נישט געשטערט, זיין הארץ איז איצט געווען רוהיג.

ער איז צוריקגעקומען מיט זיין בראשורע, אויפגעוויקעלט די פערשריבענע בלעטלעך אויף דער האנד און געזאגט:

— אט דאס זענען עס די בעווייזען, דאס איז א קליינע נאכט-ארבייט. חא-חא, אייך דוכט זיך נישט געוויס, אז דאס איז א גרויסע? ניין, איך בין ניש געוועהנט צו שרייבען, איך קלער צו פיעל, דעריבער געהט די ארבייט אזוי פאמעלעך. נאר איך בעשעפטיג מיך ווירקליך ביינאכט דערמיט.

סאָפֿיע האָט געפֿרעגט:

— וואָס איז דאָס אזוינס? יאָ, נאָר וואָס איז דאָס אזוינס?

— ווי זאָל איך עס אייך אָנרופֿען? — האָט ער געענטפֿערט. — א פּאָליטיש ווערק, ווירקליך, א קליינע וואָרנונג, א טרומייטען־בלאָז, ווי פֿיעל די כּחות ערלויבען.

— נו, אלענפֿאלס וואָלט עס אינטערעסאנט געווען איבערצולייענען.

— ניין, ניין, — האָט ער געזאָגט. — איין גאָט ווייס, צי עס וועט נאָך בּכלל עפּעס ארויסקומען דערפֿון. נאָר ער וויל פֿערענדיגען די ארבּייט.

— איך בּין זיכער, אז זי וועט זיין גוט, — האָט שאַרלאָטע שטיל געזאָגט.

פֿון וואַנען האָט זי דאָס געקאָנט וויסען? ער איז רויט געוואָרען, ער איז געווען ממש גערירט, געזאָגט א דאַנק, מיט א געשיקטען שמייכעל, און האָט זיך ווידער געווענדעט צו דער יונגער דאַמע אויף דער סאָפֿע. דאַן האָט ער ווידער אָנגעהויבּען דערצעהלען פֿון דער שטעלע, וואו ער איז שטעהן געבּליבּען ווען מען האָט איהם איבּערגעשלאָגען, די דאָזיגע אוואַנטורע אויף דער יאַגד, וואָס ער האָט אָנגעהויבּען; די דאַמע האָט געזאָגט, אז זי האָט שוין דערפֿיהלט אין צימער דעם ריח פֿון פֿיכטענבּוימער. זי איז אויך געווען פֿון דער פּראָווינץ און גאָר דאָס לעצטע יאָהר האָט זי געלעבּט אין חריסטיאַניען, זי האָט דעריבּער אזוי אויפֿריכטיג געקאָנט מיטפֿיהלען זיין שמחה בּיי'ם דערזעהען וועלדער און פֿעלדער אונטער א פֿרייען הימעל...

זי האָט גערעדט מיט א ווייכער, עטוואָס שוואַכער שטימע.

דאַן האָבּען זיך דערהערט טריט אין קאָרידאָר. פֿרעדריק איז א היים געקומען.

פֿרעדריק איז נישט געווען אין קיין גוטער לוינע. פֿון זינט דער סטאָרטינג האָט זיך געעפֿענט, האָבּען זיינע געשעפֿטען אָנגעהויבּען נאָך ערגער צו געהן, איצט האָט שוין גאָר קיין רעד נישט געקאָנט זיין וועגען דרוקען אין דער „ציימונג" חאָטש א קליין שטיקעלע פֿון זיין וויסענשאַפֿט. די „ציימונג" איז ווידער געווען א ריין־פּאָליטישער

ארגאן, מיט לייט-ארטיקלען וועגען אלע וויכטיגע פראגען און מיט די שטארקסטע אנפאלען אויף די רעגירונג טאג טעגליך.

דאס דאזיגע מיניסטעריום, וואס האט אזוי געלונגען אנגעהויבען, וואס האט געהאט אלס אנפיהרער א פערגעטערטען פאלקס-העלד, האט זיך אלץ מעהר און מעהר געוואקעלט. עס וועט זיך נאך קוים האלטען ביז דער ענדע סעסיע פון סטארטינג, און קיינער איז נישט געווען אזוי שטארק פעראינטערעסירט אין זיין מפלה, ווי די „צייטונג". דאס זענען ווירקליך געווען אונרוהיגע צייטען, רעוואלוציאנערע צייטען. א מיניסטעריום, וואס אלע ליבעראלע ארגאנען האבען עס בעשפאט און פערפלוכט פאר זיין פערראט און רעאקציאנערען גייסט, וואס איז געפאלען אונטער דער שרעקליכער לאסט פון אלגעמיינער פעראכטונג, וואס איז געווען אבהענגיג פון חסד פון סטארטינג, וואס האט זיך נאך אלץ איינגעהאלטען איהם דעם לעצטען קלאפ צו געבען, — און דערצו נאך א שפאלטונג צווישען די לינקע, וואס האבען זיך ארומגעקריגט צוליעב דעם דורכפיהרען די לעצטע גרויסע רעפארמען; דאס איבערגעהן פון די אלטע פאליטיקער א מאל צו איינער, א מאל צו דער אנדערער פארטיי; אונרוהיגקייט, צערודערטקייט און אונזיכערהייט אין די איבערצייגונגען פון אלע זייטען.

אילען האט נאך קיינמאל אין זיין לעבען ביז איצט נישט געלעבט אין אזא אויפגערעגטען צושטאנד. איהם איז אלץ קלערער און קלערער געווארען, אז די פארטיי-פאליטיק איז נישט זיין ספעציאליטעט געוועזען, און ער האט געארבייט ווי א שקלאף, כדי נישט אינגאנצען אראבצופאלען. ער איז ביסלעכווייז איבערגעגאנגען פון בעשרייבען, ווי מען דארף אויסניצען געוויסע יאגאדעס פאר מעדיצינישע צוועקען, א זאך, וואס האט וואס אנ'אמת דאס פובליקום נישט פעראינטערעסירט — צו ארטיקלען וועגען הויז-מיטלען געגען קראנקהייטען, א אויסצוג פון א פאפולערען מעדיצינישען בוך. ער האט זיך אראבגעלאזט אלץ ניעדריגער און ניעדריגער, געשריבען וועגען גאסען-ריינקייט, וועגען קאנאליזאציע, און סוף כל סוף האט ער שוין געשריבען א ארטיקעל, ווי מען דארף האלטען דאס פלייש אויפ'ן מארק... ניעדריגער איז שוין

נישט מעגליך געווען צו פאלען: וואס פאר א מהלך פון זיין פאלקס־פראגע פון צוויי מיליאן ביז דער דאזיגער ווארנונג פאר די קצבים פון חריסטיאניען, אז זיי זאלען האלטען זייערע פארטוכער ריין! נאר כדי איהם נאך מעהר צו ערנידריגען האט דער רעדאקטאר איצט פערלאנגט, ער זאל שרייבען פראטאקאלען וועגען געריכט, און דערביי איז לונגע לייזער געווען געצוואונגען איהם ארויסצווע־זעצען פון שטענדיגען געהאלט און איהם צאהלען פון דער שורה פאר זיינע אלע קליינע אריגינעלע ארבייטען. דאס אלץ איז געשעהן היינט, גראד איצט, ווען ער איז פון רעדאקציע אוועק.

אילען איז געווען טרויעריג און טריעב; די מוטער האט געפרעגט:

— און פון דער שורה איז דען אזוי שלעכט?

— ניין, מאמא, — האט ער געענטפערט, — עס וואלט געקאנט זיעהר גוט זיין, ווען מען וואלט נאר געדרוקט אלץ, וואס איך שרייב.

אין צימער איז שטיל געווארען. אפילו גאיברא איז איין אויגענבליק געזעסען שטום. מאראם אילען וועט אלזא נישט קאנען איהם בעצאהלען דעם קליינעם חוב. וואס זשע וועט איצט זיין מיט דער ראטע אין באנק אויפ'ן קונפטיגען מאנאט? אלענפאלס וועט ער היינט אוועגנר נישט ארויסווייזען קיין עגמת־נפש, זאל זיין וואס עס וויל זיך! ער איז צוגעגאנגען צו פרעדריק'ן, אנגעהייבען רעדען מיט איהם פריינדליך, געזאגט, אז אויב מען לערנט זיך נאר אויס צו שרייבען פון דער שורה ווי עס דארף צו זיין, אזוי הויבט מען דאס אן איינצוגעפינען זאגאר פיעל בעסער, מען פיהלט זיך פיעל פרייער, מען קאן אויך ארבייטען אין דער היים.

— יא, — האט פרעדריק געזאגט, — איך וועל דאס טאקי פרובען.

די יונגע דאמע איז אויפגעשטאנען פון דער סאפע, צו געהן. גאיברא האט זיך אנגעשלאגען זי נאכ'ן צו בעגלייטען, און די דאמע האט איהם הערצליך בעדאנקט פאר זיין גוטסקייט. נאר עס וואלט דאך צו הארט געווען איהם אין אזא וועטער ווידער אויפ'ן גאס ארויסצושלעפען?

ס'הייבט זיך גאר נישט אָן! אָ, פאר איהם וועט דאס זיין אנ'אמת'ער פערגניגען, פערשאַטען צו ווערען מיט שנעע ווי עס דארף צו זיין!

נאר איצט איז שארלאָטע אויך איינגעשטאנען און אָבגע-רופען די מוטער אין א ווינקעל. איהר ווילט זיך אויך מיט זיי געהן, קאן זי? נאר דאס איין מאל! גוטינקע!

וועלכער אונזין! וואס טהוט זיך עפּעס מיט שארלאָטע'ן דעם גאנצען אָווענד? זי האט ווידער געוואלט פון שטוב אוועקגיהן, זי האט מיט גלאנצעדיגע אויגען געבעטען א ערלויבניש, צו געהן מיט די דאזיגע מענשען אין שטורם אריין. די מוטער האט דעם קאָפ געשאקעלט און שארלאָטע האט נישט אויפגעהערט שטילער-הייד צו בעטען.

דאן חאפט זיך גאיבראָ אויף, וואס זי וויל, ער שאָקעלט דעם קאָפ און זאגט מיט א שמייכעל:

— אָ, ניין! דער דאזיגער וועטער איז ווירקליך נישט פאר אייך, פרייליין.

זי קוקט אויף איהם, ווארפט אויף איהם א האסטיגען פערדריסליכען בליק און מיט א האסטיגער בעוועגונג זעצט זי זיך ווידער אויף איהר שטוהל.

ווען גאיבראָ איז אין אָווענד א היים געקומען נאכדעם ווי ער האט די פרעמדע דאמע בעגלייט, האט ער געהערט, אז שארלאָטע איז שוין אין איהר צימער געזעסען.

XI.

אין דער פריה האט שארלאָטע איהר ברודער בעגלייט אין רעדאקציע אריין. האלב צעהן האט ער שוין געמוזט זיין אין געריכט און איז געוועזען שטארק צעטראגען. צו וואס האט ער זיך געלערנט און סטודירט, אויב איצט מוז ער מאכען קליינע נאָטיצען פון געריכט?

דער רעדאקטאר איז נאך נישט געקומען. דער סעקרעטאר האט שארלאָטע'ן געגעבען אילוסטרירטע צייטונגען און זשורנאלען

פון דער לעצטער פאסט, זי זאל דערווייל האבען וואס דורכצו־קוקען. עטוואס שפעטער איז אריינגעקומען דער רעדאקטאר.

ער האט זיך אונטערגעפייפט, זיין הוט איז געווען פעררוקט א ביסעל אויף א זייט, בכלל איז ער ווייזט אויס געווען אין א וואוילער שטימונג. ער האט זיך פערנייגט, שטייפערדיג, געזאגט אילען'ען איינינגע שפאסיגע, פריינדליכע ווערטער און צו'ם סוף האט ער איהם געבעטען, ער זאל דעם בלייפעדער נישט פערגעסען, ווען ער וועט אין געריכט געהן.

— עס קאן גאר קיין רעד נישט זיין וועגען דעם, אז איהר זאלט בלייבען ביי דער דאזיגער לאנגווייליגער ארבייט, — האט ער געזאגט, — נאר איהר מוזט אונז היינט טהון די דאזיגע טובה. איך האב, פערשטעהט איהר מיך, איין מענשען געמוזט אוועקשיקען אין יעווענאקער אויף דער פערזאמלונג לכבוד בירנ־סאנ'ען.

דאן איז ער צו זיך אין צימער אריין.

עטוואס שפעטער האט ער ווידער די טהיר געעפענט און געזאגט:

— ווילט איהר נישט אריינגעהן אהער אונטערזיצען א בי־סעל, פריילין אילען?

שארלאטע איז אריינגעגאנגען, זי איז אין אמת'ען געווען זעהר צופריעדען מיט לונגע'ן, וואס האט זי שטענדיג אזוי שען אויפגענומען. אפילו נאכדעם, ווי איהר ברודער האט אין צימער אריינגעקוקט און געזאגט, אז איצט געהט ער שוין אוועק אין געריכט, איז זי שטיל געבליבען זיצען אויף איהר ארט און געערדט מיט'ן רעדאקטאר, וועהרענד ער האט דערווייל געלייענט די בריעף אדער שנעל דורכגעזעהן א טעלעגראמע.

פלוצלונג רייסט ער איבער די ארבייט. ער שטעהט אויף און געהט צו צו איהר פון א זייט, דאן בלייבט ער שטעהן און קוקט אויף איהר. זי בלעטערט איהר אילוסטרירטען זשורנאל, ווארפט אויף איהם א בליק און ווערט שטארק רויט. ער איז געשטאנען, דעם קאפ עטוואס אן א זייט אנגעבויגען און די הענד פערלעגט אויף הינטען, זיינע אויגען זענען האלב געווען

פֿערמאַכט און פֿערשמורעט, ווערענד ער האָט געקוקט אויף איהר.

— וואָס פֿאַר אַ פּראַכטפֿולע האָר איהר האָט! — האָט ער געזאָגט האַלב שטיל און ציטערנדיג זיך צעלאַכט.

זי האָט שוין מעהר נישט געקאָנט זיצען, אין איהר קאָפּ האָט געראַוישט, דער צימער האָט זיך אָנגעהויבען דרעהען אַרום איהר. זי האָט זיך אויפֿגעהויבען, און גראָד אין דעם אויגענבליק האָט זיך איהר געדוכט, אַז זי האָט דערפֿיהלט זיינע הענד אַרום זיך, ער האָט איבער איהר געזיפֿט געטעמט.

זי האָט אַרויסגעלאָזט אַ שוואַכען פֿערשטיקטען געשריי, זי האָט געהערט, ווי ער האָט געזאָגט: „שש"! און דאַן האָט זי זיך ווידער אויפֿ'ן שטוהל אַראָבגעלאָזט. זי האָט געהאַט אַ שוואַך געפֿיהל, ווי ער וואָלט זי אַ קוש געטהון.

ער האָט זיך ווידער אָנגעבויגען איבער איהר, זי האָט ווידער געהערט, אַז ער האָט גערעדט; דאָס זענען געווען שטילע, איינגעהמענדע ווערטער, וואָס ער האָט גערעדט צו איהר, און ווען ער האָט זי ווידער געוואָלט אַרומנעהמען, זי בעריהרט, כלומרשט כדי איהר צו העלפֿען אויפֿצושטעהן, האָט זי זיך אָנגענומען מיט די לעצטע קרעפֿטען און איהם אָבגעשטויסען. דאַן איז זי אויפֿגעשטאַנען, קיין וואָרט נישט געזאָגט. זי האָט שטאַרק געציטערט.

— אַזוי, אַזוי! — האָט ער געזאָגט בערוהיגענד און זיך ווידער צעלאַכט מיט אַ אינערליכען, ציטערנדיגען געלעכטער.

זי האָט האַסטיג די טהיר איפֿגעפּראַלט און איז אַרויס. זי איז געווען אַזוי צעטראָגען, אַזוי ווייט געוואוסט וואָס זי טהוט, אַז זי האָט בײַ'ם אַרויסגעהן וואָגאַר איהם אַ גוטען טאָג געזאָגט.

ווען זי איז אונטען אַראָב, צו דער אויסגאַנגס-טהיר, האָבען איהרע אויגען אָנגעהויבען זיך מיט פֿייכטקייט אָנצופֿילען. זי האָט נאָך געציטערט און איז אַרויף הויך אויפֿ'ן שלאָסבאַרג אײדער די רוהיגקייט האָט צוריקגעקעהרט צו איהר.

ניין, איצט מוז מען מאַכען אַ סוף דערצו. עס קומט אויס,

אזוי ווי אלע וואלטען געוואוסט, ווער זי איז אזוינע, און געקאנט
זיך בעגעהן מיט איהר אויף׳ן שענדליכסטען אופן. זי וועט אליין
דערצעהלען באנדעסען׳ען און איהם בעטען, ער זאל גלייך זייער
פערלאבונג פערעפענטליכען. און חתונה האבען וועלען זיי שפע-
טער, ווען דאס וועט מעגליך זיין.

זי האט זיך פלוצלונג דערמאהנט אן גאיבראן. יא, געוויס
האט ער אויך וועגען איהר געוואוסט אליין; צי דען איז ער נעכ-
טען אווענד נישט ארויסגעטרעטען פאר איהר און זי נישט פער-
טיידיגט? אזוי ווייט האלט עס שוין. איבריגענס, שפעטער אין
אווענד איז גאיבראַ געווען שוין פשוט אונהעפליך צו איהר, גע-
ענטפערט איהר קאלט, שארף, אפילו א דיענסט וואלט ער נישט
געקאנט ענטפערן מיט מעהר פעראכטונג, און פריהער פלעגט
ער זיך דאך אזוי ניט בעציהען צו איהר. דערנאך איז ער אוועק
מיט מימי׳ן, צו בעגלייטען די דאזיגע צעבאלעוועטע פרוי א
היים, אין שטורם און שנעע, נו, פארוואס זאל ער עס דען נישט
טהון? זי — שארלאטע — פון איהר זייט האט נישט געקאנט
ערווארטען עפעס אנדערש, אזא ווי זי איז געווען.

נאר מימי טראגט געשירענע האר, און גאיבראַ האט איין
מאל בעשטימט געזאגט, אז איהם געפעלען נישט דאמען מיט
געשוירענע האר; טא פארוואס איז ער געגאנגען מיט מימי׳ן?

פלוצלונג דערמאהנט זי זיך דאס, וואס האט זיך היינט
פאסירט, אין דער לעצטער שטונדע. דאס איז שוין פאר איהר
געווארען אזוי ווי א חלום, זי האט זיך אבגעשטעלט אין מיטען
שלאס-פארק און אנגעהויבען צו קלערען, צי האט זיך די דאזיגע
סצענע ווירקליך פאסירט אין רעדאקציאנס-צימער. וועגען וואס
האט לונגע גערעדט? וועגען א ראנדעוואו אין אווענד? האט ער
זיך עטליכע מאל צו איהר פרוסט צוגעריהרט, ווען ער האט
איהר געוואלט העלפען אויפשטעהן? אפשר האט זיך דאס איהר
אליין נאר געדאכט?! זי איז שוין נישט געווען זיכער, זי איז
מיעד און איבערגעמאטערט געווארען נאך דער לאנגער שלאפלא-
זער נאכט, וואס זי האט פערבראכט אין שלאפציגן און פערצווייפ-
לונג. זי איז ווירקליך קיין איין שטונדע נישט געשלאפען. אפשר-

אז מען זאל גוט א קלער טהון, האט איהר לונגע קײן זאך נישט געזאגט, גארנישט געבעטען? ער האט זי פשוט געוואלט בערוהיגען, ווען זי האט געמײנט, אז זי האט אויף זיך זײנע הענד דערפיהלט? גאט, הלואי זאל דאס טאקי נישט אמת זײן! אלענפאלס האט זי שוין נישט געדענקט, ווי זי איז פון דער רעדאקציע אויפ'ן גאס ארויס.

באנדרעסענ'ען האט זי בײ איהם אין דער הײם נישט געטראפען. מיט א שווער הארץ לאזט זי זיך ווײטער געהן, אין אווענד וועט זי זיך געוויס טרעפען מיט באנדרעסענ'ען, זי האט נישט געוואלט מעהר ווארטען, זײערע בעציהונגען האט מען גלײך גע-מוזט קלאר מאכען. איהרע געדאנקען זענען כסדר בעשעפטיגט געוועזען מיט לונגע'ן. אפשר האט ער איהר גאר נישט געזאגט, זי האט פשוט א טעות געהאט; נאר ער האט זי א קוש געטהון, דאס האט זי נאך געפיהלט, בנאמנות, דאס האט ער געטהון. און געהענדיג אהײם האט זי עטליכע מאל אויפ'ן טראטואר א שפײ געטהון...

ווען זי איז אין קארידאר ארײן, האט זי ערשטוינט דערזעהן באנדרעסענ'ען, וועהרענד ער איז גראד פון גאיבראַ'ס צימער ארויסגעשפרונגען. זײ קוקען זיך אן אײנס „דאס אנדערע, ער ווערט אײן אויגענבליק צעמישט, דאן זאגט ער האסטיג:

— יא, דו ביזט נישט געווען, איך האב דיך אין גאנצען שטוב געזוכט! נאר וואס האב איך א קוק געטהון אין גאיבראַ'ס צימער אויך.

— דו האסט געוואלט עפעס רעדען מיט מיר? — האט זי געפרעגט.

— נײן, איך האב דיר נאר געוואלט א „גוטען מארגען" זאגען. איך האב דיך געכטען נישט געזעהן.

זי האט דערהערט דער מוטערס טריט, האט זי גיך באנ-דעסענ'ען איף די טרעפ מיט זיך ארויסגעצויגען און ווידער פערמאכט די אײנגאנגס-טהיר.

זײ זענען צוזאמען אויפ'ן גאס ארויס, זײ האבען כמעט נישט גערעדט; יעדער האט זיך זײנע מחשבות געהאט.

ווען זיי זענען אין באנדערסענ'ס צימער אריין, האט זיך שארלאטע געזעצט אויף דער סאפע, און באנדערסען אויף א שטוהל נעבען איהר. זי איז געבליבען אין אויבער=מאנטעל, דאס ערשטע מאל אויף דעם דאזיגען ארט. דאן האט זי אנגעהויבען ארויסצוזאגען, וואס זי האט אויפ'ן הארצען געהאט; מען מוז מאכען א ענדערונג, מענשען האבען אלץ געזעהן און זי פעראכטעט.

געזעהן? ווער האט דאס געזעהן?

אלע, אלע, גאיברא, לונגע, ווער ווייס, אפשר האט מיט ארענצען אויך עפעס בעמערקט. זי האט זי נעכטען אזוי מיט איהר בליק געמאסטען.

באנדערסען האט זיך צעלאכט און געזאגט, אז דאס איז אלץ נארישקייט.

נארישקייט? ניין, לײדער, — און ער מעג איהר גלויבען זי האט פלוצלונג געזאגט מיט א שטימע פון שלאכצען פערשטיקט אז אפילו לונגע האט זי היינט בעלעדיגט.

באנדערסען האט א ציטער געטהון. לונגע? זי האט געזאגט — לונגע?

יא, לונגע.

וואס האט ער געטהון?

א, גאט, צו וואס פײניגט ער זי? לונגע האט זי בעלעדיגט, א קוש געטהון.

לונגע? — באנדערסענ'ס מויל עפענט זיך ברייט אויף פארשטוינונג.

— הער נאר אוים, צו'ם טייוועל — לונגע אליין! — האט ער געזאגט.

שארלאטע קוקט אויף איהם.

— ווי עס זעהט אוים אהרט עס דיך נישט אזוי שטארק? — האט זי געזאגט.

באנדערסען שווייגט א קורצע ווײלע.

— איך וועל דיר נאר זאגען, — האט ער געענטפערט, — אז לונגע איז גאר נישט אזא, ווי אלע אנדערע.

איצט עפענט זי ברייט די אויגען.

— וואס מיינסטו דערמיט? — האט זי עגדליך געזאגט.

נאר ער האט האסטיג און אונגעדולדיג דעם קאפ א שאקעל געטהון און געענטפערט:

— גארנישט, גארנישט! ווי קאנסטו אין אלעם זיין אזוי פאזיטיוו, שארלאטע!

— ניין, וואס מיינסטו דערמיט? — האט זי א געשריי געטהון אויסער זיך און פלוצלונג האט זי דאס געזיכט אין סאפע בעהאלטען און געציטערט פון שלאכצען.

באנדרעסען האט גארנישט געקאנט העלפען, וואס זיינע געפיהלען צו שארלאטע'ן זענען פון טאג צו טאג קיהלער געווארען. דעם לעצטען מאנאט האט ער איבערגעלעבט א אינערליכען קאמפף צוליעב דער פראגע, צי נאך אלעם, וואס איז געשעהן צווישען זיי, מוז ער חתונה האבען, וואס וואלט פאר איהם זעהר נישט געווען געוואונשען, אדער ער זאל אפען און עהרליך א סוף מאכען צו זייערע בעציהונגען? צי דען קומען נישט פאר אין לעבען אפענע און עהרליכע איבעררייסונגען פון אלערליי בעציהונגען? ווי האט זיך די „ציימונג" אויפגעפיהרט? אז זי האט שוין מעהר נישט געקאנט דינען דער פאליטיק פון שנאה און ביזקייט צו דעם ברידערליכען פאלק אין דער פראגע וועגען דער אוניאן, האט זי מוטיג ארויסגעטרעטען און זיך ענטזאגט פון דער דאזיגער פאליטיק. ווי אנדערש האט ער אליין — באנדרעסען — געקאנט טהון אין בעציהונג צו שארלאטע'ן. אלס עהרליכער מענש? צי דען וואלט ער גערעכט געווען אין בעציהונג צו זיך אליין ווי אויך צו איהר, ווען ער זאל מיט איהר אויפ'ן גאנצען לעבען שליסען א בונד, וואס איז בעגרינדעט אויף ליגען און בעהאלטענע קאלטקייט?

ער האט ווירקליך געוויסענהאפט אלץ ארומגעקלערט און האט א לאנגע צייט א שווערע חרטה געפיהלט; איצט איז ער געקומען צו'ם פעסטען בעשלוס, אז פאר זיי ביידען וועט גליכער זיין, זיך פריערליך צו שיידען.

איהם האט זיך זאגאר געדוכט, אז זיין מענשליכע ווערדע איז נאך גרעסער געווארען דורך דעם דאזיגען בעשלוס, ער האט

געפֿיהלט אין זיך די קראַפֿט פֿון אמת, ער איז שטאַרק און ער האבען געוועזען דורך דעם בעוואוסטזיין, אז ער טהוט וואס מען דאַרף טהון...

אזוי ווי שאַרלאָטע האט נאָך אַלץ געוויינט, האט ער געזאָגט אויף וויפֿיעל ער האט נאָר געקאָנט, ווייך און פֿאַרזיכטיג:

— הויב זיך אויף און הער מיך אוים רוהיג. איך וואָלט דיר געוואָלט עפּעס זאָגען.

— דו האָסט מיך שוין געוויס מעהר נישט ליעב, ענדרע, — האט זי געזאָגט גאָר שטיל.

דעריף האט ער גאָרנישט געענטפֿערט, ער האט א גלעט געטהון איהרע האָר און געזאָגט:

— לאָ'מיר זיך ערקלערען...

נאָר איצט האט זי דעם קאָפּ אויפֿגעהויבען און א קוק געטהון אויף איהם. איהרע אויגען זענען געוועזען טרוקען, זי האט נאָך געהליפּעט.

— דאס איז אמת? זאָג מיר, דו ליעבסט מיך נישט? אָבער ענטפֿער שוין, נו, ענטפֿער!

ער האט אין זיך מוט געהאַט איהר צו זאָגען ווייך און אויפֿריכטיג, אז ער ליעבט זי שוין נישט אזוי שטאַרק ווי א מאָל, נאָר נישט אזוי שטאַרק; יאָ, לײדער ליעבט ער נישט. ער קאָן גאָרנישט העלפֿען דערצו, זי מעג איהם גלויבען. נאָר ער שעצט זי זעהר הויך.

אויף עטליכע מינוט איז געוואָרען שטיל, נאָר שאַרלאָטע האט נאָך נישט אויפֿגעהערט צו שלאָכצען. איהר קאָפּ האט זיך אנגעבויגען אויף פֿאָרענט, גאָר אויף דער ברוסט אראָבגעפֿאַלען, זי האט מיט קיין פֿינגער ריהר נישט געטהון.

איהם איזווירקליך שמערצליך געוועזען צו זעהן, ווי זי לײדט צוליעב איהם.

ער האט אין געדאַנקען געזוכט, מיט וואס ער זאָל זיך ערניעדריגען פֿאַר איהר, געזאָגט, אז אין אמת'ען דאַרף זי זיך פֿרעהען, ער איז איהר נישט ווערט געוועזען, זי האט נישט פֿערלאָרען גאָרנישט, גאָרנישט. נאָר ער האט בעשלאָסען, אז אלס

הרליבער מענש מוז ער איהר דעם אמת זאגען, כל זמן ס'איז נאך נישט צו שפעט. און דאן מעג זי טהון מיט איהם, וואס זי וויל.

ווידער האט לאנג געהערשט שטילקייט, שארלאטע האט די הענד צו'ם שטערען צוגעלעגט. די פויזע האט זיך אזוי אונענדליך לאנג פערצויגען, אז ער האט זיין הוט פון טיש גענומען און איהם אנגעהויבען אויסגלייכען.

פלוצלונג האט זי האסטיג די האנד פון געזיכט אבגענומען א קוק געטהון אויף איהם מיט א פערפרווירענעם, אונפריינדליכען שמייכעל און געזאגט:

— דו ווילסט שטארק, איך זאל גלייך אויעקגעהן?

ער איז פערלעגען געווארען און זיין הוט צוריק אופ'ן טיש עלעגט.

גאט מיינער, צי דען קאן מען זיך נישט צו זאבען בעציהען וועניגער פייערליך? אין אלע לעבענס-בעציהונגען קומען דאך פאר איבעררייסונגען.

— ניין, ס'איז נישטא וואס צו איילען זיך, — האט ער געזאגט עטוואס שארף, כדי מיט קיין זאך נישט אבצושוואכען זיין ענטשלאסענהייט.

איצט האט זי זיך אויפגעהויבען און צו צו דער טהיר. ער האט איהר נאכגעשריען, אז זיי מוזען זיך שיידען ווי גוטע פריינד זי מוז איהם פערצייהען. נאר זי האט דערוויל די טהיר געעפענט און איז ארויס, נישט זאגענדיג קיין איין ווארט, נישט ווארפענדיג אויף איהם קיין בליק. ער האט געהערט איהרע טריט איבער די סקריפענדע טרעפ, אלץ נידעריגער און נידעריגער, אין צווייטען עטאזש, אין ערשטען עטאזש. ענדליך האט ער זיך געשטעלט הינטער'ן פארהאנג ביי'ם פענסטער און געזעהן, ווי זי איז אויפ'ן גאס ארויס. איהר הוט איז נאך געווען אויסגעקרימט, דערפון וואס זי האט זיך מיט'ן פנים אויף דער סאפע אווארף געטהון. דאן איז זי אין ראג גאס פערשוואונדען געווארען. ווי אויסגעקרימט איהר הוט איז געווען!

באדעסען האט מיט ערלייכטערונג אבגעעטעמט. איצט

איז אַלץ פערביי. וואָס פאַר אַ קאַמפף ער האָט געמוזט דעם לעצטען מאָנאַט אויסשטעהן און מיט וויפיעל פלענער ער האָט זיך ארומגעטראָגען, כדי אויפ'ן בעסטען אופן אין אָרדנונג צו ברענגען די דאָזיגע אונגליקליכע בעציהונגען! איצט איז דער קאַמפף געענדיגט.

אַנ'ערך אַ האַלבע שעה זיצט באַנדעסען אונבעוועגליך אויפ'ן שטוהל און קלערט וועגען דעם, וואָס איז געשעהן. דעם אמת רעדענדיג האָט עס איהם זעהר געשמערצט, שאַרלאָטע'ן אַ'אַ קלאַפּ צו געבען, מען קאָן זאָגען, גלייך אין פנים אַריין. פאַר איהם וואָלט פיעל גלייכער געווען, לויט זיין וואונש וואָלט פיעל פאַסיגער געווען, ער זאָל איהר נאָר געבען אַ אָנצוהערעניש וועגען דער שיידונג, זיך נעהמען צו דער זאַך זעהר פאָרזיכטיג. נאָר זי האָט אַליין געפרעגט, און ער האָט געמוזט ענטפערן.

עס איז קיין צווייפעל נישט געווען, אַז ער, אַלס אַ מענש מיט אַ שטאַרקען ווילען, האָט שטענדיג געמוזט בלייבען טריי אין בעציהונג צו זיך אַליין. ער האָט זיך פאַר קיין זאַך נישט געקאָנט קיין פאָרוואורף מאַכען, אויסער דאָס, וואָס זיינער צייט האָט ער זיך צו שנעל פערליעבט אין דאָס דאָזיגע יונגע מעדעל. דערין איז געווען דער פעהלער, ווייל דערפון האָט זיך אַלץ אָנגעהויבען! נאָר צי דען קאָן עמיץ אָבלייקענען דאָס רעכט פונ'ם האַרצען אייליגע בעשלוסען אָנצונעהמען?

באַנדעסען דערמאָהנט זיך ענדליך, אַז ער האָט נאָך נישט געפריהשטיקט. געהענדיג אין שלאָס-פּאַרק טראַכט ער די גאַנצע צייט וועגען דער טרויעריגער סצענע אין דער הויך אין זיין צימער. ער דערמאָהנט זיך אַלץ אַזוי קלאָר. אַלץ, וואָס זי האָט געזאָגט און וואָס ער האָט געענטפערט. ער דערמאָהנט זיך אויך, ווי ער'ן האָט שאַרלאָטע'ן בעגעגענט אין קאָרידאָר, זי האָט איהם שיער נישט געחאַפּט אין גאַיבראַ'ס צימער.

ניין, אָבער וואָס פאַר אַ פערדעכטיגער יונג דער דאָזיגער גאַיבראַ איז! ער האָט געאַרבייט, ער האָט מיינעם אונטערגעלעגט, דער גאַנצער טיש זיינער איז געווען פול מיט פערשריבענע העפטע

און בּוינגענס פּאפּיער. און שטעל זיך נאָר פאָר, ער האָט געוואָלט אַרויסטרעטען, אַ קאַמפּף פערפיהרען מיט קיין אנדערן ווי מיט לונגע'ן אליין! זאָל איהם גאָט העלפען! ער וועט צעטרעטען ווערען, אויף פיצלעך צעריסען ווערען צווישען לונגע'ס פינגער...

און ווי געפעלט אייך דאָס, — זי אַ קוש געטהון? לונגע? איז עס שוין אַ מאָל געהערט געוואָרען וועגען אַזאַ דריסטען טייוועל! ווער וואָלט עס געגלויבט אויף איהם!

אילען האָט אין געריבּט הצלחה געהאַט, ער איז אָבגעזעסען עטליכע שטונדען און גאָרנישט געטהון, נאָר ווען ער איז אין רעדאַקציע מיט זיינע פּאפּיערען געקומען, האָט זיך פון דעסט־וועגען אַרויסגעוויזען, אַז ער האָט אָנגעשריבען מינדעסטענס צוויי שפּאַלטעס וועגען די קולואַר־רכילות'ען און קליינע נאָטיצען. אַזוי לייכט האָט ער נאָך קיינמאָל קיין געלד נישט פערדיענט. לונגע האָט גלייך דורכגעקוקט דעם אַרטיקעל און איינגעפונען, אַז ער איז א״סגעצייכענט...

איצט האָט זיך אילען געווענדעט צו שאַרלאָטע'ן און זי גע־פרעגט, צי זי איז היינט אַ מאָל נישט קראַנק געוואָרען אין דער רעדאַקציע פון דער „ציטונג". וואָס איז מיט איהר געווען?

שאַרלאָטע איז איינגעשלאָפען מיט אַ פעסטען שלאָף, ווען זי איז אַ היים געקומען; זי איז אָבגעשלאָפען עטליכע שטונדען. איצט איז זי געווען בלאַס און געפיהלט אַ לייכטען שווינדער, מעהר האָט זי זיך אויף קיין זאַך נישט געקלאָגט.

זי האָט דעם ברודער געענטפערט, אַז ס'איז איהר עפּעס נישט גוט געוואָרען, יאָ, נאָר דאָס איז פערביי, ווען זי איז אויפ'ן גאַס אַרויס.

— לונגע האָט זיך זעהר געשראָקען צוליעב דיר, — האָט פרעדריק געזאָגט.

— אין אמת'ען?

— פויזע.

פלוצלונג ערשטוינט זי דעם ברודער מיט איהר ערקלערונג, אַז זי וועט איהם שוין מעהר נישט בּעגלייטען אין רעדאַקציע אַריין.

און אז ער האט פערלאנגט, זי זאל איהם ערקלערען די סיבה דערפון, האט זי געזאגט, אז זי שעמט זיך נאך א מאל לונגע'ן צו זעהן. ווייל עס איז דאך ארויסגעקומען אזוי נאריש קראנק צו ווערען, קאן מען זאגען, ביי פרעמדע אויף די הענד.

XII.

לונגע איז זעהר נישט צופריעדען געוועזען, וואס ער האט אזוי פריי ארויסגעוויזען זיינע געפיהלען בנוגע צו שארלאטע'ן. דאס הייסט אפילו נישט, אז ער זאל האבען געטהון אפילו אויף איין האר מעהר, ווי ער וואלט זיך געקאנט פערענטפערן, ווען עס וואלט אויסגעקומען זיך צו פערענטפערן; נאר פון דעסטוועגען איז עס איהם אונאנגענעהם געוועזען צו זיין אבגעשטויסען, ערניעדריגט, געצוואונגען צו זיין, זיך אבצוזאגען פון א זאך און נישט אויסצופיהרען דאס ביז צו'ם סוף. שטענדיג האט מען איהם ערניעדריגט, שטענדיג אבגעשטויסען; נאר ביי שטארק פערדארבענע פרויען, נאר ביי פרויען מיט א שטארקער רגילות איז איהם געלונגען צו האבען א געוויסען ערפאלג. ווען ער פלעגט קומען צו זיי, פלעגט מען איהם אריינלאזען.

וואס אנבעלאנגט צו שארלאטע'ן האט איהם נאך מעהר פערדראסען דערפאר, ווייל ער האט זיך נישט געקאנט בעפרייען פון א געוויסער אנגסט. ביז איצט האט ער זיך קיינמאל נישט געוואגט, זיין גליק צו פרובען ביי יונגע דאמען פון איהר קרייז; איצט האט קיינער נישט געקאנט וויסען, וואס זי וועט טהון. זי האט געהאט קרובים, א גרויסע פאמיליע, ס'קאן א מאל אייסקומען צו האבען שטארקע אונאנגענעהמהייטען, אריינצופאלען אין א מיאוסע לאגע. נאר אלענפאלס, קיין דריטע פערזאן איז דאך בשעת מעשה נישט געוועזען. און קיין בעוויז האט זי אויך נישט.

דאך איז איהם די גאנצע געשיכטע נישט אנגענעהם געוועזען. איצט וועט ער מוזען נאך א געוויסע צייט האלטען ביי זיך איהר אונפעהיגען ברודער; פרעדריק איליענס ארטיקלען וועגען געריכט עזוגען אויף אנ'אמת געוועזען אזוי אונמעגליך, אז מען וואלט זיך

פשוט אויסגעלאַכט, ווען ער דרוקט זיי אָב. נאָר ער מוז זיי דרוקען און מוז זאָגאַר בעצאָהלען פאַר זיי אַ גרויסען פּרייז, אַבי דאָס אייגענע געוויסען צו בערוהיגען.

און לונגע האָט זיך געשוואָרען, אַז קיין יונגע דאַמע וועט איהם שוין קיינמאָל נישט צערייצען, אַז ער זאָל זיך נאַריש בעגעהן.

דאָס הייסט נישט, אַז ער האָט זיך בכלל אָבגעזאָגט פון זיין ענטציקונג פאַר פרויען, אַפילו זיי זאָלען שוין זיין גאָר פערדאָרבענע.

אָט צו׳ם ביישפּיעל מאַדאַם דאַגני. זי האָט איהם היינט אין דער פריה אָבגעשטעלט אויף דער גאַס און מיט איין האַנד־דרוק, מיט איין און איינציגען פון איהרע ליבע שמייכעלעך האָט זי אויסגעפיהרט, אַז זיין נייגונג, וואָס ער האָט פון לאַנג צו איהר געפיהלט, האָט ווידער אויפגעפלאַמט. ער איז שוין מעהר נישט געווען קאַלט, טראָץ זיין גאַנצען ווילען האָט ער שוין מעהר נישט געקאָנט זיין קאַלט. מאַדאַם דאַגני איז געווען מעהר ווי פריינדליך, זי האָט זיך געקלאָגט, אַז זי זעהט איהם אַזוי עלטען די לעצטע צייט, זי האָט געזאָגט, אַז זי האָט געבענקט נאָך איהם, אַז זי האָט אויך מיט איהם עפּעס צו רעדען, זי האָט די לעצטע צייט עפּעס אויסגעקלערט.

זיי האָבען זיך אָבגערעדט, אין אָווענד צוזאַמען אין טעאַטער צו געהן, דערנאָך וועט ער זי אַ היים בעגלייטען. לונגע האָט אונגעדולדיג ערוואַרט דעם אָווענד. איבריגענס האָט זיך מיט איהם פּאַסירט אַ קליינע אונאַנגענעהמהייט. ער האָט אָן אַ זייט אָבגעוואָרפען די צייטונג, וואָס ער האָט געלייענט, און דעם שטערען פערקנייטשט. די דאָזיגע מיאוסע ווערשין פון האַמערסבאָרג, נישט געדאַכט זאָל זי ווערען, האָט איהם נאָך אַלץ גישט אויפגעהערט צו בעאונרוהיגען. איצט האָט זי ענדליך איהר אויפרוף אָבגעדרוקט אין די „טאָג־פראַגען" און האָט דערביי נישט פערשוויגען, אַז די „צייטונג" האָט זיך אָבגעזאָגט צו דרוקען דעם דאָזיגען הילפס־געשריי.

לונגע האָט מיט דעם אַקסעל אַ קנייטש געטהון. איצט ,

צו׳ם טײַוועל, איז ער ענדליך פּטור געוואָרען פון דער דאָזיגער שלעפּערקע, וואָס פּלעגט נאָך אויף אַ צולעג קומען צו איהם מיט אַלץ, וואָס איהר ווילט, נאָר ניט מיט קײן רײן געזיכט! נו, זעהט איהר שוין איצט, צי דען עקזיסטירט אויף דער וועלט דאַנקבאַרקײט? צי האָט די דאָזיגע פרוי מיטגעטײלט גאַנץ בעשטימט, אַז ער—דער רעדאַקטאָר לונגע—האָט איהר צו׳ם אָנהויב געגעבען אַ רעכטע סומע געלד? אַפילו קײן זכר ניט, אַזוי ווי זי וואָלט דאָס גאָר פערגעסען. די „צײַטונג“ האָט ניט געוואָלט דרוקען! דאָס האָט זי געוואוסט, ווײַטער גאָרניט.

ווי נאָר לונגע האָט געענדיגט צו טהון דאָס נויטיגסטע פאַר׳ן מאָרגען-נומער, איז ער פון רעדאַקציע אַרויס. ער האָט געמוזט אַרײַנגעהן צו אַ פּריוויזיער, און דערנאָך געהן גלײַך צו מאַדאַם דראַגני. נאָר פריהער מוז ער נאָך אײן שליחות ערפילען. לונגע האָט זיך געלאָזט געהן אין רעדאַקציע פון „נאָרוועגער“.

אין רעדאַקציע פון „נאָרוועגער“!

איהם איז לײַדער אויסגעקומען צו פערריכטען אײנע ניט קײן גאַנץ פײַנע זאַך; נאָר וואָס אַנ׳אמת די דאָזיגע זאַך האָט איהם גאָר ניט אַזוי שטאַרק געאַהרט. די מעשה דערפון איז אַזוי: זײַן קלײַנער געשעפּט-פיהרער, וואָס האָט נאָר אײן זאָרג, אַז די „צײַטונג“ זאָל בליהען, האָט גענומען און אָבגעטהון אַ נאַרישע זאַך. ער האָט פּשוט צעשיקט צירקולאַרען צו אַלע אַנאָנסען-געבער, צו די שיף-געזעלשאַפטען, סוחרים, צו דער קאַנאַליזאַציאָנס-קאָמפּאַניע אין פּראָווינציאַל, און אין די צירקולאַרען האָט ער פערגלײַכט די צאָהל אַבאָנענטען פון דער „צײַטונג“ און פון „נאָרוועגער“ און האָט בעוויזען דעם פּובליקום, אַז ס׳איז גלײַכער צו דרוקען די מודעות אין דעם פערשפּרײַטעטען אָרגאַן. ער האָט דעם דאָזיגען פּלאַן אויסגעטראַכט אַלײן מיט זײַן אײגענעם היטרען מוח, נאָר ער האָט איהם אויסגעפיהרט אַזוי גראָב און אָפען, אַזוי ניט דעליקאַט, ער האָט אַפילו ניט געגעבען אַ אָנצוהערעניש וועגען עפּעס אַ פּרינציפּיעלער פראַגע, און איצט האָט זיך דער רעדאַקטאָר אַלײן געמוזט אַרײַנמישען אין דער זאַך. וואָס וועט זײַן, אויב דער „נאָרוועגער“ וועט דאָס מאָל האָבען

אין זיך גענוג מוט און וועט אָפּטהון אַ נאַרישקייט! וואָס וועט זיין, אז ער וועט איהם בעשולדיגען אין אונעהרליכקייט בנוגע צו'ם קאָלעגע לויט איבערציינגונגען, צו אַ אָרגאַן, וואָס קאָנקורירט מיט איהם עהרליך! לונגע האָט אין קיין פאַל נישט געוואָלט, אז זיין צייטונג זאָל מען פאָרוואַרפען אזעלכע ניעדריגע זאַכען.

ער קומט שנעל דורך מיט'ן רעדאַקטאָר פון „נאָרוועגער״. ער איז רואיג אַריינגעלאָפען אין רעדאַקציע, ווי איינער פון די סאַמע בעקאַנטע פּאַצעטען אין שטאָדט, געזאָגט דאָס און יענץ, דאָס איז געווען מיאוס, שענדליך, ער האט וועגען דעם גאָרנישט געוואוסט ביז איצט, געבעטען ענטשולדיגונג און צוגעזאָגט, אז מעהר וועט זיך אַזאַ זאַך נישט ווידערהאָלען. דערמיט איז אַל'ץ געווען געענדיגט. דער רעדאַקטאָר פון „נאָרוועגער״ האָט געזאָגט אַ פּאָר ווערטער, וואָס מען האָט גענאַרפט זאָגען, זיך עטליכע מאָל פערנייגט, ווי מען דאַרף זיך פערנייגען, און אַ סוף. ער איז זאָגאַר געווען זעהר צופרידען, וואָס איהם איז געלונגען זיין בע-ריהמטען קאָלעגע אַ טובה צו טהון.

דאַן האָט לונגע געזאָגט: „אויף ווידערזעהן״ און איז אוועק. נאָר דער רעדאַקטאָר פון „נאָרוועגער״ איז גלייך אַריין צו זיין סעקרעטאַר און איהם דערצעהלט, וואָס איז געווען. ער האָט געפיהלט אַ בעדערפניש עמיצען זיינע געדאַנקען אַרויסצוזאָגען, און אויסער דעם סעקרעטאַר איז קיינער נישט געווען.

לונגע האָט אויסגעמיידט די געפאַהר. ער איז געגאַנגען איבער'ן גאַס מיט לייכטע טריט, דעם הוט פעררוקט אויף אַ זייט, און איז אַריין צו אַ פריזירער. אַ ביסעל שפּעטער איז ער ווידער אַרום אויפ'ן גאַס, אָבגעגאָלט, צוגעקעמט, פיעל יונגער און פרעה-ליך. היינט אוועגנד איז ער דאָך פריי, ער האָט קיין אַרבייט נישט, האָט נישט וואָס צו זאָרגען. אָבגעהענדיג נאָך אַביסעל וויטער, בעמערקט ער פּלוצלונג, אז ער האָט קיין מאַנשעטען נישט, ער האָט זיי ביי'ם פריזירער פערגעסען. פון פערדרוס גיעט ער זיך עטוואָס שאַרף אַ דרעה אוים צוריק, געהט צוריק אויפ'ן זעלבען וועג; אין עטליכע מינוט אַרום טרעפט ער זיך מיט זיין פרוי.

זי איז איהם גלייך אַקעגען געגאַנגען.

יא, יא, געווים! צו׳ם טייוועל זאל עס גיין! האט ער גראד
איצט געדארפט די מאנשעטען פערגעסען! איצט האט ער אין
ערגעץ זיך נישט געקאנט איבערדרעהען, ס׳איז נישט געווען קיין
זייטיג געסעל, זיך אריינצוהאפען אהין, זיין פרוי איז אליין נעהע־
מער צוגעקומען און איהם גלייך אין פנים געקוקט.

ער האט זי בעגריסט מיט א שאקעל מיט׳ן קאפ און
געזאגט:

— דו ביזט אין שטאדט?

— יא, — האט זי געענטפערט. — הער, וועסט אפשר
היינט אוועקגעהן מיט מיר אין טעאטער אריין? איך וואלט אזוי
געוואלט געהן.

ער איז פערלעגען געווארען.

אין טעאטער? ניין, ער קאן נישט.

אין אמת׳ען? און איהר האט זיך אויף אנ׳אמת אזוי פערוואלט
אין טעאטער געהן.

נאר זי קאן דאך אליין געהן?

זי האט א קלער געטהון און פערטראכט געזאגט: „יא“. נאר
פארוואס קאן ער איין מאל אויך נישט געהן מיט איהר? זי דען
בעט זי איהם דאס אזוי אפט!

ניין, היינט אוועגד האט ער א פערזאמלונג.

יא, אבער נאר אויף צוויי אקטען? אלענפאלס קאן ער זי
דאך בעגלייטען אהין?

ער האט א שאקעל געטהון דעם קאפ און געזאגט שווי־
עטוואס אונגעדולדיג, אז ער מוז זיך ענטזאגען פון פערגניגען
ווען ער האט וואס צו טהון. ס׳איז שוין איצט נישט אזעלכע
צייטען, אז מען זאל זיך קאנען מיט נארישקייטען בעשעפטיגען. דאס
מיניסטעריום מוז אראבגעזעצט ווערען, דער טאג איז שוין בע־
שטימט.

זי האט א ווייל געקלערט.

— נו גוט, אויב אזוי וועל איך אליין געהן — האט זי
געזאגט.

— יא, געה, הער, צי וואלסטו נישט געקאנט מיטנעהמע

וועלכעס איז קינד מיט דיר ? אה ניין, אמת, היינט אווענד איז דאך נישט פאר קינדער. יא, יא, איך האב פערגעסען די מאני-שעטען ביים פריזירער, געה איך איצט צו איהם אבנעהמען זיי.

זיי זענען זיך צעגאנגען.

נו, צי דען איז פאר איהם נישט קיין גליק געווען, וואס ער האט זיין פרוי געטראפען, אידער ער איז אין טעאטער גע-גאנגען! אמת, זי פלעגט זיך אויך פריהער מיט איהם טרעפען סיי אין טעאטער, סיי ויף קאנצערטען, און פלעגט קיין ווארט נישט רעדען, אפילו ווען ער איז געווען צוזאמען מיט דער אדער יענער דאמע; נאר אלענפאלס עס איז פאר איהם געווען אונבעקוועם, אזוי ווי ער וואלט שוין געווען געפעגטעט, ער האט זיך שוין נישט געפיהלט גאנץ פריי.

ווען לונגע איז אריינגעקומען אין מאדאם דאגני׳ס האנסענס וואהנונג, האט זי איהם בעגעגענט מיט א פריידיגען אויסשריי. ס׳איז זעהר שען פון זיין זייט, וואס ער האט צייט געפונען זיך אריינצוכאפען צו איהר, אין אזעלכע אונרוהיגע צייטען.

אין צימער איז געווען נאך איין מענש, עפעס איינע א פריילין גודע, א פרוי מיט גאר ווייסע האר. לונגע האט זי הערצליך בעגריסט, ער פלעגט זיך שוין פריהער דא איך טרעפען מיט איהר, זי האט געוואהנט צוזאמען מיט מאדאם דאגני, ווי א שוועסטער, ווי א חבר׳טע איבריגענס איז פריילין גודע גלייך פון צימער ארויס. אזוי פלעגט זי שטענדיג טהון, ווען פרעמדע זענען געקומען.

די לאמפען זענען געווען אנגעצונדען, א רויט לעמפעל איז געהאנגען און געברענט אין ווינקעל, איבער דער סאפע, און ביי דער צווייטער וואנד איז אויפ׳ן טיש געשטאנען א לאמפ מיט א ווייס ליכט פון דעם ווייסען זיידענעם שיין. אין אויווען האט פרעהליך א פייער געקנאקט.

מאדאם דאגני האט זיך אויף דער סאפע געזעצט אונטער דעם רויטען לעמפעל, און לונגע האט זיך געזעצט אויף א שטוהל, איהר געגענאיבער. זיי האבען גערעדט וועגען די לעצטע שטאדט-נייעס, וועגען דעם אנפאל אויף סאנדוויקען, וואס די „צייטונג״ האט זיך

מארגען געגרייט צו דרוקען וועגען איהם א גרויסען לייטארטיקעל. ווי קאנען דאס מענשען זיין אזוי הארטהערציג איינער צו׳ם צווייטען! מאדאם דאגני האט א ציטער געטהון, ווען זי האט אנגעהויבען צו קלערען וועגען דעם. זי האט געוואהנט איינע אליין אין גאנצען עטאזש, נאר מיט פריילין גורע און מיט א דיענסט, צי דען קאן איהר א מאל אויך נישט טרעפען א אונגליק!

לונגע האט זיך צעלאכט און געזאגט:

— איינע אליין — דריי דערוואקסענע מענשען! — איבריגענס האט ער איינגעשטימט צו איהר, אז אויב עס וועט זיך טרעפען א אונגליק, אזוי...

נו, אלעפאלס וועט קיינער נישט אזוי אונרחמנות׳דיג זיין, ער זאל איהר קאנען שלעכטס טהון, ס׳איז נאר גענוג א קוק צו טהון אויף איהר. ער קאן דאס גאר נישט גלויבען. ניין, זי האט געדארפט צו זיין אויף זיין ארט! אנאנימע בריעף, סטראשונקעס, זידלערייען כמעט יעדען טאג!

און מאדאם דאגני האט ווידער א ציטער געטהון.

גאט אין הימעל! וואס זשע טהוט ער מיט אזעלכע בריעף?

לונגע האט מיט פעראכטונג די אקסעל א קוועטש געטהון, צוויי מאל א קוועטש געטהון מיט די אקסעל און געענטפערט גלייכגילטיג.

— איך לייען זיי כמעט נישט.

— וואס רעדט איהר! נאר ווי אזוי וואגט איהר עס, ווי וואגט איהר זיך צו געפינען אין אזעלכע אומשטענדען?

ער האט געענטפערט מיט א שטאלצען שפאס:

— יא! מיר זענען איבעראל אין געפאהר, וואו מיר זאלען נישט געהן.

פלוצלונג דערמאהנט זיך מאדאם דאגני, אז זיי דארפען דאך אין טעאטער געהן, זי שפרינגט אויף. ניין, אבער זי האט דאך שיער נישט פערגעסען!

לונגע קוקט אויפ׳ן זייגער. ער האט זיך עטוואס אבגעהאלטען מיט זיין ענטפער. אין אמת׳ען גערעדט איז שוין שפעט, דעם ערשטען אקט האבען זיי שוין אלעפאלס פערשפעטיגט. ווען

זיי ווילען קומען אהין, וועט שוין דער זינגער זיין אזוי פיעל או אזוי פיעל. דערצו נאך האט ער היינט אוועגד גאנץ ווענינ צייט אויב ער זאל שוין דעם אמת זאגען... און ער האט דער מא־דאם דאגני געזאגט דעם זעלבען ליגען, וואס ער האט זיין פרוי געזאגט: ער מוז דאך זיין אויף דער נאכט־פערזאמלונג, איידער ער וועט אהיים געהן; ער קאן נישט די פערזאמלונג דורכלאזען; נאר מאדאם דאגני דארף נישט בעז זיין אויף איהם, ער וועט מיט'ן גרעסטען פערגניגען אנ'אנדערש מאל אין טעאטער געהן, דאס קאן זי אליין גאנץ גוט פערשטעהן, חאטש אפילו מארגען אוועגד. זי מוז איהם פערצייהען, וואס ער האט ליידער אזוי לאנג געמוזט בלייבען אין רעדאקציע. ס'איז איצט דא אזוי פיעל צו טהון.

און מאדאם דאגני האט זיך ווידער געזעצט. זי האט גע־קלערט. נו, אויב ס'איז דא עפעס א שטערונג, איז נישט דערפאר אבער אין א צווייטען אוועגד! דאן וועט שוין קיין שום תירוץ נישט העלפען!

נאר די נאכט־פערזאמלונג האט זי נייגיעריג געמאכט, איהר האט זיך פערוואלט דערוויסען זיך עפעס גענייערעס וועגען איהר. צי דען וועט ער ווירקליך גלייך פון איהר אויף א נאכט־פערזאמ־לונג געהן? נו, זאגט אליין, ווי גרויס און געהיימניספול דער דאזיגער מענש איז! אויף וואס פאר א געביעטען ער פערשפרייט אלץ זיין טעטיגקייט! זי האט געזאגט:

— זענט איהר היינט עם געקומען נאר כדי צו זאגען, אז היינט אוועגד קאנט איהר מיט מיר אין טעאטער נישט געהן?

— ניין, — האט ער געענטפערט, — נישט צוליעב דעם. קודם כל בין איך געקומען אהער דערפאר, וואס איהר זענט אזוי גוט געוועזען און מיר דערויף א ערלויבניש געגעבען, און דאן בין איך געקומען צו הערען, וואס איהר ווילט רעדען מיט מיר.

— יא, — האט זי געזאגט, — ווען איך וואלט זיך נאר געקאנט וואגען, אייך ארויסצוזאגען דאס אפען.

דאן האט זי דערצעהלט, וואס זי האט געטראכט די לעצ־טע צייט, די מעשה, פערשטעהט איהר, איז אזוי, איהר מאן איז אין דער היים נישט געוועזען, ער איז געוועזען אויף דער רייזע, ער

וועט צוריק קומען א היים ערשט אין עטליכע מאנאטען ארום. און דאגני'ן האט זיך אזוי געוואלט איהר מאן א קליינעם פערגניגען פערשאפען, ווען ער וועט א היים קומען; מעגליך, אז זי איז נישט געווען אזוי ווי זי האט געדארפט צו זיין בשעת ער איז נישטא. נו, איבעריגענס, וועגען דעם איז שוין גלייכער צו פערשווייגען. נאר איצט האט זי געמיינט, אז לונגע, וואס האט אזא גרויסען איינפלוס אויפ'ן מיניסטעריום, וואלט איהר א ביסעל געקאנט העלפען...

לונגע שאקעלט דעם קאפ...

זי וויל, דער מאן זאל העכער שטייגען אין זיין דיענסט?

ניין, דאס איז אוודאי נישט מעגליך? אמת? דערין פערשטעהט זי גארנישט. נאר זי וואלט זעהר וועלען איהר מאן א קליין פערגניגען פערשאפען, איהם דערפרעהען מיט עפעס. דעם אמת רעדענדיג האט זי, — וועגען אזעלכע זאכען איז אוודאי א חרפה צו רעדען; — נאר זי האט געקלערט וועגען אנ'ארדען פאר איהם, וועגען א קרייץ פאר אויסצייכנונג.

דאס אלץ האט דאגני ארויסגעזאגט אין דער פארם פון איין לאנגער פראגע און די גאנצע צייט האט זי אכטונג געגעבען אויף לונגע'ס געזיכט, וועהרענד זי האט גערעדט. עס איז נישט קענטיג געווען, אז ער זאל רעכענען איהר אנצוזאגען, אדרבא, עס האט אויסגעזעהן, אז ער איז כמעט גרייט געווען איהר א האפנונג צו געבען.

ער האט זיך צעלאכט און געזאגט:

— א ארדען? אייער מאן א ארדען? צי רעדען האבען אזעלכע זאכען א ווערט פאר אייך?

זי האט ענערגיש דעם קאפ א שאקעל געטהון.

— ניין, ניין! — האט זי א געשריי געטהון. — נישט פאר מיר, דאס ווייסט איהר גאנץ גוט. נאר, גאט מיינער, אויב פאר איהם האט דאס א ווערט? ווייל ער איז דאך איינער פון דעם סארט מענשען.

— אזוי! — האט לונגע געזאגט.

ער איז שטיל געבליבען א געוויסע צייט. ביידע האבען געשוויגען.

— דאס גאנצע אונגליק איז נאר דאס, — האט ער ווייטער

געזאגט, — וואס דאס מיניסטעריום געהט אראב, אנשטאט איהם וועט קומען א רעכטעס מיניסטעריום, און דאן וועל איך כמעט גארנישט קאנען אויפטהין.

זי שווייגט, ביידע שווייגען.

— ווי פערדראסיג דאס איז! — האט זי ענדליך געזאגט. — ווען נישט דאס, וואלט איהר דאס געווים געטהון, אמת? זאגט, איהר וואלט דאס געוואלט טהון?

— איך וואלט אלענפאלס געטהון אלץ, וואס איך וואלט נאר געקאנט, — האט ער געענטפערט.

— א דאנק.

און דער דאזיגער „דאנק" האט זיין הארץ געריהרט, ער האט געפרעגט:

— עס אהרט אייך שטארק, וואס איהר קאנט נישט דער־פרעהען אייער מאן מיט דעם דאזיגען סיורפריז?

— א, אין אמת'ען גערעדט, זעהר, — האט זי געענט־פערט, און אין די אויגען האבען זיך איהר שיער נישט טרעהרען געשטעלט. — איך וואלט איהם אזוי געוואלט זעהן א צופריעדע־נעם. ווייל דעם אמת זאגענדיג, בין איך אפט, זעהר אפט צו־פריעדען געווען, וואס ער איז אין דער היים נישטא... נו, לאמיר מעהר נישט רעדען וועגען דעם! — האט זי געזאגט און אנגעהויבען מיט א פרעהליכען טאן. — צי קאן איך אייך נאך עפעס פרעגען?

— גאט מיינער, פרעגט, געווים!

— וואס איז דאס פאר א נאכט־פערזאמלונג, וואו איהר דארפט זיין? — איהר וועט מיר נישט זאגען?

— דאס איז א פאליטישע פערזאמלונג, — האט ער גע־ענטפערט נישט טראכטענדיג.

— א פאליטישע פערזאמלונג? אזוי שפעט? מען מוז בע־שליסען עפעס זעהר וויכטיגעס?

און ווידער האט ער געענטפערט נישט טראכטענדיג:

— עס האנדעלט זיך וועגען אראבזעצען דאס מיניסטעריום. מיר מוזען זיך אברעדען דעם טאג און כלומרשט די סיבה.

לונגע האָט זיך ניט געוואָלט מודה זײַן, אַז זײַן פּאָליטישע הערשאַפֿט איז אַ ביסעל אָבגעשוואַכט געוואָרען. צווישען די פֿיהרער פֿון די לינקע האָבען זיך אײניגע אָנגעהויבען צו בעציהען מיט חשד צום גרויסען רעדאַקטאָר פֿון זינט זײַנע בעריהמטע אַרטיקלען וועגען דער אוניאָן. עס איז אונמעגליך געווען אָנצוווײַזען בעשטימט, אויף וועמענס זײַט ער איז געשטאַנען. די בעראַטונגען זענען פֿאָרגעקומען אָהן איהם. דער פֿאָרזיצענדער פֿון סטאָרטינג האָט איהם קײן אײן מאָל ניט בעזוכט פֿון זינט דער פֿאַרלאַמענט איז געעפֿענט געוואָרען, לונגע איז שוין מעהר ניט נויטיג געווען. איצט פֿלעגט ער זיך שוין נאָר משער זײַן, אַז אַ מאָל דאָ אַ מאָל דאָרטען קומען פֿאָר געהײמע פֿערזאַמלונגען בײַ די הויפּט־פֿיהרער, אין די געדאַנקען איז ער געווען אויף זײ, זיך ווי פֿריהער בעטײליגט אין די וכּוחים, אַרויסגעזאָגט זײַנע שאַרפֿע מײנונגען און ווי שטענדיג איז ער אויף אײן צאָל פֿון זײַנע פּרינציפּען ניט אָבגעטרעטען. הײַנט אָווענד איז גאַנץ געוויס אַ בעראַטונג געווען, לעפֿאָרעלאָ האָט שוין דערשמעקט, און דאָס אַראָבזעצען דעם מיניסטעריום איז, נאַטירליך, געווען בעשלאָסען, בײַ אַזאַ געשעהעניש האָט ער נאַטירליך געמוזט זײַן, זעלבסטפֿערשטענדליך געמוזט זײַן.

— אַזוי גאָר! אַראָבזעצען דאָס מיניסטעריום! — האָט מאָדאָם דאַגני געזאָגט.

זי האָט זיך שטאַרק פֿערטראַכט. זי האָט זיך אַזוי קלאָר דערמאָהנט, ווי שטאַרק דאָס דאָזיגע מיניסטעריום איז געשטיצט געוואָרען מיט עטליכע יאָהר צוריק, דאָס ערשטע ליבעראַלע מיניסטעריום אין דער געשיכטע פֿון לאַנד. איהר פֿאָטער, דער פּראָבסט קיעלאַנד, האָט פּערזענליך דעם פּרעמיער־מיניסטער געקענט, ווי אָפֿט ער פֿלעגט רעדען מיט זײַנע קינדער וועגען דעם דאָזיגען מעכטיגען נאָרוועגישען קעמפֿער, וואָס קײן גלײַבען צו איהם איז נאָך אין פֿאָטערלאַנד ניט געבוירען געוואָרען! דאָס גאַנצע לאַנד איז אין פֿערלויף פֿון אַ גאַנצען דור פֿול געווען מיט די אָבקלאַנגען פֿון זײַן שטימע, די הערצער, ציטערענדיג פֿאַר ענטציקונג, האָבען זיך צו איהם געצויגען, ווען ער האָט זײַנע

קאמפפס-רעדעס געהאלטען. גאָט דו גערעכטער, ווי דאָס אַלץ איז אומעטיג, אויב אפילו אזא מענש ווי ער קאָן זיך נישט האלטען אויף זיין פאָסטען! אז מען טהוט נאָר א קלער, דאָס מען וועט איהם פשוט נעהמען און אַבוואַרפען אין א זייט, וועהרענד ער האָט זיינע גאנצע כּרעפטען פאַר דאָס פאָטערלאנד אָבגעגעבען.

מאדאם דאגני האָט איהם אין הארצען בעדויערט. זי האָט געזאָגט:

— הייסט עס, דאָס מיניסטעריום וועט ענדליך פאַלען? דער פרעמיער-מיניסטער אויך?

לונגע האָט געענטפערט קורץ און שארף, אָהן דעם מינדעסטען שפור פון סענטימענטאַליטעט:

— געוויס.

הייסט עס, ער וועט אראָב! דערנאָך וועט מען איהם פערגעסען, מען וועט זיך קיינמאָל נישט דערמאָהנען אָן איהם, מען וועט איהם קיינמאָל אויפ'ן גאס נישט בעגריסען! ער וועט זיין ווי א געשטאָרבענער מענש. מאדאם דאגני האָט געציטערט, ווי זי האָט נאָר א טראַכט געטהון וועגען דעם.

זי האָט זיך אָנגעהויבען מורא צו האָבען פאַר יעדער קאטאסטראָפע; נאָך יענעם אונגליקליכען צופאַל מיט'ן אוואנטוריסט נאגעל אין פאַריגען יאָהר, האָט זי מעהר נישט געקאָנט פערטראָגען קיינע ערשיטערונגען, און איצט איז געפאַלען איינער פון די גרעסטע לייט פון נאָרוועגען, מען האָט איהם ארויסגעוואָרפען, ווי א זאַך, וואָס איז שוין אויסגענוצט געוואָרען. יעדע נישטיגע צייטונג אין לאנד וועט מיטטיילען דעם פאַקט, און דאַן וועט מען וועגען דעם אייביג שווייגען.

— גאָט, ווי דאָס דוכט זיך מיר אוס טרויעריג! — האָט זי ענדליך געזאָגט.

דער אויפריכטיגער שמערץ, וואָס האָט אין די דאָזיגע ווערטער געקלונגען, האָט צוגעצויגען זיין אויפמערקזאַמקייט, זיין ארטיסטיש הארץ האָט מיטליידיג א צאַפּעל געטהון. ער האָט א קוק געטהון אויף איהר כמעט אויך מיט פייכטע אויגען און געזאָגט:

— יאָ, איך מיין אויך אזוי, נאָר...

זי איז פּלוצלונג פון דער כאָפּע אויפגעשטאנען, צו צו איהם, גלייך צו זיין שטוהל, ארויפגעלעגט אידרע הענד אויף זיין אקסעל און געזאָגט:

— צי קאָנט איהר איהם נישט רעטען? איהר קאָנט.

ער איז צעמישט געוואָרען, איהר נאָהנטקייט, איהרע ווערטער, דער ריח פון איהר אָטהעם האָבען איהם אויף אַנ'אמת א'יף איין אויגענבליק צעטומעלט.

— איך? — האָט ער געזאָגט.

— יאָ... אָ, ווען איהר וואָלט דאָס געטהון

— איך וועל דאָס געוויס נישט קאָנען, — האָט ער נאָר געזאָגט.

ווען ער האָט אין דער זעלבער צייט איהרע הענד אָנגענומען, איז זי פּאמעלעך אָב פון איהם און אָנגעהויבען ארומצוגעהן הין און צוריק איבער'ן צימער, דעם קאָפּ אראָבגעלאָזט, און איהם האָט זי ווידער אליין געלאָזט.

— ער האָט אונז געדאַרפט צו פאָלגען און מעהר בלייבען געטריי זיין פערגאנגענהייט, — האָט לונגע געזאָגט. — דאַן וואָלט ער געקאָנט רעגירען זיין גאַנצען לעבען.

— יאָ, געוויס איז עס אזוי. — מאַדאַם דאַגני האָט זיך ווידער געזעצט אויף דער סאָפּע. דאַן האָט זי געזאָגט: — נאָר צי דען איז גלייכער צו האָבען א רעכטע רעגירונג?

— יאָ, אלענפאַלס, אויב נאָר זי וועט נישט ברעכען די טרייהייט און איהרע פערשפּרעכונגען, — האָט ער געענטפערט.

נאָר פון דעסטוועגען האָט זיך לונגע פערטראַכט וועגען די דאָזיגע ווערטער. צי דען איז פון שטאַנד-פּונקט פון די לינקע פיעל גלייכער געווען צו האָבען א רעכטע רעגירונג? נאָך א לאַנגער פּויזע האָט ער געזאָגט:

— נאָר איבריגענס זענט איהר גערעכט. מיך האָט איבעראַשט דאָס, וואָס איהר האָט געזאָגט.

זי איז האַלב געלעגען אויף דער סאָפּע, זי איז געווען שעהן, איהרע אויגען האָבען געקוקט אויף איהם ווי צוויי בלויע שטערען.

לתנגע האָט געצאַפּעלט, איהם איז שווער געווען בײַצוּ־שטעהן פאַר אַ פרוי. דער דאָזיגער מענש, וואָס איז אַזוי שטרענג און אונרחמנות'דיג געווען, וואָס די פעסטקײט פון זײַנע פרינציפען האָט שוין פון לאַנג אַ שם בעקומען, וואָס האָט אַזוי אָהן רחמנות געריינigt די געזעלשאַפט פון איהרע אויסוואורפען, דער דאָזיגער מענש האָט געציטערט אין האַרצען, ווען ער האָט נאָר געהערט דעם קלאַנג פון אַ פרויען־שטימע. זי איז גערעכט געווען, ס'איז זעהר מעגליך, אַז ס'איז שוין גאָר נישט אַזוי גוט צו האָבען אַ רעגירונג פון בלויז רעכטע. און זײַן לעבהאַפטער שכל הויבט מאָמענטאַל אָן צו אַרבײַטען, אין זײַן קאָפּ פליהען דורך אַלערלײַ מעגליכע פלענער, ער ברענגט צונויף פײַנדליכע פאַר־טײַען, צעוואַרפט טיעפזיניגע און זעהר זאָרגפעלטיג צונויפגע־שטעלטע קאָמבינאַציעס, ווי קינדערשע שפּיעלעכלעך, בעשטימט מיניסטאָרען, ווײַזט אָן, בעפויהלט, רעגירט דאָס לאַנד...

ער האָט זיך אויפגעהויבען, ווײַל ער איז נישט אים שטאַנד געווען צו בלײַבען רוהיג, און געזאָגט מיט אַ שטימע, וואָס האָט געציטערט פאַר אויפרעגונג:

— איהר האָט מיר אויף עפּעס אַרויפגעבראַכט, מאַדאַם. איך בין אונענדליך ענטציקט פון אײַך. איך רעכען עפּעס אונטערצונעהמען...

זי איז אויך אויפגעשטאַנען. זי האָט איהם קײַן זאַך נישט געפרעגט, ער וועט איהר אפשר מעהר נישט ווילען זאָגען, ווײַל דער דאָזיגער מענש איז דאָך אַזוי אונדורכדרינגליך; זי האָט איהם די האַנד דערלאַנגט און ערלויבט זי צו האַלטען. און פלוצלונג, מיטגעריסען פון זײַן היציגקײַט, פון זײַן ערפינדערי־שען גײַסט, האָט זי אויסגעשריען:

— גאָט מײַנער, וואָס פאַר אַ ערהאַבענער מענש איהר זענט!

נאָך מיט אַ פיערטעל שעה צוריק, זאָגאַר פינף מינוט צוריק וואָלטען די דאָזיגע ווערטער איהם בעוועגט, ער זאָל צוגעהן צו דער דאָזיגער יונגער דאַמע און טהון נאַרישקײַטען; איצט אָבער איז ער שוין געוואָרען דער רעדאַקטאָר, אַ אָפיציעלע

פערזענליכקייט, וואס איז בעשעפטיגט נאר מיט זיינע פלענער, וואס געפינט זיך אין דער מאכט פון יענע פערצווייפעלטע מעשים, וואס ער האט געפלאנט. אפילו זיינע אויגען זענען פערגליווערט געווארען, די דאזיגע יוגענדליכע אויגען, אונבעוועגליך און דונקעל, זענען געווען אנגעשטעלט אויף די לאמפ מיט'ן ווייסען ציטערנעם שיין, און די הויט אויפ'ן שטערן האט לייכט אויפגעציטערט. איהר האט זיך פערוואלט נאך א מאל דערמאהנען וועגען אָרדען, וועגען קרייץ, זאגען איהם, אז דאס איז פון איהר זייט געווען א קינדערשער קאפריז, און בעטען איהם, ער זאל דאס פערגעסען; נאר זי האט איהם נישט געוואלט שטערען, און אויסער דעם האט ער דאס שוין מסתמא פערגעסען. נאר ווען זי איז שוין ביי דער טהיר געשטאנען און לונגע איז שוין אויף דרויסען געווען, האט זי זיך נישט געקאנט איינהאלטען און געזאגט:

— און וואס אנבעלאנגט צו'ם קרייץ, אזוי איז דאס צו נאריש געווען, לא'מיר דאס פערגעסען; איהר הערט, לא'מיר דאס פערגעסען?

איצט האט זיין פריהעריגע היציגקייט צוריקגעקעהרט צו איהם, זיין צערטליכקייט האט זיך אויפגעהאפט, און ער האט האסטיג די יונגע פרוי ארום די טאליע אנגעהאפט. און אז זי האט אפגעטרעטען צוריק, זיך ארויסגעריסען, האט ער געענטפערט:

— פערגעסען? איך פערגעס קיין זאך נישט!

דאן האט ער איהר א גוטע נאכט געזאגט און איז אוועק. זי איז אויף די טרעפ געבליבען שטעהן און האט איהם נאך א מאל אראפגעשריען:

— מיר וועלען זיך נאך זעהן?

און ער האט פון אונטען געענטפערט:

— אין עטליכע טעג ארום.

לונגע איז פערטראכטערהייד געגאנגען אין די רעדאקציע פון זיין „ציישונג". אין זיין קאפ האט אלץ געראשט און געזידט, פלענער זענען בעשאפען געווארען, וויכטיגע בעשלוסען זענען

אנגענומען געיאָרען ; איינייגע מאָל האָט ער זיך שיער ניט אנגעשטויסען מיט מענשען אויף דער גאַס. עס איז ערשט געווען עלף דער [illegible]יגער, די שטאָדט איז נאָך געוועזן אויף, אַלע לאַמטערען האָבען נאָך געברענט.

לונגע האָט זיך געגרייט נאָך אַ מאָל צו איבערראַשען דאָס לאַנד.

טראָץ אַלעם, נישט קוקענדיג דערויף, וואָס ער האָט געאַרבייט און אגיטירט איין מאָנאַט נאָכ'ן אַנדערן, האָט ער איצט, פונקט פערקעהרט, געוואָלט רעטען דאָס מיניסטעריום. ער האָט געוואָלט פאָרלעגען אַ ראַדיקאַלען שינוי, איבערלאָזען דעם פרעמיער און איינעם אָדער צווי פון די שטאַטס-ראַטען, די איבעריגע מוזען אַלע אומגעביטען ווערען אויף נייע מענשען, און דאָס אַלץ — כדי נישט צו דערלאָזען, עס זאָל זיך בילדען אַ רעכטעס מיניסטעריום. צי דען קאָן אַנ'אמת'ער ליבעראַל זיך אַנדערש אויפפיהרען? צי דען קאָן ער זיך בעשליסען צו שאַפען פאַר'ן לאַנד אַ רעגירונג פון בלויז רעכטע, איצט, ווען עס מוזען דורכגעפיהרט ווערען וויכטיגע רעפאָרמען? לונגע האָט שוין אין זינען געהאַט וויכטיגע פאָרשטעהער פון די לינקע, וואָס דאַרפען בעשטימט ווערען אין נייען מיניסטעריום, זיין מיניסטאַרען-צעטעל איז שוין גרייט געווען, ער וועט אַליין אָנווייזען אויף די פערזאָנען, ווען די צייט וועט קומען.

און ווידער וועלען דער „נאָרוועגער" און די דאָגמאַטישע אַנפיהרער פון די לינקע מיט די צייהן קריטשען, פאַרוואָס זייערע בעשלוסען ווערען אָבגעוואָרפען. אהאָ, ווי זיי וועלען זיך צעשרייען! נאָר וואָס מאַכט עס אויס? צי דען איז ער נישט געוועהנט קיין שטורם אויסצושטעהן? ער וועט זיי ווייזען די דאָזיגע וואוילע מענשען, אַז מען קאָן נישט אונבעשטראָפט פערגעסען אָן איהם — דעם רעדאַקטאָר לונגע — און נישט איינלאַדען איהם אויף זייערע נאַכט-פערזאַמלונגען. זיין שאַרף אויג האָט גוט בעמערקט, אַז דער פעראיין פון די לינקע האָט אַ קאָאַליציע איינגעאָרדענט אין „ראָיאַל" אָהן איהם. איהם האָט מען געוואָלט אויסמייַדען, אויפ'ן הינטערשטען פלאַן אָברוקען; ער וואָלט נאָר וועלען זעהן, ווער

עֶס וועט גֶעווינֶען פֿוּן אַזאַ מין חוּצפּה. צי דען האָט ער כּמעט אַ האַלבּ לעֶבּעֶן זיינס נישט גֶעדינֶט דעֶם פֿאָטעֶרלאַנד און די פּאַרטיי ווי אַ שקלאַף?

לונגע האָט אין דעֶם אויגעֶנבּליק נישט גֶעליַיקענט פֿאַר זיך אַליין, אַז אין׳ם צוטרויען פֿוּן פֿאָלק צו זיין פּאָליטיק איז אַ עֶנדערונג פֿאָר גֶעקוּמעֶן. גֶעוויס, דאָס פֿאָלק האָט זיך גֶעעֶנדערט, דאָס האָט עֶר גוט גֶעזעֶהן. דאָס פֿאָלק איז שוין נישט גֶעוועֶן אין גאַנצעֶן אין זיינע הענד, עֶס האָט זיך צעֶטיילט, אייניגע זעֶנעֶן גֶעוועֶן פֿאַר איהם, אַנדערע גֶעגעֶן איהם, מעֶן האָט וועֶגעֶן איהם וכּוּחים גֶעפֿיהרט, און דאָס אַלץ איז גֶעוואָרעֶן צוליעב די דאָזיגע אונגעֶלוּנגעֶנע אַרטיקלעֶן וועֶגעֶן דער אוּניאָן. נוּ, עֶר וועֶט נאָך דאָס פֿאָלק צווינגעֶן זיך מישב צו זיין, עֶר האָט וויעדער דעֶם אייזעֶן אויפֿ׳ן פֿייער גֶעלעֶגט און וועֶט הייסעֶן דעֶם האַמעֶר טאַנצעֶן אויף איהם, שפּיעלעֶן אויף איהם אַזאַ שפּיעל, אַז די גאַנצע וועֶלט וועֶט עֶרשטוינט זיין. אין דער פּראָווינץ האָט מיען נאָך דעֶם נאָמעֶן פֿוּן פּרעֶמיער-מיניסטער גֶעליעבּט, מעֶנשעֶן, וואָס פּלעֶגעֶן זיין לויב הערעֶן, האָבּעֶן דאָס גאַנצע לעֶבּעֶן איהם פֿוּן האַרצעֶן נישט גֶעקאָנט אַרויסרייסעֶן. און אָט וועֶט לונגע קוּמעֶן ווי אַ שטורם-ווינד, וועֶט ראַקעֶטעֶן אָנצינדעֶן, וועֶט וויעדער דעֶם הוּט אין די הויך אַ וואָרף טהוּן און ביי די קלאַנגע פֿוּן מוּזיק וועֶט עֶר וויעדער דעֶם אַלטעֶן העלד אויף זיין פּיעדעֶסטאַל אויפֿהויבּעֶן. דאָס פֿאָלק וועֶט זיך מיט אַמאָל אָנהויבּעֶן צוהערעֶן צו די דאָזיגע קלאַנגעֶן, דאָס זעֶנעֶן בּעֶקאַנטע קלאַנגעֶן, אין זיי ליעגט אַ מאַכט, און עֶר וועֶט וויעדער שאַלעֶן ווי פֿריהער, ווי אין אַמאָליגעֶ צייטעֶן. יאָ, לונגע האָט גֶעוואוּסט וואָס עֶר טהוּט.

„מיר וועֶלעֶן זיך נאָך מסתּמא זעֶהן?“ יאָ, זיי וועֶלעֶן זיך נאָך זעֶהן. אין די עֶטליכע טעֶג וועֶט עֶר דער מאַראַם דאַגני אַזאַ טובה טהוּן, וואָס קיין אַנדער מעֶנש אין גאַנצעֶן לאַנד וואָלט נישט אימשטאַנד גֶעוועֶן צו טהוּן פֿאַר איהר, זי וועֶט פֿאַר זיין מאַכט פֿערשטוּמט ווערעֶן, פֿערגליווערט בּליַיבּעֶן. זיך אַליין וועֶט עֶר אויך טהוּן אַ קליינע טובה: עֶר וועֶט מאַכעֶן, מעֶן זאָל איהם האָבּעֶן צו גֶעדענקעֶן, דאָס וועֶלעֶן זיין שווערע דריקענדיגע עֶראינערוּנגעֶן,

און נישט אזוי ליַיכט וועט מען איהם שוין ווידער פערגעסען · די אויפמערקזאמקייט, וואס ער וועט צוציהען צו זיך, מוז איהם אויף א לאנגע צייט פערהיטען פון יעדען שאדען, און ער האט שוין געקלערט א ביסעל צו פערגרעסערן די „ציַיטונג”, גרעסער מאַכען איהר פארמאט אויף איין צאל, אין אנפאנג פון נייען קוואר- טאל וועט דאס איבערראשען די טויזענדער נייע אבאנענטען, וואס דארפען איצט צוקומען.

און וואס וועלען מענשען זאגען, וואס וועט די גאנצע וועלט זאגען? די ציַיטונגען, זיינע קאלעגען, זיינע קאנקורענטען; די לינקע פרעסע וועט זיין דערצארנט; פארוואס נישט? דאס גראד וויל ער דאך טאקי, אז מען זאל כסדר וכוחים פיהרען ארום זיין נאמען און זיין ציַיטונג. איבריגענס האט ער געקענט די לינקע פרעסע, זי האט זיך פערנייגט, ווי מען האט זיך געדארפט פערנייגען, ווען ער האט גערעדט; זי האט זיך געהאט א גרופע פון בכבודיגע רעדאקטארען, וואס זייער קראפט איז כלל נישט געווען אין זייער קאפ. ער האט זיי אזוי אפט פערבלענדעט, זיי האבען זיך גענייגט פאר איהם, גערעדט דאס זעלבע, וואס ער האט גערעדט; ווען ער וואלט זיי געהייסען זיינע שקאפעטען פערריכטען, וואלטען זיי פערריכט. דער איינציגער ארגאן, וואס וועט אפשר צעטומעלט ווערען און וועט בעטען, מען זאל איהם צייט געבען זיך צו בעקלערען, וועט זיין דער „נארוועגער”. ווען לונגע וועט ארויסטרעטען מיט זיין נייען פלאן פון א מיניסטעריום, וועט דער רעדאקטאר פון „נארוועגער” אויף איין אויגענבליק צע- טומעלט ווערען, דאן וועט ער רעדען די ווערטער, וואס מען דארף רעדען, איינרוימען זיינע ספיקות מיט דער גרעסטער פאר- זיכטיגקייט און וועט זיך פעסט האלטען ביי דאס זייניגע. א. לונגע האט איהם געקענט. און זאל דער „נארוועגער” פרובען זאגען, אז זיין גאנצע וויכטיגע און פיינע דיפלאמאטישע קאמבינאציע איז נישט מעהר ווי א פעררעט געגען זיינע אייגענע איבערציַיגונגען— וועט ער איהם צוריק א קלאפ טהון ווי עס דארף צו זיין. ניין, דאס איז נישט געווען קיין פעררעט געגען די איבערציַיגונגען, פער- קעהרט, גראד אלס איבערציַיגטער לינקער מוז ער דעם דאזיגע

שריט מאכען; דאס איז נישט געווען קיין פערראט געגען די איבערצייגונגען, דאס איז געווען א פאליטיק אין פאליטיק, דער זעלבער מארש, נאר נאך אנ'אנדער טעמפא.

לונגע איז שוין צוגעגאנגען צו דער טהיר פון רעדאקציע דא איז ער שטעהן געבליבען און אנגעהויבען צו קלערען. איינענטליך איז עס דאך גאר איבעריג עפעס אנצוהויבען היינט אווענד; דער מארגען-נומער פון דער „ציימונג" איז שוין איבערפול, און אויסער דעם וועט ער אפשר מוזען איין נאכט ארומקלערען די פרטים. ער איז שוין כמעט גרייט געווען צוריק צו געהן, נאר פון זיין שטענדיגער רגילות האט ער געעפענט דאס בריעף-קעסטעל און ארויסגענומען די אנגעקומענע קארעספאנדענץ: די ציימונגען האט ער איבערגעלאזט.

ער איז צוגעגאנגען צום טויער און דורכגעקוקט די בריעף ביי'ם שיין פון א לאמטערען. ער האט זיך לענגער אפגעשטעלט ביי איין גרויסען געלען פאקעט, וואס איז געווען פערשטעמפעלט מיט טריוואקס, און האט איהם געעפענט מיט א געוויסער נייגיעריגקייט.

פלוצלונג איז לונגע אויפגעציטערט געווארען, אויף איין אויגענבליק האט ער זאגאר דעם אטעם איינגעהאלטען. דער פרעמיער-מיניסטער! דער אנפיהרער פון מיניסטעריום וויל רעדען מיט איהם, וויל זיך מיט איהם דורכשמועסען ווי מעגליך שנעלער ביינאכט צי בייטאג. דער בריעף איז צוגעשיקט געווארען מיט א שליח.

וואס פאר א גליק דאס איז, וואס ער האט פשוט אינסטינקטיוו בעשלאסען אין רעדאקציע אפצוטרעטען! א שמועס ביי טאג אבער ביינאכט, דאס איז געווען עפעס וויכטיגעס, אפשר פיהלט זיך זיין עקסעלענץ צו שוואך אויף זיין שטוהל? נו איז נאך בעסער, דאן וועט לונגע'ס נצחון נאך גרעסער, נאך בעדייטענדער זיין. אויב מען האט איהם אויסגעמיידט אויף די געהיימע בעראטונגען ביי די פיהרער פון די לינקע, וועט ער דערפאר האבען זיין נאכט-בעראטונג, דער פרעמיער-מיניסטער אליין האט איהם גערופען.

לונגע האט א דראשקע גענומען און איז האסטיג געפאהרען אויף די טא־באר־גאס. דא איז ער אראב און איז צו פוס געגאנגען אויף סטיפטסהארדען. איז נישט א מאל דא אויך געוועזען עמיץ פון זיינע בעקאנטע, וואס זאל זעהן, וואוהין ער געהט אום האלבע נאכט? ער האט זיך ארומגעקוקט: די גאס איז געוועזען לעער, עס איז נישט געוועזען קיינער, וואס וואלט איהם געקאנט זעהן. ער האט אנגעקלונגען, די טהיר האט זיך געעפענט, מען האט גע־ווארט אויף איהם, מען האט איהם אהן מעלדונג אריינגעלאזט.

דער אלטער גרויער „עקסעלענץ" האט איהם אויפגענומען אין זיין פריוואטען קאבינעט.

— איך האב מיך געוואגט אייך מטריח צו זיין. איינצולאדען אייך אהער, ווייל עס שטעהט פאר עפעס וויכטיגעס, —האט ער געזאגט. — איך דאנק אייך, וואס איהר זענט געקימען.

די דאזיגע שטימע, די דאזיגע שטימע! לונגע האט זי שוין נישט איין מאל פריהער געהערט אין זאל פון פארלאמענט, פון דער טריבונע, פאר א מאסע מענשען. לונגע האט געצאפעלט.

זיי האבען זיך געזעצט איינער געגען אנדערן.

— איך האב גערעכענט, —האט זיין עקסעלענץ געזאגט,— אז איהר וועט היינט אין אווענד אבטרעטען אין די רעדאקציע, ווען איהר וועט צוריק געהן פון דער בעראטונג.

לונגע האט גארנישט געענטפערט, נאר מיט'ן קאפ א שאקעל געטהון. ביי אזא געשעהעניש ווי די דאזיגע בעראטונג האט ער נאטירליך געמוזט זיין, דאס איז זעלבסט פערשטענדליך— ער איז געוועזען.

— איך ווייס לייד ער, — האט זיין עקסעלענץ ווייטער גע־רעדט, — אז די לעצטע צייט איז צווישען אייך, הערר רעדאק־טאר, און מיר געוועזען פיעל מיספערשטענדניסען. איך בעדויער דאס און וויל אין קיין פאל נישט מיינע פעהלערען פערטיידיגען אין דער שווערער צייט פון קריזיס. ווען דאס ערשטע לינקע מיני־סטעריום אין לאנד האט אין איהרע הענד די רעגירונג איבער־גענומען, האבען מיר, רעגירונגס־לייט, געהאט פיעל מעהר ארבייט, ווי עמיץ קאן זיך נאר פארשטעלען, מען האט געמוזט

שטארק אבטונג געבען, אז מען זאל זיך נישט אויסגליטשען, קיין טעות נישט האבען, ווייל דער בארען איז דאך גליטשיג געווען, הערר רעדאקטאר. איך רעד דאס, נישט כדי צו פערטיידיגען זיך, נאר פון דעסטוועגען מיין איך, אז דאס דארף אביסעל לייכטער מאכען די שולד.

— זעלבסט פערשטענדליך, עקסעלענץ...

— אין אמת'ען איז דאך נישט געמאכט געווארען קיין איין פעהלער, וואס מען זאל איהם נישט קאנען פעררייכטען, — האט זיין עקסעלענץ ווייטער גערעדט אל מיט דעם זעלבינגען, כמעט הארציגען טאן. — ביי א גוטע, ווי גן וואלטען דאס אלע געקאנט איינזעהן, און ווייטער וועט די געשיכטע אורטיילען. פיעל קאן מען שוין איצט פעררייכטען, זיין לאנגע טעטיגקייט האט בעוויזען, ווי אונערמידליך זיין וואונש איז דעם לאנד צו דיענען. און איצט עקסעלענץ האט נישט געוואוסט, וואס דער הערר רעדאקטאר האט געוואוסט, איהם איז נישט בעקאנט געווען די רעזאלוציע, וואס די אפאזיציע האט היינט אוועקגעלייגט צום מיניסטעריום, נאר אויב זי האט בעשלאסען ארגאניזירען דאס מיניסטעריום גראד איצט, אזוי וועט מארגען די זון אויפשיינען איבער א פאלק, וואס ווייס אליין נישט, וואס עס האט אבגעטהון, שווער וועט זיין די פעראנטווארטליכקייט צו טראגען. און ווידער האט דער מיניסטער געבעטען ענטשולדיגונג דערפאר וואס ער האט דעם הערר רעדאקטאר געצוואונגען צו קומען אזוי שפעט אין סטיפטסהארדען. ווייל ער האט זיך דאך שוין משער געווען, אז מען וועט די רעגירונג צווינגען זיך אבצוגעבען אין דימיסיע אין איינעם פון די נעהנסטע טעג, און אפשר שוין מארגען.

— עקסעלענץ, ס'איז מעגליך, אז איהר האט קיין טעות נישט, — האט לונגע געזאגט.

איבריגענס האט ער שוין עטליכע מאל געוואלט איבערשלאגען דעם מיניסטער, געוואלט ערקלערען, אז נאך איידער ער איז אהער געקומען, האט ער שוין אלענפאלס בעשלאסען צו לאזען דעם הויפט פון דער רעגירונג אויף זיין פאסטען; נאר

דיזער אלײַנער פּארלאמענטאַרישער פֿירער האט איהם נישט געלאזט צום ווארט קומען, געוואלט איהם איבערצייגען, זיין ווידערשטאנד בעזיעגען. לונגע האט איהם געלאזט ווייטער רעדען.

דער מיניסטער האט זיך אויף זיין שטוהל געזעצט אין א מאיעסטעטישער און שענער פאזע, ער האט גערעדט שארפזיניגע זאכען, לעבהאפטע בעוועגונגען געמאכט, א רעדע געהאלטען מיט פיעל געניטקייט און היץ האט ער אנטוויקעלט זיינע מיינונגען וועגען דער איצטיגער לאגע. געפרעגט, געצוואונגען לונגע'ן צו ענטפערן און ווייטער גערעדט ערהאבענע ווערטער. ער האט זעהר געאכטעט לונגע'ס טאלאנטפולען ווידערשטאנד, די טיעפע אויפריכטיגקייט פון זיינע אנפאלען; אזעלכע אנפאלען קאנען ארויסשטאמען נאר פון טיעפער און הייליגער איבערצייגונגס-קראפט, און ער מעג מיט זיי שטאלצירען. נאר איצט וועט ער איהם פרעגען, און גראד דערפאר, ווייל דער הערר רעדאקטאר האט אזוי אויסגעצייכענט געקאנט זיין זאך, ווייל ער איז אין זיין ארט געוועזען דער איינציגער טאלענט אין דער פארטיי, וועט ער איהם פרעגען, צי קאן מען זיך, לויט זיין מיינונג, ערלויבען, מיטצוהעלפען אריבערצוגעבען די מאכט צו א רעכטער רעגירונג גראד איצט, ווען די אלע זאכען, וואס צוליעב זיי האט דער הערר רעדאקטאר, ווי אויך ער אליין און אלע פעראייניגטע לינקע, האבען אין פערלויף פון די אלע לאנגע יאהרען געארבייט, אט די זאכען האבען איצט געהאלטען אויסגעפיהרט צו ווערען? צי קאן ער דאס פערטיידיגען?

דער מיניסטער האט די גאנצע צייט, וואס ער האט גערעדט, געוואוסט, וואס פאר א ווערטער ער דארף צו געברויכען. ער האט לונגע'ן געקאנט דורך און דורך, קיין זאך אין איהם איז נישט געוועזען פערהוילען פון דעם אלטען היטרען עקסעלענץ. ער האט אכטונג געגעבען אויף לונגע'ס פאליטישע קאמבינאציעס אין דער פראגע וועגען דער אוניאן, און האט די מינוט אפשר געוואוסט, אז לונגע איז כלל נישט געקומען פון דער בעראטונג, אז די לינקע האבען איהם שוין בכלל נישט בלינד צוגעטרויט. נאר עקסעלענץ האט גאנץ וואויל געזעהן די שרעקליכע או

ערשטױנענדיגע זשורנאַליסטישע געשיקטהײט פֿון דעם דאָזיגען רעדאַקטאָר. צװישען פֿאָלק האָט זײַן נאָמען נאָך אַלץ געהאַט זײַן אַמאָליגע קראַפֿט און רוהם. זײַן צײַטונג האָט מען געלײענט און זיך ענטציקט פֿון איהר, די פּראָװינציעלע פּרעסע האָט נאָך אַלץ מיט בעװאונדערונג ציטירט זײַנע זיבעצן־שורות׳דיגע נאָטיצען. עקסעלענץ האָט געװאוסט, אַז דער דאָזיגער מענש װאָלט איהם געקאָנט נוצען ברענגען, יאָ, ער איז כמעט געװען איבערצײַגט, אַז אויב לונגע זאָל זיך גענומען צו דער זאַך װי עס דאַרף צו זײַן, װעט זײַן מיניסטעריום בלײַבען אויף זײַן פּאָסטען, טראָץ אַלע געהײמע בעראַטונגען פֿון הײַנט אָװענד.

ער איז אויפֿגעשטאַנען און לונגע׳ן אַ ציגאַר פֿאָרגעלעגט.

דער רעדאַקטאָר איז נאָך געזעסען, פֿערשביר׳ט פֿון די אַבקלאַנגען פֿון מיניסטערס שענע װערטער. יאָ, אַט אַזױ האָט ער איהם אויך פֿריהער נישט אײן מאָל געהערט, אין זאַל פֿון פּאַרלאַמענט, אויף די פֿאָלקס־פֿערזאַמלונגען, מיט יאָהרען צוריק. גרויסער גאָט, װי פֿעהיג דער דאָזיגער מענש איז געװען אויפֿצוהיצען און מיטרײַסען מיט זיך מענשען אויף טאַפּפֿערע מעשים.

ער האָט אויפֿריכטיג געזאָגט, אַז די אַרבײַט איך אויסצוברעטען אַ װעג פֿאַר אַ רעכטע רעגירונג איז פֿאַר איהם גאַנץ װעניג געװען אַנציהענד. ער האָט שױן אויך געקלערט, צי איז נישט מעגליך צו געפֿינען אַ מיטעל, װי דאָס אויסצומײַדען. און ס׳איז בײַ איהם געבליבען, אַז ס׳איז מעגליך אומצובײַטען די איבעריגע מיניסטאָרען.

— איך האָב געקלערט װעגען אומבײַטען די פּערזאָנען פֿון מיניסטעריום פֿון אײַער עקסעלענץ.

— זעלבסט פֿערשטענדליך! — שלאָגט איהם האַסטיג איבער דער מיניסטער. — זעלבסט פֿערשטענדליך מוזען מיר בעזײַטיגען בעהר װי אַ העלפֿט פֿון אונזערע ראַטען און אויף זײערע ערטער בעשטימען נײַע מענשען, װאָס קאָנען און װעלען ד.ענען דעם לאַנד אין פֿערלויף פֿון דעם דאָזיגען קריזיס.

און זײ זענען אין אַלגעמײנעם געקומען צו אַנ׳אײנשטימיגג.

זײ האָבען נאָך אַ גאַנצע שטונדע געשמועסט, פֿערניכטעט

און בעשאפען, צוזאמען ארומגערעדט די פרטים און נעדאנקט אײנער דעם צווייטען פאר יעדען ווילטיגען און געלונגענעם גע־דאנק. נאר וואס אנבעלאנגט צו דער צייטונגס־פאלעמיק האט עקסעלענץ געוואלט זיך אינגאנצען פערלאזען אויפ'ן רעדאקטאר. ער אליין האט נישט געקאנט שרייבען, ער האט א מאך געטהון מיט די הענד און שפאסיג געזאגט:

— עס איז קיין פערגניגען נישט אונטער אײער פעדער ארונטערצופאלען, הערר רעדאקטאר!

לונגע'ן זענען שוין איף דער צונג געלעגען אײניגע ווערטער וועגען דער געשיכטע מיט'ן ארדען, מיט'ן קרייץ פאר מאדאם דאגני'ס מאן, וואס דער מיניסטער וואלט איהם איצט, נאטירליך, מיט פערגניגען צוגעזאגט; נאר עס איז צו לייכטזיניג געווען צו רעדען וועגען אזא אונבעדייטענדער, קינדערישער זאך אין אזא ערנסטען אוועגד. לונגע ווערט אונטערווארטען, דערויף וועט אויך קומען א צייט, שפעטער. ווען ער האט זיך געזעגענט מיט'ן מיניסטער, האט ער וועגען ארדען נישט דערמאהנט.

ביי'ם טהיר, דריקענדיג לונגע'ס האנד צו'ם לעצטען מאל, האט עקסעלענץ נאך א מאל געזאגט:

— איך דאנק אייך נאך א מאל, וואס איהר זענט געקומען. מיר האבען היינט אוועגד נארוועגען א גרויסע טובה געטהון.

און לונגע איז ארויס.

די גאס איז געוועזען וויסט, אלע גאסען זענען געוועזען וויסט, די שטאדט איז געשלאפען. לונגע האט זיך געלאזט געהן אין רעדאקציע אריין.

ער האט געוואלט צו רעכט מאכען זיין ערשטען ארטיקעל נאך היינט, ווען זיין פלאם האט העל געברענט. דאס, וואס ער וועט איצט אנשרייבען, מוז אלעמען ערשטוינען, עס וועט גע־לייענט ווערען איבעראל און אומעטום וועט מען רעדען וועגען דעם, מען וועט עס אונענדליך מאל וויעדערהאלען, איף אויסענ־ווענינג אויסלערנען. מען מוז די אויפגאבע גוט אויספיהרען.

לונגע האט געוואוסט, אז ער האט זיך איצט צוגעגרייט נאך איין קלאפצו געבען זיין אײגענער פאליטישער בעדייטונג.

נו איז וואס? דאס וועט אבער טויזענד מאל לויגען צוליעב יענעם גרויסען נצחון, וואס ער קלערט זיך דערמיט צו פערשאפען. ער האט זיך שוין פארגעשטעלט אין געדאנקען, אז זיין צייטונג איז די סאמע גרעסטע אין לאנד, האט צעהנדליגער טויזענד אבאנענ־טען, א אייגענעם טעלעגראף, א אייגענע באהן, א עקספעדיציע צו ענטדעקען דעם נארד־פאל, אבטיילונגען אין אלע טיילען פון דער וועלט, לופט־באלאנען, פאסט־טויבען, א אייגענעם טעאטער און א אייגענע קירכע נאר פאר די אייגענע דרוק־אנגעשטעלטע. ווי קליינליך איז אלעם איבעריגע געזען אין פערגלייך מיט אזעל־כע ריעזיגע זעהונגען! וואס מאכט עם אוים. אויב ער וועט פערליערען א טייל צוטרויען פון גוטע מענשען? נארישקייטען, נארישקייטען! זאל ער אפילו דעם גאנצען צוטרויען פערליערען, ער וועט זיך אויף אנאנדער וועג געהן. און וואס פאר א לייהן האט ער דאס בעקומען פאר זיין אונערמידליכע מיה לטובת די ראזיגע העלדען, וואס דיענען כלומר'שט דעם פאטערלאנד?

צי דען האט עם איהם פערשאפט יענעם כבוד, וואס ער האט אייגענטליך געוואלט האבען? צי דען האבען איידעלע מענשען פאר איהם דעם הוט געצויגען? צי דען האבען בישאפען און גענעראלען איהם בעגריסט? צי דען איז ביי זייערע טעבטער אין די אויגען דונקעל געווארען פאר פערוואונדערונג, ווען ער איז פאר זיי איפ'ן גאס פערביי געגאנגען? אח, אלעקסאנדער לונגע, טראץ אלע גוטע זאכען, וואס ער האט אויפגעטהון, איז פון אומעטום געוועזען אויסגעשלאסען. אפילו די שטאלצע ליבעראל'ען האבען אנגעהויבען אהן איהם פערזאמלונגען צו מאכען. אדער צו'ם ביישפיעל, את דעם גענעראלם טאכטער, וואס האט אליין אנגע־טריעבען פיער פערד אין קאפענהאגען, — צי דען האט זי געגע־בען צו מערקען, אז זי קען איהם, ווען זי איז פערביי געגאנגען? ניין, אבסאלוט נישט, חאטש ער האט וועגען איהר אזא פיינע נאטיץ געגעבען אין זיין צייטונג.

ניין, מיט איהם טאר מען נישט שפאסען, בנאמנות, מען טאר נישט. ער איז אויף אלץ געוועזען פעהיג, קיינער האט נישט געקאנט זיין חאראקטער און זיין קראפט. ער וועט זיעגען אין זיין

נײַער פּאָליטיק, מענשען וועלען זיך ווידער בויגען פאַר איהם, ער וועט זייער פיהרער זײַן. ער וועט זיי צווינגען זיך צו'ם שכל צו נעהמען. ווידער וועלען זיך גאַנצע מאַס'ן צו זײַנע בעשלוס'ן צוהערען אין אַלע אַנגעלעגענהייטען.

לונגע איז אַרײַן אין רעדאַקציע. ס'איז פינסטער געווען. ער האָט ליכטיג געמאַכט אין בעקוקט דעם אויווען, דער אויווען איז געווען לעדיג. דאַן האָט ער זיך צו'ם טיש געזעצט און זיך צו דער פעדער גענומען. זײַן אַרטיקעל מוז זײַן שווערד און פלאַם, ער מוז פעהיג זײַן צו ערשטוינען און אויפצופלאַמען. ער טונקט אײַן די פעדער, וויל אָנהויבען, נאָר שטעלט זיך אָב.

זײַן בליק פאַלט אויף די בלויע בוכשטאַבען אויף זײַן האַנד, די דאָזיגע שאַנד-פלעקען, וואָס האָבען זײַן האַנד גראָב געמאַכט. פון אַלטער רגילות און גאַנץ מעחאַניש הויבט ער זיי אָן צו רײַבען, עטעמט אויף זיי און ווײַבט זיי ווידער. ענדליך לאָזט ער דאָס אָב.

און דער רעדאַקטאָר לונגע שרײַבט. ער זיצט אין דעם דאָזיגען קאַלטען צימער, וואו דאָס פײַער אין אויווען איז פערלאָשען, און שרײַבט מיט זײַנע שאַנד-בעפלעקטע הענד ביז שפּעט-שפּעט בײַנאַכט.

XIII.

אין פערלויף פון פיעל טעג איז צווישען לונגע'ן און די לינקע געפיהרט געוואָרען אַ ויכוח וועגען מיניסטעריום. אין יענע טעג האָט מען זיך צו'ם וועניגסטען ווי אַלץ גערעכענט מיט'ן „טאָן פון דער פרעסע". דער טאָן פון דער פרעסע איז אין אמת'ען געווען נישט אַזוי, ווי ער האָט געדאַרפט צו זײַן; נאָר ווען די רעכטע האָבען איראָניש געפרעגט די „צײַטונג", וואָס זי האָט מיט איהר טאָן געמאַכט, האָט לונגע געמאַכט אַ מינע, ווי איהם ווילט זיך כלל נישט ענטפערן אויף אַזאַ שפּאַס. ער מוז זײַנע קרעפטען צו אַנדערע צוועקען אויסניצען.

איבריגענס איז עס אַלץ צוגעגאַנגען אַזוי, ווי לונגע האָט

זיך פֿאַרוים משער געווען. די לינקע זענען צו'ם אָנהייב פשוט צעטומעלט געוואָרען פֿאַר גרויס שטוינונג, דאַן האָט דער „נאַר-וועגער" שטיל איינגערוימט זיינע ספֿיקות, און אין גאַנצען לאַנד האָט אַ האַרטער קאַמפּף אויסגעבראָכען. דערווייל אָבער איז לונגע גישט אָהן שטיצע געבליבען, ער איז כּלל נישט אַליין אויף זיין פּאָזיציע געשטאַנען. זיינע משרתים פֿון צווישען די לינקע דעפּוטאַטען פֿון סטאָרטינג און פֿון דער פּראָווינציעלער פּרעסע האָבען איהם זייער האַנד צו הילף דערלאַנגט, אויף וויפֿיעל זיי זענען דאָס אימשטאַנד געווען. דער רעדאַקטאָר פֿון איין אָפּלאַנדישער צייטונג, אַ מענש, וואָס זיין עהרליכקייט איז אַזוי גרויס געווען, אַז מעהר ווי אַ האַלב לאַנד האָט געצווייפֿעלט דערין, דער דאָזיגער מענש האָט איינגעפֿונען, אַז מען טאָר נישט לונגע'ן אַליין אין קאַמפּף לאָזען, און ער איז פשוט אַריבער אויף דער זייט פֿון דער „צייטונג" און צוזאַמען מיט איהר געקעמפֿט.

לעפֿאָרעלאָ האָט פֿלייסיג געפֿאָרשט די שטימונג פֿון שטאָדט. ער איז אין „גראַנד" געגאַנגען, זיך צוגעהערט צו די שמועסען ביי „גסאַוועסען", זיך נאָכ'ן טעאַטער צו „אינגבערעט'ן" אַריינגעהאַפּט, אויפֿ'ן נאַס איין דעפּוטאַט פֿון סטאָרטינג אינטערוויואירט, אַלץ כּדי צו דערגעהן די שטימונג פֿון שטאָדט, און וואָס האָט די שטאָדט געזעדט? די שטאָדט איז געשלאָפֿען אָדער געשוויגען, די שטאָדט האָט זיך אין דער דראַמע בעטייליגט אָדער פשוט געקוקט אויף איהר. לונגע אָבער האָט אין קיין פֿאַל נישט מנצח געווען.

אַהאַ, מען שטעלט זיך איהם אַקעגען, מען וויל איהם דעם וועג צו'ם זיעג פֿערשטעלען? לונגע האָט אַלע זעגלען פֿון זיין שיף אויפֿגעהויבען און אָנגעמאַכט אַזאַ גוואַלדיגען טומעל, אַז אַ קורצע צייט האָט מען אויף אַנ'אמת נישט געקאָנט וויסען, מיט וואָס די מלחמה וועט זיך ענדיגען. דאָס מיליטער פֿון זיינע משרתים איז אין פֿערלויף פֿון צוויי טעג נאָך אַמאָל אַזוי גרויס געוואָרען. לונגע'ס פֿעדער האָט אויפֿגעטהון אַ גרויסע אַרבייט, וואָס האָט אַכטונג פֿערדיענט, נאָר ווי מאָדנע דאָס איז געווען, דאָס האָט נישט געגלאַנצט! עס זענען נישט געווען קיין פֿונקען, נישט שטענדיג

ניִשט אונבּעדינגט! עס האָט זיך געדוכט, אַז דאָס גאַנצע פייער איז אויסגעגאַנגען.

לונגע האָט אָנגעשריבּען עטליכע אַרטיקלען, וואָס אין זיי האָט ער געפּרובט אויסצודריקען אין אַ שוואַכער פאָרם, ווי גוואַלדיג גרוים איז זיין ענטציקונג פון פּרעמיער-מיניסטער. אָפט האָט זיין צייטונג ליידער גערעדט צו שאַרפע ווערטער, ניִשט שטענדיג האָט מען אין די אָנפאַלען געהיט די מאָס, ווי עס פּאַסט פאַר אַ אָרגאַן פון אַזאַ הויכער בּעדייטונג ווי די „צייטונג“, נאָר איצט איז קיין צייט ניִשט צו קלערען וועגען אַזעלכע זאַכען, איצט מוזען די לינקע פּרובּען אויפצושטעהן ווי איין מאַן אויף צו בּעשיצען דאָס לאַנד פון אַ רעכטער רעגיערונג. מען מוז די מאַכט ווידער אָבּגעבּען אין די הענד פון פּרעמיער-מיניסטער, איהם ערלויבען נאָך אַמאָל צו פּרובּען רעגיערען דאָס לאַנד צוזאַמען מיט מענשען, וואָס דאָס פאָלק שענקט זיי צוטרויען, מיט די בּעסטע פאָרשטעהער פון די לינקע. דאָס איז געוועזען דער איינציגער אויסגאַנג, קיין אַנדער בּרירה איז ניִשטאָ. און לונגע האָט זאָגאַר ערנסט ציטירט די ווערטער, וואָס איינער אַ אויסלענדער האָט צו איהם אין שפּאַס געשריבּען, — מען מוז זיך פעסט האַלטען מיט דער רעגיערונג, וואָס נאָרוועגען בּעזיצט, דאָס איז דער סאַמע ערהאַבּענסטער אמת דערמיט ווייזט מען אַרוים אַ ווידערשטאַנד דער גאַנצער רעאַקציע אין אייראָפּע.

דער „נאָרוועגער“ האָט זיך מיט עקשנות, אונערשיטערליך בּיי זיינס געהאַלטען, אַזוי ווי שטענדיג, ער האָט געפרעגט, צי האָט ער אַמאָל ניִשט פערהערט, צי האָט די „צייטונג“ אין אמת'ע בּרעה צו לאָזען אויף זיין פּאָסטען דעם דאָזיגען פּרעמיער-מיניסטער וואָס זי האָט איהם יאָהר איין יאָהר אוים און טאָג איין טאָג אוים געזידעלט אַלס פעררעטער און ליגנער?

נאָר לונגע האָט דעם אַלטען שוטה מיט אַ הויכמוטיגען שפּאַס געענטפערט: יאָ, צי איז דאָס ניִשט וואונדערבּאַר? טראַץ דעם, וואָס צוויי מאָל צוויי איז פיער, טראָץ דעם הונגער אין חינאַ, טראָץ דעם טויט פון קעניג פערדינאַנד, בּלייבּט ער דאָך בּיי דאָס זייניגע, אַז מען מוז נאָר די מיניסטאָרען אומבּייטען,

נאָר לאָזען דעם פּרעמיער, כּדי די רעכטע זאָלען די מאַכט נישט בעקומען. האָט שוין דער „נאַרוועגער“ איצט פערשטאַנען?

נאָר אין זאַל און אין די קולואַרען פון סטאָרטינג האָט אין יענע טעג געהערשט די פּיינליכסטע אונרוהיגקייט, די דעפּוטאַטע האָבען איינער דעם צווייטען פאַר א קלאַפּע אָנגעהאַפּט, געשטאַנען איינער פאַר׳ן צווייטען און זיך אויפמערקזאַם צוגעהערט, פול מיט די אונערשיטערליכסטע איבערצייגונגען און מיט א ווייטיגען מיין אין הארצען.

ווען זיי וואָלטען נאָר געקאָנט וויסען, ווער פון די ביידע צדדים וועט מנצח זיין! ווער איז גערעכט? זיי האָבען געקלערט וועגען די וואַהלען און נישט געוואוסט, וואָס צו טהון. דער אַלטער פאָרזיצענדער האָט זיי כּלל נישט געקאָנט קיין איין וואונק מיט׳ן פינגער געבען, דאָס איינציגע, וואָס זיי האָבען געקאָנט פּועל׳ען פון איהם, ווען ער איז פערביי געגאַנגען, דעם קאָפּ אָן א זייט פערבויגט און די הענד אויף הינטען פערלעגט, איז געווען דאָס, וואָס ער האָט זיי לייַדער גאָרנישט געקאָנט זאָגען. ער האָט זיך אויף קיינעמס זייט נישט געניימט, זיין געוויסען איז אין דער היגזיכט ריין געווען, נאָר אויב איהם וואָלט אויסגעקומען זיך אויף עמיצענס זייט צו נייגען, וואָלט ער זיך אויף ביידע זייטען געניימט.

און לונגע האָט געקלאַפּט און געשטיערט דעם אייזען, געלאָזט הערען די בעקאַנטע קלאַנגען, דעם הוט געהייבען; נאָר ווי מאָרגע דאָס איז געווען: דאָס פּאָלק איז איהם נישט נאָכגעגאַנגען און דער אייזען איז קאַלט געווען! ער האָט נאָך קיינמאָל נישט אזוי פלייסיג געאַרבייט. ער האָט געוואוסט, אז ער האָט פיעל אין קאָן איינגעשטעלט, אז אויב ער וועט פערשפּיעלען וועט עס איהם טייער קאָסטען. עס איז כּמעט טראַגיש געווען צו זעהן ווי די דאָזיגע א מאָל בעריהמטע פערזענליכקייט קעמפּפט מיט די רעשטלעך פון זיין טאַלענט פאַר א צווייטע פערזענליכקייט, וואָס איז א מאָל בעריהמט געווען. ס׳האָט אויסגעזעהן, אז קיין זאַך האָט נישט געהאָלפען, לעפּאַרעלאָ האָט יעדען טאָג געבראַכט אַלערליי טרויעריגערע ידיעות וועגען דער שטימונג אין שטאָדט, און לונגעס

מונטערקייט איז ביסלעכווייז פערוואנדעלט געווארען אין א שטומען צארן. וואס איז דאס, מען האט זיך אין „גראנד" געוואגט צו לאכען פון איהם? צי דען מוז מען נישט אבשטעלען די רעאקציע אין איראפע?

און אלס צולעג צו דעם גאנצען טומעל, איז געקומען א מענש נאך מיט א נייער טרויעריגער בשורה. דער דאזיגער מענש פערנייגט זיך טיעף פאר'ן רעדאקטאר און זאגט, אז ער איז באנדעסען, ענדרע באנדעסען... יא, דער רעדאקטאר קען איהם. ער האט איהם געקענט אלס ראדיקאל און לינקען, אלס קאלעגע לויט איבערצייגונגען, וואס פיהלט צוזאמען מיט איהם אנ'אמת'ען שרעק פאר א רעכט מיניסטעריום.

באנדעסען פערנייגט זיך ווידער. דער העדר רעדאקטאר האט קיין טעות נישט געהאט אין איהם. און דאס פרעהט איהם. ער איז איינגענטליך טאקי געקומען, כדי אויסצודריקען זיין צושטימונג מיט לונגע'ס איצטיגער פאליטיק. איבריגענס האט ער נאך אנ'אנדער אנגעלעגענהייט, — נאר יא, קודם כל האט ער א נאטיץ וועגען א שריפה אויף דער בערנדט אנקער-גאס, צי קאן דאס א מאל דעם רעדאקטאר נישט צו ניץ קומען?

לונגע לייענט דורך דעם קליינעם ארטיקעל און בעמערקט גלייך, אז ער איז אינטערעסאנט. דאס איז געווען א פראכטפולער ארטיקעל, מיט לעבהאפטיגקייט, מיט דראמאטיזם; איינער א סטודענט איז שיער נישט פערברענט געווארען, ער איז ניצול געווארען נאר ווייל ער איז ארויסגעשפרונגען פון דריטען עטאזש. ער איז אין איין העמד ארויסגעשפרונגען, און אין די הענד האט ער זיינע עלטערנס פארטרעט געהאלטען. צי דען איז עס נישט שען געווען? און לונגע, וואס האט נישט געוואוסט, אז אין אט דער גאנצער לעבהאפטער נאטיץ איז קיין איין אמת ווארט נישט געווען, אויסער דער שריפה גופא, איז זעהר דאנקבאר געווען פאר דער דאזיגער טובה, וואס מען האט זיין צייטונג געטהון.

דאן איז באנדעסען צוגעטרעטען צו זיין הויפט-זאך. צו זיין גרעסטען בעדויערן האט ער זיך דערוואוסט וועגען א פערשווערונג געגען לונגע'ן, געגען איהם גרייט זיך א אנפאל, א בראַ-

שירע, וואָס דרוקט זיך שוין און וועט וואַהרשיינליך די טעג ער־
שיינען, באַנדערסאָנ׳ען האָט זיך זעהר געוואָלט דעם רעדאַקטאָר
די דאָזיגע ידיעה מיטטיילען. עס טהוט וועה דאָס הארץ צו זעהן,
ווי עפּעס אַ באַלוואַן וואַגט זיך צו בעוואַרפען מיט שמוץ איינעם
פון די שענסטע מענשען אין לאַנד; אויף אַזאַ זאַך איז פעהיג
נאָר אַ פּשוט׳ער רויבער.

לונגע האָט די דאָזיגע מיטטיילונג רוהיג אויסגעהערט. נו
איז וואָס איז דאָ עפּעס בעזונדערעס? צי דען בעפאַלט מען נישט
אויף איהם אַזוי אויך אַלע טאָג? נאָר אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער
אָנגעהויבען צו פערשטעהן, וואָס פאַר אַ סכנה עס איז, אויב די
בראָשורע געגען איהם וועט ערשיינען גראָד איצט, ווען עס
האַנדעלט זיך אום לעבען אָדער טויט פון זיין פּאָליטיק אין דער
מיניסטעריום־פראַגע. ער האָט געפרעגט, וואָס פאַר אַ אינהאַלט
די בראָשורע האָט, וואָס פאַר אַ אָנפאַלען דאָס זענען, דאָס איז
אַ פּאָליטישע בראָשורע?

כמעט יאָ. אַ שענדליכער פּאַמפלעט, באַנדערסען האָט איהם
געהאַלטען פאַר דאָפּעלט שענדליך, ווײַל נאַטירליך וועט ער גע־
דרוקט ווערען אַנאָנים.

און העררר באַנדערסען קען דעם אויטאָר?

צו׳ם גליק איז באַנדערסען אימשטאַנד צו ערקלערען, אַז
דער אויטאָר איז לעאָ גאַיברא, וואָס דיענט אין דער און דער
באַנק. אפשר געדענקט נאָך דער רעדאַקטאָר דעם מענשען, וואָס
איז איין מאָל אין ארבייטער־פעראיין אַרויסגעטרעטען געגען די
לינקע און האָט זיך צווישען די איבעריגע זאַכען, וואָס ער האָט
גערעדט, פערגלייכט מיט אַ בלאָנדזשענדען קאָמעט? דער דאָזיגער
מענש איז געווען גאַיברא.

יאָ, לונגע האָט איהם געדענקט; ער האָט נאָך דעמאָלט
געוואָלט אָבשפּאָטען פון איהם, חוזק מאַכען פון דעם אונפעהיגען
רעדנער, נאָר מאַדאַם דאַגני האָט זיך אָנגענומען פאַר איהם,
יענעם אָווענד האָט ער זיך געטראָפען מיט מאַדאַם דאַגני, און זי
האָט איהם געבעטען פאַר דעם דאָזיגען מענשען, יאָ, ער גע־
דענקט איהם: אַ שוואַרצער, ווי אַ נעגער, אַ בער. מיט אונגע־

לויטערטע איברים, א מענש, וואס לייענט נישט די „צייטונג‟, יא?

גאנץ ריכטיג! באנדערסען איז ערשטוינט, וואס פאר א גלענצ.נדען זכרון דער העדר רעדאקטאר האט.

לונגע בעקלערט זיך.

נאר די בראשורע בעריהרט זיין פערזענליכקייט? זי איז נישט בלויז א אנפאל אויף זיין פאליטיק?

די בראשורע בעריהרט זיין פערזענליכקייט אויך.

לונגע בעקלערט זיך ווייטער, זיין שטערן קנייטשט זיך, ווי שטענדיג ווען ער קלערט עפעס נישט אנגענעהמעס. אזוי ווייט האלט עס שוין, מען לאזט ארויס געגען איהם בראשורען, דעם רעדאקטאר לונגע בעשפאט מען אויף זיין אייגענער שפראך. נאר צי האט זיך אזא מין שווארצער בער בעקלערט וואס ער טהוט, איידער ער האט זיך געוואגט דערויף? וואס וועט זיין אויב ער וועט זיך א הויב טהון אין זיין איבערנאטירליכער גרויסקייט? גאט דו גרויסער, בעשיץ אלע קליינע ווערעמלעך, וואס ועלען אויף זיין וועג ליגען.

ער האט געפרעגט:

— דער דאזיגער מענש הייסט גאיבראָ?

— לעאָ גאיבראָ.

לונגע פערצייכענט דעם נאמען אויף א פאפיער. דאן ווארפט ער א בליק אויף באנדערסענען. אזוי פיעל טרייששאפט, אזא איי־דעלקייט פון א מענשען, וואס ער האט קיינמאל נישט קיין גע־לעגענהייט געהאט איהם עפעס א טובה צו טהון! לונגע האט נישט געקאנט בלייבען גלייכגילטיג, ער איז געווען געריהרט, זיין יונג הארץ האט א צאפעל געטהון, און ער האט געפרעגט, צי קאן ער נישט פון זיין זייט דעם העררן באנדערסען עפעס א טובה טהון. עס וועט פאר איהם א פערגניגען זיין, אויב ער וועט איהם א מאל קאנען שטיצען ביי א געלעגענהייט.

באנדערסען פערנייגט זיך מיט שמחה און בעט א ערלויבניש צו קומען נאך א מאל, אויב עס וועט נויטיג זיין. ער האט בדעה גאר אין גיכען זיינע ליעדער אנצושרייבען, זיינע שטימונ־

גען, איצט איז ער זיכער געווען, אז עס וועט איהם געלינגען זיי אבצודרוקען.

— יא, קומט אריין, קומט אריין אנ'אנדערש מאל. איך דאנק אייך אז פאר די נאטיץ אז פאר די מיטטיילונג. — און פלוצלונג האט ער זיך דערמאהנט די ווערטער, וואס זיין עקסעלענץ דער פרעמיער-מיניסטער האט איהם געזאגט בשעת ער האט זיך געזעגענט מיט איהם, און לונגע האט צוגעגעבען געהיימניספיל און מאיעסטעטיש: — עס קאן זיין, אז איהר האט היינט א טובה געטהון נישט נאר מיר אליין.

איצט איז באנדעסענען נאר געבליבען צו בעטען, אז מען זאל איהם נישט אויסגעבען. ווי די זאך וועט ערשט זיין, וויל ער נישט זיין אריינגעמישט אין דעם אלעם, וואס וועט געשעהן: ער האפט אונבעוואוסט צו בלייבען.

געוויס, געוויס, די „צייטונג" וועט וויסען ווי פארזיכטיג צו זיין. נאר ליתר בטחון פרעגט לונגע פלוצלונג, ווי איז עס פון דעסטוועגען באנדעסענ'ען געלונגען זיך צו דערוויסען דאס דאזיגע געהיימניס?

און באנדעסען ענטפערט: צופעליג, א דאנק א גליקליכען צופאל. נאר דאס איז אונבעדינגט אלץ ריכטיג, ער גיעט זיין ערענווארט, אז אלץ, וואס ער האט דערצעהלט, איז ריכטיג.

דאן איז באנדעסען אוועק...

אהא, מען סוד'עט זיך, מען מאכט פערשווערונגען! אט ווילען מיר זעהן, וואס דערפון וועט ארויסקומען! לונגע האט נאך א מאל א קוק געטהון אויף גאיבראס נאמען און דעם פאפיער אין טיש-קעסטעל בעהאלטען. עס שאדט נישט צו וויסען מיט וועמען מען האט צו טהון; דאס קאן אמאל נוצען ברענגען, דאס פובליקום וועט אלענפאלס ענטציקט זיין, ווי גוט אינפארמירט די „צייטונג" איז. אהא, מען וויל זיך צוחאפען צו איהם, מען וויל איהם בעזייטיגען; די מיאוסע ווערעם ווילען נישט אין א זייט אבטרעטען, זיי זעצען זיך פאר איהם אויף די הינטערשטע לאפעס און וואיען! נייז, זיין פעהלער בעשטעהט נאר אין דעם, וואס ער איז צו ווייך געוועזן, צו לאנג אלץ געדולדיג פערטראגען. א מענש מיט דער

שארפסטער פעדער אין לאנד בעדארף נישט אלץ פערטראגען. שפעטער וועט דאס אלץ אנדערש ווערען!

אט זיצט ער דער דאזיגער אילען דארט אין יענעם צימער און מאכט קאליע טינט אהן א שום נוצען; לונגע האט איהם נאך אויף דער שטעלע געהאלטען בלויז אויס רחמנות. איצט מוז מען איהם אבזאגען. ווארום צו וואס, צו׳ם טייוועל, זאל ער האלטען דעם דאזיגען מענשען, אויב אפילו זיין געלע שוועסטער האט זיך אויפ׳ן גאס בעמיהט איהם אויסצומיידען? און צי דען האט די „ציישונג" צוליעב זיינע ארטיקלען וועגען דער אוניאן קיין אבא־נענטען נישט פערלארען? איצט האט מען איהם אראבגעזעצט צו ארבייטען פאר דעם קלענסטען האנאראר פון דער שורה, און א העלפט פון זיינע אידיאטישע נאטיצען וועגען מארק, וועגען די באזארען זענען כלל נישט געדרוקט געווארען. נאר דער דאזיגער מענש האט גארנישט פערשטאנען, ער האט זיך נישט אויפגע־הויבען און נישט אוועק אינגאנצען, פערקעהרט, ער האט נאך מעהר אנגעשטרענגט די כחות, אבי חאטש עפעס צו פערדינען, וייטער געזעסען און אלץ מאגערער און מאגערער געווארען. ער, לונגע, איז צו גוט געווען, שפעטער מוז דאס אלץ אנדערש ווערען.

און ער האט זיך ווידער גענומען צו זיין ארבייט וועגען אומבייטען דאס מיניסטעריום. ער איז גראד געווען אין דער ריכ־טיגער שטימונג, אז ער זאל נישט מורא האבען צו בענוצען צו שטארקע קוילען, און ער האט אין איניגע אויגענבליקען אנגע־שריבען אזעלכע דריי שטארקע, פערניכטענדיגע נאטיצען, ווי ער האט נאך פאר דער גאנצער צייט פון דער דאזיגער פאלעטיק ביז איצט נישט אנגעשריבען. דערמיט האט זיך די זאך געזאלט פערענדיגען.

אין אווענד, איידער לונגע איז פון רעדאקציע אוועק, האט ער זיך שוין מעהר נישט געקאנט איינהאלטען, ער האט צוגערופען צו זיך זיין סעקרעטאר און געזאגט:

— די טעג וועט ערשיינען א בראשורע געגען מיר. איך וויל, אז וועגען דער בראשורע זאל געדרוקט ווערען אזא רעצענ־

זיִיֶע, ווי זי וואָלט גאָר נישט געגעִן מיר געווען אָנגעשריבען.

דער סעקרעטאַר קאָן אַזאַ בעפֿוהל נישט פֿערשטעהן. דער רעדאַקטאָר וועט דאָך דער ערשטער די בראָשורע אין די הענד בעקומען, די גאַנצע פּאָסט ווערט דאָך אין זיין צימער צוגעשטעלט.

— מען מוז זיין העכער פֿון אַזעלכע זאַכען, — האָט דער רעדאַקטאָר ווייטער געזאָגט, — מען מוז אַרויסווייזען איידעלקייט.

נאָר כּדי צו ערקלערען, פֿאַרוואָס ער האָט שוין איצט געקלערט וועגען דער בראָשורע, וואָס איז נאָך אפילו נישט ערשינען, האָט ער צוגעגעבען:

— איך האָב מורא געהאַט, איהר זאָלט אַ מאָל נישט אָבדרוקען אַ שלעכטע רעצענזיע, ווען איך וועל נישט זיין; עס קאָן זיין, איך זאָל זיך אויף עטליכע טעג איבערפֿאָהרען אַ היים, אין דאָרף.

יאָ, איצט האָט שוין דער סעקרעטאַר פֿערשטאַנען דעם בעפֿיהל.

נאָר לונגע האָט גאָר נישט געקלערט אין דאָרף צו פֿאָהרען און איז טאַקי נישט געפֿאָהרען.

XIV

אין די קאָרידאָרען און קאַבינעטען פֿון סטאָרטינג זענען אַרומגעגאַנגען די דעפּוטאַטען, אַלע צוזאַמען—די רעכטע און די לינקע—בעשעפֿטיגט מיט יענער גרויסער געשעהעניש, וואָס איז איצט פֿאָרגעשטאַנען. אויף אַלעמענס געזיכטער איז געווען אָנגעשריבען אַ טיעפֿע ערנסטקייט. די רעדאַקטאָרען, די קאָרעספּאָנדענטען, שלוחים, פֿאָרנעהמע געסט, דעפּוטאַטען האָבען זיך אויסגעמישט אין איין מאַסע, זיך געסוד'עט אין די ווינקלעך, געשאָקעלט די קעפּ, פֿערטהיידיגט זייערע מיינונגען און נישט געוואוסט, וואָס צו טהון. לונגע האָט געכאַפּט אַ מאָל איינעם, אַ מאָל אַ צווייטען פֿון די צווייפֿלענדיגע, איהם געשטאַרקט, אויפֿגעמונטערט און זיך געריבען אויף אַ נצחון פֿון זיינע אָנהענגער.

דער רעדאקטאר פון „נארוועגער" איז אויך ארומגעגאנגען א מאל מיט איינעם, א מאל מיט א צווייטען. ער איז געווען אויפגערעגט, נאר בלאס; צוליעב דער פייערליכקייט פון מאמענט האט ער כמעט גארנישט גערעדט און אונגעדולדיג די מינוטען געצעהלט. איצט האט אין זאל דאסווארט בעקומען וועטלע וועטלעסען, קיינער האט איהם נישט געהערט, ער האט גערעדט וועגען אסיגנירען געלד פאר א נייען לייכט-טהורם אויפ'ן ברעג פון ים. נאר אלע האבען געוואוסט, אז ווען וועטלע וועטלעסען וועט ענדיגען, וועט געשטעלט ווערען די אינטערפעלאציע, די רעכטע וועלען א אנפראגע מאכען. דער רעדאקטאר פון „נארוועגער" האט וועניגער ווי ווער נישט איז געוואלט זעהן, ווי דאס דאזיגע א מאל געליעבטע מיניסטעריום וועט אזא שענדליכע מפלה בעקומען; נאר אויב די רעכטע וועלען זיין פלאץ פערנעהמען, וועט עס זיין נאר על פי יושר. דאס קאן מען נישט און דאס דארף מען נישט אבלייקענען. די רעגיערונג האט זיך גאנצע יאהרען אויפגעפיהרט געגען די וואינשען פון די לינקע, זי האט געפיהרט א רעאקציאנערע פאליטיק אין די קירכען-פראגען, זי האט נישט ערפילט איהרע צוזאגען, זיך אויסגעלאכט פון יושר און ערליכקייט, — זי מוז פאלען.

לונגע האט ביסלעכווייז אנגעהויבען די האפנונג צו פערליערען. ביי'ם סאמע סוף האט ער פערפיהרט א געשפרעך מיט'ן פאבריקאנט בערגעלאנד, נאר דעם דאזיגען ערליכען מענשען האט ער אויף א האר נישט געקאנט פון זיין פאזיציע אראבשטויסען. ער האט געקוועטשט מיט די אקסלען, נאר ער האט זיך שוין נישט געפיהלט אזוי זיכער. פערקעהרט, ער איז מיער געווארען. איהם האט דאס אלץ דערעסען און ער האט זיך שלעכט געפיהלט אין דער דאזיגער מאסע פון אומעטיגע ערנסטע מענשען, וואס האבען זיך בעצויגען צו דער זאך מיט א שרעקליכער פייערליכקייט. לונגע האט נישט אויסגעהאלטען, זיין יונגעלשע נאטור האט נישט געקאנט פערטראגען די דאזיגע זארגען וועגען לאנד, ער האט שוין מעהר נישט געקאנט זיך אבגעבען מיט טרויעריגע געדאנקען. און דעם ערשטען מענשען, וואס ער האט בעגעגענט

האט ער עפעס א קליינעם שפאס געזאגט וועגען דעם רעדנער וויטשעלעסען.

און ווען דער רעדאקטאר פון „נארוועגער" איז גראד פער־בייגעגאנגען, איינגעהויקערט, איינגעבויגען אונטער דער לאסט פון טיעפען שמערץ, איז לונגע נישט אימשטאנד געווען צו בלייבען ערנסט. ער האט אנגעוויזען אויפ'ן רעדאקטאר און געזאגט:

— טהוט נאר א קוק אויף דאס דאזיגע גאטס לעמעלע, וואס טראגט אויף זיך די לאסט פון דער גאנצער וועלט.

ניין, עס איז אוממעגליך געווען אין דער דאזיגער ענגשאפט צו בלייבען! לונגע דאט אויפ'ן זייגער א קוק געטהון: ער האט היינט אווענד זיך געדארפט טרעפען מיט מאדאם דאגני, זיי האבען זיך ענדליך היינט בעשלאסען צוזאמען אין טעאטער צו געהן; די צייט רוקט זיך, ער האט נישט געוואלט צו שפעט קומען, ווי דעמאלט; דער סוף פון היינטיגען קאמפף איז צווייפעלהאפט, נאר צי דען וועט ער קלערער ווערען, אויב ער וועט דא בלייבען? דאס קאן נאך דויערן א גאנצע האלבע שעה. אמת, וועטלעסען האט שוין זיין רעדע געענדיגט און די דעפוטאטען האבען זיך א שאט געמיהון אין זאל אריין, די שטימען אבצוגעבען; נאר לונגע האט שוין ווייטער בשום אופן נישט געקאנט בלייבען, ווייל ווי קאן ער דאך דא גארנישט אויפטהון.

און לונגע איז אוועק אין טעאטער.

און אינוועניג אין זאל פון סטארטינג, איז די אבשטימונג פארגעקומען אונגעהויער פאמעלעך. אזוי ווי אלע וואלטען מורא געהאט צו ענדיגען דאס שנעלער און פלוצלונג צו שטעהן פאר עפעס נייעם.

עס איז געווארען א קליינע פויזע.

די גאלערעע איז געווען אנגעשטאפט מיט מענשען. לעא גאיבראַ האט זיך א פלאץ געפונען אין דער אמאליגער זשורנאליסטען־לאזשע, ער איז געזעסען און במעט נישט געעטעמט. אלע מענשען אויף דער גאלערעע האבען געוואוסט, וואס עס דארף איצט געשעהן, און זענען געזעסען אונרוהיג.

אט שטעהט אויף דער אנפיהרער פון די רעכטע.

— הערר פארו צונדער!

די דעפוטאטען פערזאמלען זיך ארום איהם, בילדען א קרייז ארום דעם רעדנער, שטעהען פאר איהם, קוקען איהם אין פנים אריין, די אנפראגע איז געוועזן קורץ און בינדיג, א פראגע, א אונטערגעשטריכענע פראגע, א פאדערונג צו געבען א ענטפער. און ווען דער אנפיהרער פון די רעכטע האט זיך געזעצט, האט דער אלטער פארזיצענדער געקוקט א מאל אויף דעם, א מאל אויף יענעם, גאר אויסגעפייניגט דורך זיין וואונש זיך איף ביידע זייטען צו נייגען. ענדליך האט ער די אינטערפעלאציע איבערגעשיקט ווייטער, לויט איהר ריכטיגען ארדעם, צו'ם פרעמיער-מיניסטער אליין, וואס איז אויף זיין פלאץ געזעסען און דורכגעקוקט עפעס פאפירען, ווי עס וואלט גאר קיין אנפראגע נישט געמאכט געווארען.

זיין עקסעלענץ האט איין אייגענבליק געשוויגען. צי האט ער איצט געווארט אויף יענע שטיצע, וואס לונגע האט זיך ווי עס איז בעמיהט צו שאפען? פארוואס איז קיינער אויף זיין זייט נישט געוועזן, קיין איין מענש? אמאליגע צייטען האט דאך קיינער נישט געקאנט אזוי ווי ער די הערצער ציטערנדיג צו מאכען, צו צווינגען די אויגען אויפצובליצען אין דעם דאזיגען זאל. איצט איז אלץ שטיל געוועזן; נאר הינטער זיך אין גרויסען זאל האט ער געהערט ווי די דעפוטאטען עטעמען.

זיין עקסעלענץ איז אויפגעשטאנען און געזאגט עטליכע ווערטער. צי וועט א מאל נישט מעגליך זיין אויסצומיידען דעם דאזיגען שטורם מיט א קליינעם פארלאמענטארישען שפיצעל? ער האט געפרובט זאגען א פאר ווערטער וועגען זיין לאנגען ארבייטס-פולען לעבען, ערקלערט, אז אויב דאס לאנד בעדארף שוין נישט מעהר זיין דיענסט, אזוי וועט ער שוין אליין וויסען, ווי צו געפינען אויף דער עלטער א ערי מקלט און א אברוה און וועט נישט דארפען אנקומען צו די עצות פון די רעכטע. ווען ער האט זיך געזעצט האט זיך ארויסגעוויזען, אז ער האט געזאגט פיעל ווערטער, נאר גארנישט געענטפערט. זיין געשיקטהייט איז זעהר גרוים געוועזן.

נאר דער אנפיהרער פון די רעכטע האט איהם נישט געלאזט ארויסדרעהען זיך. יא אדער ניין. א ענטפער, א בעשטימטען ענטפער.

און ווידער וואַרט זיין עקסעלענץ איין אויגענבליק. איף וואס האט ער געוואַרט, ווי באַלד אז קיינער פון די משרתים האט זיך נישט געוואגט דער ערשטער צו זאגען א שאַרף וואָרט איהם צו פערטיידיגען. קיינער הויבט זיך נישט אויף, קיינער געהט נישט צו צו איהם.

דאַן מאַכט זיין עקסעלענץ א סוף צו דעם פיינליכען צושטאַנד.

מארגען וועט דאס מיניסטעריום זיך אנגעבען אין דימיסיע. איבריגענס איז זיין מאַיעסטעט דער קעניג שוין פאַרויס געווען צובערייטעט דערצו.

און זיין עקסעלענץ פערמאַכט זיין פארטפעל, נעהמט איהם אונטער'ן ארעם און פערלאזט דעם זאל, קאלט, רוהיג, אזוי ווי עס וואלט גאר קיין אנפראגע נישט געווען. זיינע ראַטען געהען איהם נאך פארוויי.

דאס מיניסטעריום איז געווען אראבגעזעצט.

גאיבראַ האט זיך בעמיהט פון זיין לאזשע ארויסצוגעהן, און ענדליך איז ער קוים מיט מיה צו'ם אויסגאַנג צוגעקומען. אזוי הייסט עס, דאס מיניסטעריום איז געפאַלען, לונגע'ס קאמבינאציעס האבען עס נישט געקאנט רעטען. מיט וואס פאַר א נייער פראַגע וועט איצט לונגע צו זיך אויפמערקזאמקייט צוציהען?

גאיבראַ איז נאר וואס אין שטאָדט געווען און זיין בראשירע פאַנאַנדערגעשיקט. זי איז נישט ערשיענען צו דער צייט, אז זי זאָל קאָנען מיטווירקען ביי'ם אראבזעצען דאס מיניסטעריום, און דאס איז גאר נישט נויטיג געווען, ווייל די איבערציינגטע לינקע האבען דאך מנצח געווען, די רעקלאמען-פאליטיק פון דער „צייטונג" האט א מפלה געהאַט.

און גאיבראַ האט זיך אין הארצען געפרעהט, די לינקע זענען באך איפ'ן ריכטיגען וועג געווען.

ער האט קיין חרטה נישט געהאט איף קיין איין וואָרט

פון זיין בראשורע, אפילו איצט וואלט ער אויך קיין איין זאץ נישט אומגעביטען. ער האט פארגעשטעלט לונגען אלס א פערפאלענעם מענשען, אלס טאלאנטפולען גייסטיגען באנקראט, וואס איז נאך אין די בעסטע יאהרען זיינע פערדארבין געווען און איצט האט ער זיך אראבגעלאזט ביז צו זיין א משרת ביי דער שטאדט, ביים גאסען־פובליקום. וואס האט די שטאדט געזאגט? די גאנצע שטאדט האט זיך נעכטען פעראייניגט אין איין געלעכטער צוליעב די ערניעדריגענדיגע מיינונג, וואס די רעכטע האבען ארויסגעזאגט וועגען דעם פארזיצענדען פון פארלאמענט; די וואך איז די הויפט־טעמא פון די שמועסען אין שטאדט געווען די נייעס פון דער „ציימונג" וועגען דעם אנפאל אין סאנדוויקען; עס איז אינטערעסאנט צו וויסען, צי אנדערע מענשען אין שטאדט האבען אויך אזוי פיעל פערגניגען פון די ארטיקלען פון דער „אווענד־פאסט", ווי די „אווענד־פאסט" אליין.

קוים פאסירט זיך נאך עפעס, אזוי קומט שוין לונגע צו לויפען, פערנייגט זיך, פרעגט זיך די הויך־געאכטעטע שטאדט וועגען איהר הויך־געאכטעטער מיינונג. און אז ער דערוויסט זיך, פערנייגט ער זיך ווידער.

נו, געגען דעם האט מען נאך אייגענטליך קיינע טענות נישט געקאנט האבען.

נאר בעמערקט אט וואס: דער דאזיגער מענש אהן איבערציינגונגען, אהן אויסגעהאלטענהייט, רעגיערט איבער מענשען און זאכען בלויז דורך זיין פעהיגקייט זיך צוצוהערען צו דער מיינונג פון שטאדט. זיין פערזענליכע לייכטזיניגקייט האט פערקלענערט דעם ווערט פון עפענטליכע וכוחים, אריינגעבראכט א גלייכגילטיגקייט איבעראל, וואו מען זאל זיך נאר א קעהר טהון, און אבגעשוואכט דאס געפיהל פון פעראנטווארטליכקייט ביי מענשען. פון וועג אראב, לונגע וויל דורכגעהן, לונגע וויל איבערראשען דאס פובליקום מיט א נייער אינטערעסאנטער זאך! ער ווייזט זיך ארויס פון א אונבעקאנטער זייט, ער ערשטוינט, ער דרעהט איבער פערקעהרט אלץ, וואס איז פעסט און בעשטענדיג, אפילו צו זיין אייגענער מיינונג בעציהט ער זיך אהן דער מינדעסטער אכטונג,

ער לאכט זיך אויס פון איהר לייבט און פריי, צעשטערט זי מיט א שפאסעל און לאזט זי דאן פערגעסען ווערען.

פאר אזא מענשען איז די מאראלישע בעשטענדיגקייט אין די מיינונגען נאר א שענע און אנגענעהמע מעלה, ווי א מין הויז־ציערונג, פאליטישע טרייהייט און אמת'דיגקייט איז נאר א פראזע, א ווארט, און ער פיהרט זיך אין דער הינזיכט אויף אזוי ווי עס פאסט פאר איהם. מיט זיינע אונגעריכטע שפיצלעך מאכט ער די עהרליכע ארבייט פון די לינקע פאר צווייפעלהאפט, פערליערט יעדע אנשטענדיגקייט, ניעט דער פרעסע פון שווערע פאלשע פארשטעלונגען וועגען דער מיינונג פון נארוועגישען פאלק און רוקט אונז אב אויף גאנצע יאהרען צוריק אין די אונטערהאנדלונגען מיט די שוועדען וועגען אונזערע רעכטע.

ער וויל נישט פערניכטען די לינקע. ער וויל פשוט זיין אייגענע, אייגענארטיגע מעלאדיע אין קאנצערט שפיעלען, כדי מען זאל זיין ציימונג לייענען; ער וויל זיין אייגענע ראלע האבען, ער וויל, מען זאל רעדען פון איהם. א ניין, ער וויל כלל נישט די לינקע פערניכטען, דאס וואלט צו גראב געווען, ער נעהמט אב פון איהר איהר אינערליכען אינהאלט, איהר גאנצע בעדייטונג און דאן לאזט ער זי לעבען. אויב ער איז דריי מאנאטען געווען א וואוילער ליבעראל, אזוי וועט ער אויפ'ן פיערטען אויסקלערען א מיטעל צו איבערראשען דאס פובליקום און וועט ארויסלאזען א נומער, וואס אין איהם וועט ער גענצליך פערדרעהען דעם שטאנד־פונקט פון די לינקע און וועט די רעכטע פערשאפען פערגניגען דורך האלב־בעהאלטענע הנחות.

אזוי ארום וויל זיך לונגע אריינקריעגען צו די רעכטע. ער וויל האבען אבאנענטען צווישען די רעכטע, ער וויל צוציהען די אויפמערקזאמקייט פון די רעכטע. און די רעכטע ווייזען איהם נישט די טהיר. די רעכטע — העפליכע לייט — ווארפען איהם נישט ארויס. צי קאן ער זיי פעראינטערעסירען? לא'מיר זאגען, אז ער איז ווירקליך אינטערעסאנט, ער מאכט זיי זאגאר הנחות, און רעכטע, וואס וואקלען זיך, די אונבעוואוסטזיניגע מיטגליעדער פון דער פארטיי, לאזען זיך נייגעריג דעם קאפ פערדרעהען

פון דעם דאזיגען מענשען מיט הנחות.

אומעטום קריעכט לונגע אריין מיט זיין בלומרשטער עהר־ליבקייט, די „צייטונג" שטעהט אויף א ריכטיגען שטאנדפונקט אין דער פראגע וועגען זעלבסטמארדען און מאראלישע פערברעכען, די „צייטונג" לאזט נישט פערשידענע קארטענווארפערקעס און אגענטען אריינזינקען אין זינד, זי ענטדעקט זייערע מעשים אפען און אהן א שום מיין, מיט קאלטער אונפארטייליכקייט, וועקט פעראכטונג צו זיי אין אנדערע מענשען און דאדורך רייניגט זי אב די געזעלשאפט פון פערברעכען און אויסוואורפען.

נאר עפעס האט דאך געמוזט זיין אין דעם דאזיגען מענשען, וואס האט זיך בעשאפען אזא שטארקען נאמען אלס רעדאקטאר? דאס איז געווען דאס, וואס ער איז א לאנגע צייט געווען א טאלענטפולער זשורנאליסט אין א לאנד, וואס איז אזוי ארעם אין טאלענטפולע זשורנאליסטען. אין זיין צייט האט ער ענטוויקעלט א שטארקע אגיטאציאנס־ארבייט. ער האט געשאסען מיט זיינע שארפע ווערטלעך מיט א יונגער היציגקייט, די שאסען האבען זיך געהערט, די שאסען האבען געבילדעט א ווידער־קול אין דער הויך, צווישען די בערג, און אונטען צווישען די טהאלען, די שאסען זענען דרייסט געווען, קיינער האט זיי נישט געקאנט נאכאהמען. הויכע און נידעריגע, גרויסע און קליינע, אלע האבען געמוזט דיענען אלס ציעל פאר זיינע פיילען, נאר די סאמע הויכע פערזענליכקייטען, די גרעסטע פאעטען, די גרעסטע קאמפאזיטארען, די גרעסטע כפארט־לייט, די דאזיגע פאפולערע העלדען פון אלע סארטען, וואס די מיינונג פון שטאדט האט זיי געשיצט, נאר זיי האבען אויסגעמיידט לונגע'ס שפיציגע ווערטלעך. נאר דערפאר האט ער זיין פאזיציע בעפעסטיגט: ער איז בעפאלען אהן רחמנות. ער האט געשאסען, ער האט צו'ם שאנד־זייל ארויסגעשטעלט — יא, נאר ער האט געשוינט די יעניגע, וואס האבען פערדיענט געשוינט צו ווערען.

און קיינעם איז, דוכט זיך, גאר נישט איינגעפאלען, אז נאר אין א לאנד, וואו די זשורנאליסטיק איז אזוי נישט ענטוויקעלט ווי אין נארוועגען, האט דער דאזיגער מענש געקאנט א ראלע

שפיעלען. אין א גרויס לאנד וואלט ער געזעסען אין א רעדאקציע פון א קליין בלעטעל און וואלט ארויסגעשניטען נאטיצען פון אנדערע צייטונגען. אין אפגאניסטאן וואלט ער געקאנט דערגרייכען צו דער לאגע פון א דארפישען כישוף-מאכער און וואלט געמאכט פאקוסען אויפ'ן זאמד.

נאר איצט מוזען די לינקע פארזיכטיג זיין מיט דעם דאזיגען מענשען. כל זמן די לינקע זענען א צעווארפענע פארטיי און זענען בעשעפטיגט מיט די וכוחים וועגען דער אוניאן, וועט לונגע דריי מאנאטען זיין א לינקער און דעם פירטען כמעט א רעכטער; אויב אבער, פערקעהרט, די לינקע וועלען זיך אין איין שיינעם טאג פעראייניגען, וועט לונגע ווידער געהערען צו דער סאמע גרעסטער פארטיי פאלשטענדיג און אונבעדינגט. נאר מיט אזעלכע קעמפפער דארף זיך די עהרליכע און אידעאלע אידעע פון די לינקע נישט בענוצען. לונגע האט זיך ארויסגעוויזען פאר א צו גרויסען שפעקולאנט, פון איהם קאן מען זיך אלץ ריכטען. ער איז אימשטאנד צו טהון אלץ, וואס איהר ווילט נאר. אין אונזערע עפענטליכע דיסקוסיעס האט ער די ערנסטקייט געמאכט פאר אונגוטיג און בעשאפען א שענדליכע לייכטזיניגקייט אין בעציהונג צו מענשען און זאכען, א לייכטזיניגקייט, וואס ביז איצט האט מען קיין גלייבען צו איהר נישט געזעהן אין פאטערלאנד. צו איהם מוז מען זיך בעציהען ווי צו יענעם שיסער, וואס איז פון שלאכטפעלד אנטלאפען און האט אלע פרויען אין לאנד ערשטוינט מיט די פיעל בלוט, וואס איז אויף זיינע מלבושים געווען. און אז די פרויען האבען געפרעגט, ווי האלט עס דארט, האט ער געענטפערט: „ווי ס'האלט? איך האב דערשאסען צעהן טויזענד און מעהר האב איך שוין נישט געקאנט, אלץ האט זיך מיר שוין אנגעהויבען אויסצוווייזען רויט, נאר איך וועל ווידער געהן אהין, איך שווער ביי גאט, איך וועל געהן.. ווי נאר די לאגע וועט דארט אביסעל בעסער ווערען”.

אט דאס איז געווען דער אינהאלט פון גאיבראס בראשורע.

איבריגענס האט זי געהאט אין זיך פיעל זאכען פון א מעהר פערזענליכען חאראקטער, סודות, וואס גאיברא האט זיך דער-

וואוסט פֿון מענשען, וואָס זענען זעהר נאָהנט געוועזען צו לונגע'ן, פֿון לעפּאָרעלאָ'ן, וועגען די ליעבעס-בעציהונגען פֿון רעדאַקטאָר אין שטאָדט און אויסער דער שטאָדט. אין אַלגעמיינעם האָט ער געשילדערט לונגען מיט היץ, מיט אַ הייסען שפּאָט. דער דאָזיגער גרויסער מענש, וואָס איז אין זיין רעדאַקציע געזעסען און אַרויס-געגעבען זיינע מיינונגען וועגען אַלץ און אַלעמען, איז געוועזען אַ גאַסען-יונגעל, וואָס האָט קוים אַ ריינע נאָז געהאַט. אין סוף פֿון זיין באַדשורע האָט גאַיבראָ ערקלערט, אַז דער צוועק פֿון דעם דאָזיגען זשורנאַל איז אַראָבצורייסען די מאַסקע פֿון לונגעס זשורנאַ-ליסטישער לייכטזיניגקייט און אַרויסצושטעלען צום שאַנד-זייל זיין שענדליכע פּאָליטיק. די לינקע פּאַרטיי איז איצט נישט גע-שטאַנען אַזוי פֿעסט, אַז זי זאָל זיך נישט שטאַרק נויטיגען אין טרייהשאַפֿט און מאָראַלישער איידעלקייט פֿון איהרע אָנהענגער, דאָס האָט איהר ציעל געפֿאָדערט און דאָס אויך פֿערדיענט...

דעם קאָפּ אַראָבגעלאָזט איז גאַיבראָ אַהיים געגאַנגען. אין אַ וואָך אַרום קומט אָן דער טערמין פֿון זיין לעצטער ראַטע אין באַנק. ער איז נישט אימשטאַנד צו בעצאָהלען, אויב קיין נס וועט נישט געשעהן; עס איז קיין אויסגאַנג נישט געוועזען. מאַראַם אילען האָט צוויי מאָל מיט איהם וועגען איהר חוב גערעדט, פֿרעדריק פֿערדיענט שוין איצט כמעט גאָרנישט אין דער „ציי-טונג", דעם לעצטען מאָנאַט האָט ער בעצאָהלט לויט רעכנונג פֿאַר ברויט, — נאָר מעהר האָט ער נישט געקאָנט צוהעלפֿען. און מאַדאַם אילען איז אפילו נישט אימשטאַנד געוועזען זיך אָבצוזאָגען פֿון די דירה-געלד, וואָס גאַיבראָ האָט איהר יעדען מאָנאַט געגע-בען; געווים, זי איז גאַיבראָ'ן שולדיג די הונדערט פֿונפֿציג קראָנען, נאָר וואָס קאָן זי טהון, אַז פֿאַר איהר איז אַ שלעכטע צייט אָנ-געקומען?

די גוטע פֿרוי אילען איז ווירקליך ווערט געוועזען בעדויערט צו ווערען, און ווען גאַיבראָ האָט איהר פֿאַר'ן צימער בעצאָהלט, האָט זי נישט געקאָנט נישט נעהמען דאָס געלד. עס וועט נאָך אַ מאָל אַ בעסערע צייט קומען; אין ערגסטען פֿאַל קאָן פֿרעדריק אַוועקפֿאָהרען אין אַמעריקע. אַזוי פֿיעל גוטע מענשען זענען

דאָך אהין געפֿאָהרען.

נאָר דאָס אלץ האָט גאַבראַ'ן גאנץ וועניג געהאָלפֿען. ער האָט געמוזט אריינגעהן צו'ם דירעקטאָר פֿון באַנק אליין, איהם דערצעהלען זיין נויט און בעטען, מען זאָל איהם אָבוואַרטען נאָר נאָך דעם מאָנאַט. ער האָט נישט געוואָלט אלץ ערקלערען, נישט געוואָלט זיך אויסגעבען, נאָר בעטען אַ פּראָלאָנגירונג, איף איין מאָנאַט נאָר, כּדי צו געפֿינען עפּעס אַ מיטעל. ווי פּיינליך דאָס איז געוועזען, ער האָט אַזוי פּינקטליך אויסגעצאָהלט זיינע אלע ראַטען אין דעם בעשטימטען טאָג, און איצט, גראָד ביי דער לעצטער ראַטע, איז ער געבליבען הילפֿלאָז? נאָך אַ גאַנצען מאָנאַט שרעק; ווער ווייס, אפשר גראָד אין דעם מאָנאַט וועט אלץ ענטדעקט ווערען.

גאַבראַ איז צוגעקומען אהיים פֿריהער ווי ער האָט דאָס אליין בעמערקט. ער עפֿענט די איינגאַנגס-טהיר און בעגעגענט זיך מיט שאַרלאָטע'ן, וואָס געהט אַרויס פֿון צימער מיט אַ שיסעל אין די הענד. ער האָט שוין נישט גערעדט מיט איהר עטליכע וואָכען, זי איז אויך געוועזען אַזוי שווייגענדיג און שטיל. גאַבראַ האָט בעמערקט, אַז ענדרע באַנדעסען האָט שוין אַנגאַנצען איפּ-געהערט צו קומען צו די אילענס, און ער האָט נישט געקאָנט פֿערשטעהן, וואָס דאָ טהוט זיך.

ער בעגריסט, שאַרלאָטע ענטפֿערט. גלייכצייטיג דאַנקט זי איהם פֿאַר די בראָשורע, וואָס גאַבראַ האָט נעכטען זיי אין וואָה-נונג אריינגעשיקט, זי האָט זי מיט פֿיעל אינטערעס איבערגע-לייענט. נאָר פֿרעדריק האָט געשאָקעלט דעם קאָפּ, ווען ער האָט די בראָשורע דערזעהן, און איז זאָגאַר אין כּעס געוואָרען.

דאַן געהט זי אַוועק מיט דער שיסעל אין קיך אריין, און גאַבראַ צו זיך אין צימער. ער זיצט זיך אין שאָקעל-שטוהל און פֿערזשמורעט האַלב די איגען... ווי בלאַס און בלוי זי איז גע-וואָרען, די קליינע רויטע פֿלעקען אויף איהר געזיכט צייכנען זיך שאַרפֿער אויס, די ליפּען האָבען קוים בעמערקבאַר געציטערט.

ניין, עס לוינט זיך נאָר צו דערמאָהנען די ערשטע צייט וואָס ער האָט אין דעם דאָזיגען הויז פֿערבראַכט, ווי זי האָט דאַן

געלאַכט און געשײַנט! איצט איז אפילו איהר שטימע שטילער געוואָרען און זי האָט אויסגעמיידט מענשען אין די אויגען צו קוקען, און דאך האָבען פלײטענ־קלאַנגען אַננעהויבען צו שפּיעלען אין איהם, ווען ער איז צוגעגאַנגען צו איהר, און דאָס איז טראָץ איהר אָבגע־לאָזענהײט, — זי האָט אפילו איהרע האָר נישט פערפלאָכטען.

פלוצלונג קלאַפּט עמיץ צו איהם, ער שרייט:

— אַרײַן!

דאָס איז ווידער געווען שאַרלאָטע. זי האָט זיך אַרומגע־וואַשען, זיך אויסגעפּוצט, ווי אין אַמאָליגע צײַטען, איהרע הענד זײַנען געווען פײַנע און ווײַסע.

ענטשולדיגט, זי האָט נישט געשטערט? זי האָט נאָר גע־וואָלט פרעגען: צי האָט לונגע געוואוסט, וואָס ער האָט די בראָשורע אָנגעשריבען?

— מעגליך, אַז נאָך נישט, — האָט גאַיבראָ געענטפערט, — נאָר ער וועט זיך דערוויסען... צי וויל זי נישט זיך צוזעצען? ביטע! — ער איז אויפגעשטאַנען און איהר דעם שאַקעל־שטוהל פאָרגעלעגט.

זי האָט זיך געזעצט און איז געבליעבען זיצען אין שאַקעל־שטוהל גאַנץ רוהיג.

— מען וועט אײַך וואַהרשײַנליך אין געריכט אָנקלאָגען? — האָט זי געפרעגט. — איך ווייס נישט, וואָס דאָס בעדײַט, נאָר געווים וועט געמאַכט ווערען אַ אויספאָרשונג.

— אַזוי מיינט איהר? — האָט ער געענטפערט און זיך צע־לאַכט. — אײַך דאַכט זיך, אַז איך בין זיך מיט׳ן רעדאַקטאָר צו האַרט בעגאַנגען?

נאָר שאַרלאָטע האָט געשוויגען. שאַרלאָטע, וואָס האָט אויך געקענט לונגען, האָט איהם מיט קיין וואָרט נישט פערטײ־דיגט. הויך און שלאַנק איז זי אין שטוהל געזעסען, כמעט די אויגען נישט געעפענט. נאָר וואָס איז דאָס, וואָס האָט עס זי אַזוי שעמעוודיג געמאַכט? איבריגענס, פאַרוואָס איז זי עפּעס גראָד איצט צו איהם געקומען?

— איך האָב צו אײַך אַ גרוס פון מימי אַרענצען, — האָט

זי געזאָגט און האסטיג אַ קוק געטהון אויף גאַבּראַ'ן.

נאָר גאַבּראַ האָט שוין כּמעט גאָר פערגעסען, ווער מימי אַרענצען איז: ערשט נאָך אײניגע פראַגען האָט ער זיך דערמאָהנט, אַז הײַנטיגען ווינטער האָט ער אײן מאָל אין אָווענד אויס העפליכקײט אַ יונגע דאַמע אהײם בעגלײט אין שנײע און שטורם.

— אַ, אַ דאַנק! — האָט ער געזאָגט. — יאָ, איצט האָט ער זיך שוין גוט דערמאָהנט, זי איז געווען אונגעוועהנליך שען, ער האָט זיך דערמאָהנט איהר אונשולדיג געזיכט, עס איז געווען אַזוי אונשולדיג און רײן; אמת? אמת, זי האָט געהאַט געשוירענע האָר, נאָר...

שאַרלאָטע האָט זיך אײנגעבויגען און אויפגעהויבען פון דער ערד אַ פאָדעם פון דיוואַן.

— יאָ. זי איז אַשענע, — האָט זי געזאָגט.

— וואונדערבאַר, — האָט ער וויטער גערעדט, — ווי דער דאָזיגער שטעמפּעל פון אונשולדיגקײט קאָן אײגענטליך פיעל אויפטהון, מען מעג זײן מיאוס, עקעלהאַפט, נאָר פערטרויליכע אויגען, אַ אונשולדיגער שטערן מאַכען דאָך שען, אַנציהענד.

שאַרלאָטע האָט זיך מיט דער געלעגענהײט בענוצט, כּדי צו ענטפערן איהם:

— יאָ, מען זאָגט, אַז אַזוי איז עס.

— געוויס, — האָט ער געענטפערט, — פיעל דוכט זיך אַזוי אויס. אײניגע אַלטע ווײבער. און איך בין אויך אײנער פון זײ.

מעהר איז אײגענטליך נישט געווען צו זאָגען אין דער הינזיכט, נאָר שאַרלאָטע איז פלוצלונג אויפגערעגט געוואָרען, זי האָט אָנגעהויבען רעדען מיט ביטערקײט, אויפגערעגט, נישט זײענדיג אימשטאַנד זיך אײנצוהאַלטען:

— עפּעס ענהליכעס האָט איהר שוין אײן מאָל געזאָגט. נאָט מײנער, נאָר וואָס זאָל מאַכען פון זיך דער, וואָס... איך האָב נישט געקלערט, אַז איהר זאָלט זײן אַזאַ באַנאַלער מענש, גאַבּראַ.

ער האָט פערוואונדערט אַ קוק געטהון אויף איהר. צו דעם

האט זי שוין אויך אנגעהויבען פערטיידיגען אויסגעלאסענהייט? ווייל א מאל איז זי דאך, נאטירליך, געווען איינשטימיג מיט איהם, ער האט זיך אייך צעהיצט און געזאגט:

— באנאל? געוויס, איך בין נישט קיין אנהענגער פונ'ם ראדיקאליזם פון נארוועגער ראדיקאל ענדרע באנדרעסען — אויב איהר האט פון איהם איבערגענומען די דאזיגע מיינונגען. נאר דאס איז דאך נישט פון איהם? ניין, ניין, נישט מעהר וואס איהר שטימט נישט איין מיט מיר. — א ווייַלע שפעטער האט ער ווייטער גערעדט: — בכלל האט מען אין אונזער פאטערלאנד אלץ ווייניגער און ווייניגער זיך אנגעהויבען צו שעמען צו פערהייראטען זיך מעהר אדער ווייניגער פערדארבענערהייד. צו א אונשולדיג מעדעל בעציהט מען זיך כלל נישט מיט מעהר אכטונג ווי צו א אויסגעלאסענער. — ענטשולדיגט! די אויסגעלאסענע געהט זיך אויך ארום אזוי פריי און אונגעצוואונגען אויף דער קארל-יאהאן-גאס, ווי יעדע אנדערע. היינט בעגריסט זי פריי און אפען פאר דער גאנצער וועלט איהר געליבטען, און אלע זעהען דאס, אין מוזיק שפיעלט דערביי, מארגען האט זי חתונה מיט א צווייטען. איך זאג נאר: איך וואלט נישט געקאנט מיט איהר חתונה האבען. איהר וואלט געקאנט? וויסען, אז דער דאזיגער מענש, וואס איצט ביזטו פעראייניגט מיט איהם, איז געוועז... איז געשלאפען... פוי! דאס גאנצע לעבען געהן און וויסען, אז די דאזיגע ברוסט, די דאזיגע הענד... אז אייגענטליך האט מען חתונה געהאט מיט די רעשטלעך פון א מענשען... און דערצו נאך איז מען פעראורטיילט שטענדיג איינצוזעטעמען אין זיך דעם דאזיגען ריח פון געפאלענעם, דעם ריח פון צווייטען, מיט יעדען אטעמצוג! נאר איך האב גארנישט געזאגט, אויסער דעם, אז איך פון מיין זייט וואלט אזוי נישט געקאנט טהון.

— נאר אזוי קאן דאך רעדען נאר דער, וואס איז אליין ריין.

— איך פערשטעה נישט, וואס איז מיט אייך היינט אווענד, איהר ווילט אונבעדינגט פערטיידיגען אונשענע זאכען, פארוואס טהוט איהר דאס אזוי? איך פערשטעה דאס נישט. ריין? איהר

זוייסט, איך בין כלל נישט ריין; נאָר דאָך זאָג איך דאָס, וואָס איך האָב געזאָגט. ליידער בין איך אזוי וועניג ריין, אז ווען די וועלט וואָלט זיך דערוואוסט, וואָס איך האָב געטהון, וואָלט איך איצט הינטער שלעסער און ריגעל געזעסען. — גאיבראָ איז אויפגעשטאַנען אַ צעהיצטער און איצט איז ער געשטאַנען גראָד געגעניבער איהר. — איז, הייסט עס, בין איך נישט ריין. נאָר דעדיבער קאָן יעדע איינציגע זאָגען צו מיר: „ניין, איך קאָן מיט דיר נישט חתונה האָבען, דו ביזט נישט ריין". — „ריכטיג, — וועל איך ענטפערן, — איך וואָלט אליין אויך אזוי געטהון". און דאַן וועל איך זיך אַ מעשה אָנטהון, אָדער איך וועל אוועקפאָהרען, אָדער איך וועל זיך בעמיהען צו פערגעסען, דאָס ווענדט זיך שוין אָן דעם, ווי שטאַרק מיין ליבע איז.

שאַרלאָטע האָט געשוויגען, ער האָט אַרויסגערעדט רוהיג, האַלב שמייכלענדיג:

— נאָר אויב עס וואָלט זיך געפינען אַ ריין מעדעל, וואָס וואָלט איינגעשטימט חתונה צו האָבען מיט מיר טראָץ דעם, וואָס איך בין אליין נישט ריין, נו מילא; הייסט עס, אַז זי פיהלט אַנדערש ווי איך, און מיר וואָלטען חתונה געהאַט.

אַזוי, איצט האָט ער נישט אָבגענאַרט. נאָר נישט פערלייקענט, און צו וואָס זאָל ער דען פרובען זיך שענער אַרויסווייזען? סיי ווי איז שאַרלאָטע פאַר איהם פערפאַלען געווען, אינגאַנצען פערפאַלען, דאָס האָט ער שוין לאַנג געוואוסט. אפילו איצט איז דאָס קלאָר געווען צו דערקענען. שאַרלאָטע איז געווען די פערקערפערונג פון גלייכגילטיגקייט, אַלץ וואָס ער האָט גערעדט, האָט זי גאָרנישט אָנגערירט, אפילו דאָס, וואָס ער האָט זיך אויסגעגעבען, האָט אויף איהר קיין איינדרוק נישט געמאַכט.

— נו, איז האָט זיך טאַקי חתונה! — האָט זי געזאָגט פערקלערטערהייד. נאָר ווען זי האָט זיך אויפגעהויבען און אַ קוק געטהון אויף איהם, האָט זי צוגעגעבען: איבעריגענס פערשטעה איך גאַנץ גוט, אַז איהר זענט גערעכט.

אויף דעם דאָזיגען שלום האָט ער זיך נישט געריבט.

— ניין, — האָט ער האַסטיג איבערגעשלאָגען און זיך

פערקרימט, — איך בין גאר נישט גערעכט, אין ברייטען זין פוןווארט, און גאר נישט דאס האב איך געוואלט זאגען, נאר איך בין גערעכט אין בעציהונג צו זיך אליין, בלויז אין בעציהונג צו זיך אליין. אנדערש וואלט איך נישט געקאנט טהון.

דאן איז שארלאטע ארוים: עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז זי האט קיין בעזונדערע אנגעלעגענהייט נישט געהאט צו איהם, זי האט מעהר קיין איין ווארט נישט געזאגט און איז ארוים, דעם קאפ הויך אויפגעהויבען, קאלט, זיכער, ווי זי וואלט געגאנגען אין שלאף.

XV.

איינינע טעג שפעטער איז גאיברא פון דער היים געגאנגען אין באנק אריין. עס איז ערשט געווען אכט א זייגער אין דער פריה, ס'איז געווען א ווארעמער און ליכטיגער טאג, דער ערשטער פריהלינגס־טאג, און גאיברא'ן איז איינגעפאלען צו דער־צעהלען עמיצען פון זיינע קאלעגען וועגען זיין שווערער לאגע אין באנק. מען וועט איהם געוויס העלפען, אויב ער וועט זיך ווענדען צו עמיצען, און שוין די האפנונג אליין האט איהם אין א פרעהליכע שטימונג געבראכט. וואס פאר א ליכטיגער און שענער פריהמאר־גען; דער שנעע איז צעגאנגען און פויגעלעך האבען לעבהאפט אויף די ביימער געריושט. פון צווייגעל צו צווייגעל געפלויגען און געזונגען.

ער איז שוין א האלב וועגס געהאט אבגעגאנגען, אלס ער האט דערזעהן פאר זיך די ביידע שוועסטער אילען, סאפיען און שארלאטען; שארלאטע האט שוין אנגעהויבען א העלע בלוזע צו טראגען.

ער איז כמעט שטעהן געבליבען, זיין הארץ האט אנגע־האפט א צאפלענדיגע אונרוהיגקייט, וואס פלעגט איהם שטענדי־בעהערשען אין שארלאטעס אנוועזנהייט. איינינע אויגענבליקען האט ער געהאט דאס זעלבע געפיהל, ווי ער וואלט זיך געהויז

דעט אויף א הויכער ווינדע, ווען זיין הארץ פילט אן א מין שרעקעדיגע פערשמאכטקייט, בשעת ער פליהט אראב־צו. ער האט געוואלט נעהמען פאמעלעכער געהן, דעם גאנצען וועג געהן הינטער זיי, נאר די דאמען האבען איהם שוין דערזעהן, און ער האט נישט געקאנט געפינען קיין בעקוועמען תירוץ, כדי זיך אין א צווייטע גאס צו לאזען. פארוואס זענען ביידע שיזעסטער שוין אויף דער גאס געווען אכט אין דער פריה?

זיי האבען זיך איינאנדער בעגריסט און סאפיע האט גלייך געזאגט, אז דער דאזיגער שענער וועטער האט זיי אין דרויסען ארויסגעצויגען, שארלאטע האט אויסגעזעהן וואונדערבאר פריש און מונטער, זי איז שוין מעהר נישט געגאנגען מיט אנ'אראבגעלאטען קאפ. אויב עמיץ פון די פערבייגעהער, וואס זיי האבען געטראפען, האט אויף איהר א בליק געווארפען, — ווייל זי איז דאך היינט אזוי שען געווען, — האט זי הויך געלאכט און געמאכט וועגען איהם שפאטישע בעמערקונגען, גאיברא'ן האט זי קיין ווארט נישט געזאגט

— איצט וואלטען די דאמען געדארפט אויסנוצען די מעגליכקייט צו בעזוכען ניין דעם זייגער די אויסשטעלונג, — האט ער געזאגט.

סאפיע האט איינגעשטימט; וואס מיינט שארלאטע?

שארלאטע האט קורץ געזאגט:

— ניין.

— ניין, — האט גאיברא אויך געזאגט. — נו, אויב אזוי וואלטען זיי געקאנט אין סטארטינג געהן. דארט איז איצט זעהר אינטערעסאנט געוועזן.

נאר שארלאטע האט אויך אין סטארטינג נישט געוואלט געהן. שארלאטען האט זיך געגלוסט אין די גאסען צו געהן און אויף מענשען צו קוקען.

נו, אויב אזוי איז נישטא וואס צו מאכען, אויב אלץ, וואס ער לעגט פאר, ווערט אבגעווארפען, וועט ער שוין מעהר גארנישט זאגען.

גאיברא האט געשוויגען...

— איהר זענט זעהר צופריעדען מיט'ן פריהלינג? — האט סאפיע געפרעגט.

— יא, איך האב נאך קיינמאל אזוי נישט געבענקט נאך איהם, ווי היינטיגעם יאהר, — האט ער געענטפערט.

— דאס איז גאנץ פערשטענדליך, — האט שארלאטע בעמערקט און א שמייכעל געטהון. — איהר האט דאך נאך קיין ווינטער אזוי שטארק נישט געפריערט ווי היינטיגען ווינטער.

סאפיע האט פערוואונדערט אויף שארלאטען א קוק געטהון.

זיי זענען אין פארק אריין. פלוצלונג בלייבט סאפיע שטעהן און זאגט מיט פערדרוס:

— איך האב דאס בוך פערגעסען. איצט וועל איך מוזען צוריק געהן.

— דאס קען הערר גאיברא טהון, — האט שארלאטע געזאגט און א מאך געטהון מיט'ן קאפ אויף גאיברא'ן.

סאפיע האט ווידער א קוק געטהון אויף איהר.

— איך האב דאס בוך איפ'ן טיש אוועקגעלעגט און האב עס, נאטירליך, פערגעסען, — האט זי געזאגט.

— יא, נאר גאיברא קען דאך עס ברענגען. — האט שארלאטע נאך א מאל געזאגט.

זי האט עס ארויסגערעדט מיט א פערקנייטשטען שטערן.

— צוערשט מוז מען דעם העררן גאיברא פרעגען, צי וועט ער אזוי פריינדליך זיין, — האט סאפיע געזאגט.

— מיט פערגניגען, — האט ער געמוזט ענטפערן. — וואס איז דאס פאר א בוך? וואו ליעגט עס?

עס ליעגט דארטען און דארטען, זי מוז דאס בוך אין ביבליאטעק אומבייטען. נאר עס לוינט נישט איהם מטריח צו זיין.

— זאל ער צוגעהן, — האט שארלאטע איבערגעשלאגען.

און גאיברא איז געגאנגען.

ווען ער איז צוריקגעקומען האבען גאך די שוועסטער אויפ'ן זעלבען ארט ארומגעשפאצירט.

— ווי שנעל; א גרויסען דאנק! — האט סאפיע געזאגט.

זי איז איהם פון הארצען דאנקבאר געווען פאר די דאזיגע

טוֹבה.

און זיי זענען ווייטער געגאַנגען.

— אין גיכען וועט מען שוין קאָנען וועלאָסיפּעד פאָהרען, — האָט סאָפיע צו דער שוועסטער געזאָגט.

— איך וועל שוין קיינמאָל נישט פאָהרען, — האָט שאַרלאָטע געענטפערט, — איצט קאָנסטו דיר ניצען דעם וועלאָסיפּעד אַ גאַנץ יאָהר, אויב דו ווילסט.

— אָט האָט איהר אַ שענע דאַנקבאַרקייט, — האָט סאָפיע שפּאַסיג געזאָגט צו גאַבריאַ'ן. — זי האָט נאָך נישט בעוויזען דעם וועלאָסיפּעד צו בעקומען, וואַרפט זי איהם שוין אַוועק.

— איך שענק דיר איהם! — האָט שאַרלאָטע שאַרף און ענטשלאָסען געזאָגט.

— אַזוי, עס ווערט פון מינוט צו מינוט ערגער!

סאָפיע האָט גיפּרובט פערטרייבען דעם שמועס, נאָר איהר שוועסטערס צערייצטע שטימונג האָט זי אויפגעבראַכט.

— ווי שעמסטו זיך נישט! — האָט זי שטיל געזאָגט.

נאָר פּלוצלונג איז שאַרלאָטעס געזיכט בלאַס געוואָרען און אַ געשריי געטהון:

— דו ביזט פשוט אונערטרעגליך מיט דיין איינגעבלאָזענהייט, סאָפיע. אַז איך האָב געזאָגט, אַז הערר גאַבריאַ זאָל בריינגען דאָס בוך, איז עס געוועזען נאַריש. אַז איך זאָג, אַז דו קאָנסט אַ גאַנץ יאָהר ניצען דעם וועלאָסיפּעד אַנשטאָט מיר, ווייס איך דאָך מכתמא, אַז דעם העררן גאַבריאַ אַהרט עס נישט. נאָר באַלד וועסטו זאָגען, אַז דאָס איז אויך נאַריש, איך טהו נישט קיין זאַך, וואָס זאָל נישט זיין נאַריש. דאָס איז שוין צו פיעל.

פּויזע. סאָפיע איז געגאַנגען און געקלערט וואָס צו זאָגען.

— עס פעהלט שוין נישט מעהר, אַז הערר גאַבריאַ זאָל מיך אויך אָנהויבען אויסצובעסערן, — האָט שאַרלאָטע ווייטער גערעדט.

— איך? — האָט גאַבריאַ געענטפערט. — ווי קם איך אייך אויסצובעסערן?

— איך האָב געזאָגט, אַז מער פֿעהלט שוין נישט ווי דאָס. זיי זענען צוגעקומען צו'ם אוניווערזיטעטס-זייגער, און גאַיבראָ האָט געזאָגט:

— אפשר וועלען מיר אַריינגעהן אין „גראַנד“, און עפּעס בעשטעלען? איך זעה, אַז איך האָב נאָך צייט.

— אַ דאַנק, — האָט שאַ־לאָטע געענטפֿערט, — נאָר מיר מוזען דאָך געהן אין ביבּלאָטעק, דורך יענעם וועג, — און זי האָט אָנגעוויזען אַראָב צו, אויף טיוואָלי. — אַ גרויסען דאַנק, איבּריגענס, נאָר...

זי האָט געענטפֿערט פֿיעל פֿריינדליכער, ווי די גאַנצע צייט פֿון שפּאַציער. איהם איז איינגעפֿאַלען אַ חשד, אַז צוליעב זיין קליידונג וויל זי דאָס מיט איהם נישט געהן אין „גראַנד“: ער האָט קיין מאַנטעל נישט געטראָגען און אפֿילו זיין ראָק איז שוין געווען אָבּגעריבּען. ער האָט געזאָגט מיט אַ ביטערען שמייכעל:

— יאָ, יאָ, איך וועל אַריינגעהן אויף אַ ווײַלע אין „גראַנד“, כּדי זיך מיט עפּעס צו דערוואַרעמען. פֿריילין שאַרלאָטע זאָגט דעם אמת, מיר איז אַ ביסעל קאַלט.

ער האָט זיך געוואָלט צוריהרען צו'ם הוט און פֿערשווינדען, נאָר פֿלוצלונג האָט איהם שאַרלאָטע די האַנד דערלאַנגט. ער איז געווען זעהר פֿערוואונדערט, זי האָט איהם די האַנד אַ דריק געטהון, און געהענדיג איבּער'ן גאַס, האָט ער אָנגעהויבּען צו קלערען, פֿאַרוואָס האָט זי איהם פּלוצלונג די האַנד אַ דריק געטהון. ציי האָט זי נאָר געוואָלט דערמיט אַרויסווייזען פֿריינדליכקייט, כּדי צו פֿערגלעטען דעם איינדרוק פֿון איהר בעזיקייט אין פֿערלויף פֿון גאַנצען פֿריהמאָרגען? ביז איצט האָט ער בסך הכל צוויי מאָל איהר האַנד אין זיינער געהאַלטען, ער האָט נאָך געפֿיהלט די פֿײַערדיגע שטראָמענדיגע אויפֿרעגונג אין ברוסט און געהערט איהר שטימע, ווען זי האָט געזאָגט: — „איהר זענט דאָך אַזוי וואַרעם? איך פֿיהל אײַער וואַרעמקייט דורך דער הענדשקע. איהר זענט דאָך נישט געפֿרוירען?“ — דאָס איז געווען ווינטער.

נאָר וואָס זאָל דאָס אַלץ בעדייטען? פֿאַרוואָס איז זי פּשוט

געווען אונהעפליך, חאטש ער האט איהר גארנישט געטהון? און אפילו דעם וועלאסיפעד האט זי געוואלט אבגעבען. נו, מילא, נאך איין פריינדשאפט ווערט איבערגעריסען. נאר פארוואס איז ער געגאנגען און געקלערט וועגען איהר?

ער האט זיך אומגעדרעהט און איהר נאכגעקוקט. אט געהט זי אין דער סטודענטען-אלעע: די העלע בלויע פאסט איהר אזוי וואונדערבאר. זי איז עהנליך געווען צו א שמעטערלינג צווישען די בוימער. נאר, גאט דו גערעכטער, זאל זי אוועקפליהען, פערשווינדען. איצט איז ער געווען פיעל ווייטער פון איהר, ווי ווען נישט איז, זי האט דאך דעם גאנצען פריהמארגען פשוט חוזק געמאכט פון איהם.

ער איז שטעהן געבליעבען. אט דארטען—דארטען איז זי פערשוואונדען! און גאיבערא האט נאך א מינוט געקוקט אויף די בוימער, וואס האבען זי פערשטעלט. ער האט שטיל און שארף זיינע הענד צונויפגעפרעסט; ניין, זי וועט זיך שוין מעהר נישט ווייזען. — דאן איז ער ווייטער געגאנגען.

ווען ער איז צו'ם „גראנד" צוגעקומען, האט ער צו'ם ערשטען א קלער געטהון פערבייצוגעהן: אייגענטליך איז עס נישט פאר זיין קעשענע צו טרינקען קאווע אין „גראנד". נאר אז ער האט זיך דערמאהנט, אז ער האט געזאגט, דאס ער וועט סיי ווי אריינגעהן אין „גראנד", האט ער געוואלט האלטען ווארט. סיי ווי קאסט דאך עס נישט אזוי טייער.

ער האט זיין קאווע בעקומען און אנגעהויבען צו קלערען, צו וועמען פון זיינע חברים ער וואלט זיך געקאנט ווענדען צו בעטען א הלואה. ער האט געזוכט א מענשען מיט א פיערציג-פופציג קראנען, עס וואלט דאך מערקווירדיג געווען, אז איהם זאל זיך נישט איינגעבען, אזא מענשען צו געפינען. פלוצלונג זאגט עמיץ נעבען איהם:

— גוטען מארגען!

דאס איז ענדרע באנדעסען. ער טראגט א נייען, עלעגאנטען אנצוג, זיין געזיכט דריקט אוים שמחה.

באנדעסען האט געפונען גאר א ניי מיטעל זיך געלד צו

שאַפען. נאָך דער אונגעלונגענער שיידונג מיט שאַרלאָטע אילען, האָט ער בעשלאָסען די וואָהנונג אומצובייטען, כדי זיין אדרעס זאָל נישט בעוואוסט זיין. ווייל קיינער קאָן דאָך נישט וויסען, צי וועט דאָס דאָזיגע מערעל נישט אויסקלערען עפּעס. ווער ווייס, אפשר וועט זי נאָך וועלען אַמאָל צוריקקומען צו איהם. דעם צימער אויף פּאַרקוואַיען האָט ער כלל נישט געהאַט אָבגעדונגען אויף אַ לענגערע צייט, און אַז דער מאָנאַט האָט זיך געענדיגט האָט ער זיך איבערגעצויגען אין אַ וואָהנונג פון צוויי צימערען אויף דער בערנדט אַנקער־גאַס. דאָרט האָט ער אָבגעוואָהנט עטליכע טעג, אַלס אין אונטערשטען עטאַזש האָט זיך געטראָפען אַ קליינע, אונבעדייטענדע שריפה אין קיך. דאָס פייער איז גלייך פערלאָשען געוואָרען, די זאַכען האָט גאָרנישט געשאַדט, די איינוואָהנער האָבען זיך געלעגט שלאָפען און רוהיג אָבגעשלאָפען ביז אין דער פריה, אַזוי ווי קיין שריפה וואָלט גאָר נישט געווען. נאָר באַנדערסען איז נישט געשלאָפען, ער האָט זיך געפונען אין אַ שווערער לאַגע, ער האָט קיין געלד נישט געהאַט, און ער האָט אויסגעקלערט די פערשידענסטע פּלענער ווי צו שאַפען. זאָל ער אפשר אַמאָל די שריפה אויסניצען? צי קאָן מען נישט בעטראַכטען דאָס דאָזיגע קליינע געשעהעניש מיט דער שריפה ווי אַ גליקליכען צופאַל, וואָס איז איהם צו הילף געקומען? ער האָט די לעבהאַפטסט אָנגעשריבענע נאָטיץ אַליין אָבגעטראָגען אין די „צייטונג“, אַלץ געשילדערט, נאָר די פרטים איבערגעמאַכט: פון דער שריפה האָט קיינער נישט געליטען, אויסער איינעם אַ סטודענט, וואָס זיין נאָמען איז געווען בעצייכענט מיט ראשי תיבות. ער איז קוים ניצול געוואָרען, זיין גאַנץ פערמעגען, זיינע מלבושים זענען פערברענט געוואָרען. נאָר ווען ער איז פון פענסטער אַרויסגעשפּרונגען האָט ער אין די הענד געהאַלטען זיין עלטערנס פּאָרטרעט.

אויף דעם דאָזיגען נומער פון דער „צייטונג“ האָט באַנדערסען אויפמערקזאַם געמאַכט זיין פאָטער: דער דאָזיגער סטודענט איז געווען זיין אייגענער ענדרע, די מעשה איז געווען אַזוי און אַזוי. איבריגענס, האָט ער פּעסט געהאָפט, אַז אַזאַ און אַזאַ סומע וועט איהם ווייטער קאָנען אויף די פיס שטעלען; דערווייל האָט

ער מלבושים בעקומען אויף בארג, און דעריבער איז ער נישט גאר נאקעט.

און דאס דאזיגע מיטעל האט געהאלפען, דערהויפט האט די געשיכטע מיט דער פאטאגראפיע, וואס איז פון פייער געראטעט געווארען, געריהרט דעם אלטען פויער פון בערגען; ער האט געגעבען פיעל מעהר, ווי ער האט אייגענטליך געקאנט, פערקויפט א ביסעל בהמות, א ביסעל געבארגט ביי א שכן און צוזייפגעקליבען פיעל געלד, זעהר פיעל געלד פון דעם טאג אן האט ענדרע געקאנט נישט נאר בעצאהלען זיינע קליינע חובות דא און דארטען, נאר אויך האבען דאמען אין טיוואלי אין פערלויף פון גאנצען פריהלינג; אויסער דעם האט ער זיך פערשאפט וואולע מלבושים. איצט האט ענדרע באנדעסען ווידער געשטראהלט, פרעהליך געוועז און צופריעדען.

— יא, — האט ער געזאגט צו גאיבראן, — אט זעהט איהר! איך בין שוין דריי נעכט נאכאנאנד נישט געשלאפען, נאר צי דען איז עס קענטיג אן מיר, אה? צי דען איז פון מיר געבליבען נאר הויט און ביינער? און דאס אלץ האב איך צו פערדאנקען דעם וועלאסיפעד. איהר קאנט זיך גאר נישט פארשטעלען, ווי דער וועלאסיפעד פערשטארקט דאס געזונד. ווען איהר וואלט געהאט א וועלאסיפעד, וואלט איהר אויך נישט געוועז אזא בלאסער. ענטשולדיגט!

און גאיבראַ, דער דאזיגער בער, וואס וואלט באנדרעסענען אויף די קניע געקאנט שטעלען מיט איין האנד זיינער, האט גארנישט געענטפערט.

— יא, גענוים, סוף כל סוף וועט זיך דאס אברופען, — האט באנדעסען ווייטער גערעדט, — דאס איז דאך נישט קיין קליינינקייט, דריי נעכט נישט שלאפען, נאר דערפאר אז מען שטארבט שוין, האט מען חאטש ביז'ן טויט גליקליך אבגעלעבט... אגב, האט איהר די „ציימונג“ געלייענט? לונגע האט אבגעדרוקט א רעצענזיע וועגען דעם פאמפלעט, איך מיין וועגען דער בראשורע. אט דא, אט איז עס געדרוקט, די ערשטע זייט.

גאיבראַ האט די ציימונג גענומען און דורכגעלייענט די:

קלײנע נאַטור. זי איז געװען זעהר אײַנגעהאַלטען, נאָר צום סוף — דער שטענדיגער קלאַפּ, װאָס מאַכט אַ װאונד. דער אויטאָר האָט געפּרובט בעשמוציגען בעקאַנטע מענשען, װאָס האָבען גע־דיענט דער געזעלשאַפט אין פערלויף פון פיעל יאָהרען. די „צײַ־טונג" און איהר רעדאַקטאָר זענען געװען העכער פון די דאָזיגע ניעדערטרעכטיגע אַנאָנימע אָנפאַלען. פון דער „צײַטונג" איז קײן זאַך נישט בעהאַלטען, זי װײס, װער דער דאָזיגער רכילות'ניק איז, אַ מענש, װאָס האָט אויפ'ן געװיסען געראַט געװיסע פינסטערע מעשים און װאָס זײַן אויפפיהרונג איז נישט געװען פאָרװאורפסלאָז.

גאַיבראַ האָט די ליפּען פערביסען. „װאָס האָט אויפ'ן געװי־סען געהאַט געװיסע פינסטערע מעשים"! פון דער „צײַטונג" איז קײן זאַך נישט בעהאַלטען! הם!

— נאָר, — האָט באַנדרעסען געזאָגט, — דערמיט איז נאָך די זאַך נישט געענדיגט, זי װעט נאָך װיעדער אַרויסשװימען.

— יאָ, — האָט גאַיבראַ אויך געזאָגט, — װי װײַט איך קען לונגען, װעט ער נאָך װיעדער בעריהרען די זאַך.

— און דאָס װעט זײַן גאַנץ גערעכטיג. יאָ איך האָב זיך דערמאָהנט אײַער מײַנונג װעגען לונגען, זי איז כלל נישט קײן גוטע. לונגע איז אָבער אין אמת'ען גאָר נישט אַזוי שלעכט. און װען דער אויטאָר פון דער בראָשורע װאָלט געקומען צו איהם און געזאָגט: „אָט בין איך פאַר אײַך, דאָס בין איך אויף אײַך בעפאַלען און בין געקומען דאָס אײַך צו זאָגען", — אויב דער דאָזיגער מענש װאָלט אַזוי געטהון, װאָלט זיך לונגע געפיהלט זעהר געריהרט פון אַזאַ אויפמערקזאַמקײט צו זיך און װאָלט איהם מוחל געװען. חע־חע! ער װאָלט זיך קוים מטריח געװען, כדי איהם נאָך אַ קלאַפּ צו דערלאַנגען. אַזוי נישט שלעכט איז אײַגענט־ליך לונגע, דאָס הײסט, אַזוי נישט בעשטענדיג, אַזוי נישט אויפ־ריכטיג איז זײַן צאָרן. מיר דוכט, אַז איהר זענט גאַנץ אײַנשטי־מיג מיט'ן אויטאָר פון דער בראָשורע?

— יאָ, איך בין גאַנץ אײַנשטימיג מיט איהם.

פויזע.

— איהר קענט דעם אויטאָר?

— יא.

— צי מעג איך פרעגען, ווער ער איז?

— דאס בין איך.

באנדערסען האט זיך נישט געריכט אויף דעם ענטפער. ער האט א קוק געטהון אויף גאיבראן און געבליבען שטיל. ס'איז ווידער געווארען א פויזע.

— ליינענט איבער דאס ליעד אויף דער צווייטער זייט, — זאגט באנדערסען.

ענדליך איז באנדערסען טאקי ארויסגעטרעטען מיט זיין ערשט ווערק. דאס איז געווען א הימנוס צו'ם פריהלינג, דריי פעריזען געדרוקט מיט זעהר גרויסע בוכשטאבען. א מונטערער „אורא" פאר אלץ, וואס ווערט געבוירען און בליהט אויף אין פאלק און אין פאטערלאנד, וויל יעדע גוטע טהאט דיענט דאך צו'ם אלגעמיינעם גליק. באנדערסען האט ווירקליך פיעל געארבייט אויף די דאזיגע שורות און אין זיי א טיעפען זינען אריינגעלעגט.

— ווי געפעלט דאס אייך? — האט ער געפרעגט.

— מען מעג אייך גראטולירען! — האט גאיברא געענטפערט. — דאס איז זעהר שען, לויט מיין מיינונג. איך פערשטעה נישט פיעל אין אזעלכע זאכען, נאר...

— אין אמת'ן? אויב אזוי דארף מען אויסטרינקען צו גלעזעל, — האט באנדערסען אויסגעשריהען און א קלאפ געטהון אין טיש.

נאר איצט איז גאיברא אויפגעשטאנען. ער מוז אין באנק געהן, אויב ער וויל נישט צו שפעט קומען. איהם איז שוין געבליבען נאר פינף מינוט.

ער איז ארויס.

„וואס האט אויפ'ן געוויסען געהאט געוויסע פינסטערע מעשים". יא, לונגע האט איהם אין האנד געהאט. ער האט שוין געוואוסט, אויף וואס ער האט זיך געהאט צו ריכטען. לונגע וועט איהם נישט שוינען, נישט אווינער איז ער. אויב דער דאזיגער מענש וועט זיך אנשטויסען אן א וואנד אין דער פינסטערניש, וועט ער פאר בעם א קלאפ טהון מיט דער האנד אין וואנד; כדי פריי-

צו לאָזען זיין יונגעלשען צאָרן. נאָר ער האָט פאָלשטענדיג נע־קאָנט מוחל זיין, אייב מען זאָל איהם בעטען. אויף אזוי פיעל איז ער נאָך גוט געווען.

נאָר צי האָט ער אין אמת'ען עפּעס געוואוסט? פון וואַנען האָט ער זיך געקאָנט דערוויסען? פון באַנק־דירעקטאָר? נאָר אויב אזוי וואָלט מען דאָך גאָיבראָ'ן גלייך ארעסטירט. אָדער לונגע האָט בלויז אויס חוצפה איהם א זאָג געטהון די דאָזיגע ווערטער וועגען אונרייניגעם געוויסען? ווען ער וועט אין באַנק קומען, וועט אַלץ קלאָר ווערען.

און גאָיבראָ איז ווי שטענדיג אריינגעגאַנגען דורך די דאָ־פּעלטע גלאָז־טהיר. ער האָט בעגריסט און די בעאַמטע האָבען געענטפערט. ער האָט נישט בעמערקט קיין אונגעוועהנליכע זאַך אין דעם אויסדרוק פון זייער געזיכט. ווען דער דירעקטאָר איז געקומען האָט ער אויך געענטפערט אויף זיין גרוס, אָהן א שום שטרענגער מינע, פערקעהרט, עס האָט זיך געדוכט, אז דעם דירעקטאָרס בליק איז נאָך געוואָרען ווייכער ווי געוועהנליך. גאָיבראָ האָט דאָס גאָר נישט געקאָנט פערשטעהן.

א שטונדע נאָך א שטונדע איז פערביי, און ס'האָט זיך גאָר־נישט פּאַסירט. ווען דער דירעקטאָר האָט שוין געהאַלטען ביי'ם פערלאָזען די באַנק, האָט ער העפליך פערבעטען גאָיבראָ'ן אין זיין צימער אריין.

אָט אָט, איצט! גאָיבראָ האָט רוהיג די פעדער אוועקגע־לעגט און איז אריין צו'ם דירעקטאָר. געוויס, איצט וועט ער דעם קלאַפּ בעקומען.

— איך האָב אייך נאָר געוואָלט שטעלען איין פראגע, מיט אייער ערלויבניש, — האָט דער דירעקטאָר געזאָגט. — מען האָט מיר דערצעהלט. אז איהר זענט דער אויטאָר פון דער בראָ־שורע, וואָס איז פאַר צוויי וואָכען ערשיענען.

— יאָ, דאָס בין איך, — האָט גאָיבראָ געענטפערט. פויזע.

— איהר האָט היינט געלייענט די „צייטונג"? — פרעגט ווייטער דער דירעקטאָר.

— יאָ.

ווידער אַ פויזע.

— איך האָף, אַז איהר אַכטעט זיך אַליין אויף אַזוי פיעל, אַז איהר וועט קיין אַכט נישט לעגען אויף אַלץ, וואָס די דאָזיגע צייטונג שרייבט וועגען אייער אונרייניגעם געוויסען, און ממילא וועט איהר קיין זאַך נישט טהון. אייער אויפפיהרונג איז גוט.

גאיבראָ'ס ליפען האָבען אָנגעהויבען ציטערן. ער וואָלט פערשטאַנען, ווען מען וואָלט איהם פון דער שטעלע ענטזאָגט, ארויסגעטריבען, ארעסטירט פאַר'ן דירעקטאָר אין די אויגען. דער דאָזיגער אונגעוועהנליך עהרליכער מענש איז איהם געווען ווי אַ פאָטער אין פערלויף פון צעהן יאָהר; ער האָט גאָרנישט חושד געווען. גאיבראָ האָט קוים געקאָנט ארויסרעדען:

— איך דאַנק אייך, הערר דירעקטאָר, אַ דאַנק, אַ דאַנק!

דער דאָזיגער בער האָט זיך צעוויינט.

דער דירעקטאָר האָט אַ קוק געטהון אויף איהם, אַ שאָקעל געטהון דעם קאָפּ און געזאָגט קורץ, נאָך קירצער, ווי ער איז געוואוינט געווען:

— יאָ, דאָס איז אַלעס. גאיבראָ קאָן געהן.

אין זיין אויפרעגונג האָט גאיבראָ נאָך אַ מאָל געזאָגט: „אַ דאַנק”, און איז אוועק.

איצט איז ער הינטער זיין פולט געשטאַנען פאַר'ן פערמאַכען די באַנק, פול מיט פערפלאָנטערטע, אונרוהיגע געדאַנקען. ציי האָט לוגנע געוואוסט עפּעס? אויב ער וויים דעם מינדעסטען טייל פון אמת, וועט ער איהם אַ קלאַפּ טהון פלוצלונג, אָהן אַ שום וואָרנונג, מעגליך אַז נאָך מאָרגען ווי ס'איז מעגליך אין יעדען אַנדערן טאָג. ווען איהם וואָלט נאָך געלונגען די פּאַפּירען פריהער צו ראַטעווען! דער גאַנצער טאָג איז פול געווען מיט אונרוהיגקייט און איבערראַשונגען: צו ערשט שאַרלאָטעס שפּאַסען אין דער פריה, דערנאָך איהר דריקען זיין האַנד, וואָס האָט איהם נאָך טיעף אינוועניג געוואָרעמט, און ענדליך די פריינדליכע טיילנאַהמע פון דירעקטאָר, וואָס האָט געווירקט אויף איהם מעהר ווי אַלעס איבעריגע. ווען מען וואָלט איהם נאָר נישט געצוואונגען אויפצורייסע

דעם דאָזיגען אַלטען מאַן די אויגען, ער זאָל זיין טעות דערזעהן

ווען ער איז אין אָוועַנד אַהיים געקומען האָט ער די לאָמפּ אָנגעצונדען, נאָר פערדרעהט דעם שליסעל אין טהיר און זיך געזעצט אין וויעג-שטוהל, נישט וועלענדיג קיין זאַך טהון. אַנ׳ערך אין אַ האַלבע שעה אַרום האָט מען אין זיין צימער אָנגעקלאַפּט, נאָר ער איז נישט אויפגעשטאַנען צו עפענען. מען האָט ווידער אָנגעקלאַפּט, נאָר ער האָט אַלץ נישט געעפענט, פערקעהרט, ער האָט די לאָמפּ פערלאָשען און איז אונרוהיג אין שטוהל געזעסען. בעהיט גאָט, אויב דאָס איז שאַרלאָטע געוועזען! ער איז נישט אימשטאַנד געוועזען זי איצט צו זעהן; זי האָט געוויס אויך געלייענט די „צייטונג״ און האָט זיך שוין פעסטגעשטעלט איהר מיינונג וועגען איהם; וואָס ווערט ער איהר זאָגען, וואָס ווערט ער אויף איהרע ערשטע פראַגען ענטפערן? נאָר איבריגענס איז דאָס געוויס נישט געוועזען שאַרלאָטע; ווען זי וואָלט דאָס געוועזען, וואָלט זי געוויס פּשוט אַ ביסעל חוזק געמאַכט פון איהם, דאָס איז זעהר מעגליך; וואָס ווייס ער!

דאָס קלאַפּען האָט אויפגעהערט. ער איז שטיל געזעסען, איינגעשלאָפען אין דעם דאָזיגען וויעג-שטוהל און האָט זיך אויפגעכאַפּט שפּעט ביינאַכט, אין דער פינסטערניש, אַ געפרוירענער, מיט פערגליווערטע הענד און פיס, און אין זיין קאָפּ האָבען זיך נאָך אַרומגעטראָגען פערשיעדענאַרטיגע חלומות. ס׳איז אינטערעסאַנט צו וויסען, וויפיעל איז יעצט דער זייגער.

„וואָס האָט אויף זיין געוויסען געהאַט געוויסע פינסטערע מעשים״...

ער איז צו׳ם פענסטער צוגעגאַנגען און דעם פאָרהאַנג אָבגערוקט.

די לבנה שיינט, אַ וואַרעם וועטער, שטילקייט. אויפ׳ן גאַס געהט אַ גאַסען-שליח, די איינציגע לעבעדיגע בעשעפעניש, וואָס ער זעהט; ביי׳ם שיין פון די גאַז-לאַמטערען זעהט ער, אַז דער שליח האָט אַ געלע באָרד און טראָגט אַ לעדערן היטעל. יאָ, ציי איז עס ריכטיג, אַז דער דאָזיגער מענש האָט אַ באָרד, אָדער

נײן? איז אַ מאָל נישט גלײַכער זיך אויסצוטהון און זיך לעגען שלאָפען?

פלוצלונג בלײַבט ער שטעהן און האַלט אײַן דעם אָטעם, ער הערט אַ שוואַך גערויש פון אונטען, עפּעס קוילערט זיך, עפּעס שלעפּט מען. ער געהט נאָך אַ מאָל צו צום פענסטער און זעהט, אַז דער גאַסען-שליח האָט זיך אַבגעשטעלט אונטען, בײַ דער אײַנגאַנגס-טהיר. וואָס איז דאָ געשעהן, וואָס האָט זיך אַזוינס געקוילערט? ער עפענט עטוואָס אויף דעם פענסטער און קוקט אַראָב אונטען. אַ וועלאָסיפּעד, דער וועלאָסיפּעד בעווײַזט זיך פון דער טהיר, פאַמעלעך, פאָרזיכטיג, דאָס פיהרט איהם שאַרלאָטע אַרויס. דער שליח שטעהט נעבען איהר און העלפט איהר. דאַן גיעט שאַרלאָטע אָב דעם וועלאָסיפּעד דעם שליח און זאָגט עפּעס, רעדט מיט אַ שטילער שטימע אַ נאָמען, אַ אַדרעס און בעט דעם שליח, ער זאָל קומען מאָרגען, גאַנץ פריה, מיט געלד, וואָס ער וועט בעקומען.

נאָר וואָס איז דאָס פאַר אַ אַדרעס געוועזען, און פאַרוואָס האָט מען דעם וועלאָסיפּעד ערגעץ אַבגעשיקט? דער וועלאָסיפּעד איז אַוועק אין לאָמבאַרד אַרײַן. נאַיבראַ האָט גוט געקענט דיעזען אַדרעס, דאָס דאָזיגע הויז אין שטאָדט, וואו זײַנע אײגענע זאַכען זײַנען אויך געלעגען. איצט האָט מען דעם וועלאָסיפּעד אויך געשיקט אין־דאָס זעלבע אָרט.

XVI.

אין דער רעדאַקציע פון דער „צײַטונג" האָט אָנגעהויבען צו ווערען אַלץ שטילער. לונגעס פערשיעדענאַרטיגע שטאַנדפּונקטען אין דער פּאָליטיק האָבען זײַנע פרײַנד איבערגעשראָקען. נאָר זעלטען ווער פון זײַנע געטרײַעסטע לײַט, וואָס האָבען זיך פעראײניגט, כּדי צו בילדען אַ מיטעל-פּאַרטײַ, אײן אַדוואָקאַט, צוויי פּראָפעסאָרען, דרײַ פיער דאַמען, וואָס בעשעפטיגען זיך מיט פּאָליטיק, האָבען איהם נאָך בעזוכט כּסדר און האָבען דורך זײַן צײַטונג אין אַ אײַנגעהאַלטענעם טאָן מיט'ן פּובליקום געשמועסט.

קײנער האָט שױן נישט געװאוסט, צו װאָס פֿאַר אַ פּאַרטײַ אײגענטליך געהערט לונגע.

און אַלײן האָט ער עס אויך קױם געװאוסט. אין זײַן צימער צװישען בערג צײַטונגען און פּאַפּירען, זיצט לונגע אויף זײַן שטוהל אין אַ פֿינסטערער שטימונג, ענטטױשט און פֿערטרױערט, און טראַכט. זײַן שטוהל האָט מען אַ מאָל מיט אַ טראָהן געקאָנט פֿערגלײַכען, איצט קאָן מען איהם קױם האַלטען פֿאַר אַ פּשוט שטאַרקען שטוהל, און ער אַלײן איז שױן אַראָבגעפֿאַלען ביז צו דער לאַגע פֿון אַ געװעהנליכען רעדאַקטאָר צװישען אַנדערע רעדאַקטאָרען, װאָס האָט אויך געמאַכט פֿעהלערען, זיך געװאַקעלט, בעגאַנגען אַפֿילו אינשעניגע זאַכען. פֿערשידענעם, פֿערשידענעם פּאַסירט זיך אויף דער װעלט.

די לעצטע טעג זענען נישט געװען גינסטיג פֿאַר לונגען. טראָץ זײַנע אַלע ערװאַרטונגען האָט איהם מאַדאַם דאַגני גראַף אָבגעשטױסען נאָכ׳ן טעאַטער, די דאָזיגע שענע פֿרוי האָט איהם ענטזאָגט, כמעט איהם פֿון איהר שטוב אַרויסגעװאָרפֿען. ביז דעמאָלט האָט ער זיך נאָך קײנמאָל נישט געװאָגט צו דערגעהן אַזױ װײַט, כּל זמן ער איז נאָך נישט זיכער געװען אין ערפֿאָלג, דאָ אָבער האָט זײַן הײס האַרץ אַ צאַפּעל געטהון און איהם דערפֿיהרט ביז צו אַ אונאַנגענעהמער לאַגע בנוגע צו דער דאָזיגער קאַלטער, אויסגערעכענטער דאַמע פֿון דער האַפֿען-שטאָדט! ער האָט דאָס כמעט נישט געקאָנט פֿערשטעהן. אמת, ער האָט דער מאַדאַם דאַגני נישט געקאָנט פֿערשאַפֿען דאָס פֿערגניגען און פֿאַר איהר מאַן אַ אָרדען בעקומען. די אומשטענדען זענען געװען געגען איהר, דאָס מיניסטעריום איז געפֿאַלען, און דאָס ליעדעל איז געװען אויס. נאָר ער האָט געהאָפֿט, אַז מאַדאַם דאַגני האָט אין איהם אַלײן, אין זײַן פּערזענליכקײט, געפֿונען עפּעס אַזױנס, װאָס זאָל איהר אױפֿמערקזאַמקײט פֿערדינען. און אָט האָט זיך אַרויסגעװיזען, אַז די דאָזיגע קלײניגקײט — דער אָרדען — האָט װירקליך געהאַט אַ בעדײַטונג פֿאַר דער דאָזיגער דאַמע, אַז אויב מען האָט דעם קרײַץ נישט געקאָנט בעקומען, איז הײַנט עס אַ סוף צו אַלעם צװישען איהר און איהם. צי דען איז דאָס נישט

עבערליך געוועזען?

ער האט זי כמעט נישט אנגערירט, ער האט זי נאר ארום דער טאליע גענומען און זיך צעלאכט מיט זיין אינערליכען געלעכטער ווי שטענדיג: חי-חי-חי-חי, דו ביזט מיינע, מיינע! נאר זי האט זיך פלוצלונג ארויסגעריסען, אריין אין איהר שלאפצימער, וואו זי האט פשוט די טהיר פערשלאסען, זי האט נעהייסען דער אלטער מאדמואזעל גורע איהם ארויסבעגלייטען: אט אזוי איז געוועזען דער טרויעריגער סוף פון וויזיט.

עטליכע נעכט נאכאנאנד איז לונגע וויעדער געשלאפען מיט צונויפגעפרעסטע פויסטען, ווי אין זיינע יענע ערשטע סטודענטישע טעג, ווען ער האט אומעטום און איבעראל זיין ארבייט פערגעלעגט און אומעטום האט מען איהם ענטזאגט. עפטער האבען זיך מיט איהם אנגעהויבען פאסירען אינאנגענעהמהייטען, גאבריע׳ס בראשורע האט אין איהם אויך ערוועקט פיעל זארג און מחשבות, וואס פריהער איז ער פריי געוועזען פון זיי. וואס זאל ער טהון מיט דעם דאזיגען פאמפלעט? אויסשפאטען איהם, חוזק מאכען פון איהם? איצט איז דאך שוין נישט געוועזען קיין מאדאם דאגני, וואס זאל איהם בעטען פאר דעם דאזיגען שוטה מיט'ן בלאנדזשעדיגען קאמעט, מען האט איהם געקאנט מיט שפאסלעך איפ'ן ארט דערהרג'ענען און בעגראבען ביי אלגעמיינעם געלעכטער? פון דער אנדערער זייט אבער, צי איז דאס צוועקמעסיג זיך צו פערטשעפען מיט דעם דאזיגען מענשען, איהם צווארפען אזא חוצפהדיגען קאמפפס-רוף? איין גאט ווייס, וואס יענער קאן טהון. פון אזא הולטאי קאן מען זיך אויף אלץ ריכטען. לונגע האט בעשלאסען צו שווייגען אז וועגען דער בראשורע, אז וועגען אויטאר; דאס איז געוועזען דאס איידעלסטע. און ער האט געוואוסט גאנץ זיכער, אז אויב ער שווייגט, וועלען היינט עס אנדערע צייטונגען אויך שווייגען, אפילו דער „גארוועגער", וואס וועט ווארטען דריי וואכען, איידער ער וועט זאגען דאס ווארט, וואס דארף געזאגט ווערען, און דערמיט וועט ער די זאך אויף אייביג בעגראבען.

נאר אז עס זענען פערביי צוויי וואכען, איז לונגע נישט

אומשטאַנד געוועזן אויסצופֿיהרען זיין פּלאַן, ער האָט נישט געקאָנט ווייטער בלייבען אַזוי שלעפֿריג, דאָס איז איבער זיינע כּחות געוועזן. אַלענפֿאַלס מוז ער צוריק פֿעסט שטעלען דעם רוהם פֿון דער „צייטונג" אַלס דער אינפֿאָרמירטעסטער אָרגאַן, און דער גאַנצער וועלט זאָגען, אַז דער אַנאָנימער רכילות'ניק איז בעקאַנט... דער דאָזיגער מענש דיענט אין אַזאַ און אַזאַ באַנק, און זיין אויפֿפֿיהרונג איז אפשר קיין פֿלעק נישט געוועזן, לונגע האָט וועגען דעם קיין זאַך נישט געוואוסט, נאָר ער וועט פּרובען געבען אָנצוהערעניש וועגען זיין שלעכטער אויפֿפֿיהרונג אין לעבען. אַ מענש, וואָס איינער פֿון זיינע אייגענע גוטע פֿריינד האָט איהם געקאָנט אויסגעבען, קאָן נישט זיין אינגאַנצען פֿאַרוואורפֿסלאָז, און ענדרע באַנדעסען האָט איהם בעשטימט אָנגערופֿען באַלוואַן, מערדער... ליתר בטחון האָט לונגע נאָך געשיקט דעם געניטען לעפּאָרעלאָ צו גאַיבראַס באַנק-דירעקטאָר, כּדי אַלץ אויסצופֿאָרשען; נאָר לעפּאָרעלאָ'ן האָט מען די טהיר געוויזען. דאַן געפֿינט לונגע איין, אַז דאָס הויבט שוין אָן אַריבערצוגעהן יעדע מאָס! אַ פֿאָרשטעהער פֿון דער „צייטונג", זיינעם אַ פֿאָרשטעהער, האָט מען די טהיר געוויזען? זיין דרייסטקייט פֿלאַמט העל אויף, ער לאָזט זיך אַליין צום דירעקטאָר פֿון באַנק, אין נאָמען פֿון געזעץ און אָרדנונג. ער פֿיהלט נאָך אין זיך זיין פֿריהערדיגע קראַפֿט און ער קומט אין באַנק אַריין מיט אַ אויפֿגעהויבענעם קאָפּ, ווי אַ מענש, וואָס בויגט זיך קיינמאָל נישט איין, טרעט קיינמאָל נישט אָב אויף אַ האָר. ער טיילט מיט דעם דירעקטאָר אונטער פֿיער אויגען וואָס ער וויל — ווייזט די ביכער! נאָר די טהיר האָט זיך אויך אַזוי העפֿליך, אויך אַזוי פֿריינדליך פֿאַר איהם אויך געעפֿענט, און ווען ער איז אין דרויסען געוועזן, איז די טהיר ווידער געוועזן פֿערמאַכט!

דאַן האָט לונגען געפּלאַצט די געדולד, ער איז אין זיין רעדאַקציע געקומען און האָט מיט בליצענדיגע אויגען אָנגעשריבען די ערשטע הקדמה-נאָטיץ; די עהרע פֿון דעם דאָזיגען רכילות-טרייבער איז פֿערפֿלעקט געוועזן, זיין רעפּוטאַציע איז אַזוי שלעכט געוועזן, אַז ערגער קאָן שוין גאָר נישט זיין.

גאַיבראָ'ם בראָשורע איז ווירקליך געוועזען אזוי נישט גערעכטיג, אזוי פארטייליך, אז לונגע'ס צאָרן איז געוועזען גאַנץ פערשטענדליך. אח, ווי זי איז געוועזען פאַרטייליך! א מענשען מיט א זעלכע גרויסע פערדינסטען און א גוט האַרץ קאָן מען נישט מאַכען צו שפאָט פאַר'ן גאַנצען לאַנד, אפילו אויב ער האָט אין צייטען, וואָס זענען אָרעם געוועזען אין געשעהענישען, זיך ערלויבט פערשיעדענע אומרעהונגען אין דער פאָליטיק און זיך געלאָזט מיט זיין צייטונג אויף פערשיעדענע שפיצלעך. צווישען די אלע שטערונגען האָט לונגע געפונען די מעגליכקייט צו אינטערעסירען זיך נישט נאָר מיט זיך אליין, נאָר אויך מיט אנדערע מענשען. צי דען האָט ער אינגאַנצען פערגעסען אָן דעם אָרעמען פאָעט אין בוידעם שטיבעל אויף דער טאָרדענשאָלד-גאַס? לונגע האָט זיך נישט ענטזאָגט אידם צו העלפען. פרעדריק אילען זיצט נאָך אויף היינטיגען טאָג אין דער רעדאַקציע פון דער „צייטונג", נאָר איצט מוז מען פרעדריק'ען ענדליך אָבזאָגען, לונגע האָט געפינען א צווייטען מענשען אַנשטאָט איהם, גראָד טאַקי אָט דעם פיעל האָפנונג געבענדיגען זשעניע פון טאָרדענשאָלד-גאַס. לונגע האָט געלייענט זיין נייען ראָמאַן און איהם געפונען פאַר זעהר אינטערעסאַנט; מען טאָר נישט לאָזען א טאַלענט אומקומען, מען מוז דאָס ראָזיגע טאַלענט שטיצען. און ביי דעם געדאַנק האָט לונגע ווידער בעקומען א אָפען האַרץ, ווידער אַרויסגעוויזען זיין שענע פעהיגקייט אָבצושאַצען בעגאַבטע מענשען וואָס זיי קומט.

ער עפענט די טהיר און שרייט:

— אילען, אויף איין ווייל, איך דאַרף עפעס רעדען מיט אייך!

און אילען קומט אַריין.

— מיר האָבען בעשלאָסען אויף דער פערזאַמלונג פון ד אקציאָנערען פון דער צייטונג אַביסעל קלענער צו מאַכען אונזער בודזשעט, — זאָגט לונגע. — איך רעכען אז איך וועל מיך וואַהרשיינליך קאָנען בעגעהן מיט א קלענערער צאָהל מיטאַרבייטער אין דער רעדאַקציע, און עס איז פיליייכט קיין אנדער אויסגאַנג נישטאָ, ווי מיר זאָלען זיך מיט אייך שיידען.

אילען קוקט אויף איהם. פאר דער לעצטער צייט איז זיין געזיכט לאנג און בלאס געווארען, אין פערלויף פון פיעל וואכען האט ער געארבייט ווי א שקלאף, כדי צו בעצאהלען פאר זיין מוטער די רעכנונג פון בעקער. דער קליינער לויהן, וואס לונגע האט איהם ארויסגעגעבען, האט געבראכט דערצו, אז ער האט ביי טאג און ביי נאכט געמוזט שרייבען ארטיקלען און נאטיצען, אונניצליכע נאטיצען, וואס לונגע פלעגט אין עטליכע טעג ארום דורכזעהן און אבווארפען. אז ער פלעגט זיין אין א גוטער שטימונג, פלעגט ער א מאל פון די דאזיגע פאפירען אויסקלייבען א פאר נאטיצען און זיי אוועקשיקען אין דרוק מיט א שמייכעל פון חסד. אילען האט נישט געקאנט פערשטעהן, ווי אזוי איז דאס זיין ארבייט פלוצלונג געווארען אזוי נישט דרוקפעהיג, ער פלעגט שרייבען און מעקען, זיך געפייניגט ווי ער האט נאר געקאנט, אבי עס זאל צום צווייטען מאל בעסער זיין. נאר דאס אלץ האט נישט געהאלפען, ער האט זיינע נאטיצען צוריק בעקומען פעקווייז, גאנצע בויגענס, טייל מאל אפילו גאר נישט דורכגעזעהענע.

— נאטירליך וועלען מיר מיט פערגניגען ווייטער פון אייך אננעהמען ארטיקלען, — רעדט ווייטער דער רעדאקטאר, ווייל אילען שווייגט, — נאר מיר זענען געצוואונגען אייך אבצוזאגען פון דער שטעלע אין דער רעדאקציע.

— נאר פארוואס? — פרעגט ענדליך אילען און קוקט אין זיין פשטות פערוואונדערט אויפ'ן רעדאקטאר.

— יא, פארוואס? קודם כל, איז אזוי בעשלאסען געווארען, און אויסער דעם... נאר איהר קאנט אוועקגעהן נישט גראד היינט, ס'קאן זיין מארגען אדער אנ'אנדער טאג.

נאר אילען קאן נאך אלץ בשום אופן נישט פערשטעהן.

— איך האלט, אז דאס איז נישט קיין שטארקער יושר, — זאגט ער.

צו אזא מין נאאיוויטעט מוז זיך לונגע בעציהען מיט חסד. ער טהוט נאר א קנייטש די אקסלען און זאגט:

— יושר? ווי פערשיעדען זענען די מיינונגען פון מענשען! צי דען האבען מיר שוין נישט אבגעדרוקט זעהר פיעל פון אייערע

ארטיקלען און נישט בעצאהלט פאר זיי גאנץ גוט? דאכט זיך, אז איהר קאנט זיך נישט בעקלאגען אויף וועניג יושר, אויף וויפיעל איך געדענק האבען מיר זאגאר איין מאל אבגעדרוקט א נאטיץ וועגען דער האנד-ארבייט פון אייער מוטער און מיר האבען זיך בעמיהט צו געפינען קונדען פאר איהר.

— יא, נאר דאס האט נישט צו דער זאך, — ענטפערט אילען.

לונגע הויבט אן פערליערען די געדולד, ער זעצט זיך אויף זיין שטוהל און נעהמט זיך דורכצוזעהן עפעס פאפיערען.

איצט ערוועקט זיך אילענס איידעלער כעס, צי דען איז ער נישט קיין ערוואקסענער מענש, און צו דען האט די „ציימונג" אליין איהם קיין נאמען נישט געמאכט אין דער פאטערלענדישער וויסענשאפט? ער זאגט:

— איך האב שוין גאר נישט אזוי פיעל פערדיענט אין דער לעצטער צייט, און אפילו אט די קלייניגקייט נעהמט מען איצט אב פון מיר.

— א, גאט מיינער, הערט נאר, — ענטפערט לונגע אויפגעבראכט, — צי דען פערשטעהט איהר דאס נישט? פאר אונז טויג נישט דאס, וואס איהר ארבייט, איהר האט דאס אליין געדארפט זעהן, אז דאס טויג נישט, דאס איז נישט אינטערעסאנט, קיינער לייענט עס נישט.

— נאר איהר האט אליין א מאל געזאגט, אז דאס איז גוט געוועזן.

— יא, יא, מען קאן דאך קיינמאל נישט זיין גענוג פארזיכטיג, אז מען זאל נישט ארויסזאגען אזא מיינונג.

נו, אויב אזוי איז אילען'ען גארנישט געבליבען וואס צו מאכען. ער שווייגט און ציהט זיך צוריק הינטער-ווייזענדיג צו דער טהיר. און די סטיפענדיע? צי דען האט איהם לונגע נישט געגעבען א האפנונג אויף א סטיפענדיע נאך דעם ערשטען שמועס מיט איהם?

אילען קומט אריין אין צווייטען צימער. דער סעקרעטער פרעגט:

— וואס איז געשעהן?

— ענטזאגט, — ענטפערט אילען מיט א בלאסען שמייכעל

ער הויבט אן איפצוקלויבען זיינע פאפירען אין ריינינט אב זיין טיש, נעהמט ארוים פון די שופלאדען און די פאליצעס זיינע פעקלעך נישט אנגענומענע ארטיקלען, ער וויל אייך מיט נעהמען מיט זיך אפילו דעם כתב־יד פון זיין ערשטען בעריהמטען ארטיקעל וועגען דער גרויסער פאלקס־פראגע פון צוויי מיליאנען, וואס ליגט נאך צווישען זיינע פאפירען, אלס א טייער אנדענקען פון זיין אמאליגער גרויסקייט. געענדיגט דאס אלץ, וויל ער אריינגעהן צו׳ם רעדאקטאר זיך געזעגענען, נאר ער האט געמוזט א קורצע צייט אונטערווארטען: נאר וואס איז א היין אריינגעגאנגען עפיס א מענש, א בעאמטער פון דעפארטאמענט קאנגסוואל; ער גיזהט גלייך אריין אין רעדאקטארס צימער, אזוי ווי ער וואלט געהאט א אונבעדינגט דרינגענד געשעפט.

לוניע נעהמט איף זיין אלטען בעקאנטען מיט א פרעגענדיגען בליק.

— ביטע, זעצט זיך.

קאנגסוואל קוקט זיך געהיימניספול ארום, דאנקט מיט א שטילער שטימע און נעהמט פון קעשענע ארויס א פאפיער.

— דאס איז די רשימה, — זאגט ער, — פון די בעשטימונגען פון די געשווארענע ריכטער. היינט אווענד ווערט זי אבגעשיקט אין שטאקהאלם.

פון דער דאזיגער אונגעריכטער שמחה דערגעהט לוניעס דאנקבארקייט ביז דער העכסטער שטופע. ער חאפט דורך די רשימה, שלינגט זי מיט זיינע נייגיעריגע אויגען און דריקט קאנגסואלן די הענד.

— דו האסט מיר א גרויסע טובה געטהון, אלטער פריינד. זיי זיכער, איך וועל דאס געדענקען.

נאר קאנגסוואל וויל נישט אבגעבען די רשימה אוים שרעק אז זיין האנדשריפט וועט איהם אויסגעבען; קיינער קאן נישט וויסען, וואס עס וועט זיך טרעפען, עס קאן ארויסשווימען א פראגע וועגען גאראנטיע, ... פון ...

ידיעות האָבען זיך גענומען.

און לונגע מוז אליין איבערשרייבען דעם בייגען.

— איך האָף, אז דו וועסט מיך נישט אויסגעבען! — זאָגט קאָנגסוואָל. — ווייל דאן וועט מען מיך זיכער פון מיין שטעלע אבזאָגען.

— ווי קאָנסטו דאָס אפילו א קלער טהון! נאַטירליך טראַכטסטו אפילו איין מינוט נישט אזוי שלעכט וועגען מיר?

— ניין, ניין, נאָר איך האָב יעהר מורא. ניין, דו וועסט מיך נאַטירליך נישט אויסגעבען מיט א פיין, נאָר איך מיין נישט אומישנע, נישט ווילענדיג. און וואָס וועט זיין, אויב מען וועט דיך צווינגען.

— מיך צווינגט מען קיינמאָל נישט, אויב איך וויל אליין נישט, קאָנגסוואָל. איך וועל נאַטירליך קיינמאָל נישט אויסגעבען דיין נאָמען, איך בין נישט קיין פעררעטער.

קאָנגסוואָל שטעהט אויף אוועקצוגעהן.

— נו, — זאָגט לונגע, — איצט האָסטו ווידער א רעכטען אבערשט?

— יא, אזוי איז אויסגעקומען.

און לונגע טהוט א שאָקעל מיט'ן קאָפּ.

— וואָס האָב איך געזאָגט! ניין, א רעגירונג, וואָס צעשטערט די פרייהייט און די צייטונגען, קאָן זיך נישט האַלטען אין גאָרוועגען. אזוי ווייט זענען מיר נאָך נישט דערגאַנגען.

זיי קוקען ביידע איינער איפ'ן צווייטען, לונגעס געוויסט האָט אפילו קיין ציטער נישט געטהון.

— אויף ווידערזעהן. — זאָגט קאָנגסוואָל.

נאָר לונגע וויל איהם איפּהאַלטען.

— וואַרט א ווײַלע, וועלען מיר געהן צוזאַמען, מיר וועלען געהן אין „גראַנד".

— ניין, דאָס קאָן איך נישט, גראָד איצט טאָרען אונז מענשען צוזאַמען נישט זעהן.

קאָנגסוואָל איז אַרויס...

און אז אילען איז אַריינגעקומען צו לונגען, זיך צו געזעגע-

נען, האט ער דעם רעדאקטאר געטראפען ווי גאר אנ'אנדער מענשען, אונגעוועהנליך מונטער פאר שמחה. ווען ער וואלט דורך עפעס א מיטעל געקאנט העלפען אילענען, וואלט ער עס גערן געטהון. ער האט געזאגט:

— איך וועל אייך געבען א צעטעל אויף צו בעקומען דאס געלד, וואס קומט אייך נאך ארוים; איצט איז שוין דער קאסירער געווים אוועקגעגאנגען, נאר איהר וועט אריינגעהן צו איהם מארגען.

— מיר קומט פון אייך גארנישט, — ענטפערט אילען,— איך האב אבגענומען אל'ץ, איננאנצען.

— יא יא, שיקט אונז א מאל צו אנ'ארטיקעל, אז איהר וועט איפשרייבן.

דאן האט זיך אילען געזעגענט און איז אוועק.

קיינער האט זיך שוין אויף איהם נישט אומגעקוקט אויפ'ן גאס.

מענשען האבען איהם גיקענט און איהם רוהיג געלאזט זיין וועג געהן מיט'ן פעקעל, נישט אנגענומענע נאטיצען אונטער'ן ארעם. אילען האט אבגעדיענט זיין צייט, ער האט בעפריעדיגט די נייגיעריגקייט און איז געווארען אנ'איבעריגער. איצט איז די צייט געקומען פאר א צווייטען.

אילען איז דערגאנגען ביז צו זיין היים, און קיינער האט פאר איהם דעם הוט נישט געצויגען.

XVII.

ווען גאיברא איז אין אווענד א היים געקומען, האט איהם אין קארידאר בעגעגענט מאדאם אילען און זעהר נידערגעשלאגען, מיט א טרויעריגער שטימע האט זי איהם דערצעהלט, וואס מיט פרעדריק'ן איז געשעהן. איצט האט ער שוין נישט קיין אנדער אויסגאנג ווי צו פרובען דאס גליק אין אמעריקא; אויב ער וועט פערקויפען זיינע ביכער און זיין ארבייטס-טיש, וועט ער אפשר

קאָנען צונויפקלויבען אויף הוצאות. אלענפאלס האָט ער נישט געוואָלט געהן צו קיינעם פון זיינע קרובים, דערפון האָט ער זיך ענטשלאָסען אָבגעזאָגט; און געוויס וואָלט עס נישט געהאָלפען אויך, פון זינט אילען איז געוואָרען מיטאַרבייטער פון דער „ציימונג", האָבען אַלע אילענס זיך אָנגעהויבען צו בעציהען צו איהם מיט דער גרעסטער קאַלטקייט... איבריגענס איז מאַדאַם אילען זעהר צופריעדען געווען, וואָס זי האָט ענדליך גאָיבראָ'ן געקאָנט בעצאָהלען איהר גרויסען און לענגסטיגען חוב, אָט די הונדערט פונפציג קראָנען; יאָ, יאָ, דאָס איז געווען אַקוראַט צו דער צייט; זי האָט איהם צו לאַנג אָבגעצויגען מיט'ן חוב, ער מוז איהר ענטשולדיגען...

נאָר ציי דען קאָן זי איהם אָבגעבען דאָס געלד, ווען דער פאַמיליע שטעהען פאָר אַזעלכע גרויסע ענדערונגען?

יאָ, זי האָט בעקומען געלד ספּעציעל צו דעם צוועק, דאָס האָט איהר שאַרלאָטע געגעבען, שאַרלאָטע האָט דאָס ביסלעכווייז אָנגעזאַמעלט... יאָ, ביסלעכווייז אָנגעזאַמעלט. אָרעמע שאַרלאָטע, זי איז אַזאַ גוטע! ווי נאָר זי האָט זיך דערוואוסט, אַז די מוטער איז גאָיבראָ'ן געלד שולדיג, האָט זי גלייך געזאָגט: „דאָס טאָר נישט דויערן אפילו איין טאָג מעהר!" איצט איז איהר וואונש ערפילט. איין גאָט ווייסט, וואָס איז מיט שאַרלאָטען געוואָרען, זי האָט דעם ווינטער געמוזט אַזוי פיעל איבערלעבען, זי האָט קיינמאָל קיין וואָרט נישט געזאָגט, נאָר די מוטער האָט דאָך אַלץ פערשטאַנען. מאַדאַם אילען איז נישט בלינד געווען, שוין אַזוי פיעל וואָכען פערבייא, ווי ענדרע באַנדעסען האָט אויפגעהערט צו געהן צו זיי, און דאָס מוז דאָך עפּעס בעדייטען, מסתמא איז עפּעס געשעהן. נאָר איהר האָט אַזוי וועה געטהון דאָס האַרץ — שאַרלאָטע האָט זיך איהר אַרום האַלז געוואָרפען און געזאָגט, אַז

וואָלט אין אַמעריקא אויעקגעפאָהרען, ווען זי וואָלט נאָר געלד געהאַט; נאָר זי האָט נישט געהאַט.

מאַדאַם אילען האָט דאָס אַלץ דערצעהלט מיט אַ שטילער־ן צוטרויליכער שטימע, כדי די מעדליך אין צימער זאָלען נישט אהערען. דאַן האָט זי איהם דאָס געלד אין האַנד אַריינגעשטעקט

גאיבראַ האָט גוט געוואוסט, פֿון וואַנען אָט דאָס געלד האָט זיך גענומען: דאָס האָט שאַרלאָטע בעקומען פֿאַר'ן פֿערזעצטען וועלאָסיפּעד. ער האָט געטריבט אָבענטפֿערן, נישט געוואָלט איצט נעהמען, דאָס געלד מוז איצט בלייבען ביי שאַרלאָטע'ן, זי קאָן עס געברויכען אויף רייזע-קאָסטען. נאָר מאַדאַם אילען האָט דעם קאָפּ געשאָקעלט. ניין, זי האָט בעקומען אַ בעפֿעהל, דאָס געלד איהם אָבצוגעבען, שאַרלאָטע וועט איהר פּשוט צווינגען איהם דאָס געלד ווידער אומצוקעהרען, אויב זי וועט עס איהר ווידער ברענגען. ביטע, נעהמט!

גאיבראַ איז אין זיין צימער אַריינגעלאָפֿען און זיך אין דער גרעסטער אויפֿרעגונג אויפֿ'ן וויעג-שטוהל אַ וואָרף געטהון. אַ דאַנק גאָט, איצט וועט ער קאָנען אַ סוף מאַכען מיט דער באַנק! ער וועט קאָנען זיין חוב בעצאָהלען און די פּאַפּירען אָבנעהמען נאָך מאָרגען פֿריה, פּונקט ניין דעם זייגער, נאָך איידער דער דירעקטאָר וועט קומען. אַזוי, הייסט עס, איז איהם נאָך געבליבען נאָר איין נאַכט, איין און איינציגע נאַכט, און די נאַכט וועט ער שלאָפֿען אַזוי גליקליך, ווי עס קאָן נאָר אַ מענש גליקליך שלאָפֿען, – אויב די שמחה וועט איהם בכלל דערלאָזען די אויגען צו פֿערמאַכען.

ווי ער האָט געליטען דעם ווינטער, און קיין רעטונג נישט געזעהן! אמת, ער האָט אָנגעשריבען אַ בראָשורע, וואָס האָט זיך ביסלעכווייז מסתמא פֿערקויפֿט, נאָר דערפֿון האָט גאיבראַ קיינע פֿערדיענסטען נישט געהאַט. ער האָט דעם כתב-יד געשענקט דעם בעסטען דרוק-איינגענטימער און איז נאָך צופֿרידען געווען, וואָס ער האָט עס געקאָנט אַרויסגעבען, עס זאָל איהם גאָרנישט קאָסטען. און די טעג זענען זיך געגאַנגען זייער ווענ, און דער טערמין פֿון דער ראַטע האָט זיך אַלץ נעהנטער אונטערגערוקט.

היינט אָוועגד איז ער גראָד געקומען, כדי נאָך אַ מאָל אַ טראַכט צו טהון, זיך צו זעצען אין דעם זעלבען וויעג-שטוהל און אַרומצוקלערען ווי עס דאַרף צו זיין אַ מיטעל ווי געלד צו שאַפֿען. אומזיסט איז ער אַריינגעגאַנגען צו צוויי, זאָגאַר צו דריי פֿון זיינע קאָלעגען און ביי זיי היכף געבעטען; נאָר אפשר וועט ער זיך

דערמאָהנען נאָך עמיצען אַ גוטען פריינד, וואָס וואָלט איהם געקאָנט אַ טובה טהון, דאָס איז נישט געווען אונמעגליך, אויב ער זאָל נאָר נאָך אַ מאָל אַ קלייער טהון. אָט דאָ וואָלט ער געזעסען, אויפ'ן זעלבען אָרט, נישט אָנגעצונדען די לאָמפּ, פונקט ווי איצט, וואָלט וועגען דעם געקלערט גאַנצע שטונדען לאַנג. און איצט איז ער געזעסען מיט געלד אין די הענד! פון די צוויי גרויסע געלד-פּאַפּירלעך האָט זיך אַ ביסעל געפיהלט אַ ריח פון מוסקוס, זיי האָבען געקנאַקט צווישען זיינע פינגער. ער האָט קיין טעות נישט געהאַט, ער האָט זיי געהאַט. צי דען איז דאָס נישט וואונדערבאַר געווען?

ער האָט נישט געקאָנט רוהיג זיצען, ער איז אויפגעשטאַנען אין מיטען דעם פינסטערען צימער און האָט אַ שמייכעל געטהון. אַז ער האָט דערהערט טריט אין קאָרידאָר האָט ער האַסטיג די טהיר געעפענט און אַרויסגעקוקט. ביז איצט פלעגט ער איז אַזאַ פאַל זיצען שטיל און איינהאַלטען דעם אָטעם, ביז צוהערען, נאָר איצט האָט ער געעפענט די טהיר מיט אַ פרעהליכער בעוועגונג, אָהן אַ שום מיין, נישט רעכענענדיג עמיצען צו טרעפען.

— גוטען אָווענד! — האָט זיך פון קאָרידאָר דערהערט.

— גוטען אָווענד, פריילין שאַרלאָטע! — האָט ער געענטפערט און איז שטעהן געבליבען אין טהיר. אין זיין צימער איז פינסטער געווען.

— איהר רעכענט ערגעץ אוועקצוגעהן אַזוי שפּעט? — האָט זי געפרעגט.

— אוועקצוגעהן? ניין. איך האָב נאָר געמיינט, איער ברודער איז געקומען, האָב איך איהם געוואָלט זאָגען: „גוטען אָווענד".

— מיין ברודער איז אין צימער, — האָט זי געזאָגט. — זאָל איך אַריינרופען איהם?

— ניין, מען דאַרף נישט, איך האָב נאָר געוואָלט... ניין, גאָרנישט, גאָרנישט.

זיי זענען געשטאַנען איינס געגען דאָס אַנדערע, זי האָט

קוק געטהון אין צימער הינטער איהם און געפרעגט:

— איהר האט אפשר היינט אווענד גאר די לאמפ׳ נישט געקריגען?

— אח, יא, די לאמפ? איך וועל באלד...

ער האט מיט איילינע און אונזיכערע הענד אנגעהויבען די לאמפ אנצוצינדען, ווערענד זיי האבען גערעדט מיטאיינאנדער. ענדליך איז זי אין צימער אריין און הינטער זיך די טהיר פערמאכט זיי האבען זיך ביידע געזעצט.

— איך דארף ביי אייך בעטען ענטשולדיגונג, — האט זי געזאגט.

— איך ווייס נישט פארוואס. פערקעהרט, איך דארף אייך דאנקען פאר...

ער האט אנגעוויזען מיט די אויגען אויף דאס געלד, וואס איז אויפ׳ן טיש געלעגען, נאר זי האט איהם איבערגעשלאגען.

— איך בעט ביי אייך ענטשולדיגונג דערפאר, וואס איך בין די לעצטע צייט געווען אזא מאדנע.

— נו, נארישקייט, פאר דעם האט נישט געלוינט קיין ענט־שולדיגונג צו בעטען. און אויסער דעם, איז ער אפשר אליין שול־דיג געווען דערין. ער האט געענטפערט:

— איהר קאנט זיך בעציהען צו מיר ווי איהר ווילט. נאר איבריגענס, זענט איהר די לעצטע צייט נישט געוועזן ערגער ווי שטענדיג... יא, איך רעכען...

— יא, איך האף, — האט ער איבערגעשלאגען לאכענדיג. און דאן האט זי גאנץ ערנסט צוגעגעבען: — איך ווייס נישט, איך בין געוועזן אזוי צערייצט, כמעט קראנק פאר בעזקייט. איהר האט עס פערשטאנען?

— ניין.

— יא, אט אזוי בין איך געוועזן. נאר מעהר וועל איך שוין אזוי נישט זיין, גאיבערא. דאס האט מיר אינגאנצען די רוהיגקייט אוועקגענומען, איך האב אייך נאך דעם זעלבען אווענד געוואלט איבערבעטען, נאר או איך האב אנגעקלאפט צו אייך, האט איהר נישט געענטפערט.

— אוי, ווענט איהר דאס געוועזן! איך האב טאקי באלד פערשטאנען, נאר איך האב אייך נישט געקאנט זעהן, אייך אין די אויגען קוקען.

— אין די אויגען?

— יא. עס טרעפט א מאל, מען טהוט א זאך, וואס נאכ־דעם מוז מען די אויגען אראבלאזען. נאר איהר קאנט דאס נישט פערשטעהן, איהר קאנט נישט.

— ניין, איך קאן דאס זעהר גוט פערשטעהן. גאנץ ריכ־טיג, א מאל בעגעהט מען א געוויסע זינד, וואס דערנאך קאן מען מענשען אין די אויגען נישט קיקען.

ער האט דאס אנגענומען פאר א האלבע פראזע, פאר א פארשלאג ווייטער צו רעדען, — נו, און וואס ווייטער? זי האט געוואלט וויסען, אז זי פיהלט איהם מיט, אז זי קאן פערשטעהן און פערציידען. ער האט זיך צוגעגרייט איהר צו דערצעהלען, און וואס זיין זינד בעשטעהט; דאס איז געוועזן א שווינדעל, א פעלשונג, ס'האט איהם איין מאל געלד געפעהלט צו בעצאהלען פאר א געוועט, וואס ער האט פערשפיעלט. דער ריינער אמת, פאר א געוועט אויף עהרענווארט, האט ער געפעלשט א דאקומענט און בעקומען געלד.

ער האט אנגעהויבען:

— דאס איז געוועזן אזוי...

נאר זי האט איהם ווידער איבערגעשלאגען.

— ניין, ניין, ניין. דערצעהלט מיר נישט, גארנישט! מיר וועלען גארנישט דערצעהלען: גוט? ניין, ליעבער, לא'מיר זיך א ביסעל פרעהליך מאכען היינטיגען אווענד, וויל מיז איז אזוי שלעכט. איך קאן שוין כמעט נישט מעהר...

זי האט זיך מיט געוואלד בעהערשט, זי זאל זיך נישט צעוויינען.

ער איז געוועזן צו פיעל איבערראשט, ער זאל קאנען ווייטער רעדען, ער האט קיין ווארט נישט געזאגט. איין אויגענבליק האט ער ווידער א קלער געטהון, צי זאל ער איהר נישט בעדאנקען פאר'ן געלד; נאר אפשר איז עס פון זיין זייט נישט דעליקאט איהר

מיט אזא עקשנות צו דערמאהנען איהר מוטערס ארעסטירט, דאס פערזעצען דעם וועלאסיפעד, און ער האט געשוויגען.

דאן האט זי איהם אנגעהויבען אויסצופרעגען וועגען די אלטע פארטרעטען, וואס זענען אויף זיין טיש געשטאנען, וועגען זיינע עלטערן, וועגען זיין איין און איינציגער שוועסטער, וועגען די אלטע זאכען, וואס זי פלעגט פריהער קיינמאל נישט דערמאהנען. א זי האט זיך געוואונדערט און זיך דערפרעגט, ווען ער האט איהר דעם פארטרעט פון זיין שוועסטער געוויזען.

— איהר זענט היינט אוועגד אזא גוטע, — האט ער געזאגט, — זאל איך אייך אפשר ווייזען מיין לעצטען בריעף פון דער היים? נאר ער איז געשריבען נישט גאנץ רעגעלמעסיג.

זי האט גענומען דעם בריעף און איבערגעלייענט מיט אויפריכטיגער שמחה. וואס פאר א געזונדע און געוויכטיגע מיינונגען ו וואס פאר א ליבע! זיי האבען ביידע געלאבט פון'ם שלום, ווא דער פאטער, וואס האט קיינמאל נישט געשפאסט, האט אנגעשטעלט א גאנצע מענגע פון פערשיעדענע פונקטען איינעם נאכ'ן אנדערען און צוגעשריבען: „דערביי ווערט צוגעלעגט א פאר טו פונקטען, וואס דו קאנסט זיי אליין אויפשטעלען אין בריעף ווא מען דארף". א דאס איז געווען א גרונד-עהרליכע נשמה, א נאאיווע און שטארקע, אנ'אמת גלויבענדיגער מענש.

און וועהרענד גאיברא האט ווידער צונויפגעלעגט דעם בריעף, איז שארלאטע געזעסען און געקוקט אויף איהם, געטראכט און געקוקט.

זיי האבען אנגעהויבען רעדען וועגען פרעדריק'ן. ער האט איצט בעשלאסען צו פרובען דאס גליק אין אמעריקא און האט שוין אנגעהויבען זיינע ביכער צו פערקויפען. ער האט געהאט נישט וועניג ביכער, אויף א שיפס-קארט וועט ער מסתמא האבען שארלאטע וואלט אויך וועלען פאהרען מיט איהם, נאר זי האט קיין געלד נישט געהאט. זי האט דערצעהלט מיט א שמייכעל וואס איז כמעט ווי א זיפץ געווען, אז זי האט דעם גאנצען אוועגד גאט געבעטען, ער זאל איהר העלפען צו בעקומען געלד אויף הוצאות, חאטש זי האט זיין הילף נישט פערדיענט.

— ניין, איהר דאַרפט דאָס ניִשט טהון, — האָט גאָיבראַ געזאָגט אונפאָרזיִכטיג. — איהר דאַרפט נישט אוועקפאָהרען.

— פאַרוואָס נישט? איך וויל. איך האָב זיך שוין דאָ זיך זעלבסט אַזוי דערעסען.

— נאָר אויסער זיך האָט איהר קיינעם נישט דערעסען. פיעל וועלען שטאַרק בענקען נאָך אייך, אויב איהר וועט אוועקפאָהרען.

— ווער וועט בענקען נאָך מיר?

קודם כל ער אַליין, ער וועט בענקען טעג און נעכט, נאָר ער האָט געענטפערט:

— אויב איהר פרעגט שוין: ענדרע באַנדרעסען, צו׳ם ביישפיעל.

זי האָט אַ געשריי געטהון: „ניין”, צונויפגעפרעסט די האַנד און אַ געשריי געטהון: „ניין”, בלאָס פאַר אויפרעגונג, מיט אַ שאַרפער שטימע. און זי האָט זיך צעלאַכט קורץ, אַבגעבראָכען שפּאָטיש.

— איך וויל נישט, ער זאָל בענקען נאָך מיר, איך וויל נישט, ער זאָל אפילו געדענקען. ניין. — זי איז אויף אַנאַנדערער טאָן אַריבער און געזאָגט: — ניין, מיר דאַרפען דאָך היינט אַוועגר פרעהליך זיין?

— יאָ, אַדרבא, — האָט ער אויך געענטפערט.

איבריגענס האָט זי אַליין נישט געקאָנט פערגעסען וועגען ענדרע באַנדרעסען, זי האָט ווידער אָנגעהויבען רעדען וועגען איהם. ער האָט זי אַזוי אונגליקליך געמאַכט, ווי איין מענש קאָן נאָר דעם צווייטען אונגליקליך מאַכען. נאָר איצט דאַרפען זיי מעהר נישט רעדען וועגען דעם, זיי מוזען נאָר פרעהליך זיין.

— נאָר איהר האָט איהם געוויס געליעבט אַמאָל, — האָט גאָיבראַ געזאָגט, — אין דאָן...

— איך וועל אייך עפּעס זאָגען, נאָר איהר וועט מיר נישט גלויבען. געוויס וועט איהר מיר נישט גלויבען. נאָר ווען דאָס וואָלט מיין לעצט וואָרט געווען אין לעבען, איך האָב איהם קיינמאָל נישט געליעבט. איך בין איצט אין דעם אַזוי זיכער, ווי איך

בין זיבער, אז איך זיץ אָט דאָ. זאָל אייך גאָט העלפֿען צו פֿער־שטעהן, וואָס איך זאָג, נאָר געוויס פֿערשטעהט איהר עס נישט. איך האָב איהם נישט געליעבט, נאָר איך בין אין איהם פֿערליעבט געוועזען אַיין אָוועגד, און יענעם אָווענד בין איך געוואָרען... איז געשעהען... נאָר איך האָב איהם קיינמאָל נישט געליעבט. איך בין נור אין איהם איין אָווענד פֿערליעבט געוועזען. און פֿון יענעם אָווענד אָן האָב איך די גאַנצע צייט געוואוסט, אַז איך האָב איהם נישט געליעבט, נאָר איך האָב מיך בעמיהט צו גלויבען, אַז איך ליעב, יאָ, איך האָב מיך איינגערעדט צו ליעבען. דאָס ווייס איין גאָט.

גאַבראַ האָט דערפֿיהלט אַ שטאַרקע געהיימע שמחה, זיין געזיכט איז רויט געוואָרען. און ער האָט אַפֿילו נישט געפּרובט דאָס צו בעהאַלטען. יאָ, אַזוי איז עס: פֿאַר איינעם אַ שמחה, פֿאַר אַ צווייטען — אַ צרה. אין זיין אינערליכער און פֿרעהליכער אויפֿרעגונג האָט ער געוואָלט ווייטער רעדען, געוואָלט זיך מעהר דערוויסען; נאָר זי האָט אויסגעשטרעקט די האַנד צו איהם, זיך צוגעריהרט מיט איהרע פֿינגער און געזאָגט מיט אַ בעטענדיגען בליק:

— ליעבער, לאָמיר בעסער רעדען וועגען עפּעס אַנדערש!

זי האָט נישט ווילענדיג זיינע האָר אַ גלעט געטהון, ווען זי האָט די האַנד צוריק אָבגענומען. אַ ציטער איז איבער זיין גאַנצען קערפּער דורך פֿון קאָפּ ביז די פֿיס, און ער האָט איהר האַנד אָנגענומען, זי אַ דריק געטהון.

— נאָר איך וועל בענקען נאָך אייך. אויב איהר וועט אוועקפֿאָהרען, — האָט ער געזאָגט כמעט סאַמע נעבען איהר אויער.

— יאָ, עס קאָן זיין — איהר, — האָט זי געזאָגט אַלץ אַזוי שטיל. — נאָר איהר מוזט וויסען, אַז איך בין דאָס נישט ווערט.

— איהר — זענט נישט ווערט!

ער האָט זיך צוגערוקט נעהנטער צו איהר, זיך אויף די קניה נעבען איהר שטוהל אַראָבגעלאָזט און איהרע ביידע הענד אָנגענו־

מען. זי האט איהם ערלויבט צו האלטען זיי און שטיל מיט א שמייכעל געזאגט:

— יא, נאר דאס דארפט איהר נישט צו טהון. עמיץ קאן אריינקומען.

— ניין, מיר הערען קיינעם נישט, קיינער געהט נישט. איך בין אזוי גליקליך אין דער מינוט, ווי נאך קיינמאל אין מיין לעבען, קיינמאל. זעהט נאר, איך האלט אייערע הענד, ווייסט איהר דאס?

— יא.

אין קארידאר האבען זיך טריט דערהערט, עמיץ איז דורכגעגאנגען אין קיך אריין. שארלאטע איז אויפגעשפרונגען, נאר זיך גלייך ווידער געזעצט. גאיברא האט ווידער איהרע הענד גענומען און זיי א קוש געטהון; ער האט געגלעט איהרע פיינע ווייסע הענד, וואס ער האט אזוי אפט אין געדאנקען געקושט, איצט האבען זיינע ליפען אין א הייסען עקסטאז גערוהט אויף זיי.

און ער האט געזאגט, איינגערוימט עטליכע ווערטער, ער האט געהאפט, אז דאס אלץ איז נישט קיין טרוים געווען, געבעטען ביי איהר א ערלויבניש צו קוקען און נחת האבען פון איהר ווי שטענדיג ביז איצט קיינער. קיינער האט נישט געוואוסט, ווי זיין הארץ האט דעם גאנצען ווינטער געשטרעבט צו איהר.

זי האט געענטפערט דערויף:

— איהר זאגט, אז איהר זענט גליקליך, גאיברא; נאר מארגען וועט איהר דאס נישט זאגען.

— מארגען און שטענדיג, אויב איך מעג. זאגט, מעג איך? איהר וועט דאס בעשליסען, איהר אליין. פארוואס נישט מארגען? יא, גראד מארגען, אונבעדינגט מארגען, ווייל מארגען וויל איך אין ארדנונג ברענגען איין אנגענעהמע זאך, וואס האט מיך געדריקט, און אויב איך וועל זיך קאנען טרעפען מיט אייך מארגען אוועגד, וועל איך אייך עפעס פרעגען, וועל איך אייך עפעס אויף די קניע בעטען, שארלאטע.

נאר פלוצלונג שטעהט שארלאטע אויף און פערשטעלט זיך פאר איהם מיטביידע הענד.

— ניין, ניין, מען דארף נישט מעהר, אום גאָטעס ווילען! איצט מוז איך אַוועקגעהן. אַ דאַנק, אַ דאַנק פֿאַר היינטיגען אָווענד! גאַיבראַ, איהר זאָלט מיך נישט בעטען עפּעס אויף די קניע, גוט? גאָט מיינער, איך ענטפֿער אייך: „ניין", גאַנץ שאַרף, איהר טאָרט עס נישט טהון, איהר הערט! ווייל איך ענט־פֿער אייך: „ניין". יאָ, איצט מוז איך געהן.

— איהר ענטפֿערט מיר „ניין"? איך האָב אייערע הענד געהאַלטען, איך האָב זיי געקושט, און פֿון דעסטוועגען ענט־פֿערט איהר: „ניין"? הערט, הערט, איהר וועט קיינמאָל נישט איינשטימען, איהר וועט אין קיין פֿאַל נישט איינשטימען? גיעט מיר אַ גאַנץ קליינע האָפֿנונג, שטעלט מיך אויף אַ לאַנגע צייט אין נסיון, גיעט מיר אַ לאַנגען טערמין צו וואַרטען. איך קאָן לאַנג וואַרטען, אויב איך האָף נאָר...

ווידער האָבען זיך אין קאָרידאָר טריט דערהערט, אין דער צייט האָט קיינער גאָרנישט געזאָגט: דאַן זענען די טריט שטיל געוואָרען אין די צימערען, און אַלץ איז שטיל געווען.

שאַרלאָטע האָט שוין די האַנד געהאַלטען אויפֿ'ן צודריקער פֿון טהיר, זי האָט זיך אויסענגלייכט און האָט געפֿלאַמט. איהר ברוסט האָט זיך הויך געהויבען.

— איך ליעב אייך, — האָט זי רוהיג געזאָגט, — יאָ, איך ליעב אייך; נאָר איך זאָג: „ניין".

זיי האָבען זיך אָנגעקוקט איינס דאָס אַנדערע.

— איהר ליעבט מיך! יאָ? אין אמת'ען? טייערע, נאָר אָנט נישט אָט דעם „ניין", נישט אויף שטענדיג! פֿאַרוואָס, זאָגט מיר?

זי איז שנעל צוגעגאַנגען צו איהם, זיין קאָפּ אין די הענד גענומען און איהם אַ קוש געטהון אין די ליפּען, גלייך אין די ליפּען.

זי האָט זיך צעוויינט פֿאַר אויפֿרעגונג, ווען זי האָט דאָס געטהון. דאַן האָט זי מיט דער האַנד דאָס געזיכט פֿערשטעלט און צו דער טהיר געאיילט.

נאָר ער האָט איהר נאָכגעשריען, פֿערגעסענדיג יעדע פּיי־

זיכטיגקייט, ער איז צוגעגאנגען ביז צו'ם טהיר און א געשריי געטהון:

— נאר, שארלאטע, פארוואס געהסטו אוועק אזוי?

— דערפאר, — האט זי געענטפערט שטיל מיט א טרויקענער שטימע, — דערפאר, ווייל איך בין ש'ין נישט מעהר קיין אונשולדיגע פרוי. איך בין נישט ריין, ניין.

און זי האט נאך די האנד אויפ'ן געזיכט געהאלטען, כדי זיך צו פערשטעלען, דאן איז זי אבגעגאנגען א פאר טריט אין קארידאר, געעפענט די טהיר אין די צימערען און איז פערשוואונדען...

גאיבראַ האט זיין טהיר פערמאכט און איז אין מיטען צימער געבליבען שטעהן. נישט אונשולדיג? וואס בעדייט דאס? שארלאטע איז נישט אונשולדיג? זי האט איהם געקושט, דאס איז געוועזען אין דער ווירקליכקייט, ער האט עס נאך געפיהלט. נאר פארוואס האט זי געזאגט, אז זי איז ניט אונשולדיג? אונשולד — דאס איז זיין אייגען לעגנסטיג, נאריש ווארט.

נאר, גאט דו גערעכטער, שארלאטע איז נישט אונשולדיג? נו איז וואס, אויב אזוי? זי האט איהם א קוש געטהון, זי האט איהם געליעבט; ווי איז עס געשעהן, וואס זי האט אזוי גלייך געזאגט, אז זי ליעבט איהם? נאר זי איז נישט אונשולדיג, האט זי דערנאך געזאגט, ס'געהט גארנישט אין דעם, ווי באלד זי ליעבט איהם. ווער איז דען אונשולדיג, ריין? ער אליין אויך נישט. ער איז זאגאר געוועזען א פערברעכער, א רויבער, און ערשט מארגען וועט ער קאנען זיין דאקומענט פערניכטען.

ער האט א קוק געטהון אויף דאס געלד אויפ'ן טיש, די דאזיגע גרויסע געלד-פאפיערלעך ליעגען אויפ'ן פריהעריגען פלאץ. יא, מארגען וועט ער צו שארלאטען געהן מיט זיין גרויסער ביטע. זי איז נישט ריין? אח, ריינער פון אלעמען; ער וועט זיך פאר איהר אויף די קניע שטעלען. וואָרום זי ליעבט דאך איהם, זי האט דאך איהם געקושט!

ער איז אין דער מאכט פון דער דאזיגער ערינערונג, ערשיטערט פון א אונזיניגער התפעלות און ער שטעהט ווייטער אין

מיטען צימער, גאָרנישט אָנהויבענדיג. זי איז געוועזען אין איהר מאָרגען-קלייד, אין דער דאָזיגער פיינער קלייד, וואָס דורך איהר צייכענט זיך אָב דער קאָרסעט, און די הענד זענען געוועזען נאַקעט כמעט ביז צו'ם סאַמע עלענבויגען, אַזוי קורץ זענען די אַרבעל געוועזען. ווי אונגעוועהנליך ליעב זענען געוועזען אַפילו די דאָזיגע אַרבעל! נאָר ווי, אויב עמיץ אַנדערש האָט די דאָזיגע הענד געקושט? יאָ, איז וואָס אויב יאָ, געווים, אַנדערע האָבען זיי איך געקושט, זי האָט דאָך אַליין געזאָגט, אַז זי איז נישט ריין געוועזען. און דערצו נאָך האָבען זיך די דאָזיגע הענד געפלאָכטען אַרום האַלז פון אַנדערע, אַרום דער טאַלע פון אַנדערע, ווי באַלד זי איז נישט ריין געוועזען. נאָר זי איז פאָלשטענדיג ריין געוועזען, ער האָט זי געליעבט.

די לאָמפ האָט רוהיג געברענט אויפ'ן טיש, איהר ליכט האָט זיך העל און גלייכמעסיג געגאָסען דורך דער שיין, און זי האָט געברענט, אַזוי ווי קיין זאַך וואָלט נישט געשעהן מיט דעם, וואָס איז איינער אַליין אין צימער געשטאַנען און געטראַכט.

ער האָט זיך אין וויעג-שטוהל געזעצט. נאָר די דאָזיגע הענד האָבען אַלזאָ אַרומגענומען אַנדערע; צי דען קאָן מען דאָס אינגאַנצען פערגעסען? זיי וועלען איהם אַרומנעהמען, ווי זיי האָבען אַנדערע אַרומגענומען, זיי קאָנען שוין נישט געהערען נאָר איהם איינעם אַליין. זי וועט קאָנען מאַכען אַ פערגלייך צווישען זיין אַרומנעהמען און דעם אַרומנעהמען פון אַנדערע.

טיעפער און טיעפער ווערט ער אין מחשבות פערזונקען. נײן, צי דען איז זי ווירקליך נישט ריין? ער האָט זיך דערמאָהנט, אַז ער האָט זי איין מאָל בעגעגענט נעבען באַנדעסענס טהיר אַז ער פלעגט זיך מיט זיי בײדען טרעפען אויף די טרעפ און אין איינזאַמע ערטער. זי, וואָס ער האָט געקוקט אויף איהר און געטראַכט וועגען איהר אַזוי ערהפורכטספול, יעדען טאָג, יעדע שטונדע, פון דעמאָלט אָן, ווי ער האָט זי צו'ם ערשטען מאָל דערזעהן, זי וועט קומען צו איהם שוין פול ערפאַהרען, צוגעוועהנט צו אַלעם, וועט זיין צערטליך צו איהם ווי צו אַנדערע, וועט איהם אַרומנעהמען מיט איהרע אויסגעלערנטע הענד. און אָט וועט ער

דאס גאנצע לעבען ארומגעהן און וויסען, אז אזוי איז עס! דאס האט ער נישט געקאנט, ניין, דאס איז נישט מעגליך געוועזן. שוין בעסער זיך א מעשה אנטהון.

די לאמפ האט וויטער געברענט, וויטער געברענט.

א שטונדע נאך א שטונדע געהט פערביי, א מאל אין ענט־ציקונג, וואס שארלאטע ליעבט איהם, א מאל אין א אונבעשרייבבא־רען שמערץ. ער האט זיך אין שטערן א קלאפ געטהון. ניין, דאס איז נישט מעגליך געוועזן, און ער האט גאנץ גוט געוואוסט, אז ער וועט דאס נישט אויסהאלטען, זי האט געמוזט גנבה'נען, מארדען, נאר נישט דאס. די לאמפ האט געהאלטען ביי'ם דערברענען, און אז זי האט אנגעהויבען צו מינגען, האט ער זי פערלאשען. ער האט זיך געלעגט אויפ'ן בעט, נאר אנגעקליידט און מיט ברייט אפענע אויגען. שארלאטעס קושען האבען נאך אויף זיינע ליפען געברענט. בעקלערט זיך נאר, זי האט ביי גאט געבעטען געלד אויף הוצאות! זי איז נישט געוועזן פערדארבען, און ער ליעבט זי זעהר; נאר צי דען וועט דאס העלפען? דאס גאנצע לעבען ארומצוגעהן און וויסען אלץ!

ערשט ווען עס איז טאג געווארען און די שטארע האט שוין מעהר נישט געקאנט מיט דער ליבשינקייט קעמפפען, האבען זיך זיינע אויגען שווער פערמאכט, ער איז אזוי ווי געשטארבען, אין א שלאף פערזונקען, און אויפגעחאפט האט ער זיך נישט פריהער, ווי מען האט אין זיין טהיר אנגעקלאפט.

פרעדריק אילען איז צו איהם אריינגעקומען.

— שוין צעהן דער זייגער, — האט ער געזאגט, — נאר איהר זענט מסתמא היינט פריי פון דער ארבייט?

— שוין צעהן דער זייגער? ניין, איך בין נישט פריי.

גאיברא איז אויפגעשפרונגען.

— איך בין ענטזאגט פון דער „ציימונג" דעריבער בין איך אין דער היים.

— יא, איך וויים.

— יא, אזוי שטעלען זיך טיילמאל צונויף די אומשטענדען... בעסער וואלט איך שוין דעמאלט איבער עצה געפאלגט און זיך

וואָס וויַיטער געהאַלטען פֿון אָט דעם, נאָר...

— יאָ, יאָ, נאָר...

— איצט איז דערין קיין צווייפֿעל נישטאָ.

פֿויזע.

— איהר זענט אַנגעקלייַדט, איהר זענט מסתּמא היינט אויפֿגעשטאַנען צו פֿריה און דערנאָך האָט זיך אייך פֿערוואָלט נאָך אַ ביסעל אַ דרעמעל טהון? — זאָגט אילען.

— יאָ, גאַנץ ריכטיג.

— אָ, מיט מיר פֿלעגט זיך אויך אַזוי טרעפֿען. וואָס האָב איך עס אייך געוואָלט זאָגען? איהר האָט אַרויסגעגעבען אַ בראָשורע, און דער „צייַטונג" צווישען איבעריגען היינט ווידער דאָ ווענען אייך.

— ווירקליך?

און וועהרענד גאַיבראָ האָט זיך אַרומגעוואַשען, איז אילען נאָך דער צייַטונג געגאַנגען. דאָס איז אייגענטליך געווען די זעלבע נאָטיץ, ווי דאָס פֿאָריגע מאָל, נאָר נאָך שאַרפֿער. די בעשולדיגונג אין אונרייַנעם געוויסען איז געווען שטאַרקער אונטערגעשטריכען, זי האָט בעקומען אַ בעשטימטע פֿאָרם. עס האָט זיך שוין גערעדט ווענען קלאַגגען, אַלע האָבען שוין געוואוסט ווענען דעם. אין דער דאָזיגער ווידערהאָלונג, אין דעם דאָזיגען נישט וועלען די זאַך אָפּלאָזען, נאָר ווידערהאָלען עס איין טאָג נאָכ'ן אַנדערן אַלץ אין אַ שאַרפֿערער פֿאָרם, האָט מען געקאָנט דערקענען לונגען. גאַיבראָ האָט איבערגעלייענט די נאָטיץ מיט אינטערעס, און ווען ער האָט גערעדט האָט ער קיין וואָרט נישט געזאָגט.

— וואָס זאָגט איהר דערויף, וואָס פֿאַר אַ מייַנונג האָט איהר?

— מען דערצעהלט, — האָט גאַיבראָ געענטפֿערט, — ווענען אַקציאָנ'ען, אַז איין מאָל אויף דער יאַגד האָט ער אַרטעמירען מיט איהרע נימפֿען אונערוואַרטעט געטראָפֿען אין אַ באַד. אַלס שטראָף פֿאַר דעם דאָזיגען נישט בכיוונ'דיגען פֿעהלער האָט אַרטעמירע פֿערוואַנדעלט אַקטעאָנ'ען אין אַ הירש, און זייַנע אייגענע יאַגד־הינד האָבען איהם אויף שטיקער צעריסען.

דאָס זעלבע איז מיט מיר. איך האָב לונגען געחאַפּט אונערוואַרטעט אין זיין סטיחיע און האָב אָנגעשריבען אַ בראָשורע, און מיין אייגענע בראָשורע פערניכטעט מיך דורך לונגען. אח, קעגען דעם איז דאָך גאָר נישטאָ וואָס צו מאַכען.

— יאָ, קעגען דעם איז גאָר נישטאָ וואָס צו מאַכען. .

אַז אילען איז אַרויס, האָט זיך גאַבראָ עטליכע מאָל אַ קלאַפּ געטהון אין שטערן, אַרומשפּריוענדיג אין צימער הין און צוריק. יעדעס מאָל, ווען ער איז צו דער טהיר צוגעגאַנגען, איז ער אויף אַ סעקונדע שטעהן געבליעבען און זיך צו די טריט צוגעהערט, נאָר גאָרנישט געהערט. שאַרלאָטע איז אפשר גאָר אין דערהיים נישט געווען, זי האָט שוין געקאָנט האָבען אוועקגעגאַנגען. ער האָט די הענד געבראָכען און זי שטילערהייד געבעטען צו קומען, און אַליין איז ער אַלץ געגאַנגען און געגאַנגען. און די „צייטונג" האָט זיך ווידער גענומען צו איהם, זי האָט חוצפה'דיג וועגען זיין געוויסען גערעדט, ווי זי וואָלט זיין יערען פלעק געקענט.

דאָ, אויפ'ן טיש איז דאָס געלד געלעגען, ער האָט נאָר געדאַרפט אין איינינע מינוט אין באַנק אַריינלויפען און אויסלעזען דעם דאָקומענט, אין פערלויף פון איין האַלבער שעה וואָלט אַלץ אין אָרדנונג געווען, די עהרע וואָלט געווען געראַטעט, און די אַנצוהערענישען פון דער „צייטונג" וואָלטען אויף אייביג געמוזט אויפהערען.

נו, און וואָס ווייטער? און שאַרלאָטע, דאָס דאָזיגע זינדיגע, שענע קינד! פּלוצלונג לויפט ער צו צום טיש, חאַפּט דאָס געלד און לעגט עס שנעל איין. דאַן נעהמט ער אַרויס אַ קאָנווערט און לעגט אין איהם די פּאַפּירלעך, און אין זעלבען קאָנווערט לעגט ער אַריין אַ צעטעל, וואו ער האָט אָנגעשריבען: „פערציה, אַ דאַנק פאַר אַלץ, טייערע". דאַן אַדרעסירט ער דעם דאָזיגען קאָנווערט אויף שאַרלאָטע'ס נאָמען און פערברענט זיין גאַנצע איבעריגע קאָרעספּאָנדענץ. דער טיש איז אָבגערייניגט, אַלץ איז אין אָרדנונג. דאָס געלד פאַר שאַרלאָטען ליעגט

אויף דער ערד, איפ'ן הינקעלען טעפיך, אז מען זאל עס גלייך אופהויבען.

ער איילט אוועקצוגעהן פון צימער און געהט אונבעמערקט ארויס איפ'ן גאס. ער ווארפט א בליק איפ'ן צווייטען עטאזש און זעהט שא-לאטע'ס געזיכט. זי טרעט פאמעלעך אב צוריק. ער נעהמט זיך פאר'ן הוט און בעגריסט, זיין דונקעל געזיכט פערציהט זיך קראמפפהאפט, ער שמייכעלט. זי ענטפערט איהם פון אויבען מיט א שאקעל מיט'ן קאפ, און אזוי ווי ער שטעהט ווייטער און קוקט ארויף, רוקט זי דאס פארהאנגעל אב אין א זייט און געהט צו סאמע צו'ם פענסטער. דאן בעגריסט ער זי נאך אמאל.

אין א האלבע שטונדע ארום האט זיך גאיברא דער פאליציי אבגעגעבען.

XVIII.

שוין אין צוויי וואכען ארום האט די „צייטונג*" — וואס ווייס שטענדיג די ערשטע אלע נייעסען — געקאנט מיטטיילען אין א ווארעמער, מיטפיהלענדער נאטיץ, אז פרעהדיק אילען, דער הויכגעשעצטער מיטארבייטער פון דער „צייטונג", איז אוועק אין אמעריקא, מיט איהם איז מיטגעפאהרען זיין שוועסטער, פריילין שארלאטע אילען, וואס איז גוט בעקאנט אין די ספארט-קרייזען. מיר ווינשען זיי גליק אין נייען לאנד! ווי עס געהט א קלאנג, האט הערר אילען געפיהרט אונטערהאנדלונגען וועגען א פאסטען פון א פראפעסער אין איינעם פון די אמעריקאנישע אוניווערזיטעטען, און די „צייטונג" גראטולירט אמעריקא, וואס זי האט אזוי וואויל אויסגעוועהלט.

אויף אזא אופן האט לונגע ארויסגעוויזען אילען'ען זיין גוטהערציגקייט ביז צו'ם סוף. ער האט אליין געלאכט פון די דאזיגע „קלאנגען וועגען א פאסטען פון א פראפעסאר", וואס ער האט אליין בעשאפען, אויסגעטראכט אויפ'ן ארט, ווען ער האט די נאטיץ געשריבען, דעם דאזיגען שפאס זיינעם האט ער גע-

שרייבען אין א איינפאכער נאאיווער פארם, אהן א שים שטעבוויערטעל, און נאר ער אליין איז געזעסען און געשמייכעלט פאר זיך. זיין שטיפעריש נאטור האט זיך אזוי אפט ארויסגעוויזען און האט איהם פרעהליכער געמאכט נישט איין לאנגווייליגע שטונדע.

איבריגענס האט ער נישט אינגאנצען פערגעסען אויך די ערנסטע אנגעלעגענהייטען. די וואהלען און סטארטינג זענען געווען אין כאמע רעכטען ברען, לונגע האט אין פערלויף פון עטליכע וואכען געפיהרט א קאמפף מיט זיינע וואהל-ארטיקלען, ער האט פערטיידיגט דעם ריינסטען שטאנדפונקט פון די לינקע מיט אזא ענטשלאסענהייט, אז אפילו דעם „נארוועגער“ האט ער אייפען צווייטען פלאן אבגערוקט. ענדרע באנדרעסען האט איהם געהאלפען. דער יונגער ראדיקאל, וואס האט אייגענטליך אנגעהייבען אלס פאעט, פלעגט איהם פון צייט צו צייט ברענגען גאר וואיליגע ארטיקלען וועגען די וואהלען, פול מיט אויפריכטיגען געפיהל און קראפט. לונגע איז זעהר דאנקבאר געוועזען פאר די דאזיגען הילף, אליין האט ער שוין נישט געהאט אזא טאפפערע פעדער ווי אמאל, און הילף איז איהם זעהר נייטיג געוועזען. זיין אלטע געשיקטהייט איז פערשוואונדען, זיינע קלעפ זענען אלין מעהר און מעהר ענהליך געווארען צו די קלעפ פון „נארוועגער“, וואס קיין מענש האט דורך זיי זיין גלייכגעוויכט נישט פערלארען. פון וואנע האט זיך דאס געקאנט נעהמען? צי דען איז ער נישט ווי פריהער געוועזען אונערשיטערליך איבערצייגט אין דער גערעכטיגקייט פון זיין ארבייט? אדער אפשר האט ער זיך שוין צופיעל געשיינט, פיל געווארען? דאס אין קיין פאל נישט; פערקעהרט, לונגע האט געארבייט פלייסיגער ווי שטענדיג. טראץ דעם, וואס זיין זשורנאליסטישער טאלענט איז קלענער געווארען, האט ער געארבייט אזוי פלייסיג, ווי ער וואלט קיינמאל אין לעבען קיין אנדער זאך נישט געטראכט און נישט געפיהלט אויסער דעם, אז די לינקע מוזען זיצען דוקא ביי די וואהלען.

קיינער האט איהם נישט געקאנט פארווארפען, אז איהם פעהלט גלויבען אין זיין כלל-ארבייט און א ווילען איהם צו פערטיידיגען; יעדען טאג האט די „צייטונג“ געדרוקט א לייט-ארטיקעל

װעגען די װאַהלען. נאָר דער פֿאַבריקאַנט בערגעלאַנד אַלײן איז אַרומגעגאַנגען מיט זײַן פֿינסטערען חשר און געדערט:

— אויב לונגע װעט שרײַבען װי דער הײַציגסטער לינקער צעהן יאָהר נאָכאַנאַנד, ניִשט צוריק טרעטענדיג קײן אײן טריט, בין איך דאָך ניִשט זיכער, צי האָט ער ניִשט דערבײַ עפּעס אַ זײַטיגען מײן.

נאָר בערגעלאַנד — טראָץ די אַלע מעלות, װאָס דער דאָזיגער מענש האָט געהאַט — איז געװעזען אײנער פֿון די סאַמע שטומפּיגסטע קעפּ אין לאַנד, אַזױ שטומפּיג, אַז ס'איז נאָר צו'ם לאַכען. װי אָפֿט האָט ער דאָס מױל געעפֿענט און געקוקט אויף לונגע'ן, װען דער דאָזיגער אויסגעצײכענטער רעדאַקטאָר האָט גראַציעז אַרומגעטאַנצט אויף די שפּיץ פֿינגער צװישען די גרעסטע שװעריגקײטען און אָבגעטהון די לוסטיגסטע פֿאָקוסען מיט יעדער פֿראַגע. בערגעלאַנד האָט איהם ניִשט געקאָנט נאָכגעהן, זײַן קאָפּ איז צו שטומפּיג געװעזען, און ער האָט נאָר װידערהאָלט זײַן פֿינסטערע פֿראַגע װעגען די צעהן יאָהר אין דעם זײַטיגען מײן, װאָס אַגב האָט ער אין איהר, צו'ם בערױערן, אַלץ װעניגער און װעניגער געגלױבט.

לונגע האָט, אין אמת'ען, געװאוסט, אַז זײַנע פּאָליטישע שװינדלען זענען ניִשט געװען ערנסט געפּלאַנט, ער איז אויך געװען אַזאַ נאָרװעגער ליבעראַל װי יעדער אַנדערער, װען דאָס איז נויטיג געװען. אמת ער האָט זיך אַ מאָל אײַנגעעקשנ'ט, נאָר ער האָט אַלײן געפֿיהלט, אַז דאָס דאַרף ער ניִשט טהון, און ניִשט זעלטען, װען ער פֿלעגט זײַן מיט זיך אַלײן, פֿלעגט ער אָנהױבען פֿיהלען אַ ביטערע חרטה אויף זײַנע שפּיצלען, װי באַלד נאָר זײ האָבען זיך אַרױסגעװיזען פֿאַר אונגעלונגענע. װי אויב זײ װעלען סוף כל סוף פֿון איהם אָבנעהמען יעדען אײַנפֿלוס? ס'האָט שוין געפֿעהלט נאָר אײן האָר, אַז מען זאָל איהם פֿון אומעטום אויסשליסען, און לונגע האָט דאָך ניִשט געװאָלט פֿון אומעטום אויסגעשלאָסען װערען. ער האָט נאָך געפֿיהלט אין זיך גרױסע קרעפֿטען, געקאָנט אויפֿטהון מעהר װי עמיץ אַנדערש; צי דען האָט זײַן שאַרפֿזין איצט ניִשט געפֿײַערט אַ נײַע.

טריאומף אין גאיבראָ'ס געשיכטע? לונגע האָט אין זיין בלוט געפיהלט, אז גאיבראָ איז אין דער געזעלשאַפט געווען אזא פערזענליכקייט, וואָס איז צייטיג געהאָרען, אז איהרע סודות זאָלען ענטדעקט ווערען, און ס'איז גענוג געווען, ער זאָל נאָר א שטאָך טהון בלינד מיט רער נאָדעל, וואו עס וועט זיך לאָזען, און יענער האָט זיך שוין אונטערגעגעבען.

גלייכצייטיג האָט ער געקאָנט איבעררעשען דאָס לאַנד מיט אָבדרוקען די רשימה פון די נייע געשוואָרענע ריכטער נאָך א לאַנגע צייט איידער די בעשטימונגען זענען בעשטעטיגט געוואָרען. די דאָזיגע מיטטהיילונג האָט געמאַכט א גרויסען איינדרוק, מענשען האָבען נאָך א מאָל איינגעזעהן, אז אויב אפילו מען קאָן לונגען עפעס פאָרוואָרפען פאַר דאָס אָדער יענץ, דאָך האָט ער צו זיך קיין גלייכען נישט, און לונגע האָט מיט שמחה די הענד געריבען בשעת די דאָזיגע נייע נצחונות, די דאָזיגע מיטטהיילונגען האָבען געהאַט פאַר איהם זייער אנציהענדע זייט, זיי האָבען אָנגעפילט זיין פאַנטאַזיע מיט נייע פלענער, מיט נייע איבערראַשונגען. און פון איהם האָט מען דאָס געוואָלט דעם איינפלוס אָבנעהמען? קיינמאָל! קיינמאָל!

— אריין!

א שליח פון דעם הויפט־שטאַב פון די לינקע, א בריעף מען בעט א ענטפער.

לונגע האָט דורך דעם בריעף און ענטפערט גלייך. דער פעראיין פון די לינקע וויל אָבדרוקען עטליכע פון זיינע וואַהל־ארטיקלען אין א בעזונדער בראָשורע, זיי פערשפרייטען אין צעהנדליגער טויזענדער עקזעמפליאַרען אין גאַנצען לאַנד. ביטע! נאַטירליך, ער גיעט מיט שמחה א ערלויבניש דערויף, די ארטיקלען קאָן מען נעהמען אָהן א שום האָנאָראַר, אָהן א שום בעלוינונג צום נוצען פון פאָטערלאַנד.

ער האָט דעם שליח געגעבען א קראָנע; דאָס איז געווען א יונגער שליח, א בחור מיט בלויע אויגען, וואָס האָט וואַהרשיינליך ביז היינט נאָך נישט געזעהן דעם רעדאַקטאָר לונגע אויף זיין רעדאַקטאָר־שטוהל.

— נא! קויף דיר א בוך מיט בילדער.

און געריהרט פון בחור'ס דאנקבארקייט שפרינגט לונגע אויף און זוכט אויף צווישען זיינע בערג פאפירען עטליכע אילוסטרירטע צייטונגען און זשורנאלען, און גיעט זיי איהם אויך אוועק. דער דאזיגער בריעף פון דעם פעראיין פון די לינקע האט געהאט פאר איהם א גרויסע בעדייטונג גראד איצט און האט איהם א גרויסע שמחה פערשאפט. זיין ענערגישע וואהל־ארבייט האט מען געשעצט, אנערקענט פאר נוצליך. דער פעראיין פון די לינקע וואלט נישט ארויסגעגעבען ארטיקלען פון דער „צייטונג" אין א בעזונדער בראשורע, ווען זיי וואלטען דאס נישט פערדיענט. איצט האט ער געוואלט אנשרייבען נאך איין ארטיקעל, ספעציעל פאר דער דאזיגער בראשורע, דאס האט ער נאך געוואלט היינט אויספיהרען, דאס טעמא איז שוין גרייט, זי בעשטעהט פון איין אויסדריק, וואס איז אויסגעשפראכען געווארען אין שוועדישען ריקסדאג.

פלוצלונג שטעקט לעפארעלא דעם קאפ אין טהיר ארייען.

געווים, ווען ער האט גאר עפעס א נויטיגע ארבייט, קומט אן לעפארעלא. לונגע האט שוין נישט געדארפט לעפארעלא'ן אזוי נויטיג האבען, ער האט זיך שוין נישט געשאפט מיט איהם אזוי אפט ווי אמאל, דערצו נאך האט ער אין געהיים חושד געווען, אז לעפארעלא רעדט צו פיעל, און פון איהם האט דאס גאיברא בעקומען געהיימע ידיעות פאר זיין בראשורע. דער דאזיגער געדאנק האט לונגען אויפגעבראכט; צי דען האט ער פערדיענט, מען זאל צו איהם אזוי אונגעטריי זיין? ער האט איין מאל אויף דער גאס בעגעגענט א פרוי, און זיין ערשטער געדאנק איז געווען צו הייסען לעפארעלא'ן אויספארשען ידיעות וועגען דער דאזיגער פרוי, נאר צום גליק האט ער זיך געכאפט צו דער צייט און נאר געזאגט א פאר אונבעשטימטע ווערטער. ער האט לעפארעלא'ן קיין אינסטרוקציע נישט געגעבען, ער איז דאך שוין נישט קיין יונגער בחור, ער איז שוין אלט פיערציג יאהר און ביי א זעלבע יאהרען שפאסט מען שוין נישט; זיין היץ איז אויסגעגאנגען און, דאס קיין ביסעל היציגקייט, וואס איז איהם נאך

געבליבען, האט ער געמוזט האבען פאר דער צייטונג. נײן, אין דער לעצטער צייט האט ער אויף אנ׳אמת אנגעהויבען אין אוועגד עפּעס אין דער היים צו זיין, ער פלעגט ליינען כּתבי־יד׳ען, געמאכט איף זיי קעפּלעך, אונטערגעשטריכען די נויטיגע ווערטער און נישט זעלטען געארבייט אויף קליינע נאָטיצען און בעמערקונגען, אין דער פריה האט ער איינגעזעהן די וואוילע רעזולטאטען פון דער ארבייט.

— די דאמע, וואס איהר האט אנומולט געדעדט וועגען איהר, הייסט מאדאם אלסען, — זאגט לעפּארעלא.

לונגע רייסט אב דעם בליק פון זיין טיש.

— מיין ליעבער, זאל זי הייסען מאדאם אלסען, וויפיעל זי וויל נאר אליין. — ענטפערט ער, — איך בין שוין נישט אזוי נייגיעריג. מיר איז פשוט איינגעפאלען איך צו פרעגען, צי איהר קענט זי.

נאר לעפּארעלא, וואס קען אויך זיין רעדאקטאר און ווייס ווי מען דארף איהם צושטעלען ידיעות, ענטפערט שנעל:

— געוויס. נאר צי דען איז עס נישט אינטערעסאנט: איהר מאן איז א קליינער סוחר אין פיערדינגען, ער איז דער פאקטאר פון אלע צעלאזענע מערלעך, וואס געפינען זיך אין פיערדינגען, און איהר ווייסט, ווי מען רופט איהם? די דאזיגע פרעהליכע מערלעך האבען איהם א נאמען געגעבען: דער פיערדינגענער פירשט, חא־חא־חא!

לונגע האט א שמייכעל געטהון אביסעל געצוואונגען; איהם האט זיך היינט שטארק געגלוסט פטור צו ווערען פון לעפּארעלא. נאר לעפּארעלא איז געווען, פערקעהרט ווי געוועהנליך, זעהר רעדעוודיג און געפרעגט:

— וואס איז דאס פאר א נייער מענש, וואס איהר האט בעקומען פאר דער רעדאקציע?

דאס איז געווען דער נייער פאעט, דאס זשעניע פון דער טארדענשאלד־גאס. לונגע האט איהם צו זיך גענומען און איהם געהאלפען זיך איף די פיס שטעלען.

ער איז געווען פעראינטערעסירט, אז דאס דאזיגע טא־

לענט זאל בעקאנט ווערען, און זעלטען אז עמיץ איז געוועזען אין זיין רעדאקציע, ער זאל איהם נישט זאגען, ווען יענער איז ארויסגעגאנגען:

— טהוט נאר א קוק אויף איהם ארויסגעהענדיג, דאס וועט זיין א נייער נארוועגישער פאעט, אינבעדינגט.

און ער האט לעפארעלא׳ן אויך געענטפערט ווי אלעמען:

— דאס איז דער נייער נאעט, טהוט א קוק אויף איהם ארויסגעהענדיג.

גלייכצייטיג האט ער מיט׳ן קאפ אויף די טהיר אנגעוויזען.

נאר לעפארעלא האט אויף די דאזיגע בעוועגונג קיין אכט נישט געלעגט און איז נישט אוועק. פון אלטער געוועהנהייט האט ער לונגען געוואלט מיטטיילען, וואס ער האט געהערט אויף די גאסען און אין פערשיעדענע קאפעען! די שטאדט האט ווידער גערעדט וועגען דער „צייטונג", זי איז ווידער מעהר געפעלען דעם פובליקום, די ארטיקלען וועגען די וואהלען, די ארטיקלען וועגען בויען אייזענבאהנען, די טעלעגראמען וועגען דעם מארד אין האקעסטאד און וועגען דער פאל-עקספעדיציע פון טווערע-סטראנד, אלץ איז געווען אויסגעצייכענט. פאר אלעמען איז עפעס געווען. דער גוטהארציגער פארשלאג פון דער „צייטונג", אז מען זאל בעשטימען פרויען פאר שטאטס-רעוויזארען, האט ארויסגערי-פען אמת׳ע פריידע-אויסשרייען אין לאגער פון „בירהנשטאק", ענדליך האבען אויפגעהערט אויף אייביג די געשפרעכען, אז די פרויען קאנען נישט זיין אויך אזוי ווי די מענער, אפילו אזא מעכטיגער ארגאן ווי די „צייטונג" איז ארויס מיט א פארשלאג, מען זאל אויסוועהלען פרויען פאר שטאטס-רעוויזארען.

לונגע איז לעבעדיגער געווארען, אז ער האט אזעלכע ידיעות דערהערט; ער האט זיך דערפיהלט שטארק בעפרידיגט. א רוהיגע צופרידענהייט האט איהם בעהערשט, און אזוי ווי ער האט פערשטאנען, אז לעפארעלא וועט שוין מסתמא נישט אוועק-געהן, ביז ער וועט נישט בעקומען א קראנע אדער צוויי אויף מיטאג, האט ער איהם דערלאנגט א בלוי פאפיערעל מיט א גוטמיטיגען משייכעל און צו איהם א שאקעל געטהון מיט׳ן קאפ.

אפילו נאָך לעפּאָרעלאָ׳ס אוועקגעהן האָט די גוטע שטימונג לונגע׳ן נישט פערלאָזען. ער איז ווייטער געזעסען, אָנגעשפּאַרט איפּן פּאָרענגן פון שטוהל, די אויגען אָנגעשטעלט אויף זיין קליינע פּאַפּירצע מיט די ווערטער־ביכער.

יאָ, די „צייטונג" איז ווידער געשוואומען מיט איהר גאַנצער קראַפט, די אבאָנענטען זענען צוריק געקומען, און פאַרוואָס זאָל דען דאָס פּובליקום נאַריש זיין? ווער עס קען נאָר לייענען מוז דאָך מודה זיין, אַז זיין צייטונג איז די איינציגע צייטונג אין לאַנד. זי איז שוין נישט געווען אַזוי היציג ווי אַמאָל — ניין, נאָר אויב אַזוי האָט זי דאָך נאָך איין מעלה, איצט קען מען זי לייענען אין יעדען הויז, אַלע יונגע דאַמען קאָנען זי לייענען. לונגע האָט זיך ווידער געשטעלט אויף דעם שטאַנדפּונקט, אַז דער טאָן פון דער פּרעסע מוז פערבעסערט ווערען, דאָס האָט ער געטהון אין נאָמען פון אידעלקייט. צו וואָס זאָל מען גראָב זידלען די געגנער? ער שטעלט זיך מיט דער גאַנצער קראַפט פון זיין שנאה געגען דער דאָזיגער מיאוסער מדה, און אַזוי ווי ביז איצט אַזוי וועט ער אויך ווייטער טהון זיין זאַך, צו הויבען און ענטוויקלען די פּרעסע.

גלייכצייטיג האָט ער אין פערלויף פון גאַנצען פריהלינג אין זיין צייטונג ענטוויקעלט איין פּראַקטישע אידעע נאָך דער אַנדערער. נאָך האָט דער שנעע נישט בעוויזען צו צוגעהן, האָט ער שוין ווידער אָנגעהויבען דרוקען זיינע אַרטיקלען וועגען ספּאָרט, און דערצו נאָך האָט ער אַנאָנסירט, אַז עס הויבט אָן צו ערשיינען אַ פּעריאָדישער ספּאָרט־אָרגאַן אויף אַ גאַנץ יאָהר, ווינטער אויך, ווען דער ספּאָרט בעשטעהט אין גליטשען זיך. אין אַלע געביעטען האָט ער זיין לאַנגע פערפעסטיגט, אַרונטערגענומען אונטער זיין איינפלוס איין פּונקט נאָכ׳ן אַנדערן און האָט מיט זיין חוש ווידער דערשמעקט אַלץ, וואָס אין שטאָדט טהוט זיך. דער דאָזיגער פּאָרשלאַג וועגען פרויען אַלס שטאַאַטס־רעוויזאָרען איז ווירקליך געווען אַ געלונגענער איינפאַל פון זיין זייט, און נאָך איהם האָבען געפאָלגט אַנדערע אַזעלכע קלוגע איינפאַלען. ער וואָלט איינגעפיהרט שטייערן אויף שטעקענס, יעדער

מאַנספּערשוין , וואָס איז דורך אַ פיזישער קראַנקהייט נישט גע־צוואונגען אַ שטעקען צו טראָגען , מוז צאָהלען אַ בעשטימטע סומע געלד אין יאָהר , כדי צו האָבען דאָס רעכט אַ שטעקען צו טראָגען. ער וואָלט איינגעאָרדענט אַ טאָמבאָלאַ אויף יעדען פּאַסאַזשיר־שיף אויפ׳ן ים און אין די פּיאָרדען. אין רייזע־סעזאָן וועט דאָס פאַר פיעל טוריסטען זיין אַ אַנגענעהמע צייט־פערוויילונג זיך צו שפּיעלען אין טאָמבאָלאַ. די הכנסות דערפון וואָלטען געקאָנט זיין לטובת דעם „טוריסטען־פעראיין״, וואָס וועט זיי אויסניצען אויף רעקלאַמען. ער וואָלט אוי פמערקזאַם געמאַכט אויף די בילדער, וואָס אויף די נאָרוועגישע שפּיעל־קאָרטען, צי דען קאָן מען בענוצען אזעלכע בילדער ביי׳ם שפּיעלען אין וויסט? פאַרוואָס זאָל מען בעסער נישט אָבדרוקען קיין קאָרטען מיט די בילדער פון די בעריהמטסטע מענער און פרויען אין לאַנד, פון די גרעסטע מאַלער, פּאָליטיקער, פּאָעטען? קורץ, נאַציאָנאַלע קאָרטען, איינענאַרטיגע, פּאַטריאָטישע קאָרטען מיט ליעבע געזיכטער אויף זיי. די „צייטונג״ וואָלט מיט פערגניגען געעפענט אַ וואהל־קאָמפּאַניע, וואָס אין איהר זאָל זיך דאָס גאַנצע לאַנד בעטייליגען, און די וואָס וועלען בעקומען די גרעסטע צאָהל שטימען, וועלען אויסגעוועהלט ווערען פאַר קעניגען, דאַמען און אונטערס. אין אַ וואָך אַרום האָט לונגע פערלאַנגט, מען זאָל פערגרעסערען די שטראָפען אין געזעץ וועגען צער בעלי־חיים. זומער, ווען די שטאָדט־לייט פאָהרען אַרויס אויף זומער־וואָהנונגען, לאָזען זיי איבער זייערע קעץ אין שטאָדט, טרייבען זיי אַרויס אויפ׳ן גאַסן פערבליעסען פאַר זיי די מהירען און לאָזען זיי אויסגעהן פון הונגער, דאָס איז שרעקליך. צי דען דאַרף מען נישט אַ סוף מאַכען דערצו?

ווירקליך, עס איז נישט געווען אַזאַ ענגער שפּאַלט, וואו לונגע זאָל זיך נישט קאָנען אַריינשטופּען און נישט אַרויסשלעפּען פון דאָרטען עפּעס אַ אינטערעסאַנטע אידעע, און אז מען זאָל צו דעם אַלעם נאָך צוגעבען די אַלע מאַ׳ער און פּלוידערער, וואָס האָבען אין דער „צייטונג״ געשריבען אויף זייער איינענאַרטיגען זשאַרגאָן, אַזוי איז עס כמעט קיין וואונדער נישט געווען, וואָס

די „צייטונג״ האט מען איבעראל געלייענט מיט פערגניגען.

— אריין!

ס'איז אריינגעקומען ענדרע באנדעסען, ער האט געבראכט א מאנוסקריפט, גלייכצייטיג וואלט ער וועלען אויפמערקזאם מאכען דעם הערן רעדאקטאר אויף איין טעות: נישט שארלאטע אילען איז מיטגעפאהרען מיט איהר ברודער אין אמעריקע, נאר סאפיע, איהר שוועסטער.

— איהר ווייסט עס זיכער? — פרעגט לונגע.

— גאנץ זיכער. איך האב היינט שארלאטע'ן אין גאס געזעהן. איך האב אויך געהערט, אז צוערשט האט שארלאטע געוואלט מיטפאהרען, נאר צוליעב א געוויסער סיבה איז זי געבליעבען.

— צוליעב וואס פאר א סיבה?

— איך ווייס נישט גענוי, מען זאגט, אז דאס האט א שייכות צו גאיברא'ן, לעא גאיברא, איך ווייס נישט.

לונגע האט נעקלערט, ער האט נישט ליעב געהאט צו פעררילכטיגען א טעות, דאס איז געווען זיין פרינציפ. וואס אין דער „צייטונג״ איז געווען, איז עס אזוי פערבליעבען, נאר אז באנדעסען איז אוועק האט זיך לונגע אויסגעדרעהט דערמיט, וואס ער האט פשוט צוגעשריבען נאך א נאטיץ: פריילין שארלאטע אילען, וואס האט בעגלייט איהר ברודער און שוועסטער א טייל וועג, ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, איז צוריקגעקומען.

און ווידער האט מען איהם איבערגעשלאגען. ווען ער האט נאר־וואס געוואלט אנהויבען איין וואהל־ארטיקעל וועגען דער שוועדישער רעדע. דער בעאמטער קאנסואל האט זיין מאגער, אויסגעציינט געזיכט אין טהיר אריינגעשטעקט.

לונגע האט פערוואונדערט א קוק געטהון אויף איהם.

קאנסואל פערנייגט זיך. ביז הער פלעגט ער שטענדיג זיין איינגעהאלטען, כמעט שטאלץ, איצט שמייכעלט ער זעהר אונטערטעניגסט, דערלאנגט לונגען די האנד און פיהרט זיך אויף בכלל ווי א מענש, וואס וויל זיך צוחנפה'נען.

און דעם דאזיגען ארעמען בעאמטען האט דאך נאר בעאונ־

רוהיגט, וואָס דער שעף פון זיין דעפּאַרטאַמענט האָט בעקומע ידיעות, אז ער האָט זיך בעטייליגט אין פערעפענטליכען די בעריהמטע בעשטימונגען פון די געשוואָרענע ריכטער און איצט האָט ער איהם כמעט געגעבען אָנצוהערעניש, ער זאָל זיך אָב־טראָגען פון דעפּאַרטאַמענט.

לונגע האָט די דאָזיגע גאַנץ פּריוואַטע אַנגעלעגענהייט אויס־געהערט זעהר געדולדיג.

— נאָר פון וואַנען, צו'ם טייוועל, האָט זיך עס געקאָנט נעהמען דער חשד, אַז דו האָסט עס מיר צוגעשטעלט די ידיעות? — זאָגט ער. — עס איז דאָך זיכער נישט אונזער שולד?

— ניין, איך פערשטעה דאָס נישט, — ענטפערט קאָנגסוואַל.

און ער בויגט דעם קאָפּ אונטערטעניגסט און פערוועה־טאָגט און זאָגט נאָך אַ מאָל, אַז ער פערשטעהט עס נישט.

— ביזט געווים געוועזען אונפּאָרזיכטיג. דאָס ברענגט שטענ־דיג צו שלעכטע רעזולטאַטען.

ער — אונפּאָרזיכטיג! ניין, ניין, ער איז נישט געוועזען אונ־פּאָרזיכטיג, נאָר ס'איז אַ פאַקט, אַז ער, נאָר ער אַליין, האָט די בעשטימונגען אין האַנד געהאַט זיי אָבצושיקען, זיי אין אַ קאָנ־ווערט אריינצולעגען.

— ע — ע, דאָס איז אַ מיאוסע געשיכטע.

— יאָ.

נאָר אפשר איז דאָס גאָר נישט אַזוי געפעהרליך.

קאָנגסוואַל איז זיכער אין זיינע רעד, מען האָט קלאָר גע־געבען אָנצוהערען, ער זאָל זיך זוכען אַנדערע בעשעפטיגונגען.

לונגע דרעהט זיך אום צו זיין טיש. אַלענפאַלס קאָן ער גאָר־נישט העלפען, ליידער.

— דאָס איז זעהר שלעכט, — זאָגט ער.

פויזע.

— יאָ, איך ווייס נישט, וואָס מיר זאָלען טהון, — זאָגט קאָנגסוואַל שטיל און פּאָרזיכטיג, מאַפּינדיג דעם רופּק.

דערויף ענטפערט לונגע גאָרנישט.

— איך ווייס גאַרנישט, איך וויל דאָס דיך פרעגען.

— וואָס?

— וואָס מיר זאָלען טהון, וואָס דאַרף איך אָנהויבען?

— ניין, נאַטירליך מוזטו דיר אַליין בעשטימען, ווי דו דאַרפסט זיך אויפפיהרען אין אַזאַ זאַך, פאַר מיר טויג נישט דיר צו ראַטען עפּעס.

די דאָזיגע ווערטער האָבען קאָנגסוואָל'ן געצוואונגען אַראָבּ־צולאָזען דעם קאָפּ נאָך ניעדריגער, ער האָט הילפלאָז אויף דער ערד געקוקט.

— אַזוי איך וועל ערשט אָנהויבען זוכען עפּעס אַנדערש וועל איך נאַטירליך נישט געפינען, — זאָגט ער. — איך וועל זיכער נישט בעקומען קיין גוטע רעקאָמענדאַציע פון שטאָטס ראַט.

— יאָ, וואַהרשיינליך איז נישט אַזוי לייכט צו געפינען עפּעס אַנדערש.

— איך האָף, אַז דו וועסט מיר העלפען עפּעס געפינען?

— געוויס, אַזאַ קליינע הילף קאָן איך דיר געבען, נאָר דו ווייסט אַליין, אַז די רעגירונג, וואָס מיר האָבען איצט, לייענט אַפילו נישט מיין צייטונג, און מיין הילף וועט דיר געוויס גאַנץ ווייניג נוצען ברענגען.

— יאָ, נאָר אַלענפאַלס, טהו וואָס דו קאָנסט.

— ניין, דעם אמת רעדענדיג, רעכען איך, אַז דאָס וועט נאָך פאַר דיר זיין אַ רעה, — ענטפערט לונגע,

— וויל דאַן וועט פאַר אַלעמען קלאָר ווערען, אַז מיר האָבען צוזאַמען געאַרבייט, אויב איך וועל מיך איצט נעהמען דיר אונטערצושטיצען. צי דען פערשטעהסטו דאָס נישט?

קאָנגסוואָל פערשטעהט דאָס אויך מיט אַ מאָל, ער מוז מסכים זיין מיט לונגע'ן. ער זיצט אייניגע מינוט, נאָר רעדט קיין וואָרט נישט, פּלוצלונג חאַפּט זיך אין זיין הארצען אויף אַ גליהענדע פונק: ער וועט געהן צו זיין שעף און וועט איהם אַלץ דערצעהלען, ער וועט בעטען, מען זאָל איהם דאָס מאָל מוחל זיין נאָר מעהר וועט ער שוין קיינמאָל נישט טהון אַזאַ זאַך. ווער

הײסט, אפשר װעט איהם דער שעף מוחל זײן.

ער איז שטיל אױפגעשטאנען און געזאגט?

— אױף װידערזעהן!

— אױף װידערזעהן! — האט לונגע געענטפערט.

און ער האט זיך װידער אײנגעדרעהט צום טיש און אנגעהױבען צו שרײבען זײן ארטיקעל װעגען די װאהלען, מען מוז פול מאכען די דאזיגע בעזונדערע בראשורע, די דאזיגע אױסגעצײכענטע רײהע ארטיקלען, װאס מוזען די לינקע פערשאפע א נצחון בײ די נארװעגישע װעהלער. מען מוז די פליכט ערפילען און קעמפפען פאר דער אידעע. מען בערגעלאנד מורמלען װיפיעל ער װיל װעגען די צעהן יאהרען און דעם זעטיגען מײן.

(ענדע).